سيد قطب

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

في ظلال القرآن

9

Izdavač
FAKULTET ISLAMSKIH NAUKA
SARAJEVO

Za izdavača
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ

Naslov originala
SAYYID QUṬB
FĪ ẒILĀLI-L-QUR'ĀN

Prijevod sa arapskog
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ
MR. ENES LJEVAKOVIĆ

Lektor
MR. DŽEMALUDDIN LATIĆ

Tehničko uređenje i dizajn naslovne strane
LUTFI KAPIDŽIĆ

DTP
FIN, SARAJEVO

Štampa
OKO

Za štampariju
RASIM RAPA

Tiraž
3000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

UDK 297.18

QUTB, Sayyid
U okrilju Kur'ana 9 / Sayyid Quṭb; prijevod sa arapskog Omer Nakičević, Jusuf Ramić, Mesud Hafizović, Enes Ljevaković. – Sarajevo: Fakultet islamskih nauka, 1998. – VII, 313 str. ; 24 cm

Prijevod djela: Fī ẓilāli-l-Qur'ān. – Tekst na arap. i bos. jeziku. – Umjesto predgovora: str. I-VII.– Bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 9958-622-04-1 (Sv.9)

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī ẓilāli-l-Qur'ān

9

Prijevod sa arapskog
PROF. DR. OMER NAKIČEVIĆ
PROF. DR. JUSUF RAMIĆ
MR. MESUD HAFIZOVIĆ
MR. ENES LJEVAKOVIĆ

SARAJEVO, 1998.

ISBN 9958-622-04-1 (Sv.9)

Na osnovu MIŠLJENJA Federalnog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta broj 03-413-680/98 od 11. 2. 1998. ova knjiga je kao proizvod iz člana 19. tačka 12. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga oslobođena plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga.

UMJESTO PREDGOVORA

Autor djela *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* (*U okrilju Kur'ana*) donekle je poznat samo užoj javnosti našeg podneblja. Čak i u arapskom svijetu o njemu se znalo manje kao književniku, a više kao teologu. O njemu kao književniku nalazimo samo četiri osvrta do 1990. godine:

- U djelu *Ṯaqāfatu-n-nāqdi-l-adabī* (Beyrut, 1412./1990., str.7) od Muhammada an-Nuwayhiya, govori se ***kako izbija na površinu književni ukus Sejida Kutba (Sayyida Quṭba) u pisanoj riječi. To je primjetno u svim njegovim književnim tekstovima, a posebno u studijama o Kur'anu;***
- U članku *al-Funūn al-adabiyya* od Muḥammada Yūsufa Nağma, uključenom u djelo *Kitābu-l-adabi-l-'arabī* (Beyrut, 1961.) zadržava se na biografskim podacima Sejida Kutba;
- U djelu *an-Naqdu-l-adabi-l-ḥadīṯ, uṣūluhū wa ittihāğātuhū* (Kairo, 1973.) autor ovog djela, Aḥmad Kamal Zakkiyy ubraja Sejida Kutba među tradiconalne kritičare književnosti;
- U traktatu *Taṭawuru-n-naqdi-l-'arabi-l-ḥadiṯ* (Kairo, 1977.) Abdulaziz ad-Dasūqiy ističe da Sejid Kutb naginje ka psihološko-romantičarskoj kritici. On ga smatra pionirom ove književne kritike u Egiptu.

Najozbiljniji rad o književnom doprinosu Sejida Kutba nalazimo u djelu *Sejid Kutb wa-n-naqdu-l-adabi* od dr. Muḥammada al-Awwala Abū Bakira iz Nigerije. Djelo je objavljeno u Rijadu 1412./1990. i za ovaj naš prikaz koristili smo ovo djelo. Autor se u ovom djelu zadržava na:

- životu Sejida Kutba,
- njegovim kritičkim mislima,
- korištenju drugih, ne samo književnih znanosti u pokušaju razumijevanja književnosti i njena predstavljanja čitaocu,
- prikazima književne kritike kod Sejida Kutba, u poeziji i prozi, zadržavajući se posebno na njegovoj kur'anskoj studiji u djelu *at-Taṣwīru-l-fannī fi-l-Qur'ān.*

Sejid Kutb rođen je 1907. u selu Mūša, provincija Asyūt (Egipat), u srednje situiranoj porodici. Bio je drugo dijete od njih šestero. Njegov otac Ibrahim pripadao je građanskoj partiji *al-Ḥizbu-l-waṭanī* pa je zbog toga i njegova kuća bila stjecište privrženika ove partije.

Pohađao je osnovnu školu u rodnom mjestu i za to vrijeme završio hifz. Dobar dio svog slobodnog vremena proveo je u čitanju koristeći porodičnu i područnu biblioteku. Rado je učestvovao na takmičenjima u hifzu i čitanju priča o Antari, priča iz *Hiljadu i jedne noći* i drugih priča prevedenih sa engleskog jezika. Važan faktor u njegovom opredjeljenju ka znanosti i književnosti bila su stalna sijela u porodičnoj kući u kojoj su se okupljali stariji i ozbiljniji mještani.

Drugi djelotvorni faktor u njegovom opredjeljenju je prisustvovanje predavanjima iz tefsira (komentara Kur'ana) koje su držali profesori i stariji studenti Azhara u danima odmora.

Sejid Kutb napušta rodno mjesto 1919. g. da bi završio srednju školu, zaposlio se i pomagao porodici. Međutim, on nastavlja obrazovanje na fakultetu Kulliyatu-l-'ulūm, na kome je diplomirao 1933. g. Za cijelo vrijeme studija i srednjoškolskog obrazovanja Sejid Kutb piše članke, čak i one sa političkom sadržinom, za razne novine, a ogleda se i u poeziji. Jedno vrijeme je bio preuzeo i uredništvo časopisa *al-Fikru-l-ğadīd*, a potom i časopisa *al-Iḫwānu-l-muslimūn*. Neki izvori ističu i da je bio sekretar Tāhā Ḥusaina i njegov asistent na fakultetu Dāru-l-'ulūm.

Od 1940. radi u Ministarstvu prosvjete, na Odsjeku za kulturu, i postaje inspektor za srednje škole. Negdje 1946. g. bio je na pragu da podnese ostavku na ovaj položaj zbog političke optužbe. Od ove optužbe spasio ga je Tāhā Ḥusain, tadašnji glavni inspektor ovog Ministarstva. Za cijelo ovo vrijeme materijalno je vrlo loše stajao, pa neki misle da je to bio glavni uzrok da se nije ženio.

Vrlo rano se upoznao sa Abbāsom Maḥmūdom Aqqādom, poznatim egipatskim misliocem i književnikom. To je prijateljstvo trajalo više od dvadeset godina. Možda sklonost Sejida Kutba prema filozofiji i psihologiji i potiče iz tog druženja, premda on nije otvoreno oponašao Aqqāda u sferi književnosti. Aqqād ga je uključio u redakciju lista *al-Balāğ*, glasila političke partije Wafda. Možda je to bio uzrok da se Sejid Kutb nije opredijelio nekoj drugoj partiji, posebno ne komunističkoj, kojoj je vrlo lahko mogao pripasti zbog komunističke propagande i njegovog teškog materijalnog stanja.

Kada kritičari govore o književnom radu Sejida Kutba, oni ističu da je preživio tri kaljenja:

- sa grupom tzv. *Apolo,*
- sa pristalicama Muṣṭafe Ṣādiqa ar-Rāfi'a,
- sa pristalicama Muḥammada Mandūra.

To mu je pomoglo da stekne ugled drugih književnika i stavi se u odbranu svoga profesora Aqqāda.

Do sukoba sa grupacijom *Apolo* je došlo zbog njihova napada na književni rad Aqqada i njihova stavljanja na stranu kralja Fu'āda. Tu se umiješao Sejid Kutb braneći svoga profesora govoreći da grupa *Apolo* sa svojim predstavnikom pjesnikom Aḥmadom Zakkijem Abū Šādīom nema osjećaja za ljepotu umjetnosti. Njihova se odlika manifestuje u hvaljenju jedan drugoga i težnji za materijalnim bogaćenjem. Sejid Kutb tu ističe da su oni pokušavali i njega za sebe pridobiti uz materijalnu potporu. Na žalost, ovo je odražavalo više borbu ad hominem, nego književnu borbu. To je ustvari negativni utjecaj politike na književnost.

Drugi književni okršaj Sejida Kutba (1938.) nastao je zbog dvadesetak članaka o Muṣṭafi Ṣādiqu ar-Rāfi'u i njegovom književnom opusu, koje je objavio Muḥammad Sa'īd al-'Urjān analizirajući književni rad Muṣṭafa Ṣādiqa ar-Rāfi'a.

U svojim zadnjim brojevima ovih članaka al-'Urjān poredi književni doprinos Aqqāda i ar-Rāfi'a i ističe da se književni ugled Aqqāda zasniva na politici, dok je rad ar-Rāfi'a čisti, pravi i književni.

Tada Sejid Kutb ustaje u odbranu Aqqāda. Ovdje dolazi do izražaja razlika između moderne književnosti, koja se razvijala pod utjecajem Zapada, i stare škole koja čuva arapsku tradiciju u književnosti.

Treći sukob, sada između Sejida Kutba i Muḥammada Mandūra, desio se 1943. g. kada je Mandūr u svojih nekoliko članaka u časopisu *aṯ-Ṯaqāfa* govorio s velikim oduševljenjem o književnicima u iseljeništvu (mahğar) zbog njihove *iskrene svijesti i jakog psihičkog djelovanja na one kojima se oni u poeziji obraćaju, da je do tada takva književnost bila potpuno nepoznata, i kvalitetom i kvantitetom, u savremenom arapskom svijetu.* Sejid Kutb smatra da je Muḥammad Mandūr tu površan, zatim da tu ima i plagijata i da ima više subjektivnosti nego objektivnosti. I ovaj sukob završio se negativnim rezultatom i po književnost i po književnu kritiku.

Krajem prve polovine dvadesetog vijeka Egipat stenje pod društvenim pritiskom i nestabilnom privredom. Broj stanovnika porastao je od 1917. do 1947. za 65%, a proizvodnja samo za 20%. Prve godine poslije II svjetskog rata utjecale su da se jedan mali broj građana bogatio, a većina stanovništva siromašila. Tada Sejid Kutb piše nekoliko članaka u časopisu *al-Fikru-l-ğadīd* osuđujući društvenu nepravdu. U prvom broju on, između ostalog, kaže:

Mi ne tražimo danas ništa više nego da deset miliona građana Egipta živi na nivou stoke, jer stoka ima dovoljno da pojede i popije, a ovih deset miliona nema. Tražimo da se standard drugih osam miliona podigne na minimum potreba života čovjeka - da imaju šta pojesti, popiti, obući se i gdje stanovati. I ovi prvi i ovi drugi rade na proizvodnji zlata za one koji sjede, ništa ne rade, a žive raskošno.

Sejid Kutb ove svoje tvrdnje, kao i drugi koji su pisali o ovoj temi, potvrdio je činjenicama i fotografijama. Zbog ovih istupa časopis biva zabranjen, a revolucionarnost Sejida Kutba ne dozvoljava mu da miruje. Tada piše djelo pod naslovom *al-'Adālatu-l-iğtimā'iyya fi-l-islām* (*Socijalna pravda u islamu*). Svoja zapažanja ilustruje situacijama iz povijesti islama pokušavajući objasniti kako se to može primijeniti i u naše vrijeme radi ostvarivanja društvene pravde koju zagovara islam.

Njegovo druženje sa *Muslimanskom braćom* izmijenilo je njegov tok života. On se stavlja potpuno u službu islama. To njegovo opredjeljenje urodilo je sa nekoliko plodnih djela čime se obogaćuju islamske biblioteke širom svijeta. Njegovo totalno opredjeljenje *Muslimanskoj braći* uslijedilo je tek nakon pogibije Ḥasana al-Bannaa, najkrupnije ličnosti toga vremena među *Muslimanskom braćom,* mada je i prije toga gledao sa simpatijama na *Muslimansku braću.* Međutim, kada je primijetio kakva je radost zavladala u američkom društvu (Kutb je tada bio u Americi) kada je al-Banna pogubljen, njegovo opredjeljenje postalo je jasnije.

Po povratku iz Amerike svoju pažnju je usmjerio na političko-vjerske probleme. On smatra da se politika i vjera u islamu ne mogu podvojiti. U svojim otvorenim kritikama prigovarao je i domaćim političarima koji su stajali skrštenih ruku pred teškom situacijom u Egiptu. Pozivao je da vlada bude uspostavljena na islamskim principima i prihvatio je ideju Ğamāluddīna al-Afgāniya o uspostavljanju Arapske lige.

U oblasti vjere radio je na obnovi islamskog učenja u raznim oblastima života. U to vrijeme ili nešto malo prije prvog hapšenja (1954.)

napisao je glavninu svoga kapitalnog djela *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* i objavio neke njegove dijelove u raznim časopisima.

U vrijeme Revolucije (1952.) Sejid Kutb ističe da su vojni vlastodršci, a to je bilo vrijeme teške situacije u Egiptu, odobravali njegove ideje koje je on objavljvao u nizu časopisa i čak ga postavili za svoga savjetnika unutrašnjih poslova. Na ovom položaju ostao je sarađujući s njima samo tri mjeseca. Kada je primjetio da je ova vojna hunta neprijateljski raspoložena prema *Muslimanskoj braći* i kada su njihovi dogovori sa *Muslimanskom braćom* završeni neuspjehom, a pregovori su trajali oko dva mjeseca, on prekida odnose s njima.

Sejid Kutb se smatra najvećim entuzijastom muslimanskog pokreta, tako da je postao nesporno glavni mislilac *Muslimanske braće*. Njegova djelatnost proteže se i van granica Egipta. On je aktivan i drži predavanja kao predstavnik *Muslimanske braće* u Damasku, Jerusalemu, Libanu, bacajući akcent na etički odgoj kao jedino sredstvo za ostvarenje društvene sigurnosti.

Za Sejida Kutba nastupaju godine teškog iskušenja. Godine 1954. biva zatvoren odmah poslije velikih narodnih demonstracija, čiji je bio cilj obaranje vlade i, kako tvrde službeni izvještaji, *pokušaji likvidacije Ǧamāla 'Abdu-n-Naṣara*. Bio je osuđen na petnaest i oslobođen nakon deset (1964.) godina iz zdravstvenih razloga zahvaljujući intervenciji Abdu-s-salāma Ārifa, tadašnjeg predsjednika Iraka.

Brojni izvori ističu da je Sejid Kutb bio u zatvoru izložen velikom mučenju što je dovelo do unutrašnjeg krvarenja, pa ipak, ova teška situacija za njegov život smatra se najvažnijim periodom u njegovom književnom djelovanju. Tada je završio svoje životno djelo *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* i redigovao ranije napisane dijelove ovog djela. Uspio je da održava kontakte sa rukovodstvom *Muslimanske braće* u zatvoru i van njega. Po izlasku iz zatvora (1964.), samo nekoliko mjeseci po puštanju na slobodu, ponovo je bio zatvoren, on i još nekoliko *Muslimanske braće,* pod optužbom da su *htjeli izmijeniti sistem i porušiti cjelokupnu narodnu imovinu.* Osuđen je od strane Vojnog suda, on i dva njegova saborca, na smrt strijeljanjem. Ubijeni su augusta 1966. g.

❋ ❋ ❋

Naslov *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* preveli smo poslije iščitavanja teksta prvog džuza i brojnih konsultacija NNV-a FIN-a sa *U okrilju Kur'ana*. Ovaj naslov izabrali smo rukovođeni stavom autora Sejida Kutba koji je sebi odabrao gornji naslov *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* nakon dugog, dugog iščitavanja i življenja sa Kur'anom. Osim toga, riječ ***hlad***, ako bismo to doslovno preveli kao što to neki rade, podsjeća nas na odmaranje, izležavanje i plandovanje, a ne na aktivnost, a autor je želio ovim svojim djelom aktivirati cijelu ummu/muslimansko društvo kako bi ono radilo bez predaha praveći iskorak iz hlada u kome je do njegova vremena živjelo.

* * *

Poglavlja i ajete Kur'ana pisali smo kurzivom i označavali brojem ako predstavljaju jednu misaonu cjelinu, dok smo kod razrade tih cjelina prijevod Kur'ana pisali samo kurzivom, bez oznaka brojem, kako ne bismo skretali pažnju čitaocu.

* * *

Kod prijevoda kur'anskog teksta koristili smo prijevod rahm. Besima Korkuta, medinsko izdanje, 1412. h. godine.

Hadise, ukoliko ih ima u tekstu, pisali smo pojačanim (bold) slovima.

* * *

Predgovor iz prvog sveska prijevoda *Fī ẓilāli-l-Qur'ān* donosimo u skraćenoj verziji da bismo ponudili čitaocu osnovne podatke o Sejid Kutbu.

Prof. dr. Omer Nakičević

بسم الله الرحمن الرحيم

« وَمَا كَانَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا۟ كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا۟ فِى ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُوا۟ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓا۟ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ » .

(سورة التوبة آية ١٢٢)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobojali (9/122).

U OKRILJU KUR'ANA

9

من بقية سورة الأعراف وأول سورة الأنفال

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG!

PREOSTALI DIO SURE EL-A'RAF I POČETAK SURE EL-ENFAL

بســـم الله الر حمـن الر حيـم

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ovaj, deveti džuz sastoji se iz dva dijela: prvog, koji predstavlja ostatak sure El-A'raf - iz dijela mekkanskog Kur'ana -, i on zaprema tri četvrtine ovog džuza, i drugog dijela koji se sastoji iz jedne polovine prvog hizba sure El-Enfal - iz dijela medinskog Kur'ana - i on zaprema preostalu četvrtinu ovog džuza.

Ovdje ćemo se zadovoljiti sa sumarnim izlaganjem prvog dijela, dok ćemo drugi dio ostaviti na ono mjesto gdje pripada, kad budemo, ako Bog da, predstavljali suru El-Enfal, shodno programu koga smo slijedili u upoznavanju sa surama Kur'ana...

U osmom džuzu - u dijelu koji smo izložili tamo u suri El-A'raf - prošla su kazivanja o poslanicima, poslanstvima i narodima poslije Ādema (alejhi's-selam). Od povorke imana tamo smo izložili kazivanja o Nuhu, Hudu, Salihu, Lutu i Šuajbu (alejhimu's-selam) i o stradanjima onih naroda koji su u laž ugonili svoje poslanike i o spasu onih koji su im vjerovali.

Sada, ovaj džuz počinje sa ostatkom kazivanja o Šuajbu (alejhi's-selam). Medutim, mi smo odabrali da taj ostatak kazivanja priključimo kraju osmog džuza kao dopunu tamošnjem kazivanju.

Kontekst ove sure, zatim, pravi stanku da bi to bilo povod tim kazivanjima - shodno programu ove sure - otkrivajući u ovom pogovoru korake Allahovog određenja sa onima koji su ugonili poslanike u laž... Kako ih kažnjava neimaštinom i bolešću ne bi li se njihova srca probudila i postala nježnija, ne bi li pribjegla Allahu i pokajala se. Ako se ova srca ne probude, ne otvore se i ne okoriste se iskušenjem, Allah ih prepušta zadovoljstvu - što je teže iskušenje - tako da oni postanu još nemarniji

prema Allahovom određenju, držeći život igrom i zabavom. Tada ih Allah nenadano i neočekivano kažnjava: *I Mi nijednog vjerovjesnika u neki grad nismo poslali, a da stanovnike njegove nemaštinom i bolešću nismo kaznili da bi se pokajali. Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili dok se ne bi umnožili i rekli: "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!" - i tada bismo ih, da oni ne predosjete, neočekivano kaznili* (7/94-95).

Ovdje kontekst također otkriva vezu između vrijednosti vjerovanja i Allahovih zakona u kažnjavanju ljudi, s obzirom na to da nema prekida u koracima Allahovog određenja između ovih zakona i tih vrijednosti. Ova veza je skrivena za nemarne jer se njen utjecaj vjerovatno ne primjećuje na kratke staze, međutim, sigurno će se dogoditi, dugoročnije gledano: *A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili* (7/96).

U pogovoru slijedi otkrivanje koraka Allahovog određenja prema onima koji su poricali Njegove zakone i njihove veze sa vrijednostima vjerovanja u životu ljudi; slijede doticaji u vidu prijetnji koje tresu srca i skreću pažnju na propast poricatelja koja budi nemarna: *A zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći noću dok budu spavali? Ili, zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći danju dok se budu zabavljali? Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji. Zar nije jasno onima koji nasljeđuju zemlju prijašnjih stanovnika njezinih da ćemo i njih, ako budemo htjeli, zbog grijehova njihovih kazniti i srca njihova zapečatiti, pa savjet neće poslušati* (7/97-100).

Ovaj pogovor završava obraćanjem Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) u vezi sa ovim kazivanjem. U njemu je sažetak onoga što se desilo narodima koji su odranije poricali; u njemu je opis njihovog stanja i zaborava zavjeta koga su dali Allahu: da će priznavati Njegovo Božanstvo i Njegovu Jedinost; u njemu je beskorisnost dokaza, argumenata i mudžiza koje su im donosili njihovi poslanici zbog zatajivanja njihove prirode i nemarnosti njihovih srca: *O tim gradovima Mi ti neke događaje njihove kazujemo. Poslanici njihovi su im jasne dokaze donosili, ali oni nisu htjeli da povjeruju u ono u što prije nisu vjerovali. Eto tako Allah srca nevjernika zapečati, - a Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati, i znali smo da će većinom, doista, grešnici biti* (7/101-102).

Poslije ove stanke, radi pogovora propasti Nuhovog, Hudovog, Salihovog i Šuajbovog naroda, dolazi kazivanje o Mūsāu (alejhi's-selam) sa faraonom i njegovim glavešinama prvenstveno, zatim sa njegovim narodom Sinovima Isrāilovim, naposljetku... Kazivanje o Mūsāu u ovoj suri zauzima najviše prostora i najviše mjesta u jednoj suri između svih sura Kur'ana... Dijelovi kazivanja o Sinovima Isrāilovim su navedeni na mnogim mjestima, pored kraćih ukazivanja na ta kazivanja na drugim mjestima u Kur'anu... Ovo kazivanje je ujedno najviše navođeno kazivanje u cijelom Kur'anu... Vjerovatno je ta podrobnost u kazivanju o ovom narodu bila radi mudrosti na koju smo ukazali ranije u ovom *Okrilju,* u šestom džuzu, na stranicama 138.-139. na slijedeći način:

Jedna strana te mudrosti jeste da su Sinovi Isrāilovi bili prvi koji su se suprotstavili islamu smutnjama i ratom u Medini i na cijelom Arabijskom poluotoku. Ratovali su protiv muslimanske zajednice od njenog prvog dana. Oni su prihvatili licemjerstvo i licemjere u Medini. Oni su ih podučili kako treba spletkariti protiv muslimana i nove vjere. Oni su huškali idolopoklonike i nadmetali se sa njima i zajednički se savjetovali protiv muslimanske zajednice. Oni su ti koji su predvodili propagandni rat, podvale i spletke u muslimanskim redovima, kao što su predvodili sumnjičenje i izvrtanje u pitanjima koja se odnose na vjeru i rukovodstvo prije nego su stupili u otvoreni i najavljeni rat. Tada su morali biti otkriveni muslimanskoj zajednici kako bi saznali ko su njihovi neprijatelji, kakva je njihova priroda i historija, kakvim se sredstvima služe i kakva je to borba koju muslimani sa njima vode.

Allah je znao da će oni biti neprijatelji ovoga Ummeta u cijeloj njegovoj povijesti, kao što su bili i neprijatelji Allahove Upute u cijeloj svojoj prošlosti. Tada ih je Allah potpuno razgolitio pred ovim Ummetom, kao i njihova sredstva kojima su se služili.

Druga strana ove mudrosti jeste da su Sinovi Isrāilovi sljedbenici Objave prije nego je sa Allahovom posljednjom Objavom završen ciklus objavljivanja. Njihova povijest prije objave islama seže daleko u prošlost. Devijacije u vjerovanju i stalno kršenje zavjeta ostavilo je svoje tragove u njihovu životu, moralu i tradiciji. Otuda je bilo nephodno da muslimanski Ummet - baštinik svih objava koji u naručje uzima Božansku ideologiju u cijelosti - zna povijest ovoga naroda, njene mijene, opasnosti i klizavosti puta i posljedice u životu Sinova Isrāilovih i njihovog morala, kako bi ovo iskustvo pridružio - na polju vjere i života - svome iskustvu i to iskoristio da bi se sačuvao pokliznuća, šejtana i poriva devijacije na putu prvih pokusa.

Još jedna strana ove mudrosti ogleda se u pokusima Sinova Isrāilovih tokom njihove duge historije. Allah je znao da će vrijeme koje, što duže traje, sve više utječe na okrutnost srca i da će u generacijama koje dolaze doći do devijacije. Muslimanski Ummet će trajati sve do Sudnjega dana i bit će suočen s vremena na vrijeme sa onim sa čime su bili suočeni Sinovi Isrāilovi u svome životu. Zato je pred odgovorne ovoga Ummeta i reformatore u stoljećima koja dolaze dao primjere nevolje koje su snašle te narode kako bi na osnovu toga mogli uspostaviti pravu dijagnozu u liječenju bolesti. Najtvrđa srca koja otkazuju poslušnost na Uputu su srca koja su spoznala pa onda skrenula. Srca koja su neobrađena brža su u prihvatanju Upute jer su iznenađena onim novim što poziv sadrži. To ih potresa i sa njih skida kumulus zbog novine i zaslijepljenosti novinom koja kuca na vrata njihove prirode po prvi put, dok drugi poziv srcu koje je ranije pozivano ne predstavlja ništa novo, niti ga taj poziv uzbuđuje i zato je ovdje potrebno uložiti više truda i strpljivosti!

I tako dalje, i tako dalje...

Neke serije iz kazivanja o Mūsāu (alejhi's-selam) i Sinovima Isrāilovim ranije su navedene u ovom *Okrilju* - poredane prema redu sura u Mushafu, a ne prema hronologiji objavljivanja - u suri El-Bekare, Ali Imran, En-Nisa', El-Maide, El-En'am... Međutim, ako uzmemo u obzir hronološki red objavljivanja, ove njene serije koje su spomenute ovdje u mekkanskoj suri El-En'am prethode onome što je od njih spomenuto u medinskim surama. To je očevidno iz načina njihovog izlaganja ovdje i njhove prirode izlaganja tamo. One se ovdje izlažu kao kazivanja, a tamo se izlažu kao suočavanja Sinova Isrāilovih sa ovim kazivanjima, opominjanja njihovim događajima i dešavanjima i njihovim stavovima prema njima.

Ovo kazivanje se spominje na trideset mjesta u cijelom Kur'anu - mekkanskom i medinskom dijelu - međutim, podrobno iznošenje ovoga kazivanja nalazi se samo na deset mjesta u deset sura, od kojih je ono na šest mjesta dato najpodrobnije. Ovo što se nalazi u suri El-A'raf je prvo opširno iznošenje ovog kazivanja. Ono također zaprema najviše prostora iako su serije ovog kazivanja koje se nalaze na ovom mjestu manje od onih koje se spominju u suri Ta-ha.[1]

Ovo kazivanje ovdje počinje serijom suočavanja faraona i njegovih glavešina sa poslanstvom. Dok ono u suri Ta-ha počinje serijom u kojoj se Mūsā (alejhi's-selam) doziva s desne strane Tura, a ono u suri El-Kasas

[1] V. poglavlje *El-Qissatu fi'l-Qur'an*, u djelu *Et-Taswiru'l-fennijju fi'l-Qur'an.*

počinje serijom o rođenju Mūsāa u periodu progona Sinova Isrāilovih... Njegovo iznošenje počinje - u skladu sa atmosferom i ciljevima sure, shodno metodu Kur'ana u iznošenju svih kazivanja[2] - skretanjem pažnje na kraj i posljedice faraonovog i negiranja njegovih glavešina. To je primjetno od prvog trenutka u njegovom prikazivanju: *Zatim smo, poslije njih, poslali Mūsāa faraonu i glavešinama njegovim sa dokazima Našim, ali oni u njih nisu povjerovali, pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili* (7/103).

Potom teku serije kazivanja sa svojim prizorima... Prvo, sučeljavanje sa faraonom i njegovim glavešinama... I, naposljetku, sučeljavanje sa Sinovima Isrāilovim, njihovom stranputicom, zabludom i devijacijom!

S obzirom na to da ćemo - kasnije - ovo kazivanje izložiti detaljno, ovdje ćemo se zadovoljiti zastajanjem pred njegovim glavnim znakovima i univerzalnim nadahnućima i inspiracijama...

- Mūsā (alejhi's-selam) suočava faraona i njegove glavešine da je on poslanik Gospodara svjetova: *I Mūsā reče: "O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pusti da idu sa mnom sinovi Isrāilovi!"* (7/104-105)... Isto tako kada dolazi do nadmetanja između njega i faraonovih čarobnjaka, pa ovi budu pobijeđeni i postanu vjernici, oni povjeruju u Gospodara svjetova: *... a čarobnjaci se licem na tle baciše. "Mi vjerujemo u Gospodara svjetova" - povikaše, "Gospodara Mūsāova i Hārūnova!"* (7/120-122)... kada im faraon zaprijeti okrutnom kaznom, oni se okreću svome Gospodaru izjavljujući da se oni vraćaju Njemu, svojim životima, smrtima, proživljenju i čitavim svojim bićem i svime što imaju: *A oni rekoše: "Mi ćemo se, doista, Gospodaru našem vratiti! Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kad su nam oni došli. Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao vjernici umremo!"* (7/125-126).

Zatim Mūsā (alejhi's-selam), koji poznaje svoj narod, na mnogo mjesta upoznaje ih sa njihovim istinskim Gospodarom... Zato, kada faraon oglašava da će ponoviti progon Sinova Isrāilovih, ubijajući njihovu mušku, a ostavljajući u životu žensku djecu... *Mūsā reče narodu svome: "Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, zemlja je Allahova, On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali." "Zlostavljani smo" - rekoše oni - "prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao!" A Mūsā reče: "Gospodar vaš će*

[2] V. prethodni izvor.

neprijatelja vašeg uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete postupiti (7/128-129)... Kada ih je preko mora preveo i kada su naišli na narod koji se klanjao kipovima, i oni su tražili od Mūsāa da im napravi boga kipa, kao što ovaj narod ima kipove bogove, pa je odgovorio:*"Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti !" - reče on. "Zaista će biti poništeno ono što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade. Zar da vam, pored Allaha, tražim drugog boga, a On vas je iznad ostalog svijeta uzdigao?"* (7/138-140).

Ovi kur'anski tekstovi u ovom kazivanju potvrđuju autentičnost vjere koju je donio Mūsā (alejhi's-selam) i autentičnost vjerskog poimanja koga formira ova autentičnost... To je ispravno poimanje koje formira islam i koje sadrži Allahova vjera u svim poslanstvima. Oni također potvrđuju neispravnost teorija i nagađanja koju proturaju zapadnjački istraživači historije religija i oni koji prihvataju njihov program i njihove tvrdnje pišući o evoluciji vjerovanja!

Ovi tekstovi isto tako potvrđuju oblike devijacija koje su pratile historiju Sinova Isrāilovih i njihovu iščašenu prirodu. Ovo je samo jedan primjer šta su sve govorili:*"O Mūsā," - rekoše - "napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!"* (7/138)... Oni su tako za Božanstvo prihvatili tele u Mūsāovom odsustvu kada je otišao na brdo na susret sa svojim Gospodarom! Oni su, na primjer, tražili da otvoreno vide Allaha, u protivnom, neće vjerovati! Međutim, ove devijacije nisu predstavljale suštinu vjerovanja koje je donio Mūsā od svoga Gospodara. To su samo devijacije ovog vjerovanja, pa kako ćemo, dakle, devijacije držati samim vjerovanjem? Kaže se da su one "evoluirale" u monoteizam?!

- Sučeljavanje Mūsāa sa faraonom i njegovim glavešinama također otkriva suštinu borbe između svake Allahove vjere, na jednoj strani, i svakog neznaboštva, na drugoj strani. Ono objašnjava kako tirani gledaju na ovu vjeru i kako u njoj osjećaju opasnost po svoje postojanje. Ono također objašnjava kako vjernici shvaćaju suštinu borbe koja se vodi između njih i tirana!

Mūsā (alejhi's-selam) samo što je rekao faraonu: *"O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pusti da idu sa mnom sinovi Isrāilovi!"* (7/104-105), on je shvatio smisao ovog poziva *Gospodaru svjetova*... Shvatio je da to znači povratak sve vlasti Allahu vraćanjem potčinjenosti svih svjetova Gospodaru svjetova! Na osnovu ovog značenja Mūsā je tražio oslobađanje Sinova Isrāilovih, jer ako je Allah Gospodar

svjetova, onda nijedan od Njegovih robova - a to je i oholi i nasilni faraon - nema prava da ih potčinjava sebi, jer oni su samo robovi Gospodara svjetova... Vraćanje svake vlasti Uzvišenom Allahu znači vraćanje svakog suvereniteta samo Njemu, jer suverenitet je manifestacija Allahove vlasti nad ljudima - a i oni spadaju u svjetove - koja se ispoljava također u svjetovima kroz njihovu potčinjenost jedino Allahu. Ljudi neće priznati Allahovu vlast nad sobom sve dok se ne potčine jedino Njemu i sve dok svoju potčinjenost ne posvete ovoj vlasti... drugim riječima, ovom suverenitetu... U protivnom, oni ne priznaju Allahovu vlast nad sobom kada se potčine suverenitetu nekog drugog koji im ne sudi prema Njegovom zakonu.

Faraon i njegove glavešine su shvatile opasnost poziva *Gospodaru svjetova*. Osjetili su da jedinost Gospodara znači oduzimanje vlasti od faraona - i njihove vlasti koja se oslanja na njegovu vlast - pa su ovu opasnost izrazili da Mūsā hoće da ih izvede iz njihove zemlje: *Glavešine naroda faraonova povikaše: "Ovaj je, doista, vješt čarobnjak, on hoće da vas izvede iz zemlje vaše, pa šta predlažete?"* (7/109-110)... *A glavešine naroda faraonovog rekoše: "Zar ćeš ostaviti Mūsāa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti ?"* (7/127)... Oni su samo htjeli da ovaj poziv Gospodaru svjetova ne nosi nego samo jedno značenje, a to je oduzimanje vlasti iz ruku ljudi - tirana - i njeno vraćanje njenom pravom vlasniku - Njemu Uzvišenom, a ovo znači - sa njihovog stanovišta - pravljenje nereda na Zemlji! Ili kako se to kaže danas u zakonima džahilijjeta za pozive poput ovog da je to pokušaj prevrata sistema vlasti! Sa džahilijjetskog stanovišta tirana koji uzurpiraju Allahovu vlast - odnosno koji uzurpiraju Njegovo pravo Gospodara, vršeći nadležnosti tog prava, makar to i ne rekli jezikom - ono je prevrat sistema vlasti, jer sistem vlasti u džahilijjetima počiva na božanstvu jednog čovjeka od strane ostalih ljudi, dok poziv Gospodaru svjetova znači da su ljudi obavezni da obožavaju Gospodara ljudi! Faraon je čarobnjacima - kojima je Istina oči otvorila, pa su povjerovali u Gospodara svjetova, skidajući tako okove potčinjenosti njemu ovom izjavom - rekao da oni prave smicalice da bi stanovnike grada izbavili iz grada i zaprijetio im najgnusnijom i egzemplarnom kaznom: *"Zar da mu povjerujete prije nego što vam ja dozvolim !" - viknu faraon. - "Ovo je, uistinu, smicalica koju ste u gradu smislili da biste iz njega stanovnike njegove izveli. Zapamtićete vi! Izodsijecaću vam, sigurno, ruke vaše i noge vaše unakrst, a onda ću vas sve razapeti !"* (7/123-124)...

S druge strane, ovi čarobnjaci koji su povjerovali u Gospodara svjetova, predali su se jedino Allahu i oglasili napuštanje lažnog obožavanja

tirana koji uzurpira Allahovu vlast i njene prerogative, znali su suštinu borbe između njih i tiranina. To je borba protiv vjere, jer ova vjera prijeti vlasti tirana samim izjavljivanjem njenih sljedbenika da obožavaju samo Gospodara svjetova, zapravo samim izjavljivanjem da je Allah Gospodar svjetova! Zato su rekli faraonu, odgovarajući na njegovu optužbu da je ovo samo smicalica koju su oni smislili u gradu da iz njega izvedu njegove stanovnike - a što je u savremenim džahilijjetima sinonim za optužbu za svakog onog ko izjavi da vjeruje u Allahovo gospodstvo nad svjetovima u stvarnom njegovom značenju, da on, ustvari, radi na rušenja sistema vlasti! *Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kad su nam oni došli* (7/126)... Zatim su pribjegli svom Gospodaru u Koga su povjerovali, pobunivši se protiv obožavanja nekog drugog osim Njega rekavši: *Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao vjernici umremo!"* (7/126)... Bilo je ovo razlučivanje koje je Allah dao u njihovim srcima kad se istina prave predanosti Allahu učvrstila u njima.

- Kroz izlaganje dokaza sa kojima je Mūsā došao faraonu i njegovim glavešinama, kao što su kažnjavanje gladnim godinama i nerodicom te slanje nevolja koje su im dolazile od Allaha, vidi se da su oni to sve dočekivali sa krajnjom tvrdoglavošću, podmuklošću i upornošću, tako da ih je Allah na kraju uništio, kako Uzvišeni kaže: *I Mi smo faraonov narod gladnim godinama i nerodicom kaznili, da bi se opametili. I kad bi im bilo dobro, oni bi govorili : "Ovo smo zaslužili", a kad bi ih snašla kakva nevolja, Mūsāu i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisali. Ali ne! Njihova nevolja je od Allaha bila, samo što većina njih nije znala! I govorili su: "Kakav god da nam dokaz doneseš da nas njime opčaraš, mi ti nećemo vjerovati!" Zato smo Mi na njih slali i poplave, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv - sve jasna znamenja, ali su se oni oholili, narod zlikovački su bili. I kad bi ih zadesila nevolja, govorili bi: "O Mūsā, moli se, u naše ime, Gospodaru svome - onako kako ti je On naredio: ako nas oslobodiš nevolje, mi ćemo, zaista vjerovati i s tobom sinove Isrāilove sigurno poslati." I pošto bismo ih nevolje oslobodili - do vremena do kog im je bilo određeno da je podnose, - oni bi, odjednom, obećanje prekršili. Zato ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo, jer su znamenja Naša poricali i prema njima ravnodušni bili* (7/130-136)... Kroz iznošenje svega ovoga ispostavlja se koliko je tiranin ustrajan u neistini i naočigled istini i do koje mjere je spreman da se suprotstavlja i bori protiv poziva *Gospodaru svjetova*... To je stoga što on dobro zna da ovaj poziv sam po sebi znači rat protiv njega negiranjem legaliteta njegovog postojanja iz osnova! Tiranin ne može da dozvoli oglašavanje da nema Boga osim Allaha, ili da je Allah Gospodar svjetova, osim kada ove riječi izgube svoj stvarni smisao i postanu obične riječi koje nemaju nikakvog

značenja... One ga u ovoj situaciji ne uznemiravaju, jer ga se ne tiču! Međutim, kada jedna grupa ljudi prihvati ove riječi ozbiljno, u njihovom pravom značenju, onda tiranin koji se ponaša kao gospodar - obnašajući vlast mimo Allahova zakona, potčinjavajući ljude sebi pomoću te vlasti i ne upućujući ih Allahu - ne podnosi ovu grupu ljudi, isto onako kao što faraon nije podnosio Mūsāov poziv Gospodaru svjetova i kao što nije podnio izjavu čarobnjaka da oni vjeruju u Gospodara svjetova. Kako su faraon i glavešine iz njegova naroda bili ustrajni u odbijanju ovog poziva, tako njima dolaze dokazi jedan za drugim, kao što im jedna za drugom dolaze katastrofe, kao što su suša, nesreće, glad i druge nevolje... Međutim, ovo je sve za njih bilo lakše i jednostavnije od priznavanja da je Allah Gospodar svjetova, s obzirom na činjenicu da ono sadrži jasno značenje o njihovom eliminiranju od upražnjavanja uzurpirane vlasti kojom oni potčinjavaju ljude nekom drugom mimo Gospodara svjetova!

Također kroz iznošenje ovih dokaza izlaze na vidjelo koraci Allahove odredbe prema onima koji su u laž ugonili Božije poslanike... Prvo su kažnjavani neimaštinom i bolešću, zatim obuzimani blagostanjem i radošću, da bi na kraju krajeva bili kažnjeni onako kako kažnjava Silni i Moćni! Vjernici koji su bili potlačeni dobili su satisfakciju za ono što su podnosili: *... a potlačenom narodu dadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepo obećanje Gospodara tvoga sinovima Isrāilovim bilo je ispunjeno - zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli (7/137).*

- Sinove Isrāilove je, međutim, nadvladala njihova izvitoperena priroda, pa su se ogriješili o Allahovu odredbu - kako to rasvjetljava kur'anski kontekst - obmanjujući Mūsāa, svoga poslanika, vođu i izbavitelja uvredljivim obmanama; griješeći, potcjenjujući blagodati, ne popravljajući se i ne izražavajući zahvalnost. To se sve od njih ponavljalo nakon Allahovog oprosta njima i njihovog prihvatanja u Svoje okrilje uvijek iznova, dok se na njima nije obistinila Allahova riječ na kraju: *I Gospodar tvoj obznani da će do Smaka svijeta prepuštati nad njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti. Gospodar tvoj je, doista, brz kad kažnjava, a On i oprašta i samilostan je (7/167).*

Allahova prijetnja se obistinila... Sigurno će se obistiniti i u danima koji dolaze... To su samo ciklusi u povijesti. Kad se uzohole, kad uzmu praviti nered, kad se osile i kad pojačaju vrijeđenja, Allah će poslati nekoga ko će ih na najgori način tlačiti do Smaka svijeta!

- I na koncu, ova sura je mekkanska. U njoj je rečeno mnogo o izopačenosti Sinova Isrāilovih, njihovom griješenju i njihovoj zloj prirodi... dok orijentalisti tvrde - Jevreji i kršćani zajedno - da Muhammed (alejhi's-selam) nije napadao Jevreje - prema njihovoj tvrdnji - ovim Kur'anom sve dok u Medini nije izgubio nadu u njihov odziv, te da im je laskao u Mekki i u prvo vrijeme u Medini. Govorio im je - prema tvrdnji orijentalista - Kur'an u kome ih nije napadao, već im je govorio da su Arapi i oni po rodu srecu u njihovom praocu Ibrahimu! To je činio iz želje da prime islam. Međutim, pošto je u njih izgubio nadu, napao ih je ovom vrstom napada... Orijentalisti su slagali. Ova mekkanska sura iznosi istinu o njima. Nema razlike između onoga što je došlo u ovoj suri i onoga što je došlo u medinskoj suri El-Bekare o ovoj istini koja se ne mijenja. Ako izuzmemo ajete od broja 163 do broja 170 ove sure, koji su medinski i u kojima je navedena obznana Uzvišenog Allaha da će do Smaka svijeta prepuštati nad njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti, doista ajeti koji su prije i poslije njih, i u koje nema sumnje da su mekkanski, sadrže istinu o prirodi Sinova Isrāilovih. U njima se spominje njihovo obožavanje teleta, njihovo traženje od Mūsāa da im napravi boga kumira iako su iz Egipta izašli uime Jedinog Allaha, snašao ih je potres jer su odbijali da vjeruju dok Allaha ne vide očima i traženje da se zamijene Allahove riječi drugim riječima ulazeći u grad i tako redom... što demantira te orijentaliste koji hoće da bace ljagu na historiju nakon što su je bacali na Allaha i Njegovog Poslanika... Neke od ovih pojedinci koji pišu o islamu uzimaju za svoje profesore u onome što pišu!

Dosta su nam ovi znakovi u ovom kazivanju dok ne prijeđemo na podrobnije iznošenje tekstova.

Ako je ovo kazivanje čitavom svojom dužinom navedeno u ovoj suri - u povodu smotre povorke vjerovanja - da ukaže na korake koje Allahovo određenje preduzima prema negatorima i da predoči vezu između vrijednosti vjerovanja i Allahovog zakona u ljudskom životu, ono je također navedeno da objasni prirodu vjerovanja i prirodu nevjerovanja, predstavljene u likovima kazivanja i njegovim krajolicima. Kazivanje završava prizorom uzimanja zavjeta od Sinova Isrāilovih pred očiglednim viđenjem Allahove sile i moći: *A kada smo iznad njih brdo podigli, - činilo se kao oblak -, oni su bili uvjereni da će na njih pasti. "Prihvatite odlučno ono*

što smo vam dali, i neka vam je na umu ono što je u njemu - da biste bili pobožni !" (7/171).

Zato je poslije ovog prizora uslijedio prizor uzimanja zavjeta od iskonske prirode svih ljudi: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali", ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?"* (7/172-173).

Iza ovog prizora došao je prizor onoga ko se udaljava od ovog ugovora, kao što se udaljava od znanja o Allahovim dokazima nakon što mu ih je On pokazao... To je izazovan prizor... On u sebi nosi snažne naznake da ovo udaljavanje treba izbjegavati, kao što krije upozorenje na očekivane posljedice ovog udaljavanja: *I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš, on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili. Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zlo čine sami sebi* (7/175-177).

Zatim dolazi objašnjenje prirode Upute i prirode nevjerovanja otkrivajući da nevjerovanje znači pokvarenost aparature iskonske ljudske prirode, što onemogućava recepciju Allahove upute i što završava apsolutnom propašću: *Kome Allah ukaže na pravi put - biće na pravom putu, a koga ostavi u zabludi - taj će izgubljen biti. Mi smo za džehennem mnoge džinnove i ljude stvorili; oni pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni* (7/178-179).

Iza ovog objašnjenja dolazi do obrta i osvrta na idolopoklonike koji su poziv islama u Mekki dočekali negiranjem. Oni nisu priznavali ni Allahova lijepa imena, izvodeći iz njih imena izmišljenih bogova. Ovdje je i prijetnja njima Allahovom kaznom. Tu je i poziv upućen njima da duboko promisle, daleko od strasti, o Poslaniku (alejhi's-selam) koji im je poslan da ih poziva na Pravi Put, a koga oni nazivaju ludakom! Tu je i poziv da pogledaju u carstvo nebesa i Zemlje i promisle o svemu onome što na stranicama Bitka sadrži inspiracije na Uputu. Tu je i doticaj smrću koja ih vreba a da oni o njoj i ne vode puno brige: *Allah ima najljepša imena i vi*

Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena - kako budu radili, onako će biti kažnjeni! A među onima koje stvaramo ima ljudi koji druge upućuju istini i koji prema njoj pravedno sude. A one koji Naše riječi poriču Mi ćemo malo pomalo, a da oni neće ni znati, u propast voditi, i davaću im vremena, obmana Moja doista je trajna. Pa zašto oni ne razmisle da njima poslani poslanik nije lud; on samo otvoreno opominje.I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an, vjerovati? Koga Allah u zabludi ostavi, niko ga ne može na pravi put uputiti! On će ih ostaviti da u nevjerstvu svojem lutaju (7/180-186).

Ovi idolopoklonici također se suočavaju sa svojim nevjerovanjem u Sudnji dan. Oni pitaju kada će biti... Suočavaju se sa težinom ove pojave oko koje se oni raspituju omalovažavajući je; suočavaju se tako sa krupnom stvari o kojoj oni raspravljaju izrugujući se. To je, međutim, veliko za prirodu poslanstva i suštinu poslanika; potvrda suštine Božanstva i izdvajanje Uzvišenog Allaha u svim njenim osobitostima, od kojih je i znanje o neviđenom i otkrivanje Sudnjeg dana: *Pitaju te o Smaku svijeta kada će se zbiti. Reci: "To zna jedino Gospodar moj, On će ga u njegovo vrijeme otkriti, a težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći". Pitaju te kao da ti o njemu nešto znaš. Reci: "To samo Allah zna, ali većina ljudi ne zna." Reci: "Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju" (7/187-188).*

U kontekstu sučeljavanja sa idolopoklonicima dolazi objašnjenje prirode širka i kazivanje o devijaciji i napuštanju ugovora prirode o Allahovoj Jedinosti te kako dolazi do ove devijacije u ljudskoj duši... Ovo kao da je slikanje devijacije jedne idolopokloničke generacije čiji su prvi preci bili u čistoj Ibrahimovoj vjeri: *On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara - a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri. I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lako breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bićemo, doista, zahvalni!" I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje - a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! Zar da Njemu smatraju ravnim one koji ne mogu ništa da stvore, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći niti mogu da pomognu sebi? (7/189-192)*... To je prikazivanje generacije jedne za drugom u slici sukcesivnih stanja u jednoj osobi... To je slika divnih značenja u svojoj istinitosti i ljepoti zajedno...

Cilj je, zapravo, davanje primjera za stanje idolopoklonika sa kojima se ovaj Kur'an sučeljavao. Kontekst neposredno prelazi sa davanja primjera na direktno obraćanje, dajući smjernice Poslaniku (alejhi's-selam) da im prkosi, njima i njihovim bogovima: *A ako ih zamolite da vas na pravi put upute, neće vam se odazvati; isto vam je pozivali ih ili šutjeli. Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate, zaista su robovi, kao i vi. Pa, vi im se klanjajte, i neka vam se odazovu ako istinu govorite! Imaju li oni noge da na njima hodaju, ili ruke da njima hvataju, imaju li oči da njima gledaju, ili uši da njima čuju? Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine." A oni kojima se vi, pored Njega, klanjate, ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći. A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide* (7/193-198).

Na kraju sure govor je usmjeren Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) i muslimanskom Ummetu. Poslanik se upućuje da lijepo postupa sa ljudima kad ih poziva u vjeru, da se suzdrži od srdžbe i ljutnje na njihovo suzdržavanje i odbijanje i da se utječe Allahu od šejtana koji izaziva srdžbu i bijes: *Ti sa svakim - lijepo! i traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište u Allaha, On uistinu sve čuje i zna. Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi, dok prijatelje šejtanove šejtani podržavaju u zabludi i oni ne dolaze sebi. Kad im nijedan ajet ne doneseš, oni govore: "Zašto ga sam ne izmisliš?" - Reci: "Ja slijedim samo ono što mi Gospodar moj objavljuje. Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputstvo i milost za ljude koji vjeruju"* (7/199-203).

Ova nas smjernica podsjeća na ono što je navedeno na početku ove sure: *Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje da njome opominješ i da vjernicima bude pouka* (7/2)... Ova smjernica ističe težinu ovog tereta, tereta pozivanja ljudi, tereta suočavanja sa recidivima, naslagama i ostacima prošlosti u njihovim dušama, tereta borbe protiv izopačenosti, bolesnih ambicija i strasti, tereta u otklanjanju nemarnosti, oklijevanja i neodlučnosti... Ističe nužnost strpljenja i lijepog ponašanja i ophođenja, kao i nužnost hoda Pravim Putem!

Zatim, tu je usmjerenje na konkretnu opskrbu u suočavanju sa poteškoćama na ovom putu... To je slušanje i šutnja za vrijeme učenja Kur'ana... To je spominjanje Allaha u svako doba i u svakoj prilici. To je upozorenje da se ne bude nemaran i da se slijede meleki bliski Allahu po spominjanju i ibadetu: *A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani." I spominji Gospodara svoga ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas, i ne budi nemaran, - oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu se klanjaju; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tle padaju* (7/204-206).

To je opskrba za put, to je etika ibadeta i to je put onih koji su bliski Gospodaru...

Dosta su nam ove sumarne naznake kako bismo prešli na podrobno razmatranje tekstova...

Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole (7/88)...[3]

« وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ
يَضَّرَّعُونَ * ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَفَوا وَّقَالُوا : قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا
الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ ، فَأَخَذْنَاهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ * وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا
وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ، وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ .

« أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ ؟ * أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ
أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ؟ * أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ ؟ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا
الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ * أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ أَهْلِهَا أَن لَّوْ نَشَاءُ أَصَبْنَاهُم
بِذُنُوبِهِمْ ، وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ؟

[3] Ajete od 88 do 93 ovoga džuza protumačili smo na kraju osmog džuza kao dopunu kazivanja o Šuajbu.

« تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنبَائِهَا ، وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا
كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِن قَبْلُ ، كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكَافِرِينَ *
وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِم مِّنْ عَهْدٍ ، وَإِن وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ » .

I Mi nijednog vjerovjesnika u neki grad nismo poslali, a da stanovnike njegove nemaštinom i bolešću nismo kaznili da bi se pokajali (7/94).

Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili dok se ne bi umnožili i rekli : "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!" - i tada bismo ih, da oni ne predosjete, neočekivano kaznili (7/95).

A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili (7/96).

A zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći noću dok budu spavali? (7/97).

Ili, zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći danju dok se budu zabavljali? (7/98).

Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji (7/99).

Zar nije jasno onima koji nasljeđuju zemlju prijašnjih stanovnika njezinih da ćemo i njih, ako budemo htjeli, zbog grijehova njihovih kazniti i srca njihova zapečatiti, pa savjet neće poslušati (7/100).

O tim gradovima Mi ti neke događaje njihove kazujemo. Poslanici njihovi su im jasne dokaze donosili, ali oni nisu htjeli da povjeruju u ono u što prije nisu vjerovali. Eto tako Allah srca nevjernika zapečati, - (7/101)

a Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati, i znali smo da će većinom, doista, grešnici biti (7/102).

Ovo je stanka u kontekstu ove sure da bi se dao pogovor na kazivanja o Nuhovom, Hudovom, Salihovom, Lutovom i Šuajbovom narodu koja su prethodno navedena... To je stanka da bi se objasnio Allahov zakon koji se odvijao po Njegovoj volji i koji je ostvarila Njegova odredba o onima koji su poslanike u laž ugonili u svakom gradu (a grad

ovdje znači veliki grad ili prijestonicu). To je jedan zakon po kome Allah kažnjava one koji su poslanike u laž ugonili i koji poprima oblik čovjekove historije u pogledu na originalnost... Allah one koji su poslanike u laž ugonili kažnjava neimaštinom i bolešću, da bi njihova srca postala nježnija i mekša, da bi se okrenula Allahu i da bi spoznala suštinu Njegovog Božanstva i suštinu ljudske pokornosti ovom svemoćnom Božanstvu. Ako se ne bi odazvali, Allah bi ih prepuštao blagostanju i radostima, otvarao im kapije dobra, ostavljajući ih da se razvijaju, umnožavaju i uživaju... Sve to radi iskušenja... Tako da ih je na kraju bogatstvo i blagostanje dovelo do raspuštenosti i neobuzdanosti, do nemarnosti i nezainteresiranosti, misleći da se stvari odvijaju naslijepo, bez svrhe i cilja, da radost dolazi poslije žalosti bez ikakve mudrosti i iskušenja, da ih je samo pogodilo ono što je pogađalo njihove očeve ranije, jer stvari teku tako, bez plana: *Rekoše: "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!"* (7/95)... Tada bi ih Allah neočekivano kaznio, dok su još bili opušteni i nemarni. Oni nisu shvaćali Allahovu mudrost u iskušavanju žalošću i radošću, nisu razumjeli Njegovu mudrost u mijenama sudbina ljudi, nisu se čuvali Njegove srdžbe koju izlijeva na raspuštene i nemarne, oni su živjeli poput stoke, zapravo gori su od stoke jer ih je pogodila Allahova kazna... Da su oni vjerovali u Allaha i da su Ga se bojali, stanje bi se promijenilo, došli bi im blagoslovi, Allah bi im poslao Svoju opskrbu s neba i iz Zemlje, dao bi im Svoje blagodati koji čine život sigurnijim i ne bi uslijedila kazna ni propast...

Zatim Allah upozorava one koji nasljeđuju Zemlju od njenih prijašnjih stanovnika... Upozorava ih da ne smiju biti nemarni i nesmotreni i poziva ih da budu budni i bogobojazni skrećući im pažnju da uzmu pouku iz propasti prijašnjih naroda koji su naslijedili Zemlju poslije njih... Upozorava ih da ih očekuje Allahov zakon koji se ne mijenja i pomoću koga se formira historija čovječanstva tokom stoljeća.

Stanka završava upućivanjem govora Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam): *O tim gradovima Mi ti neke događaje njihove kazujemo* (7/101), da bi mu se otkrio Allahov zakon u njima i da bi mu se pokazala istina o ovim gradovima i njihovim stanovnicima: *A Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati, i znali smo da će većinom, doista, grešnici biti* (7/102)...

Ovaj Posljednji Poslanik i njegov Ummet su nasljednici rezultata svih Allahovih objava i oni su ti koji se koriste njihovim kazivanjima i poukama...

I Mi nijednog vjerovjesnika u neki grad nismo poslali, a da stanovnike njegove nemaštinom i bolešću nismo kaznili da bi se pokajali (7/94).

Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili dok se ne bi umnožili i rekli : "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!" - i tada bismo ih, da oni ne predosjete, neočekivano kaznili (7/95).

A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili (7/96).

Ovdje kur'anski kontekst ne iznosi događaj, već otkriva Zakon. On ne izlaže povijest naroda, već obavještava o koracima određenja... Iz toga se otkriva da postoji zakon po kome se stvari odvijaju, po kome se događaji dešavaju i pomoću koga se kreće povijest čovjeka na ovoj Zemlji... Otkriva se da je poslanstvo samo po sebi - uza svu svoju veličinu - sredstvo za ostvarenje Zakona - koji je, naravno, veći i obuhvatniji od poslanstva - da se stvari ne odvijaju nasumce i da čovjek ne postoji sam na ovoj Zemlji - kako tvrde ateisti koji u ovo vrijeme ne vjeruju u Allaha! Otkriva se da sve što se događa u ovom Kosmosu, događa se planski, da sve proizilazi iz mudrosti i da se sve kreće svom cilju. Ispostavlja se da na kraju postoji Zakon koji se odvija prema Apsolutnoj volji koja je donijela ovo Pravilo i koja je odobrila ovaj Zakon...

Shodno važećem Allahovom zakonu i shodno Njegovoj apsolutnoj volji dogodilo se sa tim gradovima to što se dogodilo, a što kontekst iznosi. Sa drugim gradovima će se, opet, desiti to što će se desiti!

Čovjekova volja i njegova akcija u islamskom poimanju važan su faktor u hodu njegove povijesti kao i u tumačenju ove povijesti. Međutim, čovjekova volja i njegova akcija odvijaju se u okviru apsolutne Allahove volje i njegovog aktivnog određenja - sarađuju sa cijelim Bitkom, padaju pod utjecaj kao što i utječu na ovaj Bitak. Postoji čitav niz faktora i svjetova koji utječu na ljudsku povijest, koji su po svojoj suštini i dubini toliko kompleksni da u poređenju sa njima "ekonomsko tumačenje historije", "biološko tumačenje historije" i "geografsko tumačenje historije" izgledaju poput malih mrlja na širokom prostranstvu i mala igra među malim čovjekovim igrama![4]

---

[4] V. šta je o ovoj temi rečeno *U okrilju Kur'ana,*, *VIII,* str. 161-170.

I Mi nijednog vjerovjesnika u neki grad nismo poslali, a da stanovnike njegove nemaštinom i bolešću nismo kaznili da bi se pokajali (7/94).

Uzvišeni Allah ne kažnjava ljude nedaćama u njihovim životima, tijelima, opskrbama i imecima radi igre i zabave - neka je Allah uzvišen iznad toga. On ih ne kažnjava ni radi zadovoljenja strasne želje, niti liječenja mržnje - kako su govorile idolopokloničke legende za svoje razuzdane i srdite bogove![5] Allah kažnjava neimaštinom i bolešću one koji su svoje poslanike u laž ugonili, jer je u naravi iskušenja nedaćom i nevoljom da probudi prirodu za koju se nada da u njoj ima još dobra, da razmekša srca koja su dugo bila tvrda i da usmjeri slabašne ljude njihovom moćnom Stvoritelju, da Mu se pokore i da od Njega traže milost i oprost i da kroz ovu pokornost izjave svoje robovanje samo Njemu. Robovanje Allahu je cilj i svrha ljudskog postojanja. Uzvišenom Allahu nije potrebna pokornost ljudi ni njihovo izjavljivanje te pokornosti: *Džinnove i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju, Ja ne tražim od njih opskrbu niti želim da Me hrane, opskrbu daje jedino Allah, Moćni i Jaki* (51/56-58)... Kada bi se ljudi i džinovi složili - kao srce jednog čovjeka - da Allahu budu pokorni, to Njegovu vlast ništa ne bi povećalo. Kada bi se ljudi i džinovi složili - kao srce jednog čovjeka - da Mu griješe, to Njegovu vlast ništa ne bi umanjilo (kao što je navedeno u hadisu kudsijju)... Međutim, pokornost ljudi i njihovo klanjanje Allahu samo ih unapređuje, kao što unapređuje njihove živote i njihovo življenje... Stoga, kada ljudi izjave svoju potčinjenost Allahu, oslobodit će se klanjanja nekom drugom mimo Njega... Oslobodit će se potčinjenosti šejtanu koji želi da ih zavede - kao što je navedeno na početku ove sure -, oslobodit će se svojih strasti i prohtjeva, oslobodit će se klanjanja ljudima poput sebe. Zastidjet će se da slijede šejtanove korake, zastidjet će se da izazovu Allahovu srdžbu kakvim djelom ili namjerom, a već su se okrenuli Njemu u nevolji i pokoravaju Mu se, stali su na put koji će ih osloboditi, očistiti i pročistiti i koji će ih podići iz robovanja strastima i klanjanja ljudima!

Stoga je Allahovo htijenje iziskivalo da stanovnike svakog grada u koji bude poslan poslanik, pa ga oni u laž nagone, kazni nevoljom, bijedom u njihovim životima i dušama i bolešću u njihovim tijelima i imecima. To kažnjavanje je u funkciji oživljavanja srca bolom, a bol je najbolji odgajatelj, najbolji upaljač za skrivena vrela dobra, najbolji senzor za otkrivanje senzibiliteta u živim savjestima i najbolji vektor koji je uperen prema

[5] V. *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji we muqawimatuhu, I*, poglavlja *Tih we rukam* i *El-idžabijje.*

dirkama milosti koja slabima i ožalošćenima pirka oduščima lahkoće i života u časovima teškoće i tjeskobe... *Da bi se pokajali* (7/94)...

Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili (7/95)...

Najednom nastupa blagostanje umjesto nevolje, lahkoća umjesto teškoće, blagodat umjesto oskudice, zdravlje umjesto bolesti, potomstvo umjesto sterilnosti, mnoštvo umjesto malobrojnosti i sigurnost umjesto straha. Odjednom dolazi uživanje i blagostanje, spokoj i sreća, mnoštvo i punoća... Međutim, to je, u suštini, ispit i iskušenje...

Iskušenje nevoljom vjerovatno mogu izdržati mnogi i njegove poteškoće mogu podnijeti mnogi. Nevolja pokreće mehanizme odbrane. Ona vjerovatno nevoljnika podsjeti na Allaha pa se - ako u njemu ima ikoliko dobra - okrene Njemu, nalazeći u Njegovom okrilju smirenje, u Njegovoj blizini širinu, u Njegovoj utjehi nadu i u Njegovom obećanju radost... Međutim, kad je riječ o iskušenju blagostanjem, malo je onih koji ga izdrže, jer blagostanje zaboravlja, uživanje zavodi, a bogatstvo uznosi. Stoga ovo iskušenje izdrže samo rijetki Allahovi robovi.

Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili dok se ne bi umnožili i rekli: "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!" (7/95).

Odnosno, dok se ne bi umnožili i rasprostranili, dok ne bi život uzeli olahko i dok ga ne bi shvatili neozbiljno, tako da u sebi ne nalaze ustručavanja ni za što šta rade niti bojazni od onoga šta čine... Izraz *umnožili ('afew)*, pored toga što znači mnoštvo, inspiriše posebnim duševnim stanjem: to je stanje ravnodušnosti, stanje lahkomislenosti i raspuštenosti, stanje neozbiljnog odnosa prema svemu i slijeđenje spontanosti podjednako u osjećanjima i ponašanju... To je stanje koje je uočljivo kod onih koji žive u blagostanju, izobilju i udobnosti i kada period blagostanja, izobilja i udobnosti potraje, kod pojedinca i naroda kao da osjetljivost popusti pa ne pridaju više važnosti ničemu niti s čim računaju. Oni troše olahko, uživaju olahko, provode se olahko, kao što nasrću nepromišljeno! Oni olahko i smireno čine svaki veliki grijeh od koga se tijelo naježi, a emocije pokrenu! Oni se ne boje Allahove srdžbe niti prijekora ljudi. Sve što rade, čine to spontano, bez ustručavanja i ravnodušno. Oni ne zapažaju Allahov zakon u Kosmosu i ne razmišljaju o Njegovom testiranju i iskušenju na koje stavlja ljude. Stoga oni misle da se to sve dešava nasumce, bez poznatog uzroka i bez zacrtane svrhe:

... *I rekli: "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!"* (7/95)...

Uzeli smo svoj udio u žalosti i sad je došao naš red za udio u radosti! I evo, ono dolazi bez posljedica, dolazi tako, naslijepo!

Tada, u času potpune opuštenosti i nemarnosti, koje su rezultat zaborava, igre i bezbrižnosti, dolazi kraj shodno važećem Zakonu:

I tada bismo ih, da oni ne predosjete, neočekivano kaznili (7/95)...

To im je kazna zato što su zaboravili, što su bili umišljeni i što su se udaljili od Allaha, što su pustili na volju strastima, što se nisu ustručavali ni od čega i što im bogobojaznost nikako nije naumpadala!

Ovako se trajno odvija Allahov zakon shodno Njegovom htijenju prema Njegovim robovima. Ovako se kreće ljudska povijest prema čovjekovoj volji i njegovoj djelatnosti - u okviru Allahovog zakona i Njegovog htijenja. I evo, Kur'an otkriva ljudima ovaj Zakon i upozorava ih na iskušenje... Iskušenje i testiranje žalošću i radošću... Budi u njima pobudu želje i opreza da se čuvaju kobnog kraja koji će neizostavno doći, kao zaslužena kazna za ono za šta su se opredijelili i za ono šta su zaradili. Zato, ko ne bude oprezan, ko se ne suzdržava i ko se ne čuva, on je taj koji čini nepravdu prema sebi i ko se izlaže Allahovoj kazni koja ga neće mimoići. Pritom se nikome nikakva nepravda neće učiniti.

A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili (7/96).

To je druga strana važećeg Allahovog zakona. Da su stanovnici sela i gradova vjerovali umjesto što su poricali i da su bili bogobojazni umjesto što su bili razvratni, Allah bi im slao blagoslove i s neba i iz Zemlje. Baš tako, "blagoslove i s neba i iz Zemlje", tako otvorene, bez računa, koji bi im stizali odozgo i odozdo. Kur'anski izraz svojom univerzalnošću i sveobuhvatnošću baca svjetlo na pravu poplavu opskrbe i životnih namirnica koje se ne mogu okvalificirati kvalifikacijama neuobičajenim za ljude...

Pred ovim tekstom - kao i pred tekstom ispred njega - stojimo, ustvari, pred jednom od istina vjerovanja i istina ljudskog i kosmičkog života podjednako. Stojimo pred jednim od faktora koji utječe na povijest čovjeka, a koji potpuno zanemaruju pozitivni zakoni, zapravo, potpuno ga negiraju!

Doktrina vjerovanja u Allaha i bogobojaznost nije pitanje koje je izolirano od životne realnosti i od toka ljudske povijesti.

Vjerovanje u Allaha i bogobojaznost omogućuju izljev blagoslova i sa neba i iz Zemlje. To je Allahovo obećanje. A ko bolje od Allaha ispunjava svoje obećanje?

Mi - mi koji vjerujemo u Allaha - primamo ovo obećanje srcem vjernika, pa vjerujemo u njega od samog početka, ne pitajući za uzroke i motive i ne kolebajući se ni jednog trenutka u njegovo moguće značenje. Mi vjerujemo u Allaha - vjerujemo u nevideno - pa vjerujemo i u Njegovo obećanje u skladu s tim vjerovanjem...

Zatim gledamo u Allahovo obećanje pogledom onoga ko razmišlja - kako nam također naređuje naša vjera - pa nalazimo njegove uzroke i motive!

Vjerovanje u Alaha je dokaz vitalnosti iskonske ljudske prirode, dokaz ispravnosti urođene aparature za recepciju, dokaz valjanosti ljudske spoznaje, dokaz živosti čovječije strukture i dokaz širine područja za osjećanje istina Bitka... Sve su ovo uvjeti za uspjeh u realnom životu.

Vjerovanje u Allaha je motivirajuća i naviruća snaga koja okuplja sve aspekte ljudske egzistencije, koja ih usmjerava u jednom pravcu, koja ih pušta da crpe iz vrela Allahove snage, koja radi na ostvarenju Njegove volje kroz namjesništvo i kultiviranje Zemlje, kroz otklanjanje nereda i anarhije iz nje, kroz unapređenje i razvoj života na njoj... Sve su ovo također pretpostavke za uspjeh u realnom životu.

Vjerovanje u Allaha oslobađa od robovanja strastima i od robovanja ljudima. Zato nema sumnje da je čovjek koji je slobodan da se klanja samo Allahu kudikamo sposobniji da bude razborit i mudar namjesnik od onih koji robuju strastima i koji robuju jedni drugima!

Bogobojaznost je svjestan oprez koji čuva od naglosti, neobuzdanosti, pretjeranosti i zaslijepljenosti na putu djelovanja i u hodu života... Ona oprezno i sa zadrškom usmjerava ljudski napor tako da ne dolazi do napada, do nepromišljenosti i do prelaženja granica normalne aktivnosti.

Kada se život odvija u koordinaciji između faktora koji motiviraju i faktora koji obuzdavaju, djelujući na Zemlji, a težeći ka nebu, oslobođeni strasti i nasilja, obožavajući i pokoravajući se Allahu, onda život teče pozitivnim i produktivnim tokom tako da zaslužuje Allahovu podršku poslije Njegovog zadovoljstva. Tada ga mora okružiti blagoslov, obuzeti dobro i natkriliti spas... Pitanje - sa ovog aspekta - jeste pitanje realne

stvarnosti koja se vidi - pored aspekta skrivene Allahove milosti -, stvarnosti čiji su uzroci i motivi vidljivi, pored Allahove nevidljive obećane odredbe...

Blagoslova koje Allah obećava onima koji vjeruju i koji Ga se boje, sigurno i uvjerljivo, ima mnogo vrsta koje tekst ne detaljizira niti precizira. Ono čime kur'anski tekst inspiriše jeste slika tog mnoštva koje pada sa svakog mjesta i koje izvire iz svakog mjesta, bez određenja, bez detaljiziranja i bez objašnjenja. To su blagoslovi svih vrsta i boja, svih slika i oblika, onih koje su ljudi naučili i onih koje mogu u mašti zamisliti, kao i onih za koje tada u stvarnosti nisu ni čuli ni u mašti zamislili!

Oni koji vjerovanje u Allaha i bogobojaznost zamišljaju samo pitanjem pukog obreda koji nema nikakve veze sa stvarnim životom ljudi na Zemlji, oni ne poznaju ni vjerovanje niti poznaju život! Kako je samo potrebno da oni pogledaju da ova veza postoji, a koju i Uzvišeni Allah posvjedočava da postoji - a On je dovoljan svjedok. Tu vezu ostvaruje pogled sa svim njenim motivima i uzrocima koje ljudi znaju.

A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili (7/96).

Katkad neki ljudi pogledaju pa vide neke narode - koji kažu da su muslimani - da teško žive, a žive, zapravo, u bijedi i neimaštini... dok na drugoj strani vide ljude koji ne vjeruju i koji se Boga ne boje, da žive u izobilju, moćni su i utjecajni, pa se ljudi pitaju: Gdje je, dakle, taj zakon koji ne izostaje?

Međutim, ovo i jedno i drugo je varka koju nagovještava stvarna situacija!

Oni koji kažu da su muslimani nisu ni vjernici, niti se Boga boje! Njihov ibadet nije iskren i nije posvećen isključivo Allahu! Oni u svom stvarnom životu ne ostvaruju svjedočenje da nema Boga osim Allaha! Oni svoje vratove predaju ljudima između sebe koji im se nameću za bogove i koji im propisuju zakone - zakone, vrijednosti i običaje, svejedno - i oni nisu vjernici. Vjernik ne dopušta nijednom čovjeku da mu se nameće za Boga niti on nekog od ljudi proglašava svojim Gospodarom koji upravlja njegovim životom kroz zakone i odredbe koje sam donosi. Onda kada su preci ovih koji tvrde da su vjernici bili istinski muslimani, čitav svijet im je bio odan, na njih su se izlijevali blagoslovi i s neba i iz zemlje i njima se ostvarilo Allahovo obećanje.

Medutim, oni koji žive u izobilju, za njih važi ovaj zakon: *Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili dok se ne bi umnožili i rekli: "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!"* (7/95). To je iskušenje blagostanjem, o čemu je prethodno bilo riječi, a što je teže od iskušenja nevoljom... A razlika je između toga i blagoslova koje Allah obećava onima koji vjeruju i koji su bogobojazni, jer blagoslov nekad može biti i uz malo nečega ako se to dobro iskoristi i ako uz to ide čestitost, sigurnost, zadovoljstvo i mir... Koliko ima bogatih i jakih naroda koji žive u bijedi, čija je sigurnost ugrožena, čije su međusobne veze pokidane, čijim pripadnicima vlada nemir i koje očekuje nestanak. To je snaga bez sigurnosti. To je uživanje bez mira. To je obilje bez čestitosti. To je blještava sadašnjost koju očekuje nesretna budućnost. To je iskušenje iza koga slijedi teška kazna...

Blagoslovi koji prate vjerovanje i bogobojaznost su blagoslovi u stvarima, blagoslovi u dušama, blagoslovi u osjećanjima, blagoslovi u prijatnostima života... Blagoslovi koji unapređuju život i uzdižu ga istovremeno. Nije to puko obilje koje prati nesreća, propast i nestanak.[6]

Nakon što kur'anski kontekst potvrdi zakon koji se odvija a koji svjedoči povijest tih praznih gradova, u trenutku kad su sjećanja pokrenuta a savjest uznemirena nad propašću onih koji su poricali i nisu vjerovali niti su se Boga bojali i onih koje su zaveli blagostanje i blagodati pa su zanemarili Allahovu mudrost u iskušenju, u tom trenutku kontekst se usmjerava prema onima koji su nemarni i ravnodušni, probuđujući u njima osjećanja očekivanja Allahove kazne u svakom trenutku noći ili dana, dok su oni obuzeti snom, zabavom i uživanjem:

A zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći noću dok budu spavali? Ili, zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći danju dok se budu zabavljali? Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji. Zar nije jasno onima koji nasljeđuju zemlju prijašnjih

[6] V. poglavlje *Tehabbut we idtirab* u djelu *El-Islamu we muškilatu'l-hadareti,* od istog autora, kao i poglavlje *Šehadetu't-tarih* i *Šehadetu'l-qarni'l-'išrine* u djelu *Et-Tetawwuru we's-sebat* od Muhammeda Qutba.

stanovnika njezinih da ćemo i njih, ako budemo htjeli, zbog grijehova njihovih kazniti i srca njihova zapečatiti, pa savjet neće poslušati (7/97-100).

Zar su stanovnici gradova i sela sigurni - a, eto, to je Allahov zakon o iskušenju, žalošću i radošću, neimaštinom i blagostanjem i, eto, to su kobne sudbine onih koji su poricali i nemarni bili, a koji su nastanjivali ova sela i gradove prije njih, pa su ih ostavili i ovi su ih zamijenili u njima - zar su oni sigurni da ih Allahova kazna neće snaći u jednom trenutku od trenutaka njihove bezbrižnosti i u jednom od časova njihove nesmotrenosti? Zar su oni sigurni da ih Allahova kazna propašću i uništenjem neće snaći noću dok budu spavali... Čovjek je u snu lišen volje, lišen snage i nije u stanju da bude na oprezu niti da otkloni štetu koju mu nanosi mali insekt, a kamoli kaznu Silnog Allaha, Onoga kome se čovjek ne može suprotstaviti ni u trenucima kad je najbudniji, najoprezniji i najmoćniji?

Zar su oni sigurni da ih Allahova kazna neće snaći danju dok se oni budu zabavljali? Zabava traje u vrijeme kad je čovjek budan i svjestan i ona odvraća od spremnosti i opreznosti, tako da čovjek nije u stanju da, tako uronuo u zabavu, od sebe otkloni napadača, a kamoli Allahov napad kome se čovjek ne može suprotstaviti ni u trenucima kad je najspremniji i najpripravniji za odbranu?

Allahova kazna je žešća od toga da bi joj se oni mogli suprotstaviti spavajući ili budni, igrajući se ili dok su ozbiljni. Međutim, kur'anski kontekst iznosi trenutke ljudske slabosti da dotakne čovjekovu svijest, ulije u njega snagu, izazove njegov oprez i pozornost kako bi on, očekujući taj totalni i katastrofalni napad, bio oprezan u trenucima slabosti, nesmotrenosti i iznenađenja. On se ne može spasiti bio on oprezan ili nesmotren i to je, i jedno i drugo, isto pred Allahovom kaznom!

Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? (7/99)...

Allahovo određenje je skriveno i neviđeno ljudima... To je stoga da bi Ga se čuvali, bojali i bili oprezni...

Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji (7/99).

A šta se krije iza sigurnosti, nemarnosti i neobuzdanosti do propast?

Allahovu kaznu ne zanemaruju tako nonšalantno osim oni koji zaslužuju tu kaznu! Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne kad oni nasljeđuju zemlju poslije onih koji su otišli a koji su doživjeli propast zbog

svojih grijeha i kojima je njihova nemarnost nanijela zlo? Nije li propast onih koji su bili i prošli njima pokazala i osvijetlila put?

Zar nije jasno onima koji nasljeđuju zemlju prijašnjih stanovnika njezinih da ćemo i njih, ako budemo htjeli, zbog grijehova njihovih kazniti i srca njihova zapečatiti, pa savjet neće poslušati (7/100).

Allahov zakon ne izostaje. Njegova volja se ne zaustavlja. Pa šta ih to onda čini sigurnim da ih Allah neće kazniti zbog njihovih grijeha kao što je kaznio one prije njih? Da neće zapečatiti njihova srca pa poslije toga neće moći naći Pravog Puta, štaviše neće moći slušati dokaze Upute, pa će ih stići kazna zato što su bili u zabludi i na ovom i na budućem svijetu... Propast onih koji su prije njih bili i nestali, njihovo nasljeđivanje zemlje poslije njih i važeći Allahov zakon, sve im je to bila opomena da se čuvaju i budu oprezni, da od sebe odbace lažnu sigurnost, nepromišljenu raspuštenost i pogubnu bezbrižnost, da uzmu pouku iz toga što je bilo sa onih koji su prije njih bili i nestali, ne bi li to njih mimoišlo ako hoće da slušaju savjete!

Allah ne želi da ljudi ovim upozorenjem u Kur'anu žive preplašeno i uznemireno, da se tresu od propasti i uništenja kojim Allah može da ih kazni u bilo kom trenutku noći ili dana. Trajni strah od nepoznatog, stalna uznemirenost od budućnosti i očekivanje propasti u svakom trenutku često paralizira i rasipa ljudsku energiju, a često završi očajem i napuštanjem posla, proizvodnje, unapređenja života i obrađivanja zemlje... Allah samo želi da ljudi bubu budni, osjetljivi, bogobojazni, da se kontrolišu, da uzimaju pouku iz ljudskih iskustava, da posmatraju pokretače ljudske povijesti, da budu stalno u vezi sa Allahom i da ne budu općinjeni izobiljem i blagodatima života.

Allah ljudima obećava sigurnost, mir, zadovoljstvo i spas na ovom i na budućem svijetu ako njihova veza sa Allahom bude tankoćutna i ako se iskreno Allahu klanjaju; jer ako se oni Njega boje, onda će se čuvati svega što zagađuje život. On ih zove sigurnosti u Allahovom okrilju, a ne u okrilju materijalnih blagodati koje zavode. On ih poziva da se pouzdaju u Allahovu snagu, a ne u svoju materijalnu snagu koja prolazi. On ih poziva da se oslone na ono što je kod Allaha, a ne na imovinu koju oni posjeduju u životu.

Prošla je generacija onih koji su vjerovali u Allaha i koji su se bojali Allaha a da nisu bili sigurni od Allahove kazne, iako su se oslanjali samo na Njega. Ova generacija je i u jednom i u drugom slučaju bila srca puna

vjere, smirena sjećanjem na Allaha, jaka protiv šejtana i njegovih strasti, uspostavljala je red na Zemlji prema Allahovoj Uputi i nije se bojala ljudi, jer je Allah najpreči da Ga se boji.

Ovako treba da razumijemo to permanentno zastrašivanje Allahovom kaznom koja se ne može otkloniti i Allahovom prijetnjom koje ne može nestati, kako bi shvatili da to nije poziv za uznemirenost, već poziv za budnost, da to ne vodi strahu već da vodi osjetljivosti, da to ne koči život već da ga štiti od nepromišljenosti i nasilja.

Kur'anski kontekst uz to tretira faze prevrtljivih duša i srca i faze različitih naroda i zajednica pružajući svakom od njih odgovarajući lijek u potrebnom momentu. On im daje dozu sigurnosti i pouzdanje u Allahovom okrilju onda kada se plaše zemaljskih sila i životnih okolnosti. Daje im i dozu straha, opreza i iščekivanja Allahove kazne onda kada se priklone zemaljskim silama i primamljivim stranama života. Allah najbolje zna koga je stvorio, On je onaj koji sve potanko zna i koji je o svemu obaviješten.[7]

A sada - s obzirom na činjenicu da je kontekst završio objašnjavanjem trajnog zakona i njime dotaknuo ljudsku svijest tim nadahnjujućim doticajima - govor se usmjerava Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam), da ga informira o sveobuhvatnim posljedicama iskušenja tih sela i gradova i o istinama koje one otkrivaju o prirodi nevjerovanja i o prirodi vjerovanja, zatim o dominirajućoj ljudskoj prirodi kako je ona došla do izražaja kod ovih naroda.

O tim gradovima Mi ti neke događaje njihove kazujemo. Poslanici njihovi su im jasne dokaze donosili, ali oni nisu htjeli da povjeruju u ono u što prije nisu vjerovali. Eto tako Allah srca nevjernika zapečati, - a Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati, i znali smo da će većinom, doista, grešnici biti (7/101-102).

To su kazivanja od strane Allaha, a Poslanik (alejhi's-selam) nije imao informacija o tome. To je samo Allahova Objava i Njegovo poučavanje:

[7] V. više poglavlje *Hutut muteqabile fi'n-nefsi'l-insanijje* u djelu *Menhedžu't-terbijeti'l-islamijjeti* i djelo *Dirasat fi'n-nefsi'l-insanijje*, od Muhammeda Qutba.

Poslanici njihovi su im jasne dokaze donosili (7/101)...

Međutim, njima nisu koristili ovi dokazi. Oni su ostali da i poslije dokaza poriču, kao što su poricali i prije toga. Oni nisu povjerovali ni poslije u ono što su poricali prije nego što im je došao dokaz. Dokazi one koji ne vjeruju ne vode vjerovanju. Nije dokaz to što nedostaje da bi vjerovali. Ono što im je nedostajalo jeste otvoreno srce, senzibilan osjećaj i okretanje ka Uputi. Nedostajala im je živa iskonska priroda koja prima, podliježe djelovanju i odaziva se. Pošto oni svoja srca nisu okrenuli prema nadahnućima Upute i dokazima vjerovanja, Allah je njihova srca zapečatio i zatvorio, tako da nisu mogla da prime, nisu mogla podleći djelovanju ni odazvati se.

Eto tako Allah srca nevjernika zapečati (7/101).

Ta iskustva su otkrila prirodu koja preovladava:

A Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati, i znali smo da će većinom, doista, grešnici biti (7/102).

Zavjet na koji se ovdje ukazuje možda je Allahov zavjet uzet protiv ljudske prirode koji je spomenut pri kraju ove sure:

I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" (7/172).

A možda je to i zavjet vjerovanja koga su dali njihovi preci koji su vjerovali u poslanike, a potom su nasljednici skrenuli s Pravog Puta, kao što se to događa u svakom džahilijjetu, s obzirom na to da i ove generacije skreću malo pomalo, sve dok ne iziđu iz zavjeta vjerovanja i odmetnu se u džahilijjet.

Bez obzira na to koja je vrsta zavjeta ovdje u pitanju, ispostavilo se da većina stanovnika ovih sela i gradova nemaju zavjeta kojeg bi se držali i na kome bi ustrajali. Ovo je samo prevrtljiva strast i priroda koja ne podnosi obaveze zavjeta i ugovora niti na tome ustrajava.

I znali smo da će većinom, doista, grešnici biti (7/102).

Skrenuli su od prave Allahove vjere i od Njegovog zavjeta... Ovo je rezultat prevrtljivosti, kršenja zavjeta i slijeđenja strasti... Ko se ne bude čvrsto držao zavjeta ugovora sa Allahom, ustrajavajući na Njegovom Putu i rukovodeći se Njegovom Uputom, on mora skrenuti s Pravog Puta, mora

zalutati i mora pogriješiti... Takvi su bili stanovnici tih sela i gradova... Tako se završilo njihovo putovanje...

« ثُمَّ بَعَثْنَا مِن بَعْدِهِم مُّوسى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ، فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ .

« وَقَالَ مُوسَى : يَافِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ * حَقِيقٌ عَلَى أَلاَّ أَقُولَ عَلَى اللهِ إِلاَّ الْحَقَّ ، قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِى إِسْرَائِيلَ . قَالَ : إِن كُنتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ . فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ . وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ . قَالَ الْمَلأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ : إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ . يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ ، فَمَاذَا تَأْمُرُون . قَالُوا : أَرْجِهْ وَأَخَاهُ . وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ * يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ .

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَونَ ، قَالُوا : إِنَّ لَنَا لَأَجْراً إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ؟ * قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ .

« قَالُوا : يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ * قَالَ : أَلْقُوا .فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ * وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسى : أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ، فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ * فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ ما كَانُوا يَعْمَلُونَ * فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ * وَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ * قَالُوا : آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ * رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ * قَالَ فِرْعَوْنُ : آمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ ! إِنَّ هَـذَا لَمَكْرٌ مَكَرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا ، فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ * لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ ، ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ * قَالُوا : إِنا إِلَى رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ * وَمَا تَنقِمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا ، رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْراً وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ .

« وَقَالَ ٱلْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ : أَتَذَرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي ٱلْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ ؟ قَالَ : سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ ، وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ * قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ : ٱسْتَعِينُوا بِاللهِ وَٱصْبِرُوا ، إِنَّ ٱلْأَرْضَ لِلهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَٱلْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ * قَالُوا أُوذِينَا مِن قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِن بَعْدِ مَا جِئْتَنَا ، قَالَ : عَسَى رَبُّكُمْ أَن يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ ، وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ .

«وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِّنَ ٱلثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ * فَإِذَا جَاءَتْهُمُ ٱلْحَسَنَةُ قَالُوا : لَنَا هَٰذِهِ ، وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَن مَّعَهُ . أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِندَ ٱللهِ ، وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ * وَقَالُوا : مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ * فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ ٱلطُّوفَانَ وَٱلْجَرَادَ وَٱلْقُمَّلَ وَٱلضَّفَادِعَ وَٱلدَّمَ آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ ، فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ * وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ ٱلرِّجْزُ قَالُوا : يَامُوسَى ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ ، لَئِن كَشَفْتَ عَنَّا ٱلرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ * فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ بَالِغُوهُ إِذَاهُمْ يَنكُثُونَ * فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي ٱلْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ، وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ * وَأَوْرَثْنَا ٱلْقَوْمَ ٱلَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ ٱلْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا ٱلَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا ، وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ ٱلْحُسْنَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا ، وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ » .

Zatim smo, poslije njih, poslali Mūsāa faraonu i glavešinama njegovim sa dokazima Našim, ali oni u njih nisu povjerovali, pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili. I Mūsā reče: "O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pusti da idu sa mnom sinovi Isrāilovi!" "Ako si donio kakav dokaz" - reče, "pokaži ga, ako istinu govoriš." I on baci štap svoj - kad on prava zmijurina; i izvadi ruku svoju -

ona za prisutne postade bijela. Glavešine naroda faraonova povikaše: "Ovaj je, doista, vješt čarobnjak, on hoće da vas izvede iz zemlje vaše, pa šta predlažete?" "Zadrži njega i brata njegova" - rekoše, - "a pošalji u gradove one koji će sakupljati, preda te će sve vješte čarobnjake dovesti." I faraonu čarobnjaci dođoše. "Da li ćemo, doista, nagradu dobiti ako budemo pobjednici?" - upitaše. "Da", - reče - "i bićete mi, zaista, bliski." "O Mūsā", - rekoše onda - "hoćeš li ti ili ćemo mi baciti?" "Bacite vi" - reče on. I kad oni baciše, oči ljudima začaraše i jako ih prestrašiše, i vradžbinu veliku prirediše. I Mi naredismo Mūsāu: "Baci štap svoj!" - i on odjednom proguta sve ono čime su oni bili obmanu izveli. I tako istina na vidjelo izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili, i tu oni bijahu pobijeđeni i ostadoše poniženi, a čarobnjaci se licem na tle baciše. "Mi vjerujemo u Gospodara svjetova" - povikaše, "Gospodara Mūsāova i Hārūnova!" "Zar da mu povjerujete prije nego što vam ja dozvolim!" - viknu faraon. - "Ovo je, uistinu, smicalica koju ste u gradu smislili da biste iz njega stanovnike njegove izveli. Zapamtićete vi! Izodsijecaću vam, sigurno, ruke vaše i noge vaše unakrst, a onda ću vas sve razapeti!" A oni rekoše: "Mi ćemo se, doista, Gospodaru našem vratiti! Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kad su nam oni došli. Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao vjernici umremo!" A glavešine naroda faraonovog rekoše: "Zar ćeš ostaviti Mūsāa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti ?" - On reče: "Ubijaćemo mušku djecu njihovu, a žensku ćemo im ostavljati u životu; mi, uistinu, vladamo njima." Mūsā reče narodu svome: "Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, zemlja je Allahova, On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali." "Zlostavljani smo" - rekoše oni - "prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao!" A Mūsā reče: "Gospodar vaš će neprijatelja vašeg uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete postupiti. I Mi smo faraonov narod gladnim godinama i nerodicom kaznili, da bi se opametili. I kad bi im bilo dobro, oni bi govorili : "Ovo smo zaslužili", a kad bi ih snašla kakva nevolja, Mūsāu i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisali. Ali ne! Njihova nevolja je od Allaha bila, samo što većina njih nije znala! I govorili su: "Kakav god da nam dokaz doneseš da nas njime opčaraš, mi ti nećemo vjerovati!" Zato smo Mi na njih slali i poplave, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv - sve jasna znamenja, ali su se oni oholili, narod zlikovački su bili. I kad bi ih zadesila nevolja, govorili bi: "O Mūsā, moli se, u naše ime, Gospodaru svome - onako kako ti je On naredio: ako nas oslobodiš nevolje, mi ćemo, zaista vjerovati i s tobom sinove Isrāilove sigurno poslati." I pošto bismo ih nevolje oslobodili - do vremena do kog im je bilo određeno da je podnose, - oni bi, odjednom,

obećanje prekršili. Zato ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo, jer su znamenja Naša poricali i prema njima ravnodušni bili, a potlačenom narodu dadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepo obećanje Gospodara tvoga sinovima Isrāilovim bilo je ispunjeno - zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli (7/103-137).

Ova cjelina sadrži kazivanje o Mūsāu (alejhi's-selam), s jedne strane, i faraonu i njegovim glavešinama, s druge strane. Kazivanje polazi od serije njihovog suočavanja sa vjerovanjem u Allaha, Gospodara svjetova, do serije njihovog potapanja u moru. Između ove i te serije je nadmetanje sa čarobnjacima, pobjeda Istine nad neistinom, vjerovanje čarobnjaka u Gospodara svjetova, Gospodara Mūsāova i Hārūnova, faraonova prijetnja da će ih kazniti, zlostavljati i pobiti, oglašavanje istine u njihovim dušama u povodu ove prijetnje i pobjeda vjere u njihovim srcima nad ljubavlju za životom. Potom je uslijedilo zlostavljanje Sinova Isrāilovih, pa Allahovo kažnjavanje faraona i njegovih glavešina gladnim godinama i nerodicom. Zatim njihovo kažnjavanje poplavom, skakavcima, krpeljima, žabama i krvlju. Oni bi svaki put tražili pomoć od Mūsāa, zovući ga da zamoli svoga Gospodara da im otkloni nevolju. Kad bi im nevolja bila otklonjena, oni bi se ponovo vraćali ranijim stopama, stavljajući na znanje da neće vjerovati, bez obzira kakvi im dokazi došli. Na kraju se nad njima obistinila Allahova riječ i bili su potopljeni u moru zato što su poricali Allahove dokaze i što su bili ravnodušni prema mudrosti iskušenja - shodno važećem zakonu o kažnjavanju poricatelja žalošću i radošću prije njihovog konačnog uništenja i propasti - zatim davanje namjesništva na Zemlji Mūsāovom narodu kao nagradu zato što su bili strpljivi i što su izdržali iskušenje teškoćom, koje je uslijedilo poslije iskušenja izobiljem...

Mi smo odabrali da ovaj isječak kazivanja bude zasebna cjelina, a drugi isječak koji se odnosi na kazivanje o Mūsāu (alejhi's-selam) i njegovom narodu, poslije toga, novom cjelinom koja je slijedi, zbog različite prirode tih dvaju isječaka kao i zbog razlike u njihovim domenima...

Kazivanje ovdje počinje sažeto o svom početku i svom kraju, inspirirano ciljem radi koga je navedeno u kontekstu ove sure:[8]

---

[8] V. više poglavlje *El-Qissatu fi'l-Qur'an* u djelu *Et-Taswiru'l-fennijju fi'l-Qur'an.*

Zatim smo, poslije njih, poslali Mūsāa faraonu i glavešinama njegovim sa dokazima Našim, ali oni u njih nisu povjerovali, pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili (7/103).

Tekst otvoreno iznosi cilj navođenja kazivanja na ovom mjestu... To je pogled na kraj onih koji su nered činili... Nakon tog sažetka, koji inspiriše ciljem, izlažu se serije koje ostvaruju ovaj cilj i koje ga prikazuju opširno.

Kazivanje je isječeno na žive prizore, ono je puno pokreta i dijaloga, krcato emocijama i karakternim crtama ličnosti, prožeto smjernicama do mjesta pouke u kontekstu, otkriva prirodu borbe između poziva Gospodaru svjetova i tirana koji vladaju Allahovim robovima i koji tvrde da njima pripada sva vlast mimo Allaha, kao što u njemu izlazi na vidjelo veličina vjere kad se ona uzdigne do tog nivoa da se ne boji vlasti tirana, niti pridaje važnosti zastrašivanju i prijetnjama teškom kaznom...

Zatim smo, poslije njih, poslali Mūsāa faraonu i glavešinama njegovim sa dokazima Našim, ali oni u njih nisu povjerovali, pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili (7/103).

Poslije tih sela i gradova i kazne koja je pogodila njih i njihove stanovnike koji su poricali, bilo je Mūsāovo poslanstvo... Kontekst iznosi kazivanje od dijela u kome se faraon i njegove glavešine sučeljavaju sa poslanstvom, zatim brzo i ukratko otkriva kako su ga oni dočekali, kao što brzo ukazuje na kraj koji su doživjeli. Oni su prema ovim dokazima učinili nepravdu - odnosno oni u njih nisu povjerovali i negirali su ih. Kontekst mnogo spominje riječ *zulm* - nepravda, i riječ *fisk* - griješenje, umjesto riječi *kufr* - nevjerovanje, ili riječi *širk* - politeizam. Ovo su upravo ta mjesta koja se često navode u kur'anskom izrazu, jer su širk i kufr najružnija nepravda, kao što su najodvratniji grijeh. Oni koji ne vjeruju ili oni koji Božanstvu pripisuju druga čine nepravdu prema Velikoj Istini, Istini Božanstva i Istini monoteizma. Oni čine nepravdu prema samima sebi, jer se izlažu propasti na ovom i na budućem svijetu. Oni čine nepravdu prema ljudima jer ih izvode iz sfere pokoravanja Jedinom Allahu i uvode u sferu klanjanja brojnim tiranima i različitim bogovima... Od ovoga nema veće nepravde... Stoga, nevjerovanje jeste nepravda, a nevjernici su nepravednici, kako

kaže izraz Kur'ana Časnog... Isto tako onaj ko ne vjeruje ili Allahu pripisuje druga, doista griješi i skreće sa Allahovog Pravog Puta na puteljke koji ga ne vode Uzvišenom Allahu, već ga vode u Vatru!

Faraon i njegove glavešine su počinili nepravdu prema Allahovim dokazima, tj. nisu vjerovali u njih i poricali su ih.

Pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili (7/103).

O ovom skončavanju bit će govora uskoro u kontekstu... Međutim, mi hoćemo da pogledamo sada značenje riječi *koji su nered činili*, koja je sinonim riječima *nevjernici* ili *nasilnici* na ovom mjestu. Oni su počinili nasilje prema Allahovim dokazima, odnosno nisu povjerovali u njih i porekli su ih, pa pogledaj kakav su kraj doživjeli ovi *koji su nered činili*...

Oni čine nered jer su *počinili nasilje*, odnosno porekli su i *nisu povjerovali*... To je stoga što je nevjerovanje najružniji nered i najodvratnija izopačenost... Život ne može biti normalan ni ispravan osim ako se ne uspostavi na temelju vjerovanja u Jedinog Allaha i pokoravanja Jedinom Bogu... Na Zemlji će doći do nereda ako se pokornost u ljudskom životu ne posveti isključivo Allahu... Pokornost samo Allahu znači da ljudi imaju jednog Gospodara prema kome se okreću u ibadetu i pokornosti i da se povinjavaju samo Njegovom zakonu, tako da im je život lišen potčinjenosti prevrtljivim ljudskim strastima i sitnim ljudskim prohtjevima!.. Nered doista pogađa ljudska poimanja kao što pogađa njihov društveni život kada postoje razni bogovi - mimo Allaha - koji imaju kontrolu nad životima ljudi. Prilike na Zemlji su jedino bile dobre, a i život ljudi je bio normalan jedino onda kada su se klanjali samo Allahu - u vjeri, ibadetu i zakonu. Čovjek se nikad nije oslobodio osim u okrilju Božanske vlasti... Zato Uzvišeni Allah kaže za faraona i njegove glavešine:

Pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili (7/103).

Svaki tiranin koji potčinjava ljude zakonu koji sam donosi, eliminirajući Allahov šeriat, jeste od *onih koji nered čine*, koji šire anarhiju na Zemlji i koji nikako red na njoj ne uspostavljaju!

Otvaranje kazivanja na ovaj način jeste jedan od načina kur'anskog izlaganja kazivanja općenito. Ovaj način jeste odgovarajući ovdje za

kontekst ove sure i za središte oko kojeg se ona kreće. Ovdje kazivanje žuri da saopći kraj od prvog trenutka - u skladu sa ostvarenjem cilja ovog kazivanja -, potom uzima da podrobno izlaže, nakon sumarnog pregleda, tako da vidimo kako su se događaji odvili do kraja.

Šta je to što je bilo između Mūsāa i faraona i njegovih glavešina?

Ovdje počinje prvi prizor onoga što se dogodilo između njih dvojice:

I Mūsā reče: "O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pusti da idu sa mnom sinovi Isrāilovi!" "Ako si donio kakav dokaz" - reče, "pokaži ga, ako istinu govoriš." I on baci štap svoj - kad on prava zmijurina; i izvadi ruku svoju - ona za prisutne postade bijela. Glavešine naroda faraonova povikaše: "Ovaj je, doista, vješt čarobnjak, on hoće da vas izvede iz zemlje vaše, pa šta predlažete?" "Zadrži njega i brata njegova "- rekoše, - "a pošalji u gradove one koji će sakupljati, preda te će sve vješte čarobnjake dovesti" (7/104-112).

To je prvi prizor susreta između Istine i neistine, između vjerovanja i nevjerovanja... Prvi prizor susreta između poziva Gospodaru svjetova i tiranina koji prisvaja i prakticira božanstvo mimo Gospodara svjetova!

I Mūsā reče: "O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pusti da idu sa mnom sinovi Isrāilovi!" (7/104-105).

O, faraone... nije mu rekao: "Moj gospodaru!", kao što kažu oni koji ne znaju ko je pravi Gospodar! Međutim, on ga doziva njegovom titulom, uljudno i učtivo. Doziva ga da mu potvrdi ono što jeste u stvarnosti, kao što mu potvrđuje najveću istinu Bitka:

... Ja sam poslanik Gospodara svjetova! (7/104).

Mūsā (alejhi's-selam) je donio ovu Istinu koju je donosio svaki poslanik prije njega, Istinu o Jedinom Allahu, Gospodaru svih svjetova... Jedno Božanstvo i totalna pokornost... A ne kao što kažu "naučnici religija" koji lutaju po mraku i oni koji ih slijede u njihovoj tvdnji o "evoluciji vjerovanja" općenito, ne izuzimajući ni ono što su svi poslanici donosili od svoga Gospodara! Vjerovanje sa kojim su dolazili svi poslanici jeste jedno i nepromjenljivo vjerovanje koje potvrđuje jedno Božanstvo za sve svjetove. Ono nije evoluiralo iz mnogoboštva u dualizam, pa u monoteizam na kraju kruga... Ljudskim džahilijjetima i neznaboštvima - kad ljudi skrenu s prave Božanske vjere - nema granice u njihovim lutanjima između totema,

duhova, mnogoboštva, obožavanja Sunca, dualizma i monoteizma pomiješanog sa idolopoklonstvom... I ostalim vrstama džahilijjetskih vjerovanja... Nije dozvoljeno miješati nebeske vjere koje su sve donosile pravi monoteizam koji utvrđuje Jednog Boga za svjetove sa tim tumaranjima koja su odstupila od prave Allahove vjere.

Mūsā (alejhi's-selam) je suočio faraona i njegove glavešine sa ovom jedinstvenom istinom sa kojom se svaki poslanik - prije ili poslije njega - suprotstavio neispravnim džahilijjetskim vjerovanjima... Suočio ga je s njom znajući da ona znači revoluciju protiv faraona, njegovih glavešina, njegove države i sistema njegove vlasti... Allahova vlast nad svjetovima znači - prvo šta znači - stavljanje izvan snage svakog sistema koji vrši vlast nad ljudima mimo Allahovog zakona i Njegove odredbe. Znači uklanjanje svakog tiranina tako da ne može više pokoravati ljude sebi - mimo Allahu - potčinjavajući ih svom vlastitom zakonu i svojoj vlastitoj odredbi... Suočio ga je sa ovom krupnom Istinom u svojstvu poslanika Gospodara svjetova... Sa Istinom koja ga obavezuje i koja mu nalaže da o svom Gospodaru koji ga je poslao govori samo istinu.

Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem (7/105)...

Poslanik koji poznaje Allahovu bit ne može a da o Njemu ne kaže samo istinu, s obzirom na činjenicu da zna Njegovu moć i s obzirom na to da istinu o Njemu Uzvišenom nalazi u samome sebi...

Donio sam vam jasan dokaz od Gospodara vašeg (7/105)...

On vam dokazuje da su istinite moje riječi: Ja sam poslanik Gospodara svjetova.

U ime te velike istine, istine o potpunoj vlasti nad svjetovima, Mūsā je tražio od faraona da pusti Sinove Isrāilove da idu s njim...

Sinovi Isrāilovi su samo Allahovi robovi, pa ne treba da ih faraon čini svojim robovima! Čovjek ne služi dva gospodara, niti obožava dva boga. Ko je rob Allahu ne može biti robom nekom drugom mimo Njega. Ako je faraon Sinove Isrāilove učinio robovima svoje strasti, Mūsā ga obavještava da je Gospodar svjetova samo Allah. Obznanjivanje ove istine dokida legalitet faraonove prakse porobljavanja Sinova Isrāilovih!

Obznanjivanje da je Allah Gospodar svjetova jeste, ustvari, obznanjivanje čovjekovog oslobođenja. To znači njegovo oslobođenje od potčinjenosti, pokornosti, odgovornosti i klanjanje nekom drugom mimo

Allahu. Znači njegovo oslobođenje od ljudskog zakonodavstva, od ljudske strasti, od ljudskih običaja i od ljudske vlasti.

Oglašavanje da je Allah Gospodar svjetova ne ide zajedno sa pokoravanjem bilo kome od svjetova mimo Allahu, niti ide zajedno sa propisivanjem zakona od strane bilo koga za druge ljude... Oni koji misle da su muslimani, a pokorni su zakonu koji je ljudski proizvod - zapravo pokorni su vlasti koja nije Allahova vlast - varaju se ako misle i jedan trenutak da su muslimani! Oni nisu u Allahovoj vjeri ni jedan trenutak ako njima vlada neko drugi mimo Allaha i ako je njihov zakon nekakav drugi mimo šeriata. Oni su tada u vjeri tog svog vladara. U vladarevoj vjeri, a ne u Allahovoj vjeri!

Mūsāu (alejhi's-selam) je naređeno da svoj zahtjev faraonu za oslobađanje Sinova Isrāilovih utemelji na ovoj činjenici:

O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! (7/104)... *Zato pusti da idu sa mnom sinovi Isrāilovi!* (7/105)...

Premisa i zaključak... Idu jedno s drugim i ne razmimoilaze se...

Faraonu i njegovim glavešinama nije bilo nepoznato značenje ovog proglasa... Proglasa da je Allah Gospodar svjetova... Njima nije bilo nepoznato da ovaj proglas u svojoj suštini nosi rušenje faraonovog carstva, promjenu sistema njegove vlasti, nepriznavanje njegovog legaliteta i otkrivanje njegovog neprijateljstva i tiranstva... Međutim, pred faraonom i njegovim glavešinama ukazala se prilika da Mūsāa prikažu u liku lašca koji tvrdi da je poslanik Gospodara svjetova bez dokaza i argumenta:

"Ako si donio kakav dokaz" - reče, "pokaži ga, ako istinu govoriš" (7/106).

Jer, ako se ispostavi da je ovaj pobornik koji poziva vlasti Gospodara svjetova lažac u svom pozivu, onda će njegova misija propasti, postat će beznačajno i ova velika misija neće više predstavljati opasnost - a njen protagonist bit će sumnjiv jer nema argumenta ni dokaza kod sebe!

Međutim, Mūsā odgovara:

I on baci štap svoj - kad on prava zmijurina; i izvadi ruku svoju - ona za prisutne postade bijela (7/107-108).

To je pravo iznenađenje! Štap se pretvara u zmiju u čiju zmijsku prirodu nema nikakve sumnje... *Prava zmijurina* (7/107)... I kao što je rečeno u drugoj suri: *Kad on - zmija koja mili* (20/20)... Zatim njegova tamna

ruka - Mūsā (alejhi's-selam) je bio *smeđ*, tj. naginjao je crnoj puti - kad je izvadi iz džepa, ona postade bijela, ali ne od bolesti, bijela, ali ne bolesna, već prava mudžiza. A kad bi je vratio u svoj džep, opet bi postala tamna!

Ovo je taj dokaz i argument u prilog tvrdnji s kojom je došao Mūsā... Ja sam poslanik Gospodara svjetova.

Međutim, hoće li se faraon i njegove glavešine povinovati ovoj krupnoj tvrdnji? Hoće li se predati vlasti Gospodara svjetova? Na čemu će, dakle, onda počivati faraonov prijesto, kruna, vladavina i vlast? Na čemu će ostati glavešine njegovog naroda i njihovi položaji koji su dar faraona i njegovog plana i sistema?

Na čemu će ovo sve ostati ako bude da je Allah *Gospodar svjetova*?

Jer, ako bude da je Allah *Gospodar svjetova*, onda nema druge vlasti do vlasti Allahovog zakona i nema više nikome pokornosti do Allahovoj odredbi... Gdje će, dakle, otići faraonov zakon i njegova odredba kad ne počiva na Allahovom zakonu niti se povinjava Njegovoj odredbi?... Ljudi ne mogu imati drugog gospodara koji će ih potčiniti svojoj vlasti, svom zakonu i svojoj odredbi ako Allah bude njihov Gospodar... Ljudi se povinjavaju faraonovom zakonu i njegovoj odredbi kada im je faraon gospodar. Vladar je - kroz svoje odredbe i zakonodavstvo - gospodar ljudi i oni su u njegovoj vjeri ko bio da bio!

Ali, ne! Tiranin se ne predaje tako lahko. On ne priznaje tako jednostavno da je njegova vlast ništavna i nelegalna!

Faraon i njegove glavešine ne griješe u razumijevanju ove krupne istine koju oglašava Mūsā... Oni to priznaju. Međutim, oni skreću pozornost sa njenog ogromnog značenja optužujući Mūsāa da je vješt čarobnjak:

Glavešine naroda faraonova povikaše: "Ovaj je, doista, vješt čarobnjak, on hoće da vas izvede iz zemlje vaše, pa šta predlažete?" (7/109-110).

Oni otvoreno iznose strašnu posljedicu oglašavanja te istine. To je izlazak iz zemlje... To je odlazak vlasti... To je poništenje legaliteta vlasti... Ili pokušaj prevrata sistema vlasti - kako bi se to reklo savremnim rječnikom!

Zemlja pripada Allahu. Ljudi su Allahovi. Kada se suverenitet na Zemlji vrati Allahu, iz nje će izaći tirani, vlastodršci koji ne vladaju po Allahovom zakonu! Ili će iz nje izaći gospodari koji su se predstavljali

Božanstvom i koji su prakticirali osobenosti Božanstva tako što su potčinjavali ljude svojim zakonima i svojim odredbama. Iz nje će izaći glavešine kojima su gospodari dali visoke položaje i funkcije i koji su ljude pokoravali ovim gospodarima!

Tako su faraon i njegove glavešine shvatile opasnost ove misije... Kao što je svaki put shvaćaju tirani... Obični Arapin je po svojoj prirodi i intuiciji, čuvši da Allahov Poslanik (alejhi's-selam) poziva ljude da posvjedoče da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, rekao: "Ovo je stvar koju kraljevi mrze!" A drugi mu je čovjek Arapin, opet po svojoj prirodi i instinktu, rekao: "Dakle, ustat će protiv tebe i Arapi i stranci..." Jedan i drugi Arapin dobro su razumjeli smisao svoga jezika. Razumjeli su da je svjedočenje da nema Boga osim Allaha revolucija protiv onih vladara koji ne vladaju po Allahovom zakonu, bili Arapi ili stranci! Svjedočenje da nema Boga osim Allaha imalo je ozbiljnost u osjećanjima ovih Arapa jer su oni dobro razumjeli značenje svoga jezika. Niko od njih nije razumio da je moguće da se u jednom srcu ili u jednoj zemlji zajedno nađu svjedočenje da nema Boga osim Allaha i vlast bez Allahovog zakona! To jest, da pored Allaha postoje i drugi bogovi! Niko od njih nije razumijevao šehadet da nema Boga osim Allaha, kao što ga danas razumijevaju oni što tvrde da su muslimani... Zapravo, tim čudnim, banalnim i lošim razumijevanjem!

I ovako su rekle glavešine iz faraonovog naroda, konsultirajući sa sa faraonom:

"Ovaj je, doista, vješt čarobnjak, on hoće da vas izvede iz zemlje vaše, pa šta predlažete?" (7/109-110).

Ovako su zaključili i odlučili:

"Zadrži njega i brata njegova "- rekoše, - "a pošalji u gradove one koji će sakupljati, preda te će sve vješte čarobnjake dovesti" (7/111-112).

Egipatska zemlja bila je puna svećenika u različitim bogomoljama. Svećenici su se bavili čarobnjačkim poslovima. Skoro u svim idolopoklonstvima spojena je vjera sa čarobnjaštvom, tako da su se čarobnjaštvom bavili svećenici i čuvari hramova! Ovo je ta pojava za koju su se hvatali "učenjaci religija"! Stoga neki od njih govore o čarobnjaštvu kao jednoj od faza u razvoju vjerovanja! A ateisti među njima govore: Religije će iščeznuti kao što je iščezlo čarobnjaštvo! Nauka će okončati doba religije kao što je okončala doba čarobnjaštva... Pa do posljednje ove besmislice koju zovu "naukom"!

Glavešine iz faraonovog naroda zaključili su da faraon zadrži Mūsāa jedno vrijeme, a da u sve krajeve zemlje pošalje misionare koji će iskupiti velike čarobnjake kako bi se "Mūsāovoj vradžbini" suprotstavili - prema njihovoj tvrdnji - istom vradžbinom.

Uprkos svemu onome što je bilo poznato iz arsenala faraonove tiranije, ti njegovi postupci kudikamo su bili manje tiranski od postupaka mnogobrojnih tirana u dvadesetom stoljeću u sučeljavanju sa ovim ljudima koji pozivaju vlasti Gospodara svjetova i u sučeljavanju sa prijetnjama koje dolaze ovoj delikatnoj misiji od strane lažne vlasti!

Kur'anski kontekst prelazi preko postupka iskupljanja čarobnjaka po gradovima od strane faraona i njegovih glavešina. On spušta zastor nad prvim činom da bi ga podigao nad drugim... To spada u kreaciju kur'anskog načina izlaganja kazivanja. Djeluje kao da je to stvarnost koja se gleda, a ne kazivanje koje se kazuje![9]

I faraonu čarobnjaci dodoše. "Da li ćemo, doista, nagradu dobiti ako budemo pobjednici?" - upitaše - "Da", - reče - "i bićete mi, zaista, bliski" (7/113-114).

To su profesionalci... Oni se profesionalno bave vradžbinom kao što se profesionalno bave svećeničkim pozivom! Zarada je to što je cilj profesije i u jednom i u drugom slučaju! Služenje lažnoj vlasti i dominirajućoj tiraniji jeste zadaća profesionalaca među ljudima od vjere! Kad god dođe do situacije u kojoj iskrenost pokoravanja Allahu i Njegova jednoća suvereniteta dožive devijaciju i u kojoj vlast tiranije zauzme mjesto Allahovog zakona, tiranima su potrebni ovi profesionalci koje oni nagrade i koji sa njima sklope unosan sporazum: oni njima potvrde vlast uime vjere, a ovi njima daju nagradu i učine ih sebi bliskim!

Faraon im je potvrdio da će biti nagrađeni za svoj posao obećavši im i svoju blizinu, kako bi ih što više naveo i stimulisao da ulože maksimum truda... Ni on ni oni ne znaju da pitanje nije pitanje profesije, vještine i obmane, već je pitanje nadnaravnog djela, poslanstva i kontakta se

[9] V. više poglavlje *El-Qissatu fi'l-Qur'ani* u djelu *Et-Taswiru'l-fennijju fi'l-Qur'ani.*

nesavladivom Silom kojoj se ne mogu oduprijeti čarobnjaci niti nepokorni drznici!

Čarobnjaci su se uvjerili da će dobiti nagradu i ispružili su vratove prema faraonu i njegovoj bliskosti i pripremili se za nadmetanje... I, evo ih, oni se, potom, obraćaju Mūsāu (alejhi's-selam) izazivajući ga... Zatim, u toj njihovoj stvari biva onoliko dobra koliko je Allah odredio da bude a na koje oni nisu računali, i nagrada koju oni nisu pretpostavljali:

"O Mūsā", - rekoše onda - "hoćeš li ti ili ćemo mi baciti?" "Bacite vi" - reče on (7/115-116).

Izazov izgleda jasan u njihovom prepuštanju Mūsāu da bira ko će početi prvi. Isto tako izgleda da su oni sigurni u svoju vradžbinu i u svoju sposobnost da pobijede... Na drugoj strani, opet, dolazi do izražaja Mūsāova (alejhi's-selam) sigurnost i njegovo omalovažavanje izazova: *"Bacite vi" - reče on (7/116)*... U ovoj jednoj riječi ispoljava se toliko nezainteresiranosti, ali baca svjetlo na sigurnost koja se iza nje krije u Mūsāovoj duši. Upravo se to izražava na način na koji to čini Kur'an Časni bacanjem svjetla samo jednom riječju u mnogim slučajevima.[10]

Međutim, kontekst nas iznenađuje onim čime je bio iznenađen i sam Mūsā (alejhi's-selam).[11] Dok to držimo s omalovažavanjem i nezainteresiranošću, odjednom se nađosmo pred prizorom sjajne vradžbine koja prestrašuje i zastrašuje:

I kad oni baciše, oči ljudima začaraše i jako ih prestrašiše, i vradžbinu veliku prirediše (7/116).

Dovoljno nam je da Kur'an potvrđuje da je to velika vradžbina da mi shvatimo kakva je to vradžbina bila. Dovoljno nam je da znamo da su oni *oči ljudima* začarali i da su izazvali strah u njihovim srcima: *i jako ih prestrašili*, da pretpostavimo kakva je to vradžbina bila. Izraz *isterhebe* - jako prestrašiti, sam po sebi je slikovit izraz. Oni su izazvali osjećaj straha u

[10] V. poglavlje *Et-Tenasuku'l-fennijju,* u prethodnom izvoru.

[11] Ovo iznenađenje za Mūsāa nije ovdje tekstualno spomenuto, ali je navedeno u suri Ta-Ha: *I Mūsā u sebi osjeti zebnju. "Ne boj se!" - rekosmo Mi -, "ti ćeš, doista, pobijediti!" (20/67-68).*

ljudima, zapravo time su ih prisilili na strah. Zatim, dosta nam je da znamo iz drugog kur'anskog teksta, iz sure Ta-ha, da je Mūsā u sebi osjetio zebnju, pa da pretpostavimo kakvo je to bilo u suštini!

Međutim, drugo iznenađenje snalazi faraona i njegove glavešine, snalazi čarobnjake, svećenike i mnoštvo ljudi iskupljenih na velikom trgu koji su prisustvovali toj velikoj vradžbini:

I Mi naredismo Mūsāu: "Baci štap svoj!" - i on odjednom proguta sve ono čime su oni bili obmanu izveli. I tako istina na vidjelo izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili, i tu oni bijahu pobijeđeni i ostadoše poniženi, (7/117-119).

Laž se nakostriješi, ona oči ljudima začara, srca prestraši, tako da se mnogima čini da će ona pobijediti, da će sve odnijeti i da će sve zbrisati! Međutim, kad se suoči sa mirnom i sigurnom istinom, odjednom pukne poput mjehura, skupi se poput ježa i ugasi se poput plamena od suhe trave! Istina najednom pretegne, učvrsti temelje, pusti duboko korijenje... Kur'anski izraz ovdje na to ukazuje slikajući istinu kako izbija na vidjelo i kako dobiva na težini: *I tako istina na vidjelo izbi* (7/118)... Učvrsti se, stabilizira se... Sve osim nje nestade, tako da više nije ni postojalo: *I pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili* (7/118)... Laž i lažljivci bijahu pobijeđeni, omalovaženi i poniženi, i povukoše se, nakon sjaja koji je očaravao oči:

... i tu oni bijahu pobijeđeni i ostadoše poniženi, (7/119)

Međutim, iznenađenje još nije završeno. Prizor donosi novo iznenađenje... Veliko iznenađenje...

... a čarobnjaci se licem na tle baciše. "Mi vjerujemo u Gospodara svjetova" - povikaše, "Gospodara Mūsāova i Hārūnova!" (7/120-122).

Doista je to provala Istine u savjestima. Svjetlo Istine u osjećanjima i dodir Istinom srca spremnih da prime Istinu, svjetlo i uvjerenje... Čarobnjaci su ljudi koji najbolje poznaju suštinu svoga umijeća i domete do kojih ono može doseći. Oni su ljudi koji najbolje poznaju ono sa čime je došao Mūsā. Oni najbolje znaju je li to čarolija i je li u ljudskoj moći ili to dolazi od Snage koja je izvan ljudske moći i čarolije. Poznavalac svoje umjetnosti je najpozvaniji čovjek da prihvati istinu u svom umijeću kada mu se ona otkrije, jer on brže shvaća ovu istinu od onih koji u tome umijeću znaju samo površne stvari... Stoga su se čarobnjaci iz otvorenog

izazova preobratili u apsolutno prihvatanje, čiji argument sigurno nalaze u sebi samima...

Međutim, oholi tirani ne shvaćaju kako se svjetlo provlači do ljudskih srca, niti kako ih privlači vedrina vjerovanja, niti kako ih dodiruje toplina uvjerenja. Oni, s obzirom na činjenicu da dugo vremena porobljavaju ljude, misle da mogu prekretati duše i prevrtati srca - koja su među dva prsta Milostivog i On ih prevrće kako On hoće... Zato se faraon iznenadio ovom neočekivanom vjerovanju, čije puzanje do srca nije shvatio, čije korake do duše nije mogao upratiti i čije prolaze do mladica savjesti nije mogao pojmiti... Zatim ga je potreslo to strašno iznenađenje koje drma prijesto ispod njega: iznenađenje predavanja čarobnjaka - koji su svećenici bogomolja - Gospodaru svjetova, Gospodaru Mūsāovu i Hārūnovu. A nakon što su se bili sabrali da stave izvan snage Mūsāov i Hārūnov poziv Gospodaru svjetova!... Prijesto i vlast su dvije stvari koje predstavljaju sve u životu tiranina... Svaki zločin oni mogu počiniti, bez ustručavanja, samo da sačuvaju tiraniju:

"Zar da mu povjerujete prije nego što vam ja dozvolim!" - viknu faraon. - "Ovo je, uistinu, smicalica koju ste u gradu smislili da biste iz njega stanovnike njegove izveli. Zapamtićete vi! Izodsijecaću vam, sigurno, ruke vaše i noge vaše unakrst, a onda ću vas sve razapeti!" (7/123-124).

Upravo tako... *"Zar da mu povjerujete prije nego što vam ja dozvolim!"* (7/123)... Kao da su bili dužni da od njega traže dozvolu da im srca zadrhte pred Istinom - a ni oni sami nemaju vlasti nad njima -, ili da zatraže dozvolu od njega da im zaigraju savjesti - a oni sami nemaju nikakve vlasti nad njima -, ili da od njega traže dozvolu da im duše zasjaju - a oni sami ne vladaju njihovim prolazima. Ili kao da su bili obavezni da istrgnu uvjerenje koje klija iz dubina ili da ugase vjerovanje koje blista iz udubina ili da zaklone svjetlo koje izbija iz mladica uvjerenja!

Međutim, tiranin je neznalica, glupak i slijep. On je istovremeno umišljen, ohol i uobražen!

Potom, to je strah za uzdrmani prijesto i poljuljanu vlast:

"Ovo je, uistinu, smicalica koju ste u gradu smislili da biste iz njega stanovnike njegove izveli. Zapamtićete vi! (7/123).

U drugom tekstu stoji: *On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio!* (20/71)...

Stvar je posve jasna... To je Mūsāov poziv *Gospodaru svjetova*... I to je što uznemirava i zastrašuje... Jer nema ostanka i nema sigurnosti za vlast tirana uz poziv *Gospodaru svjetova*. Njihova vlast ionako počiva na potčinjavanju Allahove vlasti ljudima uklanjanjem Njegovog zakona, a postavljanjem sebe za bogove, mimo Allaha, koji ljudima propisuju zakone koje sami žele, potčinjavajući ljude onome što propisuju! To su dva programa koja se ne mogu sresti... Ili, to su dvije vjere koje se ne mogu naći zajedno... Ili, to su dva gospodara koja se ne mogu sastati... Faraon je to znao, a i njegove glavešine su to znale... Oni su se doista uplašili od Mūsāovog i Hārūnovog poziva Gospodaru svjetova. Stoga je prijeko potrebno da sada budu uplašeni kada su se čarobnjaci licem na tle bacili govoreći: Mi vjerujemo u Gospodara svjetova, Mūsāova i Hārūnova Gospodara! A čarobnjaci su svećenici idolopokloničke religije koja faraona drži Bogom i koja mu omogućava da upravlja ljudskim vratovima uime vjere!

Zato je faraon odapeo barbarsku i okrutnu prijetnju:

"Zapamtićete vi! Izodsijecaću vam, sigurno, ruke vaše i noge vaše unakrst, a onda ću vas sve razapeti !" (7/123-124).

To je prijetnja mučenjem, nakaženjem i zlostavljanjem... To je sredstvo tirana u sučeljavanju sa istinom koju ne mogu otkloniti argumentom niti dokazom... To je prijetnja koju laž upućuje istini otvoreno u lice...

Međutim, ljudska duša, kada istina u njoj postane očita, uzdiže se nad zemaljskom snagom, ona prezire kaznu tirana, u njoj pobjeđuje vjerovanje nad životom i ona omalovažava ovu kratkotrajnu prolaznost na račun vječnog boravišta. Ona ne ustaje da pita: Šta će uzeti a šta ostaviti? Šta će primiti a šta platiti? Šta će izgubiti a šta dobiti? Šta će sresti na putu od poteškoća, uvreda i žrtava? Pred njom je samo svijetli i obasjani horizont i ona ne gleda ni u šta na putu...

A oni rekoše: "Mi ćemo se, doista, Gospodaru našem vratiti! Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kad su nam oni došli. Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao vjernici umremo!" (5/126).

To je vjerovanje koje se ne straši i ne koleba. Ono se također ni pred kim ne povinjava i ne pokorava. To je vjerovanje koje je sigurno u kraj i ono se njime zadovoljava. Ono je uvjereno u povratak svome Gospodaru i ono je sigurno u Njegovu blizinu:

A oni rekoše: "Mi ćemo se, doista, Gospodaru našem vratiti! (7/125).

Onaj ko shvaća prirodu borbe između vjerovanja i tiranije i ko zna da je to u osnovi borba za vjerovanje, on ne laska i ne manevriše... On ne moli milost i oprost od neprijatelja koji će od njega primiti samo napuštanje vjere, jer se protiv njega i bori i progoni ga zbog vjere:

Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kad su nam oni došli (7/126).

Onaj ko zna gdje će se okrenuti u borbi i kome će se okrenuti ne traži od svoga protivnika sigurnost i zdravlje, već traži od svoga Gospodara strpljivost u nevolji i da umre kao musliman:

Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao vjernici umremo! (7/126).

Tiranija ostaje nemoćna pred vjerovanjem, pred sviješću, pred pouzdanjem... Tiranin ostaje nemoćan pred srcima za koja mu se čini da posjeduje vlast nad njima kao što posjeduje vlast nad vratovima! Da srcima može raspolagati kao što može raspolagati tijelima. Međutim, ona mu najednom postaju nepokorna, jer su ona Allahova stvar i njima vlada samo Allah... A šta može tiranin ako srca poželе da su u Allahovoj blizini? Šta može sila ako srca potraže utočište kod Allaha? Šta može vlast ako srca ne žele ono što posjeduje vlast!

To je jedna od odlučujućih situacija u historiji čovječanstva. Ova situacija između faraona i njegovih glavešina i između vjernika, bivših čarobnjaka...

To je odlučujuća situacija u povijesti čovječanstva oglašavanjem rođenja stvarne slobode. A šta je sloboda drugo do uzdizanje vjere nad silom silnika i nasiljem nasilnika. Šta je drugo do omalovažavanje materijalne snage koja je u stanju da gospodari tijelima i vratovima, ali ne može da potčini srca i duše. Kad materijalna snaga ne bude u stanju da potčinjava srca, onda se rađa istinska sloboda u tim srcima.

To je odlučujuća situacija u povijesti čovječanstva oglašavanjem stečaja materijalizma! Ova manjina koja je samo jedan trenutak prije tražila od faraona nagradu za pobjedu i poželjela da bude blizu vlasti, ona je ta koja se diže protiv faraona, ona ne drži do prijetnje i ona strpljivo i svjesno prihvaća mučenje i razapinjanje. U njenom životu se ništa nije promijenilo, oko nje se ništa nije izmijenilo - u svijetu materije - samo što je došlo do neprimjetnog dodira koji uklapa pojedinačnu planetu u veliki ciklus, koji

privodi zalutali atom čvrstoj osovini i koji spaja prolaznu jedinku sa Snagom vječnosti i beskonačnosti... Došlo je do dodira koji mijenja iglu i smjer, pa srce prima ritmove Svemoći, savjest prisluškuje odjeke Upute, a unutrašnja moć zapažanja prima ozračja svjetla... Došlo je do dodira koji ne očekuje nikakvu promjenu u materijalnoj stvarnosti, već je on taj koji mijenja materijalnu stvarnost i koji podiže čovjeka iz svijeta realnosti na horizonte kojima je mogao stremiti samo u mašti!

Zastrašivanje odlazi... Prijetnja iščezava... Vjerovanje ide svojim putem ne osvrćući se, ne kolebajući se i ne skrećući!

Kur'anski kontekst spušta zavjesu na prizor kod ove granice i ne daje ništa više... Ljepota situacije dostiže vrhunac i ona postiže svoj cilj. Tada se susreće ljepota izraza u izlaganju sa psihološkim ciljem kazivanja na način na koji to čini Kur'an kad se obraća vjerskom čuvstvu jezikom savršene ljepote u takvom skladu koji može postići samo Kur'an.[12]

Međutim, mi u ovom okrilju treba da napravimo malu stanku pred ovim zapanjujućim i privlačnim prizorom...

* Odmah da zastanemo pred činjenicom da su faraon i njegove glavešine shvatili da vjerovanje čarobnjaka u Gospodara svjetova, Mūsāova i Hārūnova Gospodara, predstavlja opasnost po njihovo carstvo i njihovu vlast zbog toga što su temelji na kojima počiva ovo vjerovanje u potpunoj oprečnosti sa temeljima na kojima se zasniva ta vlast... Ovu stvar smo izložili ranije... Želimo samo da konstatiramo i potvrdimo ovu činjenicu, a to je da se ne može sastaviti u jednom srcu, u jednom mjestu niti u jednom sistemu vlasti da Allah bude Gospodar svjetova a da vlast u životu ljudi pripada jednom od ljudi koju on vrši kroz svoje zakonodavstvo i zakone... Ovo je jedna vjera, a to je druga vjera.

* Poslije toga da zastanemo pred činjenicom da su čarobnjaci shvatili - nakon što je zasjalo svjetlo vjerovanja u njihovim srcima i što je to, prema njihovom poimanju, postalo dokaz - da borba između njih i faraona i njegovih glavešina jeste doktrinalna borba i da im se on sveti zato što su povjerovali u Gospodara svjetova. Ovo vjerovanje na ovakav način

[12] V. *Et-Taswiru'l-fennijju fi'l-Qur'an.*

predstavlja prijetnju faraonovom prijestolju, njegovom carstvu i vlasti. Ono predstavlja prijetnju za položaje glavešina iz njegovog naroda i za njihovu vlast koju izvode iz faraonove vlasti. Drugim riječima, iz faraonovog božanstva. Ono je prijetnja vrijednostima na kojima se temelji čitavo idolopokloničko društvo. Ovakvo shvaćanje i razumijevanje prirode borbe nužno je svakome ko se prihvati poziva da je Allah Jedini Gospodar. On je Jedini taj ko je osposobio vjernike da drže lahkim ono što doživljavaju na Njegovom putu... Oni se odvažavaju i na smrt, smatrajući je lahkom, zbog svoga uvjerenja da oni vjeruju u Gospodara svjetova, a da njihov neprijatelj nije njihove vjere, jer on, vršeći svoju vlast i porobljavajući ljude svojoj naredbi, negira Božanstvo Gospodara svjetova... Njihov neprijatelj, dakle, spada u nevjernike... Vjernici mogu ići putem poziva Gospodara svjetova - zbog zlostavljanja i mučenja koja ih očekuju - samo ako su ovako čvrsti u svom dvojakom uvjerenju: da su oni vjernici, a da su njihovi neprijatelji nevjernici, da se oni bore protiv njih zbog vjere i da im se svete samo zbog vjere.

* Da poslije toga napravimo stanku pred zadivljujućom i očaravajućom ljepotom pobjede mjere u životu čovjeka, pobjede odlučnosti nad bolom, pobjede čovjeka nad šejtanom. To je prizor savršene ljepote... Mi priznajemo da smo nemoćni da o njemu govorimo. Ostavljamo ga tako kako ga je naslikao tekst Kur'ana Časnog!

Zatim se vraćamo kontekstu kur'anskog kazivanja gdje se podiže zavjesa sa novog, četvrtog prizora... To je prizor zavjere i tajnih razgovora o grijehu i huškanju, nakon poraza i poniženja u borbi za vjerovanjem i tiranijom. To je prizor glavešina iz faraonovog naroda kojima teško pada da Mūsā i oni koji s njim vjeruju odu kao pobjednici - a ne povjerova Mūsāu niko osim malo njih iz naroda faraonova, iz straha da ih faraon i glavešine njegove ne počnu zlostavljati, kao što je navedeno na drugom mjestu u Kur'anu. I evo, glavešine se tajno dogovaraju o zlu i grijehu, huškajući faraona na Mūsāa i one koji su s njim i strašeći ga od loših posljedica ako s njima bude popustljiv i upozoravajući ga na gubitak moći i vlasti ako nova vjera pusti korijen, vjera da je Allah Gospodar svjetova. Faraon je, naravno, raspaljen i uznemiren, straši i prijeti, uznoseći se ogromnom silom koju posjeduje i materijalnom snagom u koju se uzda!

A glavešine naroda faraonovog rekoše: "Zar ćeš ostaviti Mūsāa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti?" - On reče: "Ubijaćemo mušku djecu njihovu, a žensku ćemo im ostavljati u životu; mi, uistinu, vladamo njima" (7/127).

Faraon nije tvrdio da je Bog, u smislu da je on stvoritelj i upravitelj ovog Kosmosa, ili da ima vlast nad svijetom kosmičkih uzroka. On je tvrdio da je Bog svom poniženom narodu! U smislu da je on vlastodržac ovog naroda uz pomoć svog zakonodavstva i svog zakona i da se po njegovoj volji uređuju poslovi i da se po njegovoj odredbi odlučuju stvari. Ovo tvrdi svaki vlastodržac koji vlada po svom zakonodavstvu i po svom zakonu i po čijoj se volji uređuju poslovi i po čijoj se odredbi odlučuju stvari. Ovo je to jezičko i praktično značenje Božanstva u datim okolnostima. Također, ljudi u Egiptu nisu obožavali faraona u smislu da su njemu posvećivali svoje religijske obrede. Oni su imali svoja božanstva, kao što je i faraon imao svoja božanstva, koja su obožavali, kao što je vidljivo iz riječi njegovih glavešina upućenih njemu: *i da tebe i božanstva tvoja napusti* (7/127) i kao što potvrđuju općepriznate činjenice iz historije faraonskog Egipta. Oni su ga obožavali u smislu da su se povinjavali onome što je on od njih želio ne griješeći mu ni u čemu i ne proturječivši njegovom zakonu... Ovo je jezičko, realno i terminološko značenje obreda i pokornosti... Stoga, ljudi koji prihvate zakon koji je donio neko od ljudi i koji se pokoravaju tom čovjeku, oni ga i obožavaju. To je i tumačenje Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) riječi Uzvišenog o Jevrejima i kršćanima: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje* (9/31) kada ih je od njega čuo Adi ibni Hatem - koji je bio kršćanin i koji je došao da primi islam - pa je rekao: "Božiji Poslaniče, oni ih nisu obožavali", našto mu je Božiji Poslanik odgovorio: "Svakako da jesu. Oni su im dozvoljavali zabranjeno, a zabranjivali dozvoljeno, pa su ih oni u tome slijedili; eto, to je njihovo obožavanje dotičnih" (Tirmizi).

A kad je riječ o faraonovim riječima koje je uputio svom narodu: *"Ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene"* (28/38), njih objašnjavaju njegove riječi koje kazuje Kur'an na drugom mjestu: *"Zar meni ne pripada carstvo u Misiru i ovi rukavi rijeke koji ispred mene teku, - shvaćate li? I zar nisam ja bolji od ovoga bijednika koji jedva umije da govori? Zašto mu nisu stavljene narukvice od zlata ili zašto zajedno s njim nisu došli meleki?"* (43/51-53)... Očito je da je on vagao između carstva i narukvica kojima se ukrašavaju carevi i između lišenosti Mūsāa vlasti i ukrasa! Ono što je on namjeravao reći svojim riječima: *"Ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene"* (28/38) jeste da je on vladar i vlastodržac koji njima upravlja kako on

hoće i čiju riječ oni slijede bez pogovora! Vršenje vlasti na ovakav način jeste božanstvo, kao što na to upućuje etimološko značenje! To u praksi i jeste Božanstvo. Bog je onaj ko ljudima propisuje zakone i vrši vlast nad njima! Svejedno da li to izrekao ili ne![13] U svjetlu ovog objašnjenja možemo razumjeti riječi faraonovih glavešina:

"Zar ćeš ostaviti Mūsāa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti?" (7/127).

Pravljenje nereda u zemlji - sa njihovog stanovišta - jeste poziv da je jedino Allah gospodar svjetova, s obzirom na to da iz toga, po prirodi stvari, proizlazi ništavnost legaliteta faraonove vlasti i čitavog njegovog sistema, jer ovaj sistem počiva na osnovu faraonovog legaliteta vlasti, ili, drugim riječima, na osnovu faraonovog božanstva nad svojim narodom. To je, dakle - prema njihovoj tvrdnji - pravljenje nereda na zemlji rušenjem sistema vlasti i promjenom vladajućih okolnosti u kojima ljudi obožavaju ljude i stvaranje drugih okolnosti potpuno oprečnih ovima, okolnosti u kojima će se obožavati Allah, a ne ljudi. Odatle su oni poistovjetili pravljenje nereda na zemlji sa Mūsāovim napuštanjem i napuštanjem njegovog naroda faraona i njegovih božanstava koje obožava on i njegov narod...

Faraon je crpio svoju snagu i vlast iz vjere u kojoj su se obožavala ova božanstva... On je tvrdio da je on dragi sin ovih božanstava! To sinovstvo nije bilo fizičke prirode! Ljudi su dobro znali da je faraon rođen od oca i majke koji su ljudi. Bilo je to simbolično sinovstvo iz koga je on izvodio svoju vlast i svoj suverenitet. Ako Mūsā i njegov narod budu obožavali Gospodara svjetova, ostavljajući ove bogove koje obožavaju Egipćani, ovo znači rušenje temelja iz koga faraon crpi svoju duhovnu vlast nad svojim zavedenim narodom koji mu se pokorava jer je i on sam bio griješan i daleko od prave Allahove vjere... Kao što o tome kaže Uzvišeni: *I on zavede narod svoj, pa mu se pokori; oni su, doista, bili narod grešni* (43/54). Ovo je pravo tumačenje historije... Faraon nije bio u stanju da zavede svoj narod, pa da mu se oni pokore, da nisu bili griješni i daleko od Allahove vjere. Jer, pravog vjernika u Allaha ne može zavesti šejtan, pa da mu on u nečemu bude pokoran, jer on dobro zna da to Allah nije propisao... Odavde je i dolazila prijetnja čitavom sistemu faraonove vlasti sa pozivom Mūsāa (alejhi's-selam) Gospodaru svjetova, sa vjerovanjem čarobnjaka u ovu vjeru, kao i sa vjerovanjem jedne grupe iz Mūsāovog naroda i njihovim

---

[13] V. više djelo *El-Mustalehatu'l-erbe'atu*, od Ebu E'ala el-Mewdudija, vođe Islamske zajednice u Pakistanu.

vršenjem obreda Gospodaru svjetova... Odavde dolazi prijetnja svakom stanju koje počiva na principu da ljudi obožavaju ljude od poziva da se obožava jedino Allah... Ili od svjedočenja da nema Boga osim Allaha... Ali samo onda kada se ono uzima u svom ozbiljnom značenju sa kojim su ljudi ulazili u islam, a ne u njegovom blijedom i bijednom značenju na koje je spalo ovih dana!

Odavde su takoder ove riječi izazvale faraona i podsjetile ga na stvarnu opasnost po njegov čitav sistem, pa je obznanio svoju barabarsku i gnusnu odluku:

On reče: "Ubijaćemo mušku djecu njihovu, a žensku ćemo im ostavljati u životu; mi, uistinu, vladamo njima" (7/127).

Sinovi Isrāilovi su ranije - u vrijeme Mūsāovog rodenja - trpjeli slična divljačka zlostavljanja od faraona i njegovih glavešina, kao što kaže Uzvišeni Allah u suri El-Kasas: *Faraon se u zemlji bio ponio i stanovnike njezine na stranke izdijelio; jedne je tlačio, mušku im djecu klao, a žensku u životu ostavljao, doista je smutljivac bio* (28/4).

To je to tlačenje na svakom mjestu i u svakom vremenu. Nema razlike u njegovim sredstvima danas i njegovim sredstvima prije desetine stoljeća i godina!

Kontekst ostavlja faraona i njegove glavešine da kuju zavjeru spuštajući zavjesu zavjere i prijetnje, da bi je podigao na petom prizoru od prizora kazivanja iz koga uvidamo da se faraon prihvatio izvršenja prijetnje... To je prizor poslanika Mūsāa (alejhi's-selam) i njegovog naroda u kome im on govori srcem i jezikom poslanika o svojoj spoznaji suštine svoga Gospodara, o Njegovom zakonu i Njegovom određenju, preporučujući im da izdrže iskušenje, da budu strpljivi u nevolji i da traže Allahovu pomoć da je lakše podnesu. Istovremeno ih upoznaje sa suštinom kosmičke realnosti, da je Zemlja Allahova i da je On daje u naslijeđe kome On hoće od Svojih robova te da će lijep ishod biti za one koji se budu Allaha bojali i koji se ne budu plašili nikoga osim Njega... Kada su mu se požalili da ih je ovo zlostavljanje, koje ih je sada snašlo, snalazilo i prije nego što im je on došao, tako da mu nema kraja i da mu se ne nazire svršetak, on im izražava svoju nadu da će njegov Gospodar uništiti njihovog neprijatelja i

da će njih nasljednicima na Zemlji postaviti, da bi ih iskušao u emanetu hilafeta:

Mūsā reče narodu svome: "Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, zemlja je Allahova, On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali." "Zlostavljani smo" - rekoše oni - "prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao!" A Mūsā reče: "Gospodar vaš će neprijatelja vašeg uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete postupiti" (7/128-129).

To je poslanikovo viđenje istine Božanstva i njen odsjaj u njegovom srcu, viđenje suštine kosmičke realnosti i sila koje u Kosmosu djeluju i viđenje suštine Božanskog zakona i šta se od njega očekuje i čemu se nadaju strpljivi...

Nosioci poziva Gospodaru svjetova imaju samo jedno utočište, to je sigurno utočište. Oni imaju samo jednog zaštitnika, to je moćni i snažni Zaštitnik. Na njima je da izdrže dok ovaj Zaštitnik ne odluči o pomoći u vrijeme koje On odredi Svojom mudrošću i Svojim znanjem. Na njima je da ne požuruju, jer oni ne znaju neviđeno i ne znaju šta je dobro...

Zemlja je Allahova. Faraon i njegov narod su samo gosti na njoj. Allah će je dati u nasljedstvo onome kome On hoće od Svojih robova - shodno Svom Zakonu i Svojoj mudrosti. Zato zagovornici poziva Gospodaru svjetova ne smiju gledati ni u kakvu vanjsku manifestaciju koja se posmatračima čini da su tirani toliko čvrsti na Zemlji da ih se ne može pomaći... Gospodar Zemlje i njen vlasnik je Onaj ko će odlučiti kada će ih iz nje protjerati!

Lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali... Prije ili kasnije... Neka srca onih koji pozivaju Gospodaru svjetova ne obuzima rezignacija nad sudbinom. Oni ne smiju pomišljati da su oni koji ne vjeruju, a po raznim zemljama putuju, vječni...

To je poslanikovo viđenje istina velikog Bitka...

Međutim, Izraelićani su Izraelićani!

"Zlostavljani smo" - rekoše oni - "prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao!" (7/129).

Ove riječi imaju iznijansirano značenje! One otkrivaju koliko se zlovolje iza njih krije! Zlostavljani smo prije tvog dolaska, a ništa se nije

promijenilo ni s tvojim dolaskom. Ovo zlostavljanje toliko dugo traje tako da izgleda da mu nema kraja!

Plemeniti poslanik ide svojom stazom. On ih podsjeća na Allaha, veže njihovu nadu za Njega, nagovještava uništenje njihovih neprijatelja i njihovo postavljanje za nasljednike na Zemlji, uz upozorenje da budu oprezni u iskušenju hilafetom:

A Mūsā reče: "Gospodar vaš će neprijatelja vašeg uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete postupiti" (7/129).

On gleda poslaničkim srcem i vidi da se Allahov zakon odvija shodno Njegovom obećanju i prema strpljivima i prema poricateljima! On kroz Allahov zakon vidi propast tlačitelja i njihovih pomagača, a postavljanje za nasljednike na Zemlji onih koji su strpljivi i koji traže pomoć jedino od Allaha. Stoga svoj narod okreće na put kojim će ih Allahov zakon odvesti tamo gdje on želi. On ih poučava - od početka - da je Allahovo postavljanje njih za nasljednike njihovo iskušenje. Nije to zbog toga što su oni njegovi sinovi i miljenici - kao što su tvrdili - pa ih neće kazniti zbog njihovih grijehova! Nije to nasumice i bez cilja. Nije to vječno i bez vremenskog roka. To postavljanje za nasljednike je radi iskušenja: *da bi vidio kako ćete postupiti* (7/129)... Uzvišeni Allah zna ono što će biti prije nego što to bude, međutim, Allahov zakon i Njegova pravda nalažu da On ne poziva ljude na odgovornost dok se to očito od njih ne dogodi, za ono što je otkriveno iz svijeta nevidljivog i što je poznato Njegovom vječnom znanju.

Kontekst ostavlja Mūsāa i njegov narod spuštajući nad njim zavjesu da bi je, s druge strane, podigao na šestom prizoru: prizoru faraona i njegovog naroda koga Allah kažnjava zbog nasilja i tiranije koju su provodili ostvarujući Mūsāovo obećanje svom narodu i njegovu nadu u svog Gospodara, kao i potvrđujući upozorenje koje natkriljuje atmosferu ove sure, a i radi čije potvrde se navodi i čitavo kazivanje.

Prizor započinje mirno, međutim, oluja se, malo pomalo, pojačava, da bi skoro pred spuštanje zavjese oluja zagrmjela, sve razorila, sve opustošila i sa lica Zemlje zbrisala nasilnike i njihove pomagače. Naučili smo da su Sinovi Isrāilovi bili strpljivi i da su dobili lijepu nagradu za svoju

strpljivost; a da faraon i njegov narod nisu vjerovali, pa su kao kaznu za svoje nevjerovanje doživjeli propast. Ispunilo se Allahovo obećanje i prijetnja i odvio se Allahov zakon o kažnjavanju poricatelja propašću nakon što su kažnjavani žalošću i radošću:

I Mi smo faraonov narod gladnim godinama i nerodicom kaznili, da bi se opametili. I kad bi im bilo dobro, oni bi govorili: "Ovo smo zaslužili", a kad bi ih snašla kakva nevolja, Mūsāu i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisali. Ali ne! Njihova nevolja je od Allaha bila, samo što većina njih nije znala! I govorili su: "Kakav god da nam dokaz doneseš da nas njime opčaraš, mi ti nećemo vjerovati!" Zato smo Mi na njih slali i poplave, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv - sve jasna znamenja, ali su se oni oholili, narod zlikovački su bili. I kad bi ih zadesila nevolja, govorili bi: "O Mūsā, moli se, u naše ime, Gospodaru svome - onako kako ti je On naredio: ako nas oslobodiš nevolje, mi ćemo, zaista, vjerovati i s tobom sinove Isrāilove sigurno poslati." I pošto bismo ih nevolje oslobodili - do vremena do kog im je bilo određeno da je podnose, - oni bi, odjednom, obećanje prekršili. Zato ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo, jer su znamenja Naša poricali i prema njima ravnodušni bili, a potlačenom narodu dodadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepo obećanje Gospodara tvoga sinovima Isrāilovim bilo je ispunjeno - zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli (7/130-137).

Faraon i njegove glavešine su, dakle, krenule da provode silu. Faraon je ostvario svoju prijetnju, ubijao je muškarce, a ostavljao žene u životu. Mūsā i njegov narod su podnosili mučenje moleći Allaha da im otkloni nevolju, durajući iskušenje... I tada, kada se situacija raščistila: vjerovanje naspram vjerovanja, nasilje naspram izdržljivosti, zemaljska sila koja izaziva Allaha, tada je velika Snaga uzela da intervenira posredujući između oholih i strpljivih:

I Mi smo faraonov narod gladnim godinama i nerodicom kaznili, da bi se opametili (7/130).

Ovo je prvi znak upozorenja... Suša i nedostatak plodova... Izraz *sinin*- nerodne godine, u jeziku se upotrrebljava za godine suše, oskudice i nerodice. To je bilo u zemlji Egiptu, rodnoj i plodnoj zemlji, što djeluje kao pojava koja privlači pogled, trese srce, izaziva rezignaciju i poziva na oprez i razmišljanje. Međutim, tirani i oni koje tirani zavedu - svojim griješenjem o Allahovu vjeru - pa im se oni pokoravaju, ne žele da promisle ni da razmisle, oni ne žele da vide Allahovu ruku u suši i nedostatku plodova.

Oni ne žele da se sjete Allahovog zakona, Njegovog obećanja i Njegove prijetnje. Oni neće da priznaju da postoji čvrsta veza između vrijednosti vjerovanja i stvarnosti praktičnog života... To čine zato što ova veza pripada svijetu nevidljivog, a njihova osjetila su toliko gruba i njihova srca toliko nerazumna tako da ne mogu da vide ništa dalje od opipljive stvarnosti - koju vide životinje i koju osjećaju, a ne vide ništa drugo i ne osjećaju! A ako i vide nešto iz svijeta nevidljivog, oni sebi ne dozovu u pamet Allahov zakon koji se odvija prema apsolutnoj volji, već to pripisuju kojekakvim slučajnostima koje nemaju nikakve veze sa važećim zakonima Bitka.[14]

Također, faraonov narod nije obratio pažnju na ovaj upozoravajući doticaj koji je upućivao na Allahovu milost prema Njegovim robovima - čak i onda kad nisu vjerovali i kad su griješili. Idolopoklonstvo i njegova praznovjerja su bili iskvarili njihovu prirodu i prekinuli i onemogućili im spoznaju ispravnih i preciznih zakona koji upravljaju ovim Kosmosom, kao što upravljaju životom ljudi koje u njihovoj suštini vide i shvaćaju samo oni koji vjeruju u Allaha ispravnim vjerovanjem... Oni koji shvaćaju da ovaj Bitak nije stvoren badava i da ne traje uzalud i da njime vladaju strogi i precizni zakoni... Ovo je taj stvarni "naučni racionalizam" i ovo je racionalizam koji ne negira "Allahove tajne", jer on nije u kontradikciji sa stvarnom "naučnošću" i "transcendentnošću". On ne negira vezu između vrijednosti vjerovanja i realnosti života, jer iza njih stoji Allah koji čini šta hoće, koji od Svojih robova hoće vjerovanje, koji hoće da oni budu zastupnici na Zemlji i koji im Svojim šeriatom propisuje propise koji su u skladu sa kosmičkim zakonima tako da dolazi do sklada između pokreta njihovih srca i njihovih pokreta na Zemlji...

Faraonov narod nije shvatio vezu između svog nevjerovanja i svog odstupanja od Allahove vjere, svoje nepravde i svog nasilja prema Allahovim robovima, s jedne strane, i između kažnjavanja sušom i oskudicom u plodovima, s druge strane... I to u Egiptu koji je veoma plodan i izdašan u darovima, čiji proizvodi nisu podbacili da nisu mogli prehraniti njegove stanovnike osim u slučaju da su se ogriješili i da su kažnjeni radi iskušenja ne bi li se opametili!

---

[14] Pošto su se smanjile žetve i prinosi u komunističkoj Rusiji i čitavom komunističkom lageru, Hruščov nije našao drugo nego da kaže: "Priroda nam mrsi račune." A on je bio čovjek koji je tvrdio da pripada "naučnom socijalizmu", a opovrgavao "nevidljivo"! Međutim, to je sljepilo koje onemogućava da se vidi Allahova moćna ruka... Jer, šta je onda ova "priroda" koja ima volju koja "mrsi račune" ljudima?

Nisu bili svjesni ove pojave koju je Allahova milost prema Njegovim robovima htjela da istakne pred njihovim očima. Međutim, oni su, kad bi ih snašlo dobro i blagostanje, držali to svojim prirodnim pravom, a kad bi ih pogodila nevolja i suša, oni bi to pripisivali Mūsāovoj nesreći i nesreći onih koji su bili s njim.

I kad bi im bilo dobro, oni bi govorili: "Ovo smo zaslužili", a kad bi ih snašla kakva nevolja, Mūsāu i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisali (7/131).

Kad se ljudska priroda udalji od vjerovanja u Allaha, ona ne vidi Njegovu ruku u raspolaganju sa ovim Bitkom, niti vidi Njegovu moć pomoću koje nastaju stvari i događaji. Ona tada gubi sposobnost da shvati i osjeti stabilne i djelotvorne kosmičke zakone pa događaje tumači fragmentarnim i izoliranim tumačenjima, tako da među njima nema nikakvog zakona ni veze, pravila ni relacije. Ona tumara u praznovjerjima krivudavim i različitim stazama ne dolazeći do pravila i ne nalazeći u tome nikakav sistem. Upravo onako kako je rekao Hruščov, jedan od ideologa "naučnog" socijalizma, da im "priroda" mrsi račune kad objašnjavaju uzrok nerodice i manjka žetve! I kao što kažu oni koji zastupaju ovu takozvanu naučnost kad objašnjavaju uzroke ovih događaja... Oni pri tome negiraju Allahovo određenje... Među njima ima i onih koji, nakon toga što negiraju Allahove tajne i Allahovo određenje, tvrde da su muslimani, iako negiraju osnovne principe vjerovanja u Allaha!

Ovako su faraon i njegovi sljedbenici objašnjavali uzroke događaja. Dobro koje ih zadesi rezultat je njihove sreće i oni to zaslužuju, a zlo koje ih pogodi bilo je Mūsāova nesreća i onih koji su s njim vjerovali, bilo je iz njihovih glava!

Osnova izraza *tetajjur* - smatrati lošim predznakom, u arapskom jeziku potiče iz običaja koje su predislamski Arapi u svom idolopoklonstvu, mnogoboštvu i neshvaćanju Allahovih zakona i Njegovog određenja prakticirali... Naime, čovjek koji je nešto želio odlazio je do ptičijeg gnijezda i poplašio pticu; ako bi ptica odletjela desno od njega - sreća bi bila na njegovoj strani - to bi ga obradovalo i prihvatio bi se stvari koju želi da uradi, a ako bi ptica odletjela lijevo od njega - zla kob bi bila na njegovoj strani - to bi ga onespokojilo i odustao bi od onoga na šta se bio odlučio! Islam je dokinuo ovo praznovjerno razmišljanje, a nadomjestio ga naučnim razmišljanjem - ispravnim naučnim razmišljanjem - vraćajući stvari stabilnim Allahovim znakovima u Bitku i Allahovom određenju koje ostvaruje ove zakone svaki put kad se oni ostvaruju. Islam je postavio

stvari na naučne osnove računajući pri tome na čovjekovu namjeru, rad, akciju i trud i stavljajući to na svoje pravo mjesto u okviru apsolutne Allahove volje i Njegovog sveobuhvatnog djelotvornog određenja:

Ali ne! Njihova nevolja je od Allaha bila, samo što većina njih nije znala! (7/131).

Ono što im se događa sve ima jedan izvor... To je Allahova odredba... Iz ovog izvora pogađa ih dobro da bi bili stavljeni na kušnju... Pogađa ih zlo da bi bili stavljeni na kušnju: *Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru i Nama ćete se vratiti* (21/35)... Pogađa ih kazna, da bi bili kažnjeni... Međutim, većina njih to ne zna... Kao oni koji negiraju Allahove tajne i Njegovo određenje u onim danima pod imenom "naučnog racionalizma", ili poput onih koji prirodi pripisuju mršenje računa pod imenom "naučnog socijalizma"! Sve su to neznalice... Svi oni ne znaju!

Faraonove pristalice nastavljaju sa svojom ohološću, ponose se grijehom, a iskušenje im povećava ponos i tvrdoglavost:

I govorili su: "Kakav god da nam dokaz doneseš da nas njime opčaraš, mi ti nećemo vjerovati!" (7/132).

To je prkos koga ne može ukrotiti opomena niti povratiti dokaz. On neće da pogleda ni da razmisli, jer on oglašava istrajnost u negiranju prije nego što se suoči sa dokazom - da bi preduhitrio dokaz! To je psihičko stanje koje snalazi ohole kada ih pogodi istina, ošine dokaz i progoni argument... Dok su njihove želje, interesi, posjed i vlast, sve to na drugoj strani koja je suprotna istini, dokazu i argumentu!

Tada intervenira velika Sila, djelujući Svojim moćnim sredstvima:

Zato smo Mi na njih slali i poplave, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv - sve jasna znamenja (7/133).

Radi upozorenja i radi iskušenja... Sve su to jasna znamenja... Jasnih značenja, koordiniranih koraka, tako da jedan slijedi drugi, a naredni potvrđuje prethodni.

Kontekst je ovdje sabrao ta jasna znamenja koja su im dolazila pojedinačno, jedno po jedno. Oni su svaki put tražili od Mūsāa, pod pritiskom nevolje, da se moli svome Gospodaru, u njihovo ime, da ih spasi nevolje, obećavajući mu da će poslati s njim Sinove Isrāilove ako ih od nje spasi i ako ih oslobodi "ove nevolje", tj. kazne, koju oni nisu u stanju otkloniti:

I kad bi ih zadesila nevolja, govorili bi: "O Mūsā, moli se, u naše ime, Gospodaru svome - onako kako ti je On naredio: ako nas oslobodiš nevolje, mi ćemo, zaista vjerovati i s tobom sinove Isrāilove sigurno poslati" (7/134).

Oni bi svaki put kršili obećanje i vraćali se onome u čemu su bili prije otklanjanja kazne, prema Allahovom određenju, do vremena do kog im je bilo određeno da je podnose:

I pošto bismo ih nevolje oslobodili - do vremena do kog im je bilo određeno da je podnose, - oni bi, odjednom, obećanje prekršili (7/135).

Kontekst je sabrao sva znamenja, tako da se dobije utisak da su im ona sva došla odjedanput i kao da se kršenje obećanja s njihove strane desilo samo jedanput. To je stoga što su sva iskustva, ustvari, bila jedno iskustvo, kao što je i njihov ishod bio jedan ishod. To je jedan od načina kur'anskog iznošenja kazivanja u kojima se objedinjuju počeci zbog njihove sličnosti. U njemu se objedinjuju ishodi, također zbog njihove sličnosti... To je zato što zatvoreno i slijepo srce prima različita iskustva kao jedno, od koga se ništa ne okoristi, niti u njemu nalazi pouku...

Međutim, kako su se ova znamenja dogodila, mi, mimo kur'anskog teksta, nemamo ništa što o tome govori. U hadisima koji svojim lancem prenosilaca sežu do Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), o njima nismo ništa našli. Zato mi, shodno našoj metodologiji, u ovom *Okrilju* ostajemo u granicama kur'anskog teksta o temama kao što su ove, jer mi o njima ne možemo ništa više govoriti osim putem Knjige ili vjerodostojnog Sunneta. To činimo iz opreza prema israilijjatima, iskazima i predajama koje nemaju nikakvog osnova i koje su se, nažalost, uvukle u sve stare tefsire, tako da nijedan od ovih tefsira nije imun na to. Čak ni *Tefsir* Imama Ibni Džerira et-Taberija - uprkos njegovoj ogromnoj vrijednosti -, kao ni *Tefsir* Ibni Kesira - uprkos njegovoj velikoj vrijednosti - nisu lišeni ove opasne pojave...

Navode se različite predaje o ovim znamenjima od Ibni Abbasa, Seida ibni Džubejra, Katadea, Ibni Ishaka... Njih prenosi Ebu Dža'fer ibni Džerir et-Taberi u svojoj *Historiji* i svom *Tefsiru*. Ovo je jedna od njih:

"Pričao nam je Ibni Humejd: Prenio nam je Ja'kub Kummi, ovaj od Dža'fera ibni Mugirea, ovaj od Seida ibni Džubejra da je rekao: Pošto je došao Mūsā faraonu, rekao mu je: "Pošalji sa mnom Sinove Isrāilove", a ovaj je to odbio. Allah im je onda poslao poplavu - a to je kiša - koja se izlila, pa su se pobojali da to nije kazna, pa su rekli Mūsāu: "Moli se u naše ime Gospodaru svome da nas oslobodi kiše, pa ćemo povjerovati u tebe i poslati sa tobom Sinove Isrāilove." On se pomolio svome Gospodaru,

međutim, oni opet nisu povjerovali niti su poslali s njim Sinove Isrāilove. Te godine su rodili usjevi, plodovi i ispaša kao nikada do tada. Oni su tada rekli: "Ovo je to što smo željeli!" Allah je tada poslao skakavce koji su navalili na travu i zelen. Pošto su vidjeli šta se desilo sa travom i zelenilom, shvatili su da neće ostati ni usjevi, pa su rekli: "O, Mūsā, moli se u naše ime Gospodaru svome da nas oslobodi skakavaca, pa ćemo ti povjerovati i poslati s tobom Sinove Isrāilove! On je zamolio svoga Gospodara, pa ih je oslobodio skakavaca, međutim, oni nisu povjerovali, niti su s njim poslali Sinove Isrāilove! Potom su ovrhli žito i sklonili ga u kuće. Tada su rekli: "Zaštitili smo ljetinu!" Allah im je onda poslao žižak - a to je crv koji izlazi iz zrna -, tako da je čovjek vadio po deset džeriba za mlin, a nije vraćao više od tri kafiza.[15] Onda su rekli: "O, Mūsā, moli se u naše ime Gospodaru svome da nas oslobodi žiška, pa ćemo ti povjerovati i poslati s tobom Sinove Isrāilove!" On je zamolio svoga Gospodara pa ih je oslobodio, ali su odbili da pošalju s njim Sinove Isrāilove. I dok je on sjedio kod faraona, čuo je kreket žaba, pa je upitao faraona: "Šta ti i tvoj narod doživljavate od ovoga?" Odgovorio je: "A šta bi možda bilo drugo do kakava spletka?!" Nije bila nastupila večer, a ljudi su već sjedili do brada u žabama. Kad bi htio da progovori, žaba bi mu skočila u usta. Rekoše Mūsāu: "Moli se, u naše ime, Gospodaru svome da nas oslobodi ovih žaba, pa ćemo ti povjerovati i poslati s tobom Sinove Isrāilove!" On ih je oslobodio, međutim, oni nisu povjerovali. Pa im je Allah poslao krv, tako da je ono što bi zahvatili iz rijeke ili bunara, ili ono što je bilo u njihovim posudama, bila svježa krv. Požalili su se faraonu i rekli mu: "Stradali smo od krvi, nemamo ništa za piće!" Odgovorio je: "On vas je, sigurno, opčarao!" Upitali su ga: "Odakle nas je opčarao kad mi ne nalazimo u našim posudama nimalo vode, već nalazimo svježu krv?" Došli su mu i rekli: "O, Mūsā, moli se, u naše ime, Gospodaru svome da nas oslobodi ove krvi, pa ćemo ti povjerovati i poslati s tobom Sinove Isrāilove!" On je zamolio svoga Gospodara, pa ih je oslobodio, međutim, oni mu nisu povjerovali niti su s njim poslali Sinove Isrāilove."

Allah najbolje zna kako je to bilo... Oblik u kojem su dolazila ova znamenja, zapravo njihova različitost, ne utječe na prirodu ovih znamenja.. Uzvišeni Allah ih je slao Svojom Moći, u određeno vrijeme, da iskuša određen narod, shodno Svom zakonu o kažnjavanju poricatelja nevoljom da bi se pokorili.

Faraonov narod je u svom idolopoklonstvu i svom džahilijjetu, u poniženju u kome ga je držao faraon zbog nevjerovanja, pribjegavao

[15] Džerib i kafiz su mjere za žito. Džerib ima četiri kafiza.

Mūsāu (alejhi's-selam) da moli svoga Gospodara, onako kako mu je On propisao, da im otklanja nevolje... Medutim, aktualna vlast je poslije toga kršila obećanje i nije udovoljavala preuzetim obavezama, jer je ona počivala na držanju faraona za božanstvo od strane ljudi i na strahu da ti ljudi ne prihvate Allaha za Božanstvo. To je dalje značilo rušenje sistema vlasti koji je počivao na faraonovom suverenitetu, a ne na Allahovom suverenitetu! A što se tiče sljedbenika savremenog džahilijjeta, Allah njihovim usjevima šalje nesreće tako da oni ne mogu nikako da se vrate Allahu! Kada vlasnici usjeva, odnosno seljaci, osjete Allahovu ruku u ovim nesrećama - a to je iskonski prirodni osjećaj čak i u nevjerničkim dušama u časovima opasnosti i nevolje - i kada se okrenu Allahu s molbom da im On otkloni nevolju, protagonisti lažne naučnosti im kažu: To je "onostrano" praznovjerje! Smatraju ih čudacima i ismijavaju ih, da bi ih vratili u nevjerovanje koje je gore i odvratnije od nevjerovanja idolopoklonika!

Zatim dolazi kraj - shodno Allahovom zakonu o kažnjavanju poricatelja poslije iskušenja žalošću i radošću - i događa se Događaj. Allah uništava faraona i njegove glavešine - nakon što im je dao vremena i odgodio im propast do vremena do kog im je bilo određeno. Allah ispunjava Svoje obećanje dato onima koji su bili potlačeni i strpljivi poslije uništenja oholih nasilnika:

Zato ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo, jer su znamenja Naša poricali i prema njima ravnodušni bili, a potlačenom narodu dodadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepo obećanje Gospodara tvoga sinovima Isrāilovim bilo je ispunjeno - zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli (7/136-137).

Kontekst ovdje govori veoma kratko o događaju potapanja ne idući u širinu događanja kao što to čini na drugim mjestima u drugim surama. To je zato što je ovdje atmosfera odlučnog kažnjavanja poslije davanja dovoljno vremena, tako da nije potrebno detaljno izlaganje... Brzo rješenje ovdje je djelotvornije za dušu i strašnije za osjećanje!

Zato ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo (7/136).

Jedan udarac i oni su uništeni. Iz ponosa, drskosti i oholosti odlaze pravo u susret u bezdanima i dubinama mora, kao zaslužena kazna:

... jer su znamenja Naša poricali i prema njima ravnodušni bili, (7/136)

Kontekst povezuje poricanje znamenja i ravnodušnost prema njima i ovu dosuđenu sudbinu. On potvrđuje da se događaji ne dešavaju slučajno i da se ne odvijaju kao prolazni postupak, kao što misle ravnodušni ljudi!

U skladu sa atmosferom odlučnosti kontekst žuri da izloži drugu stranicu - stranicu postavljanja za namjesnike onih koji su bili potlačeni - jer postavljanje Sinova Isrāilovih za nasljednike - u periodu u kome su bili najbliži ispravnosti i prije nego što su zalutali pa im je Allah propisao poniženje i izgon - nije bilo u Egiptu, niti je bilo u faraonovom mjestu, već je bilo u zemlji Šamu poslije nekoliko desetina godina od događaja potapanja faraona - poslije smrti Mūsāa (alejhi's-selam) i poslije lutanja koje je trajalo četrdeset godina, kako se navodi u drugoj suri. Međutim, kontekst prelazi preko vremena i događaja žureći da iznese postavljanje za namjesnike ovdje u skladu sa dvije stranice prizora koje stoje jedna nasuprot druge.

... a potlačenom narodu dodadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepo obećanje Gospodara tvoga sinovima Isrāilovim bilo je ispunjeno - zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli (7/137).[16]

Mi ljudi - prolazni i ograničeni vremenom - kažemo *prije* i *poslije*, jer mi događaje datiramo po vremenu njihova prolaska pored nas i našeg uviđanja tih događaja! Zato kažemo: Postavljanje za namjesnike onih koji su bili potlačeni bilo je poslije događaja potapanja u moru... To je naše ljudsko shvaćanje... Međutim, Apsolutni Bitak i Apsolutno Znanje ne poznaje *prije* ni *poslije*! Njemu je izložena cijela stranica, otkrivena tako da je ne zaklanja ni vrijeme ni prostor... Allahu pripada najviši ideal... A vama je dato samo malo znanja...

Ovako se spušta zavjesa na prizor propasti i uništenja, s jedne strane, i prizor postavljanja za nasljednike na Zemlji i njenog kultiviranja, s druge strane. Odjednom faraon, oholi tiranin i njegov narod bivaju potopljeni. Odjednom ono što su gradili za život, luksuzne građevine koje su podizali na stubovima i temeljima, vinogradi koje su uzgajali i njihovi plodovi - sve se to pretvara u ruševine u jednom treptaju oka ili za nekoliko kratkih riječi!

---

[16] Odnosno, sagradili... Možda se pod ovim misli na vrtove koje su podizali, a najviše se upotrebljava u značenju - podizanje nosiljki za vinovu lozu.

Ovo je primjer koji Allah navodi vjerničkoj manjini u Mekki, manjini koja je progonjena od mnogoboštva i njegovih protagonista. Ovo je svjetlo na vidiku svakoj muslimanskoj grupi koja doživljava od nekoga ko je poput faraona i njegove tiranije ono što su doživljavali potlačeni na Zemlji, pa im je Allah dao u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koji su blagoslovljeni - zato što su bili strpljivi - da vidi kako će oni raditi!

« وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ ، فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ ، قَالُوا : يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ ، قَالَ : إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ * إِنَّ هَٰؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ ، وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * قَالَ : أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ * وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ : يُقَتِّلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ ، وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ .

« وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ، وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ : اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي ، وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ * وَلَمَّا جَاءَ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ : رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ ، قَالَ : لَنْ تَرَانِي وَلَٰكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي . فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا ، فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ : سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ * قَالَ : يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلَامِي ، فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ * وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ ، وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا ، سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ * سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ، وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا ، وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ، وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ، ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ * وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ ، هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ؟

« وَٱتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِن بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُوَارٌ ، أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا ؟ ٱتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ * وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا ، قَالُوا : لَئِن لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَاسِرِينَ .

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ : بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِن بَعْدِي ! أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ ؟ وَأَلْقَى ٱلْأَلْوَاحَ ، وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ ، قَالَ : ٱبْنَ أُمَّ إِنَّ ٱلْقَوْمَ ٱسْتَضْعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي ، فَلَا تُشْمِتْ بِيَ ٱلْأَعْدَاءَ ، وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّالِمِينَ * قَالَ : رَبِّ ٱغْفِرْ لِي وَلِأَخِي ، وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ، وَأَنْتَ أَرْحَمُ ٱلرَّاحِمِينَ .

« إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا ٱلْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِن رَّبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي ٱلْحَيَاةِ ٱلدُّنْيَا ، وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي ٱلْمُفْتَرِينَ * وَٱلَّذِينَ عَمِلُوا ٱلسَّيِّئَاتِ ، ثُمَّ تَابُوا مِن بَعْدِهَا وَآمَنُوا ، إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ .

« وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُّوسَى ٱلْغَضَبُ أَخَذَ ٱلْأَلْوَاحَ ، وَفِي نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ .

« وَٱخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا ، فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ : رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ ، أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا ؟ إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ ، أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا، وَأَنْتَ خَيْرُ ٱلْغَافِرِينَ * وَٱكْتُبْ لَنَا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي ٱلْآخِرَةِ ، إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ ، قَالَ : عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ، فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ ، وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ ، وَٱلَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ * ٱلَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ ٱلْأُمِّيَّ ٱلَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَٱلْإِنْجِيلِ ، يَأْمُرُهُم

بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ ٱلْمُنكَرِ ، وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ ٱلْخَبَائِثَ ، وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَٱلْأَغْلَالَ ٱلَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ، فَٱلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَٱتَّبَعُوا النُّورَ ٱلَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ .

« قُلْ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعاً ٱلَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَٱلْأَرْضِ ، لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ، فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ ٱلْأُمِّيِّ ٱلَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ ، وَٱتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ .

« وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ .

« وَقَطَّعْنَاهُمُ ٱثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطاً أُمَماً ، وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى إِذِ ٱسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنِ ٱضْرِبْ بِعَصَاكَ ٱلْحَجَرَ ، فَانبَجَسَتْ مِنْهُ ٱثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْناً ، قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ ، وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ ٱلْغَمَامَ ، وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ ٱلْمَنَّ وَالسَّلْوَى ، كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَارَزَقْنَاكُمْ ، وَمَا ظَلَمُونَا وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ .

« وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ : ٱسْكُنُوا هَٰذِهِ ٱلْقَرْيَةَ ، وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ ، وَقُولُوا : حِطَّةٌ ، وَٱدْخُلُوا ٱلْبَابَ سُجَّداً نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ ، سَنَزِيدُ ٱلْمُحْسِنِينَ * فَبَدَّلَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلاً غَيْرَ ٱلَّذِي قِيلَ لَهُمْ ، فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزاً مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ .

« وَٱسْأَلْهُمْ عَنِ ٱلْقَرْيَةِ ٱلَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ ٱلْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعاً وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ ، كَذَٰلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ * وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ : لِمَ تَعِظُونَ قَوْماً ٱللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَاباً شَدِيداً ؟ قَالُوا : مَعْذِرَةً إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ * فَلَمَّا نَسُوا مَاذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا ٱلَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ ، وَأَخَذْنَا ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ * فَلَمَّا عَتَوْا عَمَّا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ : كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ * وَإِذْ تَأَذَّنَ

رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَن يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ ، إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ
الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ .
« وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِّنْهُمُ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَٰلِكَ ، وَبَلَوْنَاهُمْ
بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ * فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ
يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَٰذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ : سَيُغْفَرُ لَنَا ، وَإِن يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهُ
يَأْخُذُوهُ ، أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِم مِّيثَاقُ الْكِتَابِ أَلَّا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ، وَدَرَسُوا
مَا فِيهِ ؟ وَالدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ ، أَفَلَا تَعْقِلُونَ ؟ * وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ
بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ .
« وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ ، خُذُوا مَا آتَيْنَاكُم
بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ » ..

I Mi sinove Isrāilove preko mora prevedosmo, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim "O Mūsā," - rekoše - "napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!" - "Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!" - reče on (7/138).

Zaista će biti poništeno ono što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade (7/139).

Zar da vam, pored Allaha, tražim drugog boga, a On vas je iznad ostalog svijeta uzdigao?" (7/140).

I pošto smo vas Mi od faraonovih Ljudi izbavili, koji su vas neizmjerno mučili: mušku djecu su vašu ubijali, a žensku vam u životu ostavljali, - to je bilo teško iskušenje Gospodara vašeg -, (7/141)

Mi odredismo da čas susreta sa Mūsāom bude kad se napuni trideset noći, i dopunismo ih još sa deset, pa se vrijeme koje je odredio Gospodar njegov ispuni za četrdeset noći. A Mūsā je bio rekao bratu svome Hārūnu: "Zastupaj me u narodu mome, i red pravi i ne slijedi puteve onih koji su smutljivci!" (7/142).

I kad Nam Mūsā dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: "Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!" - "Ne možeš Me vidjeti" - reče -, "ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjećeš Me!" I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Mūsā se onesviješćen strovali. Čim se osvijesti, reče: "Hvaljen neka si! Kajem Ti se, ja sam vjernik prvi!" (7/143).

"O Mūsā", - reče On - "Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!" (7/144).

I Mi mu na pločama napisasmo pouku za sve, i objašnjenje za svašta. "Primi ih svojski, a narodu svom zapovijedi da se pridržava onoga što je u njima ljepše!" A pokazaću vam i zemlju grešnika (7/145).

Odvratiću od znamenja Mojih one koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili. I kakav god dokaz oni vide neće ga vjerovati; ako vide pravi put - neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu - kao put će je prihvatiti. To zato što će dokaze Naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti (7/146).

A onima koji dokaze Naše ne budu priznavali i koji u susret na onom svijetu ne budu vjerovali, biće poništena djela njihova. Zar će biti drukčije kažnjeni nego kako su radili? (7/147).

I narod Mūsāov, poslije odlaska njegova, prihvati od nakita svoga kip teleta koje je rikalo. Zar nisu vidjeli da im ono ne govori i da ih putem pravim ne vodi? Oni ga prihvatiše i prema sebi se ogriješiše (7/148).

I pošto se poslije gorko pokajaše i uvidješe da su zabludjeli, oni rekoše: "Ako se Gospodar naš na nas ne sažali i ako nam ne oprosti, doista ćemo biti izgubljeni!" (7/149).

A kad se Mūsā srdit i žalostan narodu svome vrati, povika: "Kako ste tako ružno poslije odlaska moga postupili! Zašto ste se požurili i o naređenje Gospodara svoga se oglušili?" - i ploče baci, i brata svoga za kosu dohvati i poče ga vući sebi. "O sine majke moje," - reče Hārūn - "narod nije nimalo do mene držao i umalo me nije ubio; nemoj da mi se svete dušmani i ne smatraj mene jednim od onih koji su se prema sebi ogriješili" (7/150).

"Gospodaru moj," - zamoli Mūsā - "oprosti meni i bratu mome i učini da budemo pod okriljem Tvoje milosti, Ti si od milostivih najmilostiviji!" (7/151).

One koji su tele prihvatili stići će doista kazna Gospodara njihova i poniženje još na ovom svijetu; tako Mi kažnjavamo one koji kuju laži (7/152).

A onima koji rđava djela rade, pa se poslije pokaju i vjernici postanu, Gospodar tvoj će, poslije toga, sigurno oprostiti i samilostan biti (7/153).

I kada Mūsāa srdžba minu, on uze ploče na kojima je bilo ispisano uputstvo na pravi put i milost za one koji se Gospodara svoga boje (7/154).

I Mūsā odabra iz naroda svoga sedamdeset Ljudi da u određeno vrijeme stanu pred Nas. A kad ih zadesi potres, on reče: "Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši? To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš, na pravi put ukazuješ; Ti si Gospodar naš, pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše; (7/155)

I dosudi nam milost na ovom svijetu, i na onom svijetu, - mi se, uistinu, vraćamo Tebi " - "Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću" - reče On -, "a milost Moja obuhvaća sve; daću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, (7/156)

onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevrātu i Indžīlu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli (7/157).

Reci: "O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik, Njegova vlast je i na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje, i zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna da čita i piše, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite - da biste na pravom putu bili!" (7/158).

U narodu Mūsāovu ima ljudi koji na istinu upućuju i koji prema njoj pravedno sude (7/159).

I Mi smo ih na dvanaest rodova podijelili, i Mūsāu smo objavili, kad mu je narod njegov vode zatražio: "Udari štapom svojim po stijeni!" - i iz nje je dvanaest vrela provrelo, svaki rod je znao vrelo iz kog će piti. I Mi smo im od oblaka hlad pravili i manu i prepelice im davali: "Jedite lijepe stvari kojima vas opskrbljujemo!" Oni nisu Nama nepravdu učinili, sami su prema sebi nepravedni bili (7/160).

A kada im je bilo rečeno: "Nastanite se u ovom gradu i jedite odakle hoćete i recite: 'Oprosti! a na kapiju uđite glava pognutih - oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela daćemo i više", - (7/161)

onda su oni nepravedni među njima zamijenili drugom riječ koja im je bila rečena, i Mi smo na njih s neba kaznu spustili zato što su stalno nepravedni bili (7/162).

I upitaj ih o gradu koji se nalazio pored mora kad su propise o suboti kršili: kada su im ribe, na oči njihove, dolazile dok su subotu svetkovali, a kad nisu svetkovali, one im nisu dolazile. Eto, tako smo ih u iskušenje dovodili zato što su stalno griješili (7/163).

A kad neki od njih rekoše: "Zašto opominjete narod koji će Allah uništiti ili ga teškim mukama namučiti?" - oni odgovoriše : "Da bismo se pred Gospodarom vašim opravdali i da bi se oni grijeha klonili" (7/164).

I kada zaboraviše ono čime su bili opominjani, Mi izbavismo one koji su od nevaljalih djela odvraćali, a teškom kaznom kaznismo grešnike, zato što su stalno u grijehu bili (7/165).

I pošto su oni bahato odbili da se okane onoga što im se zabranjivalo, Mi smo im rekli: "Postanite majmuni prezreni !" (7/166).

I Gospodar tvoj obznani da će do Smaka svijeta prepuštati nad njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti. Gospodar tvoj je, doista, brz kad kažnjava, a On i oprašta i samilostan je (7/167).

I Mi smo ih po Zemlji kao narode raspodijelili: ima ih dobrih, a i onih koji to nisu; i u dobru i u zlu smo ih provjeravali da bi se opametili (7/168).

I poslije njih ostala su pokoljenja koja su Knjigu naslijedila i koja su kupila mrvice ovoga prolaznog svijeta, i govorila: "Biće nam oprošteno!" A ako bi im opet dopalo šaka tako nešto, opet bi to činili. Zar od njih nije uzet zavjet u Knjizi - a oni čitaju ono što je u njoj - da će o Allahu samo istinu govoriti. Onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone; opametite se! (7/169).

A oni koji se čvrsto drže Knjige i koji obavljaju molitvu - pa, Mi doista nećemo dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobra djela (7/170).

A kada smo iznad njih brdo podigli, - činilo se kao oblak -, oni su bili uvjereni da će na njih pasti. "Prihvatite odlučno ono što smo vam dali, i neka vam je na umu ono što je u njemu - da biste bili pobožni !" (7/171).

U ovoj cjelini kazivanje o Mūsāu (alejhi's-selam) se odvija u drugom krugu... sa njegovim narodom, Sinovima Isrāilovim, poslije njihovog izbavljenja od neprijatelja, potapanja faraona i njegovih glavešina i rušenja onoga što su napravili i onoga što su sagradili. Mūsā (alejhi's-selam) sada nije suočen sa tiranijom faraona i njegovih glavešina. Rat sa ovim tiraninom je završen, ali on je suočen sa drugom borbom, jačom, okrutnijom i dužom. On je suočen sa "ljudskom dušom", suočen sa naslagama džahilijjeta u njoj, sa naslagama prijezira koji je uništio prirodu Sinova Isrāilovih, napunio je izopačenostima, s jedne strane, i grubostima, s druge strane, malodušnošću, s jedne strane, i slabošću da ponese odgovornost, s druge strane, i ona je ostavljena ovim tendencijama. Ništa gore za ljudsku dušu nema od prijezira i duge pokornosti tiraniji, od života u sjeni terora, stalnog skrivanja, straha, izopačenosti, kako bi se izbjegle opasnosti i kazne, od pokreta u tmini sa stalnim strahom i stalnim očekivanjem nevolje!

Sinovi Isrāilovi su dugo živjeli u ovoj patnji, u sjeni terora, u sjeni faraonskog politeizma, kada je faraon njihovu mušku djecu ubijao, a žensku im ostavljao u životu. Kada je ova vrsta terora oslabila, oni su i dalje živjeli prezrenim, ponižavajućim životom u stalnom progonstvu.

Njihove duše i prirode su postale poročne, vjera izopačena, a shvaćanja devijantna. Njihove duše su bile ispunjene kukavičlukom i poniženjem, s jedne strane, i zavidnošću i grubostima, s druge strane. To su dvije nerazdvojne strane u ljudskoj duši kad god je ona izložena tiraniji i teroru.

Omer (Allah bio njime zadovoljan) je ljudsku dušu posmatrao Božanskim nurom. On je, zahvaljujući tome, mogao da vidi njen sastav i prirodu. On je, upućujući savjet svojim namjesnicima u pokrajinama, rekao: "Nemojte tući ljude kako biste ih pokorili!"... On je znao da tuča vodi poniženju, a islam hoće da ljudi budu ponosni u islamskoj državi i Allahovom carstvu. Ljudi u Allahovom carstvu trebaju biti poštovani, da ih vladari ne tuku i na taj način ponižavaju, jer oni nisu njihovi robovi, nego robovi svoga Gospodara. Oni su Allahovi robovi, ponosni u odnosu na druge, osim Allaha.

Sinovi Isrāilovi su u faraonskoj tiraniji bili udarani sve do poniženja. I to je vjerovatno bio lakši oblik ponižavanja u vremenu blagostanja. I Egipćani su bili izloženi ovoj vrsti ponižavanja u doba faraona i Rimljana. Njih je islam spasio ovog ponižavanja kada je proklamirao slobodu i zamijenio njihovo robovanje ljudima robovanjem samo Allahu, Gospodaru

ljudi. Kada je sin Amra ibni Asa, osvajača i muslimanskog vladara Egipta, udario po leđima jednog koptskog sina, a tragovi rimskog bičevanja na njegovim leđima još nisu nestali, otac ovog Kopta, ljut na udarac koji se sručio na leđa jednog od njegovih sinova od strane sina osvajača i vladara Egipta, putovao je mjesec dana na devi da bi se požalio halifi Omeru ibni Hattabu za samo jedan udarac koji je dobio njegov sin. Međutim, bio je strpljiv na donedavne udarce Rimljana. Ovo je čudo islamskog preporoda u dušama egipatskih Kopta, a i u dušama drugih, čak i onih koji su prihvatili islam. Ovo je čudo ovog preporoda koji je duše izbavio iz hiljadugodišnje naslage starog ponižavanja. Na ovaj način su te naslage otrešene osjećajem plemenitosti u dušama koje je islam oslobodio. Ništa drugo osim islama nije moglo osloboditi ove duše.

Proces čišćenja duša Sinova Isrāilovih od naslaga ponižavanja faraonskih silnika je proces sa kojim će biti suočen Mūsā (alejhi's-selam) u ovom krugu, nakon njihovog izbavljenja i prevođenja preko mora. Vidjet ćemo kroz kur'anska kazivanja ove duše koje gledaju u slobodu sa svim naslagama poniženja, koje gledaju u poslanicu sa svim naslagama džahilijjeta i koje konačno gledaju u Mūsāa (alejhi's-selam) sa svim izopačenostima, devijacijama, nemoćima i neznanjem koje je tokom vremena nagomilano.

Vidjet ćemo poteškoće Mūsāa (alejhi's-selam) u velikom njegovom pokušaju, težinu prirode koja se dugo zadržala na Zemlji, koja ne želi da se izvuče iz blata u kojem je dugo uživala i koja je smatrala da nema ništa drugo osim toga običnog.

Kroz patnje i poteškoće Mūsāa (alejhi's-selam) vidjet ćemo i sve patnje onih koji nose poziv, kako se suočavaju sa dušama koje su dugo bile pokorne tiraniji, posebno ako su ove duše spoznale pravu vjeru kojoj su pozivane, a zatim je od toga prošlo mnogo vremena čija je slika izblijedjela i postala forma bez sadržaja!

Trud onoga koji poziva u ovakvoj situaciji jeste dodatni trud. Otuda i njegova strpljivost mora biti dodatna. Treba biti strpljiv na izopačenost u ovim dušama i težinu poriva i bezvrijednim preokupacijama poslije svake etape, treba biti strpljiv na recidive koji se u duši iznenada javljaju poslije svake etape i ponovnog vraćanja u džahilijjet prvom prilikom.

Možda je ovo jedna strana Allahove mudrosti u izlaganju kazivanja o Sinovima Isrāilovim muslimanskom Ummetu. Ova slika je ponovljena i detaljno izložena kako bi se u njoj mogla vidjeti sva iskušenja, kako smo

ranije naveli. Ovdje tome dodajemo i ovo, punu opskrbu onima koji pozivaju Allahovom Putu u svakoj generaciji.

I Mi sinove Isrāilove preko mora prevedosmo, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim, "O Mūsā," - rekoše - "napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!" - "Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!" - reče on. "Zaista će biti poništeno ono što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade. Zar da vam, pored Allaha, tražim drugog boga, a On vas je iznad ostalog svijeta uzdigao?" I pošto smo vas Mi od faraonovih ljudi izbavili, koji su vas neizmjerno mučili: mušku djecu su vašu ubijali, a žensku vam u životu ostavljali, - to je bilo teško iskušenje Gospodara vašeg (7/138-141).

Ovo je sedmi prizor ovog kazivanja - prizor Sinova Isrāilovih poslije prevođenja preko mora - a mi se nalazimo licem u lice sa ovom devijantnom i griješnom prirodom, zbog taloga koji se nataložio u dugoj povijesti njenoj. Period nije dug od kada su bili tlačeni i ponižavani u sjeni džahilijjetskog politeizma kod faraona i njegovih saradnika. I od vremena kada ih je spasio i izbavio njihov poslanik Mūsā (alejhi's-selam) - uime Jedinog Boga - Stvoritelja svjetova - Koji je uništio njihovog neprijatelja, a njih preveo preko mora i spasio ih užasne zvjerske kazne kojoj su bili izloženi. Od prvog momenta kada su izašli iz Egipta i tamošnjeg politeizma i čim su prešli more i vidjeli politeiste kako zdušno obožavaju svoje kipove, oni su zatražili od Mūsāa (alejhi's-selam) - poslanika Gospodara svjetova - koji ih je izbavio iz Egipta uime islama i tevhida da im nađe nekog kipa koga će oni nanovo obožavati:

I Mi sinove Isrāilove preko mora prevedosmo, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim. "O Mūsā," - rekoše - "napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!" (7/138).

To je bolest koja napada dušu kao što napada i tijelo, ali ona ne napada dušu sve dok ne primijeti njenu spremnost da to prihvati. Priroda Sinova Isrāilovih - kao što je Kur'an izlaže precizno, ciljno i istinito u više navrata i prilika - je neodlučna, duhovno slaba, tek što je upućena - zaluta, tek što je dosegla visinu - pada, tek što je krenula Pravim Putem - vraća se na staro izopačenje; uz to, ona je i svirepa, kruto se ponaša u odnosu na Istinu, osora je u opažanjima i osjećajima. Evo ih u toj svojoj prirodi! Oni

su, dok još nisu ni prošli pored naroda koji se klanjao svojim kipovima, zaboravili ono što su naučili tokom dvadeset godina od vremena kada im je Mūsā (alejhi's-selam) došao sa učenjem o Jednom i Jedinom Bogu. Neke predaje kazuju da je Mūsā (alejhi's-selam) u Egiptu proveo dvadeset i tri godine od vremena kada je suočio faraona i njegove glavešine sa Objavom pa sve do izlaska iz Egipta prevodeći Sinove Isrāilove preko mora - nego su čak zaboravili i mudžizu koja ih je spasila od faraona i njegovih doglavnika, a ove sve uništila. Oni su bili politeisti. Uime politeizma su ih ponižavali - čak su faraonove glavešine podsticali faraona protiv Mūsāa i onih koji su bili sa njim riječima: *"Zar ćeš ostaviti Mūsāa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti?"* (7/127). Sve ovo zaboravljaju da bi od svoga poslanika zatražili, poslanika Gospodara svjetova, da im on napravi boga! Da su oni sami sebi napravili boga, bilo bi manje čudnovato od toga da traže od poslanika Gospodara svjetova da im on napravi boga... Ali - to je Isrāil!

Zbog toga je Mūsā (alejhi's-selam) bio ljut, ljutnjom poslanika Gospodara svjetova, ljut i uime Gospodara svjetova ljubomoran da njegov narod njemu pripisuje Božanstvo! Tada je izgovorio poznate riječi koje dolikuju ovom čudnovatom traženju: *"Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!" - reče on* (7/138).

A nije rekao zbog čega pameti nemaju kako bi riječ *džehl* bila sveobuhvatna i potpuna. Riječ *džehl* - neznanje je suprotna riječi *ma'rifa* - znanje. *Džehl* je od riječi *hamaqatun* - glupost, koja je također suprotna riječi *'aql* - razum. Ove riječi mogu proisteći samo iz neznanja i gluposti u njenim krajnjim granicama! Zatim one ukazuju da je odstupanje od Allahove jednote ka politeizmu također proizvod neznanja i gluposti. Znanje i razum vode jedino Allahovom jedinstvu. Nema znanja niti razuma koji bi čovjeka vodili nekom drugom putu...

Razum i znanje su suočeni sa zakonima ovoga Kosmosa koji svjedoči o egzistiranju Stvoritelja i Ravnatelja i o Jednoti ovog Stvoritelja i Ravnatelja. Elelment odredbe i ravnateljstva je jasno istaknut u ovim zakonima. Pečat Jednote je također vidljiv u ovim zakonima i njegovim tragovima koje otkriva pogled i razmišljanje - sukladno ispravnom metodu - a to niko ne ignorira niti se odriče osim glupih i neznalica makar oni i polagali pravo na *nauku,* kao što mnogi polažu!

Mūsā (alejhi's-selam) nastavlja otkrivati narodu svome loše ishodište onoga što oni traže, otkrivajući im loš kraj onih koje su vidjeli kako se klanjaju kumirima svojim, pokušavajući da ih imitiraju:

Zaista će biti poništeno ono što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade (7/139).

Politeizam u kome se nalaze i kome su odani i život koji na ovome počiva u kome su mnogobrojna božanstva, a iza toga i mnogobrojni čuvari hramova i svećenici i vladari koji iz ove mase crpe svoju vlast... i sve drugo što odvraća od Allahove Jednote kao što je pokvarenost u poimanju i životu... sve ovo je pokvareno i prezreno. Njega očekuje, kao što očekuje i svakog pokvarenjaka, propast i uništenje na kraju puta.

Ton ljubomore na svoga Gospodara u riječima Mūsāa (alejhi's-selam) se povećava. Čuđenje također zbog zaborava njegovog naroda na blagodatima kojima su bili počašćeni od strane Allaha. Te blagodati su prisutne i vidljive:

"Zar da vam, pored Allaha, tražim drugog boga, a On vas je iznad ostalog svijeta uzdigao?" (7/140).

Uzdizanje iznad ostalog svijeta - u njihovom vremenu - došlo je do izražaja u njihovom izboru za poslanicu monoteizma među politeistima. Poslije ovoga poklona ne postoji nikakav drugi poklon, niti ovome postoji išta ravno. Također su odabrani kao nasljednici svete zemlje - koja je tada bila u rukama politeista - pa kako onda poslije svega ovoga oni traže od svoga poslanika da im zatraži drugog Boga osim Allaha, a u Njegovoj blagodati i Njegovoj milosti uživaju?!

Na kur'anski način u spajanju onoga što kazuju Allahovi odabranici sa onim što Allah (Uzvišeni) kazuje, kontekst sa Allahovim spojenim sa Mūsāovim govorom usmjerava se prema Mūsāovom narodu:

I pošto smo vas Mi od faraonovih ljudi izbavili, koji su vas neizmjerno mučili: mušku djecu su vašu ubijali, a žensku vam u životu ostavljali, - to je bilo teško iskušenje Gospodara vašeg (7/141).

Ovo spajanje između Allahovog govora (Uzvišenog) i onoga što kazuje na usta Svojih odabranika je, bez sumnje, počast njima, i to kakva počast!

Ova milost kojom je Allah obasuo Sinove Israilove - na ovome mjestu - bila je prisutna u njihovom pamćenju i ona je bila dovoljna da se podsjete i zahvale. Uzvišeni Allah usmjerava njihova srca da izvuku pouku iz tako teškog iskušenja... iskušenja kazne, spasa, tegoba i blagostanja:

To je bilo teško iskušenje Gospodara vašeg (7/141).

Ništa od toga nije bilo nasumce, bez procjene. To je iskušenje radi pouke i sjećanja, ispitivanja i obučavanja, isprike prije nego što dođe ono teže, ako iskušenje ne uspije da popravi srce.

Ovaj prizor između Mūsāa i njegova naroda se završava, da bi otpočeo osmi prizor koji dolazi odmah poslije ovoga... prizor pripreme Mūsāa (alejhi's-selam) za susret sa svojim Gospodarom, njegova spremnost da se nađe pred svojim Gospodarom na ovome dunjalučkom životu... i njegova oporuka bratu Hārūnu (alejhi's-selam) prije odlaska na ovaj veliki susret:

Mi odredismo da čas susreta sa Mūsāom bude kad se napuni trideset noći, i dopunismo ih još sa deset, pa se vrijeme koje je odredio Gospodar njegov ispuni za četrdeset noći. A Mūsā je bio rekao bratu svome Hārūnu: "Zastupaj me u narodu mome, i red pravi i ne slijedi puteve onih koji su smutljivci!" (7/142).

Zadatak Mūsāa (alejhi's-selam) radi koga je poslat u ovoj prvoj etapi je završen. Završena je etapa spašavanja Sinova Isrāilovih koji su živjeli život pun mučenja, poniženja, patnje i bijede pod faraonom i njegovim glavešinama. Njihovo izbavljenje iz zemlje kojom vlada poniženje i zlostavljanje u otvorenu pustinju na putu ka svetoj zemlji... Međutim, oni nisu bili spremni za ovaj veliki zadatak... zadatak namjesništva na Zemlji sa Allahovom vjerom... Vidjeli smo kako su njihove duše bile pune politeizma i paganstva samim tim što su vidjeli narod koji se klanjao svojim kumirima. Ideologija monoteizma sa kojim je došao Mūsā (alejhi's-selam) kod njih je odmah bila poljuljana. Neophodno je bilo doći sa novom detaljnom poslanicom radi preodgajanja ovoga naroda i njihove pripreme za velike stvari koje ih očekuju. Zbog ove sveobuhvatne i detaljne poslanice određen je i susret Mūsāa (alejhi's-selam) sa svojim Gospodarom. Ovaj susret je bio pripremni za Mūsāa (alejhi's-selam) kako bi se u ovim noćima pripremio za Objavu i primio je.

Priprema je trajala trideset noći koje su dopunjene sa još deset pa se vrijeme koje je odredio Allah ispuni za četrdeset noći. U tim noćima se Mūsā (alejhi's-selam) pripremao za ovaj obećani susret u kojima je napustio ovozemaljsku preokupaciju i posvetio se nebeskom pozivu,

izolirao se od ljudi da bi se posvetio samo Uzvišenom Stvoritelju, da bi svoju dušu očistio, približio i učinio osvijetljenom kako bi ojačao svoju odlučnost naspram očekivanog sastanka i prihvatanja obećane poslanice...

Mūsā je, prije nego je napustio svoj narod, izolirao se i zatvorio i oporučio svome bratu Hārūnu:

A Mūsā je bio rekao bratu svome Hārūnu: "Zastupaj me u narodu mome, i red pravi i ne slijedi puteve onih koji su smutljivci!" (7/142).

Mūsā je znao da je Hārūn poslanik poslat od svoga Gospodara sa njim, ali musliman savjetuje muslimana. Savjet je dužnost i pravo muslimana u odnosu na drugog muslimana. Osim toga, Mūsā cijeni težinu zastupanja, a zna i prirodu svoga naroda, Sinova Isrāilovih. Hārūn je primio savjet. Njemu to nije bilo teško. Savjet teško pada zlim dušama jer ih on ograničava u onome što žele. Također savjet teško pada na male ohole duše, na one koji u tome vide postepeno smanjivanje njihove moći. Takvi se drže daleko od pružene ruke pomoći da bi se očitovali velikim.

Što se tiče trideset noći i dopune još od deset noći, o tome Ibni Kesir kaže: Allah je odredio da čas susreta sa Mūsāom bude kada se upotpuni trideset noći. Mufessiri kažu da je Mūsā (alejhi's-selam) te noći proveo u postu i kada je došao čas susreta, on je zube očistio korom od drveta. Tada mu je Allah naredio da te noći upotpuni sa još deset noći i da se to vrijeme koje je Gospodar odredio ispuni za četrdeset noći.

Poslije toga u kontekstu ajeta imamo devetu scenu. Scena izuzetna, koju je Allah odabrao za Svoga poslanika, Mūsāa (alejhi's-selam), scena direktnog govora između Njegove veličine (Uzvišenog) i jednog od Njegovih robova. Scena u kojoj se spaja ono prolazno sa neprolaznim bez posrednika, sposobnost ljudskog stvorenja da primi od Vječnog Stvoritelja koji je i dalje na ovoj Zemlji. Mi ne znamo kako, niti koliko je Allah govorio Svome robu Mūsāu (alejhi's-selam). Također ne znamo kojim sredstvom je Mūsā primio Božije riječi. Poimanje toga realno je nemoguće, teško, nama ljudima koji smo ograničeni u našem poimanju, ograničeni udjelom spoznajne moći i našim ograničenim saldom u realnim opitima. Međutim, mi posjedujemo nevidljivu tajnu koja ima uporište u Allahovom duhu u našem biću da se upravimo i pažljivo promatramo ovaj visoki, lijepi

horizont, zatim da stanemo kod ovog promatranja, ali ne da to pokvarimo pitanjem o njegovim osobinama, želeći da to shvatimo našim ograničenim poimanjem.

I kad Nam Mūsā dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: "Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!" - "Ne možeš Me vidjeti" - reče -, "ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjećeš Me!" I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Mūsā se onesviješćen strovali. Čim se osvijesti, reče: "Hvaljen neka si! Kajem Ti se, ja sam vjernik prvi!" "O Mūsā", - reče On - "Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!" I Mi mu na pločama napisasmo pouku za sve, i objašnjenje za svašta. "Primi ih svojski, a narodu svom zapovijedi da se pridržava onoga što je u njima ljepše!" A pokazaću vam i zemlju grešnika. Odvratiću od znamenja Mojih one koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili. I kakav god dokaz oni vide neće ga vjerovati; ako vide pravi put - neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu - kao put će je prihvatiti. To zato što će dokaze Naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti. A onima koji dokaze Naše ne budu priznavali i koji u susret na onom svijetu ne budu vjerovali, biće poništena djela njihova. Zar će biti drukčije kažnjeni nego kako su radili? (7/143-147).

Mi imamo potrebu da sebi predočimo taj jedinstveni događaj u našoj mašti i cijelom biću... imamo potrebu da ga sebi predočimo radi promatranja i pokušaja da to približimo našem poimanju kako bismo nešto osjetili od onoga što je osjetio Mūsā (alejhi's-selam).

I kad Nam Mūsā dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: "Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!" (7/143).

To je zapanjujući strah kada Mūsā poima riječi svoga Gospodara, a njegova duša želi to što želi. Tada Mūsā zaboravlja ko je on, zaboravlja šta je on i traži ono što nije dato nikome na ovoj Zemlji i što ne može ponijeti nijedan čovjek na ovoj Zemlji... Traži veliko viđenje, ubačen u gužvu silne želje, ljubavi i nade viđenja... sve dok nije upozoren odlučno i konačno:

"Ne možeš Me vidjeti" - reče (7/143).

Zatim se Uzvišeni Gospodar smilovao i pojasnio mu zašto Ga ne može vidjeti... jer on to ne može podnijeti:

Ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjećeš Me! (7/143).

Brdo je čvršće i sigurnije. Ono je također i manje osjetljivo od ljudskog bića... Ali i pored toga, šta se desilo?

I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni (7/143).

Na koji način je ovo otkrivanje bilo? Mi to ne možemo opisati, niti to možemo pojmiti, ni pažljivo promatrati, osim sa tim poklonom koji nas veže za Allaha kada su naše duše zadovoljne i čiste i okreću se u cijelosti svome izvoru. Same riječi ne mogu ništa prenijeti. Zbog toga mi i ne pokušavamo da riječima iskažemo ovo otkrivanje... Mi više volimo da se udaljimo od svih predaja koje govore o tumačenju ove pojave. Ni jedna od njih nije vezana za nepogrješivog Alejhisselama, a i plemeniti Kur'an o tome ništa ne govori.

I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni (7/143).

Brda je nestalo i sa zemljom je sravnjeno! Mūsā je shvatio situaciju. Kroz njegovo slabo ljudsko biće duboko je prodro strah.

A Mūsā se onesviješćen strovali (7/143).

Onesviješćen, odsutan, bez svijesti.

Čim se osvijesti... (7/143).

Sabra se i shvati dokle sežu njegove mogućnosti i da je ovdje prekoračio s pitanjem.

Reče: "Hvaljen neka si!" (7/143).

Ti si slobodan od svakog nesavršenstva. Ti si daleko od toga da Te možemo vidjeti čulima i spoznati.

Kajem Ti se! (7/143).

Zbog moga prekoračenja domašaja u pitanju!

Ja sam vjernik prvi! (7/143).

Poslanici su uvijek prvi vjernici veličinom njihova Gospodara, Njegovom uzvišenošću i onim što im objavljuje od Svoje Objave. Njihov Gospodar im naređuje da to obznane. Kur'an o tome kazuje na više mjesta.

Mūsāa (alejhi's-selam) je stigla Allahova milost po drugi put kada je od Njega primio radosnu vijest... radosnu vijest odlikovanja usmjeravajući ga da se okrene svome narodu nakon njegovog izbavljenja... Njegova poslanica bila je upućena faraonu i njegovim glavešinama porad ovog izbavljenja:

"O Mūsā", - reče On - "Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!" (7/144).

Iz govora Uzvišenog Allaha upućenog Mūsāu: *Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim* (7/144) razumijemo da se pod svijetom nad kojim je Mūsā odlikovan misli na Mūsāova vremena; poslanici su dolazili i prije i poslije Mūsāa. To je odlikovanje nad jednom generacijom ljudi sudeći prema ovome kontekstu. Što se tiče govora, on je izdvojen samo za Mūsāa (alejhi's-selam), dok je zapovijed Allaha Mūsāu da uzme ono što mu daje i da zahvalan bude, zapovijed pouke i usmjerenja koja treba da stoji naspram Allahove blagodati. Poslanici su (neka je Allahov salavat i selam na njih) uzor ljudima, a ljudi se na poslanike ugledaju. Ljudi treba da uzmu i prihvate ono što im Allah daje i da to bude dodatna zahvalnost na blagodatima, zaštita od razuzdanosti i povezanost sa Allahom.

Nakon toga kontekst govori o sadržaju poslanice i kako je dostavljena Mūsāu:

I Mi mu na pločama napisasmo pouku za sve, i objašnjenje za svašta (7/145).

Predaje i komentatori Kur'ana nisu suglasni u odnosu na ove ploče. Negdje su one detaljno opisane, vjerujemo da su to israilijjati koji su ušli u tefsir. Poslanik o ovome nije ništa kazao. Zbog toga ćemo stati samo kod kur'anskog teksta i nećemo ići dalje. Ti opisi ništa ne dodaju niti oduzimaju od suštine ovih ploča. Šta su one i kako su napisane, to nas, pak, najmanje zanima jer o tome nemamo ništa autentično. Važno je ono što se nalazi na pločama. Na njima ima pouka za sve ljude, što je svojstveno za predmet poslanice i njen cilj, Allahovo objašnjenje, Njegov zakon i potrebna uputa za reformu stanja ovoga naroda i njegove prirode koju je pokvarilo dugotrajno poniženje.

"Primi ih svojski, a narodu svom zapovijedi da se pridržava onoga što je u njima ljepše!" (7/145).

Naredba Uzvišenog Allaha Mūsāu da ploče primi svojski i da zapovijedi narodu svome da se pridržava onog šta u njima piše, uključujući i teške obaveze, kao najboljeg i najcjelishodnijeg za sređivanje njihovog stanja - ova zapovijed, na ovaj način, pored toga što sugerira nužnost ovog načina u tretiranju prirode Israelićana koju je upropastilo poniženje i dužina njegovog trajanja, sugerira odlučnost i ozbiljnost u izvršavanju i preuzimanju odgovornosti u odnosu na poslanicu i namjesništvo, kao što sugerira na prihvatanje programa i vjere svim narodima kojima se objavljuje.

Vjera je velika stvar kod Allaha (Uzvišenog), velika stvar u razmatranju ovog Kosmosa i Allahove moći, velika stvar u historiji čovjeka u njegovom životu na Zemlji i na drugom svijetu... Program koji inaugurira vjeru u Jedinost Allaha (Uzvišenog) i robovanje čovjeka samo i jedino Allahu jeste program koji u osnovi mijenja ljudski život i postavlja ga na novim temeljima boljim od onih na kojima je počivao u vremenu džahilijjeta u kome su ljudi robovali svemu, ali ne Allahu (Uzvišenom), program života nije Allahov program koji izbija iz tog ubjeđenja.

Stvar koja ima ovu težinu kod Allaha, u Kosmosu, u prirodi života, u historiji čovjeka - mora se uzeti snažno, ozbiljno, otvoreno i odlučno. To ne treba uzimati mlako niti mlitavo, niti kao popust. To je stvar koja je velika u svojoj biti; uz to, njena su opterećenja velika. Njih ne može izdržati mlaka priroda, niti mlitava, niti neki popusti, niti bilo ko ko to prihvati na ovaj način.

Ovo ni u kom slučaju ne znači strogost, kompliciranost, stezanje, niti dovođenje u nepriliku. Ovo nije u prirodi ove vjere. Međutim, sve ovo ipak ima značenje ozbiljnosti, važnosti, odlučnosti i otvorenosti. To su druga svojstva i druge osobine od onih koje smo naveli kao što su: strogost, kompliciranost, zajedljivost i pakost.

Prirodi Sinova Isrāilovih, posebno poslije izobličavanja zbog dugog ponižavanja i robovanja u Egiptu, potrebno je ovo usmjeravanje. Zbog toga i primjećujemo da su sve zapovijedi njima bile popraćene ovom strogošću i ovim pojačavanjima kao odgojnom faktoru ove slabe, devijantne i haotične prirode, kako bi postala jasna, određena, ozbiljna i iskrena.

Slično ovoj prirodi je svaka druga priroda koja je bila duže vrijeme izložena robovanju i poniženju, pokoravanju teroru i robovanju tiranima. Na toj prirodi su se pojavili znaci izopačenosti i podmuklosti prihvatanjem onoga što je lakše, a izbjegavanjem onoga što je teže. Primjetno je da je to

realnost mnogih naroda u našem vremenu koji bježe od vjere da bi pobjegli od obaveza i idu sa krdom, jer kretanje sa krdom ih ništa ne obavezuje.

Naspram svojskog prihvatanja ove naredbe stoji Allahovo obećanje Mūsāu i njegovom narodu da će im dati vlast na Zemlji i učiniti ih nasljednicima u zemlji glavešina:

A pokazaću vam i zemlju grešnika (7/145).

Najbliže kazano, to je išaret na Obećanu Zemlju koja je u tom vremenu bila u posjedu politeista. To je radosna vijest njima za ulazak u ovu zemlju - iako oni u vremenu Mūsāa (alejhi's-selam) nisu ušli u ovu zemlju jer im odgoj još nije bio upotpunjen i priroda ispravljena. Zato su stali pred ulazom u svetu zemlju i rekli Mūsāu (alejhi's-selam):

Oni rekoše: "O Mūsā! u njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; pa, ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući" (5/22).

Međutim, nakon insistiranja dvojice vjernika među njima koji su se Allaha bojali, oni su odgovorili Mūsāu kukavički drsko kao deva koja se rita na svoga goniča:

"O Mūsā ," - rekoše oni - "dok god su oni u njoj, mi nećemo u nju ulaziti! Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!" (5/24).

... što odslikava tu duhom klonulu, raskidanu i nejasnu prirodu koju je vjera i zakon sa kojom je Mūsā (alejhi's-selam) došao liječio i kome je naređeno Allahovom (Uzvišenog) naredbom da to svojski primi i da naredi svome narodu da podnese te poteškoće.

Na kraju prizora i razgovora dolazi objašnjenje kazne za one koji se na zemlji ohole bez ikakva dokaza i koji odbijaju da prihvate Allahove dokaze i Njegove upute. Ovaj dio precizno opisuje prirodu ove vrste ljudi. Lijepom, jasnom i jedinstvenom kur'anskom slikom daju se razne vrste ovih priroda i vrste ljudi:

Odvratiću od znamenja Mojih one koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili. I kakav god dokaz oni vide neće ga vjerovati; ako vide pravi put - neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu - kao put će je prihvatiti. To zato što će dokaze Naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti. A onima koji dokaze Naše ne budu priznavali i koji u susret

na onom svijetu ne budu vjerovali, biće poništena djela njihova. Zar će biti drukčije kažnjeni nego kako su radili? (7/146-147).

Allah oglašava Svoju volju u pogledu onih koji se ohole na zemlji bez ikakva dokaza. Ako vide Pravi Put, neće ga kao put prihvatiti. A ako vide stranputicu, kao put će je prihvatiti. Odvratit ću ih od znamenja Njegovih koja neće koristiti, niti će im želja biti ispunjena. Njegova znamenja u knjizi vidljivog Kosmosa. Moja znamenja u Njegovim objavljenim Knjigama poslanicima zato jer će oni nijekati ta znamenja i prema njima ravnodušni biti.

Ova vrsta ljudi ocrtava se kroz kur'anske riječi - kao da gledamo njihove osmijehe i pokrete!

One koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili (7/146).

Nijedan od Božijih robova bez ikakva osnova se nikada ne oholi na zemlji. Veličina je svojstvo koje pripada samo Allahu u kome On ne prima sudruga. Kad god se čovjek oholi na zemlji, to je oholost bez osnova. Njegova oholost jeste ona koja ističe pravo Božanstva na zemlji nad Božijim robovima, primjenjuje ovo pravo propisujući zakone bez Allaha i potčinjava ih ovim isprazním zakonima. Iz ove vrste oholosti nastaju sve druge. Ona je osnova i poticaj svakog zla. Nakon ovoga dolaze ostale karakteristike.

Ako vide pravi put - neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu - kao put će je prihvatiti (7/146).

To je priroda koja se sklanja od Pravog Puta čim ga vidi. Ona je sklona stranputici čim joj se ukaže kao da je ona nagrađena u toj prirodi. Ovo je ta osobina koja je predstavljena ovim terminom i koja je utisnuta u one koji se ohole, a koju je Allahova volja kaznila zbog nijekanja Njegovih znamenja i ravnodušnosti prema njima. Te ćemo zauvijek odvratiti od znamenja Naših.

Kada čovjek slučajno susretne ovu vrstu ljudi sa ovim opisom i ovim crtama, vidi kako sa lahkoćom izbjegavaju Pravi Put i slijede stranputicu bez razmišljanja i razmatranja. Oni su slijepi za Pravi Put. Oni ga izbjegavaju. Oni su raspoloženi za stranputicu i nju slijede. Oni su u isto vrijeme odvraćeni od Allahovih znamenja. Ne vide ih, niti o njima razmišljaju. Njihovi instrumenti ne primaju ovu vrstu signala. Oni nisu nadahnuti ovim ritmom.

Subhanallah! Kroz ove brze crte nadnaravnog kur'anskog izraza izlistava se ovaj primjer stvorenja jasno i istaknuto tako da čitalac jednostavno vikne: "Da, da! Znam ovu vrstu stvorenja... To je taj i taj! On odgovara opisu ovih riječi!"

Allah ne čini zulum ovoj vrsti ovom kaznom koja ih vodi u propast na ovom i na drugom svijetu. To je pravedna nagrada za onoga koji niječe Allahova znamenja, koji je ravnodušan prema njima, koji se oholi na zemlji bez ikakva osnova, koji izbjegava Pravi Put i ne prihvata ga, a prihvata stranputicu kad god mu se ukaže prilika. Na osnovu svoga rada on je nagrađen. Svojim ponašanjem on je sebe doveo do propasti.

To zato što će dokaze Naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti (7/146).

A onima koji dokaze Naše ne budu priznavali i koji u susret na onom svijetu ne budu vjerovali, biće poništena djela njihova. Zar će biti drukčije kažnjeni nego kako su radili? (7/147).

Poništavanje djela je uzeto iz riječi: naduhnutost trbuha deve kada ona pase otrovno bilje, pa uslijed toga dođe do naduhnutosti njenog trbuha i smrti. To je zapažen opis. U njemu je isprazna priroda onih koji niječu Allahove dokaze i susret na Sudnjem danu. Na kraju, on se uzoholi pa ljudi misle da je to zbog njegove snage i veličine! Zatim umire, kao što umire i deva koja je pojela otrovno bilje!

To je kazna i pravo da djela onih koji niječu Allahove dokaze i susret na Sudnjem danu budu poništena. A kako se poništavaju ova djela?

Iz ugla uvjerenja... Mi iskreno vjerujemo u Allahovu prijetnju. To je neizbježno bez obzira na pojave koje se suprotstavljaju ovoj neizbježnoj kazni. Ko god niječe Allahove dokaze i susret sa Njim na drugom svijetu njegovo djelo bit će poništeno na kraju, bit će uništen tako kao da nije ni postojao.

Iz ugla promatranja... Mi nalazimo jasne uzroke u ljudskom životu... Onaj koji niječe razasute Allahove dokaze u ovom Kosmosu ili Njegove prateće dokaze kod objava ili one koje nose poslanici, i niječe, sljedstveno tome, susret sa Allahom na drugom svijetu... Ovo izobličeno stvorenje, čija je duša zalutala i udaljila se od prirode ovog mirnog Kosmosa i njegovih zakona, koju za ovaj Kosmos ne veže ništa, ono je odsječeno od poticaja iskrenog kretanja koje vodi konačnom usmjerenju i cilju. Svako djelo koje iz ovog proizlazi je ništavno i izgubljeno makar se to pokazivalo kao

uspješno jer ne proizlazi iz dubokih i originalnih poticaja u strukturi ovog egzistiranja. Ono nije usmjereno velikom cilju kome je usmjeren cijeli Kosmos. Njemu je sličan rukavac koji se odvojio od svog glavnog toka. On će jednog bližeg ili daljnjeg dana presušiti i nestati.

Oni koji ne vide tu tijesnu vezu između duhovnih vrijednosti i kretanja ljudske historije, oni koji su ravnodušni prema Allahovoj odredbi po kojoj teče kazna onih koji niječu ove vrijednosti, oni su ravnodušni prema onome što je Allah objavio o Svojoj volji koja se odnosi na njih, a koji će biti odvraćeni od viđenja Njegovih znamenja i razmišljanja o Njegovim zakonima. Allahova odredba je u zasjedi, a oni su prema njoj nehajni...

Oni koje vara ono što vide u jednom kratkom, određenom roku o uspjehu nekih koji su nehajni prema tim duhovnim vrijednostima, oni su prevareni kao i napuhana deva koja je pojela otrovno bilje, a za koju su mislili da je debela, puna loja, vitalna i zdrava. Medutim, propast je bila u zasjedi napuhivanja i nestanka toga.

Narodi koji su bili i nestali su dokaz ovome. Medutim, oni koji su umjesto njih nastanili njihova boravišta u ovome ne nalaze pouku i ne vide da se Allahov zakon ne mijenja i da Allahova odredba bez prestanka teče, a Allahu oni neće moći umaći...

I dok je Mūsā (alejhi's-selam) bio u prisutnosti svoga Gospodara na tom jedinstvenom mjestu koje um pažljivo promatra, a oči nisu u stanju da to vide, duša shvaća, a misao ostaje zbunjena, narod njegov poslije njegovog odlaska vraća se na staro i degenerira, prihvaća tele koje riče, a u kome nije bilo života, i poče ga obožavati umjesto Allaha!

Kur'anski kontekst nas iznenađuje svojim daljnjim prijenosom od devetog do desetog prizora, prijenosom iz viših blistavih sfera u kojima se veliča Allah, čezne se za Njim i priziva do pada i strovale u praznovjerje i degeneriranje:

I narod Mūsāov, poslije odlaska njegova, prihvati od nakita svoga kip teleta koje je rikalo. Zar nisu vidjeli da im ono ne govori i da ih putem pravim ne vodi? Oni ga prihvatiše i prema sebi se ogriješiše. I pošto se poslije

gorko pokajaše i uvidješe da su zabludjeli, oni rekoše: "Ako se Gospodar naš na nas ne sažali i ako nam ne oprosti, doista ćemo biti izgubljeni!" (7/148-149).

To je priroda Sinova Isrāilovih koja, čim napravi ispravan korak, skreće sa puta i koja se ne može uzdići od čulnih viđenja u poimanju i vjerovanju i koja je podložna degeneriranju svaki put kada oslabi usmjerenje i uputa...

Nastojali su još odranije da pridobiju svoga poslanika da im napravi boga da mu se klanjaju smo zato što su vidjeli neke politeiste koji su se klanjali svojim kumirima. Njihov poslanik ih je od te pomisli odvratio i odgovorio im žestokim odgovorom. Međutim, kada su ostali sami i vidjeli kip teleta od zlata koje je rikalo - u kome nije bilo života kao što na to upućuje riječ *džesed* - a koje im je napravio Samarićanin - čovjek iz Samare, o kome će više biti riječi u suri Taha - koji je uspio da ga načini u obliku koji je davao riku poput rike vola... kada su to vidjeli, oni su svi odjurili tamo i natiskali se oko toga. Tada im je Samirija rekao: *Ovo je vaš bog i Mūsāov bog* (20/88) kome je Mūsā otišao na susret. Međutim, Mūsā je zaboravio na svoj sastanak s njim - možda zbog onih dodatnih deset noći na susretu o kojima njegov narod nije bio upoznat. Kada je isteklo trideset noći, a Mūsā se nije vratio, Samirija im je rekao: "Mūsā je zaboravio na svoj susret sa svojim bogom. Ovo je njegov bog!" Oni se nisu prisjetili oporuke svoga poslanika odranije da obožavaju svoga Gospodara koga oči ne vide, Gospodara svih svjetova, niti su uistinu razmišljali o teletu koje im je sačinio jedan od njih. To je loša slika čovječanstva, slika koju predstavlja ovaj narod; slika kojoj se Kur'an čudi iznoseći je arabljanskim politeistima u Mekki koji obožavaju kipove.

Zar nisu vidjeli da im ono ne govori i da ih putem pravim ne vodi? Oni ga prihvatiše i prema sebi se ogriješiše (7/148).

Ima li većeg zuluma od toga da se obožava stvorenje koje je ljudska ruka napravila? A Allah je i njih i ono što su napravili stvorio.

Među njima je bio Hārūn (alejhi's-selam). On nije imao odgovora na ovu njihovu zabludu. Među njima su bili i neki njihovi učeni ljudi koji također nisu mogli savladati zabludjelu masu koja se gurala prema teletu, a posebno to što je tele bilo napravljeno od zlata - urođeno božanstvo Israelićana.

Na kraju, uznemirenost je stišana, otkrivena je istina, objašnjena glupost i zabluda. Tada je došlo pokajanje i odluka:

I pošto se poslije gorko pokajaše i uvidješe da su zabludjeli, oni rekoše: "Ako se Gospodar naš na nas ne sažali i ako nam ne oprosti, doista ćemo biti izgubljeni!" (7/149).

Kaže se: pokajao se ako nema mogućnosti da odbrani ono što je naumio da učini. Pošto su Sinovi Isrāilovi uvidjeli da su sa ovom degeneracijom došli na mjesto koje ne mogu braniti, to im je ispalo iz ruke i dovršeno. Zato su kazali:

"Ako se Gospodar naš na nas ne sažali i ako nam ne oprosti, doista ćemo biti izgubljeni!" (7/149).

Ove riječi ukazuju da je među njima - u to vrijeme - bilo i onih koji su bili spremni na čestitost. Njihova srca nisu bila tvrda kao što će biti nakon toga - kao kamen, ili još tvrđa, kao što ih opisuje Onaj koji ih najbolje poznaje! - Kada su vidjeli da su u zabludi, pokajali su se i shvatili da ih od kazne ne može ništa spasiti osim milosti i oprosta njihovog Gospodara... Ovo je dobar znak za one koji su po prirodi spremni na pobožnost.

Sve se ovo dešavalo dok je Mūsā bio pred svojim Gospodarom u razgovoru i molitvi i ne znajući šta se dešava sa narodom poslije njega, osim onoga o čemu ga je obavijestio njegov Gospodar. Ovdje se diže zastor u jedanaestom prizoru:

A kad se Mūsā srdit i žalostan narodu svome vrati, povika: "Kako ste tako ružno poslije odlaska moga postupili! Zašto ste požurili i o naređenje Gospodara svoga se oglušili?" - i ploče baci, i brata svoga za kosu dohvati i poče ga vući sebi. "O sine majke moje," - reče Hārūn - "narod nije nimalo do mene držao i umalo me nije ubio; nemoj da mi se svete dušmani i ne smatraj mene jednim od onih koji su se prema sebi ogriješili." "Gospodaru moj," - zamoli Mūsā - "oprosti meni i bratu mome i učini da budemo pod okriljem Tvoje milosti, Ti si od milostivih najmilostiviji!" (7/150-151).

Mūsā se srdit vratio narodu svome. Srdžba je primjetna u njegovim riječima i djelu... Primjetna je u riječima koje je uputio svome narodu:

Kako ste tako ružno poslije odlaska moga postupili! Zašto ste požurili i o naređenje Gospodara svoga se oglušili? (7/150),

primjetna je u djelu kada je svoga brata uhvatio za kosu i počeo ga vući sebi:

I brata svoga za kosu dohvati i poče ga vući sebi (7/150).

Mūsā ima puno pravo na srdžbu. Iznenađenje je veliko, a iseljenje daleko.

Kako ste tako ružno poslije odlaska moga postupili! (7/150).

Ostavio sam vas sa Uputom, a vi ste to zamijenili za zabludu. Ostavio sam vas i uputio da obožavate samo Allaha, a vi ste to zamijenili sa kipom napravljenim u obliku teleta koje muče.

Zašto ste požurili i o naređenje Gospodara svoga se oglušili? (7/150).

Odnosno, požurili ste Njegovu presudu i kaznu: Ili ovo ima značenje: požurili ste Njegov čas susreta sa Mūsāom!

I ploče baci, i brata svoga za kosu dohvati i poče ga vući sebi (7/150).

Ovaj postupak ukazuje na veliku srdžbu. Na ovim pločama bile su zapisane Riječi njegova Gospodara. On ih je bacio jer ga je srdžba obuzela, kao što je zbog srdžbe počeo vući za kosu brata svoga. A njegov brat je Hārūn, dobri i pobožni rob Božiji.

Hārūn je u duši Mūsāa izazvao osjećaj bratske milosti i ljubavi kako bi stišao njegovu srdžbu i otkrio mu prirodu njegova stava. On nije zakazao sa uputom i savjetom svome narodu:

"O sine majke moje," - reče Hārūn - "narod nije nimalo do mene držao i umalo me nije ubio (7/150).

Ovdje vidimo koliko je narod navalio na tele od zlata. Išlo se čak dotle da Hārūna dokrajče ako im stane na put i pokuša ih u tome spriječiti:

O sine majke moje (7/150). Ovo blago dozivanje, rodbinsko, milostivo.

Narod nije nimalo do mene držao i umalo me nije ubio (7/150). Ovo slikovito objašnjenje istinskog njegovog položaja.

Nemoj da mi se svete dušmani (7/150). Ovo je drugo ukazivanje na bratsku ljubav. Tamo postoje neprijatelji, dušmani koji se svete.

I ne smatraj mene jednim od onih koji su se prema sebi ogriješili (7/150).

Narod koji je zalutao i koji ne vjeruje u svoga Istinskog Gospodara. Ja nisam zalutao. Ja vjerujem u svoga Gospodara. Ja se njih odričem.

Tada, pred ovim objašnjenjem i ovom blagošću dolazi do smirivanja Mūsāa (alejhi's-selam). Tada se on obraća Svome Gospodaru i traži oprosta sebi i svome bratu, traži milost od Onoga koji je najmilostiviji:

"Gospodaru moj," - zamoli Mūsā - "oprosti meni i bratu mome i učini da budemo pod okriljem Tvoje milosti, Ti si od milostivih najmilostiviji!" (7/151).

Ovdje dolazi konačna presuda onima koji su u Allahovom posjedu. Allahov (Uzvišenog) govor spojen sa govorom Njegovog roba Mūsāa (alejhi's-selam) onako kako Kur'an kazuje u slijedu koji se pokazuje u kur'anskom kontekstu:

One koji su tele prihvatili stići će doista kazna Gospodara njihova i poniženje još na ovom svijetu; tako Mi kažnjavamo one koji kuju laži. A onima koji rđava djela rade, pa se poslije pokaju i vjernici postanu, Gospodar tvoj će, poslije toga, sigurno oprostiti i samilostan biti (7/152-153).

To je presuda i obećanje. Narod koji je tele prihvatio stići će doista kazna Gospodara njihova i poniženje još na ovom svijetu. To uz pravilo da oni koji hrđava djela rade, pa se poslije pokaju, Allah će njima oprostiti Svojom milošću. Allah je, dakle, znao da se oni koji su tele prihvatili neće pokajati iskrenim pokajanjem. Oni će počiniti grijeh koji će ih isključiti iz ovog pravila. A to je tako stvarno bilo. Sinovi Isrāilovi su nastavili sa griješenjem. Pravili su prijestupe jedan za drugim, a Allah im je opraštao svaki put dok nisu skončali u Njegovoj stalnoj srdžbi i prokletstvu:

Tako Mi kažnjavamo one koji kuju laži (7/152).

Sve one koji lažu sve do Sudnjeg dana. To je kazna koja se ponavlja kao što se ponavljaju i potvore na Allaha od strane Sinova Isrāilovih, i ne samo njih...

Božije obećanje je iskreno, neizbježno. Onima koji su prihvatili tele kao Božanstvo propisao je kaznu i poniženje. Posljednje što im je Allah propisao jeste da im pošalje sve do Sudnjeg dana onoga ko će ih neizmjerno mučiti. Ako u nekom historijskom periodu bude izgledalo da oni vladaju na zemlji, da imaju prednost svojim utjecajem nad nepismenima, da kontrolišu novčane tokove, sredstva informiranja, uspostavljaju vlast koja izvršava ono što žele, ponižvaju neke Božije robove i izgone ih na zvjerski način iz njihove domovine, a zabludjele države ih u

tome pomažu i podržavaju i sve drugo što vidimo u ovome našem vremenu... sve ovo nije u koliziji sa Allahovom prijetnjom njima, niti sa onim što im je Allah propisao. Oni sa ovim svojim osobinama i ovim svojim djelima pohranjuju odmazdu u srcima drugih i pripremaju zalihu srdžbe i gnjeva koja će ih uništiti. Oni se drsko ponašaju prema ljudima u Palestini npr. jer ljudi nemaju vjere, nisu se vratili u islam! Oni se okupljaju i razilaze pod nacionalnim bajrakom, a ne pod bajrakom islamske ideologije. Otuda oni griješe i propadaju, a Izrael ih guta. Medutim, i ovo nije trajno. To je period odsutnosti jedinog oružja, jedinog programa, jedinog bajraka pomoću koga su pobjeđivali hiljadu godina i sa kojim će pobjeđivati, a bez toga bit će poraženi. To je period odsutnosti s obzirom na otrov kojeg su Jevreji i krstaši ubrizgali u tijelo "islamskog" Ummeta koje je zaštićeno pomoću stanja koje se održava u ovim "islamskim" zemljama. Međutim, i ovo neće dugo trajati. Doći će vrijeme budenja i osvješćivanja. Vratit će se potomci oružju svojih predaka muslimana. Ko zna, možda će se čitavo čovječanstvo probuditi jednog dana i ustati protiv tiranije Jevreja kako bi se Allahova prijetnja njima ispunila i kako bi bili vraćeni poniženju koje im je Allah propisao... Ako se čovječanstvo ne probudi, probudit će se potomci muslimana. Mi u ovo vjerujemo. To je naše uvjerenje!

Ovo je bila stanka radi pojašnjenja puta onih koji su prihvatili tele i na Allaha potvoru iznijeli. To je središnji dio prizora, a u kontekstu se upotpunjava ovaj prizor:

I kada Mūsāa srdžba minu, on uze ploče na kojima je bilo ispisano uputstvo na pravi put i milost za one koji se Gospodara svoga boje (7/154).

Kur'anski izraz je srdžbu prikazao kao osobu, kao živo biće koje vlada Mūsāom (alejhi's-selam), koje ga gura i pokreće, i kada ga ostavi na miru, on se vraća sebi, uzima ploče koje je bio bacio zbog srdžbe i njenog ovladavanja njime... Kontekst po drugi put, potvrđuje da se na ovim pločama nalazi Uputa, milost za one koji se boje Boga. Njihova srca se otvaraju prema Uputi i oni će biti u okrilju milosti, a i sama Uputa je milost. Ništa gore nema od zalutalog srca koje ne može da pronađe svjetlost. Ništa gore nema od protjerane i zbunjene duše koja ne nalazi Uputu i uvjerenje. Strah od Allahove kazne otvara srca za Uputu, budi ih iz nemara i priprema

za prihvat i ispravan put. Allah je Stvoritelj ovih srca. On potvrduje ovu činjenicu. A ko bolje poznaje srca od Gospodara srca?

Kontekst nastavlja sa kazivanjem. Mi se nalazimo pred novim prizorom. Dvanaestim po redu. Prizorom Mūsāa (alejhi's-selam) i sedamdeset odabranih ljudi njegova naroda za susret sa njegovim Gospodarom:

I Mūsā odabra iz naroda svoga sedamdeset ljudi da u određeno vrijeme stanu pred Nas. A kad ih zadesi potres, on reče: "Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši? To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš, na pravi put ukazuješ; Ti si Gospodar naš, pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše; i dosudi nam milost na ovom svijetu, i na onom svijetu, - mi se, uistinu, vraćamo Tebi! " - "Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću" - reče On -, "a milost Moja obuhvaća sve; daću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevrātu i Indžīlu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli (7/155-157).

Predaje se razilaze o uzroku ovog stajanja. Možda je to bilo zbog objašnjenja pokajanja i traženja oprosta za Sinove Isrāilove zbog kufra i grješke u koje su zapali - u suri El-Bekare iskup koji je naložen Sinovima Isrāilovim sastojao se u slijedećem: da između sebe prijestupnike smrću kazne, pa je, sljedstveno tome, pokoran ubijao onog koji je nepokoran. To su činili sve dok im Allah nije dozvolio da to prestanu, prije iskupa. Ovih sedamdeset ljudi predstavljaju najbolje ljude među njima, njihove prvake ili su oni odabrani, glavni dio koji će ih predstavljati. Forma izraza: *I Mūsā odabra iz naroda svoga sedamdeset ljudi da u određeno vrijeme stanu pred Nas (7/155)* čini ih zamjenom za cijeli narod u izboru.

Šta je bilo sa ovim odabranicima? Njih je zadesio potres i oni su se onesvijestili, jer su oni - kako stoji u drugim surama - tražili uglas od Mūsāa da vide Allaha kako bi mu vjerovali u ono sa čime je došao, odnosno u zapovijedi koje se nalaze na pločama.[17] Ovo je pokazatelj prirode Sinova Isrāilovih koja obuhvata one najbolje kao i one najgore među njima. Neke velike razlike među njima nema. Ono što izaziva čuđenje jeste da su oni ovo kazali na mjestu pokajanja i oprosta!

Što se tiče Mūsāa (alejhi's-selam), on se okrenu svome Gospodaru, moleći se usrdno, tražeći oprosta i milosti, proklamirajući pokornost i priznajući Allahovu moć:

A kad ih zadesi potres, on reče: "Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije (7/155).

To je apsolutna predaja Apsolutnoj Moći i prije i poslije. Nudi je Mūsā u molbi pred svojim Gospodarom da skine sa naroda Svoju srdžbu, da ih rehabilitira i da ih ne uništi zbog djela bezumnika među njima:

Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši? (7/155).

Molba upućena u formi pitanja je dodatno traženje isključenja kazne... Gospodaru moj, zaista je daleko od Tvoje milosti da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši:

To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš, na pravi put ukazuješ (7/155).

Mūsā (alejhi's-selam) obznanjuje svoje shvaćanje prirode onoga što se desilo i svoju spoznaju da je to iskušenje. On ne ignoriše volju svoga Gospodara i Njegovo djelo kao drugi koji to ignorišu. Ovo je osobenost svakog iskušenja: da Allah uputi onoga koji razumije prirodu iskušenja koju uzima kao iskušenje svoga Gospodara i kao ispit koji polaže budan i razborit. Allah sa ovim iskušenjem u zabludu dovodi one koji ne shvaćaju ovu činjenicu i koji pored nje prolaze nehajno i kao zabludjeli završavaju. Mūsā (alejhi's-selam) potvrđuje ovu osnovu kao uvod u traženju pomoći od Allaha radi savladavanja ovog iskušenja:

---

[17] Ovdje nije naveden uzrok potresa... Međutim, nešto slično ovome nalazi se u suri El-Beqare u kazivanju: *I kada ste uglas rekli: "O Mūsā, mi ti nećemo vjerovati dok Allaha ne vidimo!" - munja vas je ošinula, vidjeli ste* (2/55), *zatim smo vas, poslije smrti vaše, oživjeli da biste zahvalni bili* (2/56). Iz konteksta se vidi da je to - to, a ne neki drugi događaj u historiji Sinova Isrāilovih sa Mūsāom.

Ti si Gospodar naš (7/155).

Podari nam Tvoju pomoć i podršku da savladamo Tvoje iskušenje i da postignemo Tvoj oprost i Tvoju milost:

Pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše (7/155).

I dosudi nam milost na ovom svijetu, i na onom svijetu, - mi se, uistinu, vraćamo Tebi (7/156).

Vraćamo se Tebi, pribjegavamo Tvojoj zaštiti, tražimo Tvoju pomoć.

Na ovaj način Mūsā (alejhi's-selam) traži oprost i milost. Potpunom predajom Allahu (Uzvišenom). Punim priznanjem mudrosti Njegova iskušenja. Na kraju, sve to završava oglašavajući vraćanje Allahu, tražeći utočište u Njegovom prostranstvu. Njegovo prizivanje Allaha jeste primjer dobrog odgoja roba u pravima Plemenitog Gospodara, primjer odgojnog prizivanja na početku i na kraju.

Zatim stiže odgovor:

"Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću" - reče On -, "a milost Moja obuhvaća sve" (7/156).

Ovaj sud govori o slobodi Allahove volje koja postavlja zakon po Svojoj volji, mada se nikada ne primjenjuje bespravno i nepravedno, jer ova pravda je jedno od svojstava Allaha (Uzvišenog). Ni u čemu ne dolazi do raskoraka kod primjene Njegove volje jer On to tako želi. Prema tome, kazna će zadesiti onoga koji je zaslužuje prema Allahovom znanju i u tome se ogleda Njegovo htijenje. A što se tiče Njegove milosti ona obuhvata sve, obuhvata svakoga ko je zaslužuje prema Njegovom znanju i na taj način se zbiva Njegovo htijenje. Ni kazna ni milost po Allahovom htijenju ne dešavaju se nasumce i slučajno jer je Allah (Uzvišeni) daleko od toga.

Nakon utvrđivanja temelja Allah obavještava Svoga poslanika Mūsāa (alejhi's-selam) o nekim budućim tajnama, o posljednjem narodu kome će milost Svoju darovati, koja obuhvaća sve. Ovim izrazom On čini milost Svoju širu od ogromnog Kosmosa kojeg je stvorio, a čije granice i udaljenost čovjeku nisu dostatne. O, kakva je to milost čiju širinu zna samo Allah!

Daću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, (7/156)

onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevrātu i Indžīlu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli (7/157).

To je odista velika vijest. Dokaz Sinovima Isrāilovim da im je stigla sigurna vijest o nepismenom Poslaniku, putem njihovog poslanika Mūsāa i njihovog poslanika Isaa (alejhi's-selam) još u dalekom vremenu. Došla im je sigurna vijest o njegovom poslanju, njegovim osobinama, programu njegove poslanice i osobenostima njegova naroda. On je "nepismeni vjerovjesnik". On traži da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraća. On dozvoljava ljudima lijepa jela, a ružna im zabranjuje. On će one od Sinova Isrāilovih koji budu vjerovali u njega, tereta i teškoća u koje će dospjeti zbog grijehova osloboditi. Ovaj nepismeni vjerovjesnik će ih toga osloboditi kada u njega budu vjerovali i slijedili ga bojeći se svoga Gospodara, kada budu zekjat davali i u Allahove dokaze vjerovali. Ova nepobitna vijest koja im je došla da oni koji budu vjerovali u ovog nepismenog vjerovjesnika, koji ga budu veličali, pomagali, podržavali i slijedili svjetlo po njemu poslano, oni će *postići ono što budu željeli* (7/157).

Sa ovom ranom dojavom Sinovima Isrāilovim preko njihovog poslanika Mūsāa (alejhi's-selam) Allah (Uzvišeni) je otkrio budućnost Svoje vjere, nosioca Objave, sljedbenike i postojanost Njegove milosti. Nema razloga da se više slijede druge, prije objavljene vjere, poslije ovog ubjedljivog obznanjenja.

Ova sigurna vijest od Gospodara svjetova Mūsāu (alejhi's-selam), njemu i sedamdeseterici odabranih iz njegova naroda na susretu sa svojim Gospodarom - također otkriva i doseg prijestupa Sinova Isrāilovih u neprihvatanju ovog nepismenog poslanika i vjere sa kojom je došao. U tekstu se dalje govori i o nekim olakšicama Sinovima Isrāilovim i o radosnoj vijesti vjernicima koji budu podržavali ovoga poslanika, pomagali ga i slijedili.

To je prijestup koji je počinjen svjesno i sa znanjem! Prijestup u koji nisu žalili uložiti trud. Historija bilježi da su Sinovi Isrāilovi bili najgora stvorenja koja su stala na put ovom poslaniku i vjeri sa kojom je došao. Jevreji prvo, a onda krstaši. Rat koji su objavili Poslaniku, ovoj vjeri i

njenim sljedbenicima bio je perfidan, lukav, podao i grub. Oni su insistirali na ratu i bili uporni. I dalje su u tome uporni.

Onaj koji prelista samo ono što Kur'an kazuje o ratu pripadnika objavljenih Knjiga protiv islama i muslimana - o tome je bilo riječi u surama El-Bekare, Alu Imran, En-Nisa' i El-Maide - vidjet će široko i dugo dosezanje ove borbe sa ovom novom vjerom.

Onaj koji se obrati povijesti poslije toga - od vremena kada je islam iznijet na vidjelo u Medini i kada je uspostavljena islamska država pa do ovog momenta, shvatit će također tvrdoglavu upornost da se zaustavi ova vjera i da se unište tragovi njenog postojanja!

Cionizam i križari u novom vremenu upotrijebili su sve vrste rata, podvala, više nego što je to upotrijebljeno u svim prošlim vremenima. Oni u ovom vremenu pokušavaju da u cijelosti unište ovu vjeru i smatraju da će ovo biti posljednja konačna faza obračuna sa ovom vjerom. Zbog toga su na sceni sva sredstva koja su bila u upotrebi u prošlosti, dodajući k tome i ono najsavremenije!

To u vremenu kada oni koji ističu svoju pripadnost islamu naivno i nepromišljeno pozivaju na saradnju između pripadnika islama i pripadnika objavljenih Knjiga da stanu zajednu u borbi protiv materijalizma i ateizma. Pripadnika drugih vjera koji kolju pripadnike islama na svakom mjestu i ratuju protiv njih ratom koji ima sva obilježja i grubosti križarskih ratova i inkvizicije u Andaluziji, svejedno da li se taj rat vodi putem sredstava informiranja u kolonijama Azije ili Afrike ili putem stanja kojeg uspostavljaju i podržavaju u "nezavisnim" zemljama kako bi umjesto islama uspostavili laicizam koji niječe "nevidljivo" jer je "naučan", koji "razvija" moral i dovodi ga na stepen životinja koje skaču jedna na drugu u punoj "slobodi", koji "razvija" također i šeriatskopravni sistem islama, organiziraju kongrese orijentalista za njegovo osavremenjivanje i razvoj. Laicizam dozvoljava upotrebu kamate, mješanje spolova i mnogo toga drugog što islam zabranjuje.

To je bespoštedna borba koju su nametnuli pripadnici drugih vjera i ideologija islamu koja je nagoviještena još od najranijeg vremena. Oni su je prihvatili na ovaj podli, pokvareni i zlobni način!

I prije nego što kontekst krene ka novom prizoru od prizora ovog kazivanja zadržat će se malo kod ovog samog proglasa i usmjeriti svoje obraćanje nepismenom vjerovjesniku (alejhi's-selam) pozivajući ga da se sa ovim pozivom obrati cijelom čovječanstvu kako bi potvrdio Allahovo ranije obećanje:

Reci: "O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik, Njegova vlast je i na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje, i zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna da čita i piše, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite - da biste na pravom putu bili!" (7/158).

To je posljednja Objava, sveobuhvatna, koja nije lokalno-nacionalna, a ni generacijski obojena. Ranije objave su bile lokalno nacionalne, ograničene vremenom od jednog do drugog poslanika. Čovječanstvo je koračalo na uputama ovih objava ograničene korake, pripremajući se tako za posljednju Božiju objavu. Svaka od ovih objava nosila je u sebi promjene i modificiranje šeriata shodno stepenu razvoja čovječanstva, sve dok nije došla posljednja objava, sveobuhvatna u osnovama, podesna za reformisanu primjenu u ograncima, objavljena cijelom čovječanstvu, jer poslije ove objave nema druge koja bi bila dostavljena nekom narodu i nekim generacijama. Objavljena je u skladu sa ljudskom prirodom kod koje se susreću svi ljudi. Tu objavu je ponio nepismeni vjerovjesnik u čijoj čistoj prirodi, kao što ju je Allah stvorio, nema ništa osim Allahove pouke. Ovu prirodu nije okaljala nikakva poročnost ovozemaljske poduke i ljudskih ideja kako bi ponijela prirodnu objavu cijeloj ljudskoj prirodi:

Reci: "O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik" (7/158).

Ovaj ajet u kome je naređeno Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) da sa ovom objavom suoči cijelo čovječanstvo, je mekkanski ajet objavljen u mekkanskoj suri. On se suprotstavlja krivotvoriteljima, pripadnicima objavljene Knjige koji tvrde da Muhammed (alejhi's-selam) nikada nije, dok je bio u Mekki, razmišljao da sa Objavom dosegne osim samo pripadnike svoga naroda. Međutim, poslije uspjeha, zahvaljujući prilikama, on je počeo da razmišlja da u ovu vjeru pozove ne samo Kurejšije i Arape, nego i pripadnike drugih objavljenih Knjiga, zatim je proširio na Arabijski poluotok i na prostore izvan toga poluotoka. Ova tvrdnja nije ništa drugo nego laž - radi rata koji je davno pokrenut protiv ove vjere i njenih sljedbenika. Oni i danas koračaju tim stazama!

Nije nesreća u tome što pripadnici objavljene Knjige postavljaju svoje zasjede ovoj vjeri i njenim sljedbenicima i što su "orijentalisti" koji pišu ovakve laži avangarda u napadu na islam i muslimane, nego je nesreća, i to velika, što mnogi naivni koji sebe nazivaju muslimanima priznaju ove falsifikatore i napadače na islam i njegovu ideologiju kao svoje profesore od kojih crpe i koje citiraju onako kako oni pišu iz oblasti historije islama i njegovih istina, zatim tvrde za sebe da su "kulturnjaci".

Vraćamo se kur'askom kontekstu poslije Allahove zapovijedi Poslaniku (alejhi's-selam) da ovu Objavu obznani cijelom čovječanstvu gdje nalazimo ostale obaveze koje se odnose na upoznavanje svih ljudi sa njihovim istinskim Gospodarom (Uzvišenim):

Njegova vlast je i na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje (7/158).

On je (alejhi's-selam) Poslanik svih ljudi od njihova Gospodara koji posjeduje sve što egzistira, a i oni su dio te egzistencije, Gospodara koji se izdvaja samo kao Božanstvo, a svi drugi su Njegovi robovi, Gospodara čija se moć i Božanstvo ogleda u tome da daje život i smrt...

Gospodar koji posjeduje sve što egzistira; Onaj koji je jedino Božanstvo nad svim stvorenjima; Onaj koji posjeduje život i smrt svih ljudi, On je Taj koji je dostojan da ljudi ispovijedaju Njegovu vjeru koju im dostavlja Njegov Poslanik. To je prava spoznaja za ljude o istinitosti njihova Gospodara kako bi na osnovu te spoznaje svoju pobožnost usmjerili samo prema Njemu, a svoju pokornost Njegovom Poslaniku:

I zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna da čita i piše, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite - da biste na pravom putu bili! (7/158).

Ovaj posljednji poziv u ovom komentaru sadrži precizne preokrete pred kojima se moramo malo zaustaviti:

- Oni na samom startu sadrže zapovijed vjerovanja u Allaha i Njegova Poslanika, a to je ono što sadrži šehadet, da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Božiji Poslanik, u drugoj formi ovog sadržaja bez koje nema imana niti islama, jer je ova zapovijed vjerovanja u Allaha ranije spomenuta u ajetu u kome govori o spoznaji Allaha i Njegovih atributa: *Njegova vlast je i na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje* (7/158). Zapovijed vjerovanja jeste zapovijed

vjerovanja u Allaha čiji su ovo stvarni atributi, kao što je i ranije spomenuto u Objavi Vjerovjesnika (alejhi's-selam) koji je poslan svim ljudima.

- Drugo, on sadrži da Vjerovjesnik (alejhi's-selam), koji ne zna da čita i piše, vjeruje u Allaha i riječi Njegove i mada je ovo iznenađenje, ovaj preokret ipak ima svoje mjesto i svoju vrijednost. Pozivu treba da prethodi vjerovanje onoga koji poziva jasno i uvjerljivo. Zbog toga je Vjerovjesnik koji je poslan svim ljudima opisan da je on onaj *koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove* (7/158), a to je isto ono čemu poziva ljude.

Zatim, naposljetku, sadrži odgovor na ono što traži ovo vjerovanje kome ih on poziva, a to je da se slijedi ono šta on naređuje i šta propisuje, kao i da se slijedi njegov život i njegova praksa. To je, ustvari, ono što utvrđuju riječi Uzvišenog Allaha: *Njega slijedite - da biste na pravom putu bili!* (7/158). Ne može se nadati da će ljudi slijediti ono čemu ih poziva Allahov Poslanik (alejhi's-selam) osim ako ga oni u tome neće slijediti. Nije dovoljno da oni u to vjeruju svojim srcima ako to vjerovanje nije popraćeno praktičnim slijeđenjem... A to je islam...

Ova vjera objelodanjuje svoju prirodu i svoju suštinu u svakoj prilici... Ona nije puka doktrina koja se useli u savjest... Kao što nije ni puki obred koji se obavlja ni ceremonijal... Ona je potpuno slijeđenje Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) u onome što on dostavlja od svoga Gospodara, u onome što on propisuje i što prakticira... Poslanik nije ljudima naredio da samo vjeruju u Allaha i Njegovog Poslanika... On im isto tako nije naredio da samo vrše pobožne obrede. Već im je on dostavio Allahov zakon u svojim riječima i svojim postupcima. Stoga se ne može nadati da će ljudi biti na Pravom Putu osim ako ga neće slijediti u svemu ovome... Ovo je ta Allahova vjera... Ova vjera nema nikakav drugi lik do ovaj, na koji ukazuje ovaj osvrt: *Njega slijedite - da biste na pravom putu bili!* (7/158), poslije naredbe da se vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika. Da je pitanje ove vjere samo pitanje doktrine i ništa više, onda bi Njegove riječi: *... i zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova...* (7/158), bile dovoljne!

Kazivanje potom nastavlja kontekstom nakon potresa koji je zadesio Sinove Isrāilove... Kontekst ovdje ne spominje šta se s njima desilo poslije Mūsāovih (alejhi's-selam) dova i molbi. Međutim, mi iz konteksta

kazivanja iz drugih sura znamo da ih je Allah oživio poslije potresa, tako da su se kao vjernici vratili svome narodu.

Prije nego što kontekst ovdje krene sa novom serijom, on potvrđuje istinu o Mūsāovom narodu... Oni, naime, nisu svi bili u zabludi i na stranputici:

U narodu Mūsāovu ima ljudi koji na istinu upućuju i koji prema njoj pravedno sude (7/159).

Ovako su bili u Mūsāovo doba. Ovako je među njima bila jedna grupa koja je na istinu upućivala i koja je prema njoj pravedno sudila poslije Mūsāa... U njih spadaju i oni koji su naposljetku dočekali poslanstvo Vjerovjesnika, koji nije znao ni čitati ni pisati, potpuno ga prihvatajući i predajući se, s obzirom na činjenicu da su znali za to poslanstvo iz Tevrāta koga su imali i u vrijeme poslanstva Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), a na prvom mjestu veliki ashab Abdullah ibni Selam (Allah bio njime zadovoljan), koji se sučeljavao sa Jevrejima svoga vremena onim što oni u Tevrātu imaju o Vjerovjesniku, koji neće znati ni da čita ni da piše, kao i o propisima koje oni imaju a koje potvrđuju i islamski propisi.

Nakon potvrđivanja te istine kazivanje nastavlja sa svojim događajima poslije ovog potresa:

I Mi smo ih na dvanaest rodova podijelili, i Mūsāu smo objavili, kad mu je narod njegov vode zatražio: "Udari štapom svojim po stijeni!" - i iz nje je dvanaest vrela provrelo; svaki rod je znao vrelo iz kog će piti. I Mi smo im od oblaka hlad pravili i manu i prepelice im davali: "Jedite lijepe stvari kojima vas opskrbljujemo!" Oni nisu Nama nepravdu učinili, sami su prema sebi nepravedni bili (7/160).

Allahova briga je i dalje okruživala Mūsāa i njegov narod - nakon što su uznevjerovali obožavajući tele, zatim su se iskupili od grijeha na način kako im je naredio Allah, pa im je oprostio, i nakon što su tražili da otvoreno vide Allaha, pa ih je zadesio potres, zatim je Allah udovoljio Mūsāovoj dovi, pa ih je oživio... Ova briga se ispoljila kroz njihovo organiziranje prema rodovima u dvanaest naroda - odnosno velikih grupa -, a svaka grupa je vodila porijeklo od jednog od unuka njihovog djeda Jakuba - a to je Isrāil - jer su sačuvali svoje srodstvo na plemenskom principu.

I Mi smo ih na dvanaest rodova podijelili (7/160).

Ova briga dolazi do izražaja u određivanju po jednog vrela za svaku grupu, tako da ne napadaju jedni druge.

I Mūsāu smo objavili, kad mu je narod njegov vode zatražio: "Udari štapom svojim po stijeni!" - i iz nje je dvanaest vrela provrelo, svaki rod je znao vrelo iz kog će piti (7/160).

Ona dolazi do izražaja u hladovini koju im je oblak pravio štiteći ih od sunca ove užarene pustinje, u slanju *mane* - a to je jedna vrsta meda - i prepelica - a to je ptica prepelica, koje im je omogućio i osigurao im hranu nakon što im je osigurao vodu:

I Mi smo im od oblaka hlad pravili i manu i prepelice im davali (7/160).

Dolazi do izražaja u dozvoljenosti svih ovih lijepih stvari, s obzirom na činjenicu da im On još nije ništa bio zabranio zbog njihovog griješenja:

Jedite lijepe stvari kojima vas opskrbljujemo (7/160).

Briga je očita u ovome svemu, međutim, ova priroda je i dalje nastavila da griješi prema Uputi i Pravom Putu, kako se vidi iz kraja ovog ajeta koji spominje sve ove blagodati i sve natpirodne pojave: proviranje vode za njih iz stijene tako što je Mūsā udario štapom po njoj, pravljenje hlada od oblaka u sušnoj pustinji, omogućavanje raskošne hrane od mane i prepelica:

Oni nisu Nama nepravdu učinili, sami su prema sebi nepravedni bili (7/160).

Kontekst će izložiti primjere njihove nepravde koju su počinili prema samima sebi griješenjem prema Allahovim naredbama i skretanjem s Njegova puta... Oni s ovim skretanjem s Pravoga Puta i tim griješenjem ne mogu načiniti nepravdu Uzvišenom Allahu, jer je Allah nezavisan od njih kao što je nezavisan od svih svjetova. Njegovu vlast ne može umanjiti njihovo udruživanje i udruživanje svih svjetova u griješenju prema Njemu. Njegovu vlast ne može povećati njihovo udruživanje i udruživanje svih svjetova u pokornosti prema Njemu. Oni samo sebi nanose štetu i samo sebi nepravdu čine griješenjem i skretanjem s Pravog Puta, podjednako na ovom i budućem svijetu.

A sada pogledajmo kako su Sinovi Isrāilovi primili Allahovu brigu o njima i kako su išli zakulisnim koracima cijelom dužinom puta:

A kada im je bilo rečeno: "Nastanite se u ovom gradu i jedite odakle hoćete i recite: 'Oprosti!' a na kapiju uđite glava pognutih - oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela daćemo i više", - onda su oni nepravedni među njima zamijenili drugom riječ koja im je bila rečena, i Mi smo na njih s neba kaznu spustili zato što su stalno nepravedni bili (7/16-162).

Allah je njima oprostio poslije uzimanja teleta za božanstvo. Allah im je oprostio poslije potresa na brdu. Allaha ih je obasuo svim tim blagodatima... A zatim, eto, oni i njihova priroda skreću s Pravog Puta! Oni, eto, griješe prema Allahovoj naredbi, oni zamjenjuju riječ! Njima se naređuje da uđu u jedan konkretan grad - zapravo jedan veliki grad - čije ime Kur'an ne precizira jer to ništa ne povećava na pouci kazivanja - u kome im se dopuštaju sva njegova dobra, pod uvjetom da izgovaraju određenu dovu ulazeći u taj grad i pod uvjetom da na kapije uđu pognutih glava, izražavajući tako pokornost Allahu u času pobjede i uznositosti - upravo tako kao što je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) ušao u Mekku na dan oslobađanja na sedždi, na leđima svoje deve. Za pokornost ovoj odredbi Allah im je zauzvrat obećao da će oprostiti njihove grijehe, a onima koji čine dobra djela dat će i više... Međutim, jedna grupa njih mijenja oblik dove koji im je bio naređen i mijenja način na koji im je bilo naređeno da uđu u grad. Zašto? Upravo zato jer su se odazvali deformaciji u samima sebi koja ih je odvraćala od Pravog Puta:

Onda su oni nepravedni među njima zamijenili drugom riječ koja im je bila rečena (7/162).

Tada je Allah na njih s neba kaznu spustio... Sa istog neba s koga im je spustio manu i prepelice i čiji su im oblaci hlad pravili!

I Mi smo na njih s neba kaznu spustili zato što su stalno nepravedni bili (7/162).

Tako je nepravda jedne grupe među njima - odnosno njihovo nevjerovanje - bila nepravda prema samima sebi to što ih je pogodila Allahova kazna...

Kur'an ne kaže precizno koja je to vrsta kazne bila, koja ih je pogodila ovaj put, jer se cilj kazivanjava ispunjava i bez njenog tačnog određenja. Cilj je da se istakne da loš kraj proizlazi iz griješenja prema

Allahovoj naredbi, da se upozorenje ostvaruje i da pravedna kazna stiže i da joj ne mogu umaći griješnici.

I drugi put narod zapada u grijeh i prijestup... Samo se oni ovaj put ne suprotstavljaju naredbi otvoreno već se služe varkama prema tekstovima kako bi ih izbjegli! Oni se dovode u iskušenje, ali oni ne mogu da ga izdrže, jer strpljivost u iskušenju traži čvrstu prirodu koja je u stanju da se uzdigne nad strastima i prohtjevima:

I upitaj ih o gradu koji se nalazio pored mora kad su propise o suboti kršili: kada su im ribe, na oči njihove, dolazile dok su subotu svetkovali, a kad nisu svetkovali, one im nisu dolazile. Eto, tako smo ih u iskušenje dovodili zato što su stalno griješili. A kad neki od njih rekoše: "Zašto opominjete narod koji će Allah uništiti ili ga teškim mukama namučiti?" - oni odgovoriše: "Da bismo se pred Gospodarom vašim opravdali i da bi se oni grijeha klonili." I kada zaboraviše ono čime su bili opominjani, Mi izbavismo one koji su od nevaljalih djela odvraćali, a teškom kaznom kaznismo grešnike, zato što su stalno u grijehu bili. I pošto su oni bahato odbili da se okane onoga što im se zabranjivalo, Mi smo im rekli: "Postanite majmuni prezreni!" I Gospodar tvoj obznani da će do Smaka svijeta prepuštati nad njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti. Gospodar tvoj je, doista, brz kad kažnjava, a On i oprašta i samilostan je (7/163-167).

Kontekst ovdje napušta metod kazivanja o prošlosti Sinova Isrāilovih i prihvata se metoda sučeljavanja sa njihovim potomcima koji su se suočili sa Allahovim Poslanikom (alejhi's-selam) u Medini... Odavde, pa do riječi Uzvišenog: *A kada smo iznad njih brdo podigli, - činilo se kao oblak -(7/171)*, medinski su ajeti, objavljeni u Medini radi sučeljavanja sa Jevrejima u njoj, a uključeni su u ovu mekkansku suru na ovom mjestu kao dopuna govoru o onome što je u njoj navedeno od kazivanja o Sinovima Isrāilovim sa njihovim poslanikom Mūsāom...

Allah naređuje Svome Poslaniku (alejhi's-selam) da upita Jevreje o ovom poznatom događaju iz historije njihovih predaka. On ih suočava sa ovom historijom kao narodom kontinuiranih generacija, podsjećajući ih na njihov stari grijeh, grijeh koji je jednoj grupi njih donio nestanak sa ovog svijeta, grijeh koji je svima njima propisao poniženje i vječnu srdžbu...

Naravno, osim onih koji slijede Poslanika, vjerovjesnika koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi.

Ne spominje ime grada koji je bio pored mora, jer je on poznat onima kojima je govor upućen! Što se tiče samog događaja, njegovi junaci su bili jedna grupa Isrāilovih Sinova koji su nastanjivali taj priobalni grad... Sinovi Isrāilovi su tražili da im se da jedan dan odmora koji će oni uzeti kao praznik za molitvu i u kome se neće baviti životnim poslovima. Tako im je data subota. Zatim su stavljeni na iskušenje kroz koje im je Allah htio pokazati i naučiti ih kako će ojačati svoju volju nad primamljivim stranama života i željama i kako će izvršavati preuzete obaveze kada se one sudare sa ovim primamljivostima i željama... Ovo je bilo nužno za Sinove Isrāilove čije su ličnosti i prirode bile rastrojene zbog poniženja u kome su dugo živjeli. Bilo je neophodno osloboditi volju poslije poniženja i ropstva, kako bi se navikla na čvrstinu i nepokolebljivost. Pogotovo što je bilo nužno svakome onome ko nosi Allahov poziv i svima onima koji se spremaju da preuzmu emanet zastupništva na Zemlji... Iskušenje volje i superiornosti nad dražima je prvo iskušenje na koja su ranije Ādem i Hava bili stavljeni... Njih dvoje nisu izdržali i poslušali su zavođenje šejtana drvetom besmrtnosti i carstvom koje neće nestati! Zatim je ostalo da postoji iskušenje kroz koje mora prolaziti svaka zajednica prije nego što joj Allah ukaže povjerenje namjesništva na Zemlji... Samo se razlikuje forma tog iskušenja, a njegov sadržaj se ne mijenja!

Ovoga puta grupa Sinova Isrāilovih nije izdržala iskušenje koje im je Allah propisao zbog toga što se prije toga ponavljalo njihovo griješenje i njihovo skretanje s Pravog Puta... Ribe su subotom dolazile na oči njihove na obalu, bile su nadohvat ruke i bilo ih je lahko uloviti. Promicale su im i izmicale iz ruku zbog svetosti subote koju su sebi nametnuli! Kada bi prošla subota i nastupili dozvoljeni dani, ne bi nalazili ribu blizu i ne bi se vidjela, kao što je to bilo na dan zabrane! Ovo je to što je bilo naređeno Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) da ih na to podsjeti, da ih podsjeti šta su učinili, i šta su pretrpjeli:

I upitaj ih o gradu koji se nalazio pored mora kad su propise o suboti kršili: kada su im ribe, na oči njihove, dolazile dok su subotu svetkovali, a kad nisu svetkovali, one im nisu dolazile. Eto, tako smo ih u iskušenje dovodili zato što su stalno griješili (7/163).

Što se tiče načina na koji se ovo dogodilo, kako su ribe sa njima vodile ovaj razgovor i kako su ih obmanjivale i varale, to je natprirodna pojava koja se događa po Allahovom odobrenju kad Allah hoće... Oni koji

ne znaju, niječu da se Allahovo htijenje odvija mimo onoga što oni nazivaju "zakonima prirode"! Međutim, stvari u islamskom poimanju - u stvarnosti - nisu ovakve... Uzvišeni Allah je Onaj koji je stvorio ovaj Kosmos i koji je pohranio zakone po kojima se on kreće Njegovom slobodnom voljom. Međutim, ova volja nije zarobljena ovim zakonima tako da ne može doći do izražaja osim preko njih... Ona je ostala slobodna poslije ovih zakona kao što je i bila slobodna... Ovo je ono što zanemaruju oni koji ne znaju... Ako je Allahova mudrost i Njegova milost prema Njegovim robovima i stvorenjima iziskivala da ovi zakoni budu stabilni, to nije značilo ograničenje ove volje i njeno sputavanje unutar ovih zakona. Zato, kad god Mudrost iziskuje da se dogodi neka stvar koja je oprečna ovim stabilnim zakonima, Volja postupa slobodno u odnosu na ovu stvar... Zatim, odvijanje ovih stabilnih zakona, svaki put kad se odvijaju, događa se Allahovim određenjem posebnim za ovaj put. Oni se, dakle, ne odvijaju automatski i bez intervencije Allahovog određenja pri tom odvijanju... Ovako se događa u slučaju stabilnih zakona na njihovoj putanji ako Allah ne želi da se drugačije odvijaju... Na osnovu toga što sve što se događa - bilo da je riječ o odvijanju stabilnih ili drugih zakona - događa se Allahovim posebnim određenjem, izjednačava se natprirodna pojava i stabilan zakon u svom odvijanju po ovom određenju... Nema automatizma u kosmičkom sistemu ni jedanput - kao što misle oni koji ne znaju! - A počeli su ovo da shvaćaju u posljednjoj četvrtini stoljeća.[18]

Bilo kako bilo, to se dogodilo stanovnicima grada koji se nalazio pored mora i to iz redova Sinova Isrāilovih. Jednoj grupi njih apetiti su porasli pred ovim izazovom pa im je volja oslabila, obaveze prema svome Gospodaru i ugovor s Njim su zaboravili i uzeli su da smišljaju lukavstvo - na način na koji to čine Jevreji - da bi lovili subotom! A kako se nađe mnogo lukavstva kad srce zastrani i kada se bogobojaznost smanji, kad se počne operirati pukim tekstovima i kad se želi izbjeći očitost teksta... Tekstovi ne mogu sačuvati zakon niti njegovi oficijelni čuvari. Njega čuvaju pobožna srca u kojima se učvrsti bogobojaznost i strahopoštovanje, tako da onda ona čuvaju zakon i štite ga. Nema tog zakona koga je moguće sačuvati od ljudskih izigravanja! Nema tog zakona koga može sačuvati fizička sila i vanjska zaštita! Ne može ni jedna država - bez obzira na nivo represije koji u njoj vlada - da nad glavom svakog pojedinca postavi stražara koji će ga

[18] V. šta je navedeno u VII džuzu drugog i prečišćenog izdanja *U okrilju Kur'ana* u vezi sa komentarom Allahovih riječi: *U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna (6/59)*, str. 268-279.

pratiti u provođenju i zaštiti zakona ako nema straha od Allaha u srcima ljudi i ako nema Njegove kontrole u tajnosti i javnosti...

Zbog toga doživljavaju neuspjeh sistemi i poreci koji ne počivaju na zaštiti pobožnih srca. Propadaju teorije i učenja koja ljudi donose za ljude u kojima nema Allahove vlasti. Zbog toga su nemoćni ljudski mehanizmi koje uspostavljaju države za čuvanje i provođenje zakona. Nemoćni su nadzor i kontrola koji stvari prate s površine!

Tako je jedna grupa stanovnika grada koji se nalazio pored mora uzela da manipuliše subotom u kojoj im je bio zabranjen lov... Prenosi se da su oni podizali pregrade i okruživali ribu subotom, tako kad bi došla nedjelja, požurili bi i pokupili je, govoreći da oni nisu lovili subotom, da je riba bila u vodi - iza pregrade - neulovljena!

Druga njihova grupa je posmatrala lukavstvo koje su oni primjenjivali prema Allahu, pa je upozoravala tu griješnu grupu na loše posljedice njene obmane, osuđujući to što rade i čime se služe!

Dok je treća grupa govorila onima koji su naređivali dobro, a odvraćali od zla: Kakva je korist od toga što to radite sa ovim griiješnicima, oni se neće okaniti toga u što su se upustili! Allah im je svakako propisao propast i kaznu.

A kad neki od njih rekoše: "Zašto opominjete narod koji će Allah uništiti ili ga teškim mukama namučiti?" (7/164).

Nije bilo koristi od njihovog opominjanja i nije bilo koristi od njihovog upozorenja, nakon što im je Allah propisao propast i tešku kaznu zbog skrnavljenja Allahovih svetosti.

Oni odgovoriše: "Da bismo se pred Gospodarom vašim opravdali i da bi se oni grijeha klonili" (7/164).

To je obaveza prema Allahu koju moramo izvršiti: obaveza upućivanja na dobro, a zabranjivanje zla, zastrašivanje da se ne skrnave Allahove svetosti kako bismo mi imali ispriku kod Allaha i da On zna da smo mi izvršili svoju obavezu. Zatim, možda će savjet utjecati na te griješnike i u njima pobuditi osjećaj bogobojaznosti.

Ovako su se stanovnici tog primorskog grada podijelili u tri grupe, ili na tri naroda - ummeta... Ummet je, po islamskoj definiciji, grupa ljudi koja vjeruje u jednu vjeru, koja pripada jednom poimanju i koja prihvata jedno rukovođenje, a nije, kako je to u starom i novom džahilijjetskom

shvatanju, grupa ljudi koja stanuje na jednoj teritoriji na Zemlji i kojom upravlja jedna država![19]

Stanovnici ovog jednog grada su se podijelili u tri grupe: prva griješna i prevarantska grupa, druga grupa koja prema griješenju i prijevari zauzima pozitivan stav, dakle ona to osuđuje i pokušava pravilno usmjeriti i posavjetovati, i treća grupa koja ostavlja zlo i njegove aktere zauzimajući stav pasivne osude, ali ne otklanjajući ga nikakvom pozitivnom akcijom... To su, dakle, brojne metode u poimanju i akciji koje tri grupe čine trima narodima!

Savjetovanje nije koristilo i opominjanje nije dalo ploda, tako da su zaslijepljeni nepromišljeno radili pa se obistinila Allahova riječ i ostvarilo se Njegovo upozorenje. Oni što su od nevaljalih djela odvraćali, bili su spašeni zla, a onu griješnu grupu stigla je teška Allahova kazna čije će objašnjenje uslijediti. Što se tiče treće grupe - ili trećeg naroda - tekst je prešućuje... Možda je to zbog omalovažavanja njenog stava - iako nije bila kažnjena - jer se ona odrekla pozitivne akcije ostajući u granicama pasivne osude, pa je zaslužila zanemarivanje iako nije zaslužila kaznu:

I kada zaboraviše ono čime su bili opominjani, Mi izbavismo one koji su od nevaljalih djela odvraćali, a teškom kaznom kaznismo grešnike, zato što su stalno u grijehu bili. I pošto su oni bahato odbili da se okane onoga što im se zabranjivalo, Mi smo im rekli: "Postanite majmuni prezreni!" (7/165-166).

Teška kazna je zadesila griješnike spletkaroše zato što su ustrajavali u griješenju - koje tekst smatra nevjerovanjem i koje jedanput izražava riječju nepravda, a drugi put riječju griješenje, kao što preovladava u kur'anskom izrazu da nevjerovanje i mnogoboštvo naziva nepravdom i griješenjem. To je izraz koji se razlikuje od poznijeg fikhskog termina koji se upotrebljava za ove riječi, jer njihovo kur'ansko značenje nije isto ono značenje koje je rasprostranjeno u poznijem fikhskom izrazu. Ta teška kazna bila je pretvaranje iz ljudskog lika u majmunski lik! Oni su se sami odrekli svoje ljudskosti kad su se odrekli njene najspecifičnije karakteristike - a to je volja koja gospodari željom - i kada su se spustili u

---

[19] Dolazi riječ *narod (ummet)* u značenju grupe ljudi općenito, kao što su riječi Uzvišenog: *A kad stiže do vode medjenske, zateče oko nje mnoge ljude kako napajaju stoku* (28/23); dolazi u značenju rukovođenja kao u riječima Uzvišenog: *Ibrahim je bio primjer čestitosti (ummet), pokoran Allahu, pravi vjernik* (16/120), koja ovdje pretpostavlja značenje da je on sam bio grupa... Ovo nema utjecaja na islamsko terminološko značenje ove riječi, a to je grupa ljudi istog vjerovanja i istog poimanja.

svijet životinje onda kada su se lišili karakteristika čovjeka. Rečeno im je da budu šta god hoće u svijetu izopćenosti i poniženja!

Pitanja kao što su: kako su postali majmuni, šta se s njima desilo nakon što su postali majmuni, jesu li izumrli kao što izumire sve što napusti svoju vrstu ili su se razmnožili kao majmuni! - pa do posljednjeg ovog pitanja kojih u tefsirskim predajama ima dosta, sve je ovo prešućeno u Kur'anu Časnom i mimo toga nema ništa o tome ni od Poslanika (alejhi's-selam)... Zato ni mi nemamo potrebe da o tome raspravljamo.

Potekla je Allahova riječ kojom je poteklo stvaranje i kreiranje u početku, kao što pomoću nje teče preobražaj i promjena... To je riječ *budi.*

Mi smo im rekli: "Postanite majmuni prezreni !" (7/166).

Pa postaše majmuni prezreni. Kao što je potekao govor koji niko ne može spriječiti. Njegovom Uzvišenom Govorniku ništa ne može umaći.

Zatim je bilo vječno prokletstvo za sve - osim onih koji vjeruju u Vjerovjesnika, koji ne zna ni da čita ni da piše i koga oni slijede - zbog onoga do čega je dospio njihov položaj nakon jednog perioda griješenja koje nije prestajalo, tako da je Božansko htijenje donijelo presudu koju niko nije mogao spriječiti i čiju presudu niko nije mogao pobiti:

I Gospodar tvoj obznani da će do Smaka svijeta prepuštati nad njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti. Gospodar tvoj je, doista, brz kad kažnjava, a On i oprašta i samilostan je (7/167).

To je obznanjivanje koje će trajno ostati da se izvršava u cijelosti, pa će im Allah, s vremena na vrijeme, slati nekoga ko će ih na najgori način tlačiti. Kad god bi digli glavu, uzoholili se, činili nasilje po Zemlji i tlačili, dolazio bi im udarac od onoga kome bi Allah od Svojih robova dao vlast nad ovom tiranskom, nepokornom, pokvarenom i griješnom grupom koja ne izađe iz jednog grijeha a da ne padne u drugi, koja se ne povrati iz jedne devijacije a da se ne prikloni drugoj...

Ponekad izgleda da je prokletstvo prestalo i da su se Jevreji uozbiljili i uzdigli! Međutim, bio je to samo prolazan period od perioda historije... Niko ne zna osim Allaha ko je taj kome će se nad njima dati vlast u narednoj fazi, a i poslije nje do Sudnjeg dana.

Allah je obznanio ovu trajnu stvar do Sudnjeg dana - kao što je Allah obavijestio Svoga Poslanika u Svome Kur'anu - dajući osvrt na ovu stvar potvrđivanjem atributa Uzvišenog Allaha pri kažnjavanju i samilosti:

Gospodar tvoj je, doista, brz kad kažnjava, a On i oprašta i samilostan je (7/167).

On brzinom Svoje kazne kažnjava one nad kojima se obistinila Njegova riječ o kazni - kao što je kaznio grad koji se nalazio pored mora - kao što On, opet, Svojim oprostom i Svojom milošću prima pokajanje onih Sinova Isrāilovih koji se vrate i koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevrātu i Indžīlu, zapisana nalaze... Njegova kazna - neka je On Uzvišen - nije iz osvete niti iz mržnje, već je to pravedna kazna za one koji je zaslužuju, a iza nje je oprost i milost...

Zatim koraci kazivanja nastavljaju sa koracima historije, poslije Mūsāa i njegovih nasljednika, sa slijedećim generacijama u Isrāilovim Sinovima do generacije koja je doživjela Poslanika (alejhi's-selam) i muslimansku zajednicu u Medini:

I Mi smo ih po Zemlji kao narode raspodijelili: ima ih dobrih, a i onih koji to nisu; i u dobru i u zlu smo ih provjeravali da bi se opametili. I poslije njih ostala su pokoljenja koja su Knjigu naslijedila i koja su kupila mrvice ovoga prolaznog svijeta, i govorila: "Biće nam oprošteno!" A ako bi im opet dopalo šaka tako nešto, opet bi to činili. Zar od njih nije uzet zavjet u Knjizi - a oni čitaju ono što je u njoj - da će o Allahu samo istinu govoriti. Onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone; opametite se! A oni koji se čvrsto drže Knjige i koji obavljaju namaz - pa, Mi doista nećemo dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobra djela (7/168-170).

Ovo je ostatak medinskih ajeta koji su navedeni u ovom kontekstu kao dopuna kazivanju o Sinovima Isrāilovim poslije Mūsāa... To je ono vrijeme kada su se Jevreji razišli po zemlji, u grupama, različitih pravaca i poimanja; različitih izvora i puteva. Među njima je bilo dobrih ljudi, kao što je među njima bilo i onih koji nisu dobri. Božanska briga je nastavila da ih prati iskušenjima, jedanput blagodatima, a drugi put neimaštinom, da bi se povratili svome Gospodaru, da bi se vratili svojoj razboritosti i ostali ustrajni na svome putu.

I u dobru i u zlu smo ih provjeravali da bi se opametili (7/168).

U nastavljanju iskušenja krije se Allahova milost prema robovima, trajna opomena za njih i zaštita od zaborava koji vodi samoobmani i propasti...

I poslije njih ostala su pokoljenja koja su Knjigu naslijedila i koja su kupila mrvice ovog prolaznog svijeta i govorila: *"Biće nam oprošteno!" A ako bi im opet dopalo šaka tako nešto, opet bi to činili* (7/169).

Osobina ovih generacija koje su došle poslije onih generacija iz Mūsāovog naroda jeste da su one naslijedile Knjigu i da su čitale ono što je u njoj, medutim, one se nisu prilagodile tome niti je to utjecalo na njihova srca niti na njihovo ponašanje... To je slučaj sa vjerovanjem kada se ono pretvori u kulturu koja se izučava i nauku koja se nauči... Oni bi, kad god bi vidjeli nešto od ovosvjetskih dobara, navalili na to, zatim bi to tumačili na svoj način govoreći: *"Biće nam oprošteno!"* (7/169)... I tako unedogled, kad god bi im bilo ponuđeno nešto novo od ovosvjetskih blagodati, oni bi iznova navalili!

Postavlja se neodobravajuće pitanje:

Zar od njih nije uzet zavjet u Knjizi - a oni čitaju ono što je u njoj - da će o Allahu samo istinu govoriti (7/169).

Zar od njih nije uzet Allahov zavjet u Knjizi da neće proizvoljno tumačiti niti krivotvoriti tekstove, da o Allahu neće iznositi osim samu istinu... Zašto oni govore: *Biće nam oprošteno!* (7/169), a navaljuju na ovosvjetska dobra? Oni za ovo sebe opravdavaju, lažući na Allaha i potvrđujući Njegov oprost njima, a oni dobro znaju da Allah oprašta onima koji se istinski pokaju i koji stvarno napuste griješenje. Ovo nije njihov slučaj, oni se povraćaju kad god vide neko ovosvjetsko dobro, uprkos tome što čitaju Knjigu i što znaju ono što je u njoj!

Ne, nikako! Izučavanje ne koristi ako ne obuzme srca. Koliko samo ima onih koji izučavaju i studiraju vjeru, a njihova srca su od nje veoma daleko. Oni je izučavaju da je mogu tumačiti prema svom nahođenju, da je mogu krivotvoriti i izvrtati riječi sa njihovih mjesta, da mogu pronalaziti izgovore za tendenciozne fetve koje će im donijeti ovosvjetsku korist... Jesu li nesreća za ovu vjeru samo oni koji je izučavaju i studiraju, a ne uzimaju je za doktrinu i ne boje se i ne plaše Allaha?!

Onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone; opametite se! (7/169).

Da! To je budući svijet! Njegova težina u srcima onih koji se boje Allaha jeste jedino što preteže na tasu, jeste jedino što štiti od iskušenja

sitnim zadovoljstvima na ovom svijetu... Da, budući svijet je jedino pomoću čega srce može biti pobožno, a život ispravan. Jedino pomoću svijesti o budućem svijetu čovjek može biti čestit, a život častan... U protivnom, šta je to što u ljudskoj duši zadržava silnu želju za postizanjem svakog ovozemaljskog dobra koje opazi? Šta je to što je odvraća od pohlepe i sprječava od razvrata? Šta je to što u njoj smiruje probuđenost želja, uzavrelost strasti i ludost ambicije? Šta je to što je smiruje u životnoj borbi da se zadovolji udjelom koji ne propada prolaskom života na ovom svijetu? Šta je to što je učvršćuje u borbi između Istine i neistine, između dobra i zla, dok ovozemaljska dobra bježe ispred nje i sklanjaju se, dok se zlo razmeće, a neistina dominira?

Ništa drugo ne može učvrstiti u činjenici da se prihvati drugačije, da se prihvate promjene i mijene stanja u uzburkanom moru i u ovoj velikoj borbi do čvrsta vjera u budući svijet. Ovaj svijet je bolji za one koji se Allaha boje, koji se sustežu, koji streme višim ciljevima i koji ostaju postojani uz Istinu i dobro uprkos burama, olujama i izazovima, idući putem ne osvrćući se, smireni, sigurni i srca punih uvjerenja.[20]

Ovaj budući svijet spada u svijet nevidljivog, što promotori "naučnog socijalizma" žele eliminirati iz naših srca, iz našeg vjerovanja i iz našeg života i da umjesto toga ubace slijepo, džahilijjetsko i nevjerničko poimanje koje nazivaju "naučnim"...

Zbog ovog nesretnog pokušaja život se kvari, a duše postaju loše, raspiruje se ludilo strasti koje ne može zaptiti ništa do to čvrsto vjerovanje... Raspiruje se žeđ za mitom, pokvarenošću, pohlepom i nasiljem. Širi se bolest zanemarivanja, bezbrižnosti i iznevjeravanja na svakom polju...

"Naučnost" koja je oprečna "metafizičkom" je jedno od velikih neznanja osamnaestog i devetnaestog stoljeća. To je neznanje od koga je odstupilo samo "ljudsko znanje", i ostale su da ga ponavljaju u dvadesetom stoljeću samo notorne neznalice.[21] To je neznanje koje proturiječi "ljudskoj" prirodi, pa odatle kvari život takvom pokvarenošću da to prijeti uništenjem čitavom čovječanstvu! Međutim, to je zastrašujući cionistički projekat koji želi da čitavo čovječanstvo liši oslonaca njegovog života i čestitosti, kako bi ga na kraju bilo lakše privesti vlasti cionista! To

[20] V. šta je navedeno o vjerovanju u budući svijet, *U okrilju Kur'ana, VII, str. 191-198.*

[21] V. šta je rečeno o "nauci" i "metafizičkom" kod komentiranja riječi Uzvišenog: *U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna (6/59), U okrilju Kur'ana, VII,* str. 265-279.

ponavljaju papagaji tu i tamo, dok stanje koje su uspostavili cionisti i kojime su osigurali pokriće širom Zemlje napreduje, uz znanje, u provođenju strašnog projekta ovdje i tamo!

S obzirom na činjenicu da su pitanje budućeg svijeta i pitanje bogobojaznosti dva osnovna pitanja u vjerovanju i u životu, kur'anski kontekst poziva one kojima se obraća, a koji navaljuju na dobra ovoga prolaznog svijeta - ovosvjetska dobra -, poziva ih da se dozovu pameti:

Onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone; opametite se! (7/169).

Da je pamet to što sudi a ne strast, da je istinska nauka a ne neznanje koje se zove naukom to što presuđuje, onaj svijet bi bio bolji od dobara ovoga prolaznoga svijeta, a bogobojaznost bi bila hrana i za vjeru i za onaj svijet zajedno:

A oni koji se čvrsto drže Knjige i koji obavljaju namaz - pa, Mi doista nećemo dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobra djela (7/170).

To je nabijanje na nos onima od kojih je uzet zavjet u Knjizi i koji su čitali ono što je u njoj, ali se, potom, ne pridržavaju Knjige koju su čitali, ne rade po njoj; ne uzimaju je za sudiju u svojim poimanjima i svojim djelatnostima, niti u svojim ponašanjima i svojim životima.. Ajet je, međutim - mimo tog prekoravanja - općenit i on daje potpuno značenje, za svaku generaciju i svako stanje.

Verbalna forma *jumessikune* - oni koji se čvrsto drže, po svom izgovoru odražava značenje koje se skoro osjeća i vidi... To je slika snažnog, ozbiljnog i energičnog prihvatanja Knjige... Slika načina na koji Allah voli da se uzme Njegova Knjiga i ono što je u njoj... Bez tvrdoglavosti, cjepidlačenja i strogosti... Jer su ozbiljnost, snaga i energičnost jedna, a tvrdoglavost, cjepidlačenje i strogost druga stvar... Ozbiljnost, snaga i energičnost ne isključuju lahkoću, ali isključuju razvodnjavanje! Ne isključuju širinu vidika, ali isključuju neobuzdanost! Ne isključuju vođenje računa o stvarnosti, ali isključuju da stvarnost bude sudija u Allahovom zakonu! Stvarnost koja mora ostati da se u njoj sudi po Allahovom zakonu!

Čvrsto držanje Knjige uz punu ozbiljnost, snagu i energičnost i obavljanje namaza - odnosno vjerskih obreda - dva su aspekta Božanskog programa za ispravan život... Čvrsto držanje Knjige u ovoj formulaciji, spojeno sa obredima, znači konkretan sadržaj. Zapravo znači da ova Knjiga presuđuje u životu ljudi da bi popravljala ovaj život, uz obavljanje vjerskih obreda koji će popravljati srca ljudi. To su dva aspekta Programa koji

popravlja i život i duše. Tog popravka nema bez tog Progama... Na to ukazuje i ovaj ajet:

Pa, Mi doista nećemo dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobra djela (7/170).

Ukazuje na ovu činjenicu... Činjenicu da ozbiljno držanje Knjige u praksi i izvšavanje obreda u bogosluženju jesu instrument dobrote čiju nagradu Allah neće uništiti onima koji čine dobra djela.

Čitav život ne upropaštava ništa kao napuštanje dvaju aspekata ovog Božanskog programa... Napuštanje ozbiljnog držanja Knjige i njenog presuđivanja u životu ljudi... Napuštanje ibadeta koji popravlja srca i primjenjuje Allahove zakone bez manipuliranja tekstovima, kao što su činili sljedbenici Knjige, kao što to čine sljedbenici svake Knjige, kada srca izbjegavaju ibadet, izbjegavajući tako i bogobojaznost...

To je cjelovit program. On uspostavlja vlast na osnovu Knjige. On uređuje srce na osnovu ibadeta. Odatle se srca okupljaju uz Knjigu, pa su i srca dobra i život dobar.

To je Allahov program. Njega se neće odreći i njega neće zamijeniti drugim programom osim oni kojima je propisana nesreća i koji su zaslužili kaznu!

Na kraju serije ovog kazivanja u ovoj suri spominje se kako je Allah uzeo zavjet od Sinova Isrāilovih:

A kada smo iznad njih brdo podigli, - činilo se kao oblak -, oni su bili uvjereni da će na njih pasti. "Prihvatite odlučno ono što smo vam dali, i neka vam je na umu ono što je u njemu - da biste bili pobožni!" (7/171).

To je zavjet koji se ne zaboravlja... Uzet je u prilici koja se ne zaboravlja! Uzet je kad je Allah iznad njih brdo podigao, činilo se kao oblak i oni su pomislili da će na njih pasti! Svojevremeno su se oni opirali da daju zavjet, pa su ga dali u okrilju strašne i neobične pojave koja je bila dostojna da ih poslije toga spriječi od preokreta. Naređeno im je u okrilju te strašne i neobične pojave da energično i ozbiljno prihvate svoj zavjet, da ga se čvrsto i odlučno drže, da ne klonu, da ne budu lijeni i da ne uzmiču pred

svojim čvrstim zavjetom. Da uvijek imaju na umu ono što je u njemu, da bi se njihova srca bojala i bogobojazna bila, da bi ostala povezana sa Allahom, ne zaboravljajući Ga!

Međutim, Izraelićani su Izraelićani! Prekršili su zavjet, zaboravili Allaha i nastavili sa grijehom tako da su zaslužili Allahovu srdžbu i Njegovo prokletstvo. Nad njima se obistinila Riječ, nakon što ih je Allah odabrao nad ostalim svjetovima u njihovo vrijeme i dao im neizmjerne blagodati, ali oni nisu bili zahvalni na tim blagodatima, nisu ispunjavali preuzete obaveze i nisu imali Zavjet na umu... A Allah nije nepravedan prema robovima...

« وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ ، وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنفُسِهِمْ :
أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ؟ قَالُوا : بَلَى شَهِدْنَا . أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ : إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا
غَافِلِينَ * أَوْ تَقُولُوا : إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِن قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّن بَعْدِهِمْ ، أَفَتُهْلِكُنَا
بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ؟ * وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ .
« وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانسَلَخَ مِنْهَا ، فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ ، فَكَانَ
مِنَ الْغَاوِينَ * وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا ، وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ، فَمَثَلُهُ
كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِن تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ ، أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ، ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ، فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ * سَاءَ مَثَلاً الْقَوْمُ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ .
« مَن يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي ، وَمَن يُضْلِلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ .
« وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيراً مِّنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لاَّ يَفْقَهُونَ بِهَا ، وَلَهُمْ
أَعْيُنٌ لاَّ يُبْصِرُونَ بِهَا ، وَلَهُمْ آذَانٌ لاَّ يَسْمَعُونَ بِهَا ، أُولَئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ ،
أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ .
« وَلِلَّهِ الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا ، وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ ، سَيُجْزَوْنَ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ .

« وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ * وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ * وَأُمْلِي لَهُمْ، إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ * أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا؟ مَا بِصَاحِبِهِم مِّن جِنَّةٍ ، إِنْ هُوَ إِلا نَذِيرٌ مُّبِينٌ * أَوَلَمْ يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللهُ مِن شَيْءٍ ، وَأَنْ عَسَى أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ ، فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ؟

« مَن يُضْلِلِ اللهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ ، وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ .

« يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ؟ قُلْ : إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي ، لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ، ثَقُلَتْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً ، يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا . قُلْ : إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللهِ ، وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ * قُلْ: لَّا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعاً وَلَا ضَرّاً إِلَّا مَا شَاءَ اللهُ ، وَلَوْ كُنتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ ، إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ .

« هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا ، فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلاً خَفِيفاً فَمَرَّتْ بِهِ ، فَلَمَّا أَثْقَلَت دَّعَوَا اللهَ رَبَّهُمَا : لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَّنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ * فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحاً جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا ، فَتَعَالَى اللهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ * أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئاً وَهُمْ يُخْلَقُونَ ؟ * وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْراً وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنصُرُونَ * وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ ، سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنتُمْ صَامِتُونَ .

« إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ ، فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ * أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا ؟ أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا ؟ أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا ؟ أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ؟ قُلِ : ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنظِرُونِ * إِنَّ وَلِيِّيَ اللهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ * وَالَّذِينَ

تَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنصُرُونَ * وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى
الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا ، وَتَرَاهُمْ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ » ..

I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali", ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?" I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze, da bi oni došli sebi. I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili. Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zlo čine sami sebi. Kome Allah ukaže na pravi put - biće na pravom putu, a koga ostavi u zabludi - taj će izgubljen biti. Mi smo za džehennem mnoge džinnove i ljude stvorili; oni pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni. Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena - kako budu radili, onako će biti kažnjeni! A među onima koje stvaramo ima ljudi koji druge upućuju istini i koji prema njoj pravedno sude. A one koji Naše riječi poriču Mi ćemo malo po malo, a da oni neće ni znati, u propast voditi. i davaću im vremena, obmana Moja doista je trajna. Pa zašto oni ne raznisle da njima poslani poslanik nije lud; on samo otvorno opominje. I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an, vjerovati? Koga Allah u zabludi ostavi, niko ga ne može na pravi put uputiti! On će ih ostaviti da u nevjerstvu svojem lutaju. Pitaju te o Smaku svijeta kada će se zbiti. Reci: "To zna jedino Gospodar moj, On će ga u njegovo vrijeme otkriti, a težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći". Pitaju te kao da ti o njemu nešto znaš. Reci: "To samo Allah zna, ali većina ljudi ne zna." Reci: "Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i

radosne vijesti ljudima koji vjeruju." On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara - a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri. I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lako breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bićemo, doista, zahvalni!" I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje - a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! Zar da Njemu smatraju ravnim one koji ne mogu ništa da stvore, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći niti mogu da pomognu sebi? A ako ih zamolite da vas na pravi put upute, neće vam se odazvati; isto vam je pozivali ih ili šutjeli. Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate, zaista su robovi, kao i vi. Pa, vi im se klanjajte, i neka vam se odazovu ako istinu govorite! Imaju li oni noge da na njima hodaju, ili ruke da njima hvataju, imaju li oči da njima gledaju, ili uši da njima čuju? Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine." A oni kojima se vi, pored Njega, klanjate, ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći. A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide (7/172-198).

Cijela ova cjelina kruži oko pitanja i problematike tevhida i širka nakon što su i kazivanja u suri bila usredotočena na istu problematiku u formi podsjećanja od strane svih Poslanika na suštinu tevhida i upozorenja od posljedica politeizma, a potom i ostvarenje zavjeta i prijetnje nakon podsjećanja i upozorenja.

Sada se u ovoj cjelini prezentira problematika tevhida iz novog, dubokog ugla promatranja, prezentira se s aspekta primordijalne, izvorne prirode (*fitra*) u kojoj je Allah (Uzvišeni) stvorio ljude, uzeo od njih zavjet i zatražio da posvjedoče sebi i činu svog stvaranja još dok su bili u preegzistentnoj fazi. Priznanje da je samo Allah Stvoritelj je prirođeno ljudskom biću. To je priroda koju je Allah instalirao u to biće i zbog koje je ono svjedočilo protiv sebe, na osnovu samog postojanja te prirode i Istine koju to biće osjeća u svojim unutrašnjim dubinama. A cilj poslanstva je podsjećanje i upozorenje onima koji se udalje od svoje izvorne, prvobitne prirode te su u potrebi za podsjećanjem i upozorenjem. Tevhid je ugovor (*misak*) sklopljen između primordijalne ljudske prirode i Stvoritelja ljudi, u početku njihovog bivstva. Zato oni nemaju nikakvog opravdanja ni dokaza za kršenje ugovora (*misaka*) čak i da im nije slao poslanike da ih podsjete i upozore. Međutim, samo Njegova milost je htjela da ih ne prepusti ovoj njihovoj prirodi koja je podložna skretanju i devijaciji i da ih ne prepusti, također, njihovim umovima koje im je podario, jer mogu zalutati, već da im

pošalje poslanika koji će im radosne vijesti i opomene donositi, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali.

Iz ovog ugla, iz kojeg se prezentira problematika tevhida u ovoj cjelini, kontekst povlači različite linije oko ovog krucijalnog pitanja.

Jedna od njih je pripovjedačka linija koja govori o situaciji za koju neka predanja kažu da se desila u povijesti Sinova Isrāilovih. Ali je preteżnije mišljenje da je u pitanju uzorak, primjer koji nije vremenski i prostorno ograničen. Već se radi o slučaju koji se ponavlja u dušama i u povijesti. Desi se da neki čovjek bude darovan dijelom znanja koji bi ga trebao svakako voditi Istini i Uputi, kad ono, on se udalji od tog znanja, nimalo mu ne bude od koristi i ide putem zablude kao i oni kojima nije dato nimalo znanja. Štaviše, postaje nesretniji, zalutaliji i bijedniji sa tim znanjem do kojeg nije doprlo svjetlo imana koje ga transformira u svjetionik Upute u tami puta.

Tu je i druga pripovjedačka nit koja ilustrativno prikazuje stanja i faze devijacije i udaljavanje prirode od tevhida i njenog naginjanja ka idolatriji, predstavljene u obliku dvoje supružnika koji se nadaju dobru od budućeg potomka. Njihova priroda se usmjerava Allahu, njihovom Gospodaru, dajući Mu zavjet da će, ako im daruje zdrava i čestita potomka, zahvalni biti. I kada se Allah (Uzvišeni) odazvao njihovoj molbi, njihova srca ponovo skreću s Pravog Puta i Allahu pripisuju druga.

Jedna od tih linija je i ona koja odslikava blokadu rada prijemnih uređaja u ljudskom biću, tako da ono završi u zabludi koja ljude spušta ispod nivoa stoke i čini ih, potpuno zasluženo, gorivom Džehennema. Stoga, oni imaju srca, ali njima ne shvaćaju; imaju oči ali njima ne vide; imaju uši, a njima ne čuju. Iza toga slijedi zabluda iz koje nema povratka ni odstupanja.

Jedna od tih je i inspirišuća linija koja ima za cilj deblokadu i animiranje blokiranih uređaja, njihovo poticanje na razmišljanje i promatranje carstva nebesa i Zemlje i svega onog što je Allah stvorio, upozorenje nepoznatim rokom iza kojeg vreba smrt i poziv da razmisli o stanju i misiji Plemenitog Poslanika koji poziva ka Uputi, dok ga zalutali optužuju za neuračunljivost.

Tu je i jedna polemička linija u vezi sa njihovim lažnim božanstvima koja ne posjeduju nijednu Božansku karakteristiku, zapravo, nijednu karakteristiku života.

Sve to završava pozivom Poslaniku (alejhi's-selam), da im uputi izazov, kao i njihovim božanstvima, i da im obznani njihovo definitivno odvajanje od njih, njihovih božanstava i obreda i svoj odlazak pod okrilje Zaštitnika osim kojeg zaštitnika nema:

moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine (7/196).

Kraj prethodne cjeline u kojoj se govorilo o Sinovima Isrāilovim je bio s prizorom zavjeta kojeg je Allah od njih uzeo u sjeni podignutog brda. Ova nova cjelina nadovezuje se na prethodnu i započinje pitanjem najvećeg zavjeta kojeg je Allah uzeo od prirode ljudi, u prizoru kojem po veličanstvenosti i ljepoti nije ravan prizor *podignutog brda*.

I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali", ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?" I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze, da bi oni došli sebi. I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze, da bi oni došli sebi (7/172-174).

To je problem prirode vjerovanja kojeg kur'anski kontekst izlaže u formi scene, shodno pretežnoj kur'anskoj metodi izlaganja.[22] Doista je to jedinstvena scena, scena potomstva skrivenog u dalekom svijetu nevidljivog (gajba), nastanjenog u kičmama sinova Ādemovih prije njihovog izlaska u pojavni svijet, a kojeg Stvoritelj i Odgojitelj okuplja Svojim stiskom, i pita ga: "Zar ja nisam Gospodar vaš?" Potomstvo priznaje da je On (Uzvišeni) Gospodar, izjavljuje Mu predanost i pokornost i svjedoči Njegovu (Uzvišenog) Jednoću; ono je razasuto kao atomi, a svo skupljeno u stisku Velikog Stvoritelja.

To je divan, krasan kosmički prizor kakav, u dosad zabilježenim izražavanjima, jezikom registriran nije. Doista je to čudesan i jedinstven

[22] V. *Et-taswiru'l-fennijju fi'l-Qur'an.*

prizor, kada ga ljudska mašta intenzivno proživljava i kada sebi predoči te bezbrojne ćelije koje se skupljaju i stišću i kada im se obraća kao što se obraća razumnim bićima - shodno karakteristikama kojima ih je obdario Divni Stvoritelj - a one odgovaraju kao što odgovaraju razumna bića: priznaju, potvrđuju i svjedoče i Zavjet se od njih uzima u kičmama.

Ljudsko biće se trese iz svojih dubina, doživljavajući ovaj divni, krasni, jedinstveni prizor, zamišljajući plutajući atom; i u svakoj ćeliji život, u svakoj ćeliji skrivena pripravnost, u svakoj ćeliji ljudsko biće sa svim svojim svojstvima, čeka dozvolu da se razvije i pojavi u obliku skrivenom i pohranjenom u unutrašnjosti nepoznate egzistencije i preuzima na sebe obavezu i zavjet prije nego što se pojavi u svijetu poznate egzistencije.

Kur'an Časni je izložio ovaj krasni, divni, očaravajući i jedinstveni prizor te velike, duboke istine pohranjene u dubinama ljudske prirode i dubinama egzistencije; izložio je Kur'an ovaj prizor prije, otrpilike, četrnaest vijekova, kada čovjek o prirodi i činjenicama ljudskog nastajanja nije znao ništa osim nekih tlapnji i nagađanja. Nakon ovih stoljeća ljudi saznaju i otkrivaju neke od tih činjenica i neke elemente prirode nastanka. *Nauka* potvrđuje da oplođavajuće ćelije, a to su ćelije koje nose nasljedne osobine čovjeka (tj. geni) i u kojima se kriju osobine ljudi još dok su samo ćelije u kičmama; da količine ovih oplođavajućih ćelija koje nose šifre tri milijarde ljudi (danas više od šest milijardi - prim. prev.) i u kojima se kriju sve njihove karakteristike nije veća od jednog kubnog centimetra ili koliko punjenje jednog naprstka. Da je ovo rečeno ljudima u to doba, optužili bi Poslanika da je lud i neuračunljiv. Istinu je obznanio Uzvišeni Allah: *Mi ćemo im pružati dokaze naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samim, dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina* (41/53).

Ibni Džerir i drugi prenose svojim lancem prenosilaca od Ibni Abbasa: "Tvoj Gospodar je potrao Ādemova leđa i iz njih je izašla svaka duša koju će On stvoriti do Dana Sudnjeg; zavjete je njihove uzeo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: *"Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo."* Prenosi se ovaj hadis od Ibni Abbasa predajom koja seže do Resulullaha (alejhi's-selam) i predajom koja završava s njime. Ibni Kesir veli da je ova druga predaja brojnija i jača.

A na pitanje: Kako je izgledao doista ovaj prizor? Na koji je način Allah izveo iz kičmi Ādemovih sinova njihovo potomstvo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe? Kako im je rekao: "Zar Ja nisam Gospodar vaš"? Kako su odgovorili: "Jesi, mi svjedočimo"? - odgovor je: Način i kakvoća Allahovog djelovanja je nepoznata kao i Njegovo biće (*Zat*), jer je poimanje

kakvoće zasnovano na poimanju štostva (same biti). Svaka radnja koja se pripisuje Allahu (Uzvišenom), kao npr. ova o kojoj govore ovi i drugi ajeti: *Zatim se nebeskim visinama uputio dok je nebo još maglina bilo...* (41/11), ... *a onda svemirom zagospodario* (7/54), *Allah je dokidao što je htio, a ostavljao što je htio* (13/39), *a nebesa će u moći Njegovoj smotana biti* (39/67), *i kad dođe naređenje Gospodara tvoga, a meleki budu sve red do reda* (89/22), *Nema tajnih razgovora među trojicom, a da On nije četvrti* (58/7), kao i drugi autentični tekstovi koji govore o radnji Allaha (Uzvišenog) neizostavno se mora vjerovati u njeno dešavanje, bez pokušaja i nastojanja da se dokuči način i kakvoća, jer je poimanje načina i kakvoće bazirano na poimanju same biti, kako smo već rekli. A Allahu ništa nije slično. Nema mogućnosti da se spozna Njegov Bitak, a ni kakvoća ni način Njegovih radnji. Ne može se porediti Njegova radnja sa radnjom bilo čega drugog, jer Njemu ništa nije slično. Svaki pokušaj zamišljanja načina i kakvoće Njegovih radnji prema obrascu načina i kakvoće radnji Njegovih stvorenja je promašen pokušaj i predstavlja zabludu zbog različitosti Njegovog Bitka (Uzvišenog) u odnosu na bit Njegovih stvorenja, a shodno tome, i različitosti načina i kakvoće Njegovih radnji u odnosu na radnje Njegovih stvorenja. Isto tako su zapali u zabludu i neznanje filozofi i apologeti koji su pokušavali opisati načine i kakvoću Allahovih radnji, praveći pri tome veliku zbrku i konfuziju.[23]

Međutim, postoji tumačenje ovog teksta prema kojem je zavjet kojeg je Allah uzeo od potomstva sinova Ādemovih - zavjet same prirode. Allah ih je stvorio s prirođenim priznavanjem da je samo On Stvoritelj i Gospodar. Pohranio je to u njihovu prirodu, i ona se s time rađa i razvija sve dok ne odstupi od tog principa pod utjecajem nekog faktora koji razori i destruira njenu ispravnost i udalji je od njene prvobitne prirode.

Ibni Kesir u svome *Tefsiru* veli: Neki od ranijih i kasnijih učenjaka kažu: Pod traženjem ovog svjedočenja misli se na njihovo stvaranje sa prirodom kojoj je tevhid imanentan, kao što se navodi u ranije spomenutom hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre i Ijad ibni Hammar Mudžaši'i, a od njih Hasan Basri, od kojeg prenosi Esved ibni Seri'un. Hasan je na taj način protumačio ovaj ajet. Ovi učenjaci kažu: Zato je Allah rekao: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova,* a nije rekao: iz Ādemove; rekao je *iz njihovih kičmi,* a nije rekao: iz njegove kičme; rekao je *potomstvo njihovo,* tj. učinio je da dolaze generacije iza generacija,

[23] V. poglavlje *Haqiqatu'l-uluhijjeti* u knjizi *Hasaisu tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu, II.*

pokoljenje iza pokoljenja, kao što se navodi u ajetima: *On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete* (6/165), *I Koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja* (27/62), *kao što je od potomstva drugih naroda vas stvorio* (6/133). Zatim je rekao: *i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovorili: "Jesi, mi svjedočimo"*, tj. čim ih je stvorio, oni su to istovremeno posvjedočili i svojim stanjem potvrdili. Dalje kažu ovi učenjaci: Svjedočenje se nekada izražava riječima, kao u ajetu: *Oni će reći: "Mi to priznajemo na svoju štetu." Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici* (6/130), a nekada se izražava stanjem kao u ajetu: *Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici* (9/17), tj. njihovo stanje tako svjedoči protiv njih, ne u smislu da su to oni izjavili riječima. To se odnosi, također, i na ajet: *i sam je on toga, doista, svjestan* (100/7). Kao što i pitanje nekada bude izraženo riječima, a nekada stanjem, kao u ajetu: *I daje vam od svega onoga što od Njega ištete* (14/34). Kažu: Da se ovdje misli na ono što smo ranije rekli, ukazuje i činjenica da je ovo svjedočenje učinio dokazom protiv njih u pitanju politeizma. Da se to desilo onako kako to neki tvrde, svako bi to spominjao kao dokaz protiv Njega. A ako se kaže: Poslanikovo obavještenje je dovoljan dokaz Njegovog postojanja, odgovor je: da nevjernici, idolopoklonici odbacuju sve s čime su došli poslanici, i ovu i druge stvari. To je učinilo dokaz protiv njih, što upućuje na to da se radi o prirodi u kojoj su stvoreni, a kojoj je imanentna potvrda i priznanje tevhida. Zato je rekao: *i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali", ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali"* (9/172-173).

A što se tiče hadisa na koje je ukazao na početku ove sentence, to su slijedeći hadisi:

Buharija i Muslim navode od Ebu Hurejrea (Allah bio zadovoljan njime) da je Poslanik (alejhi's-selam) rekao: "Svako novorođenče se rađa s prirodom - a u jednoj predaji: u ovoj vjeri - "pa ga roditelji učine Jevrejom, kršćaninom, vatropoklonikom; kao kad se rodi životinja potpunog tijela, da li primjećujete na njoj sakatost?"

U Muslimovom *Sahihu* se prenosi od 'Ijada ibni Hammara da je Poslanik (alejhi's-selam) rekao: "Allah (Uzvišeni) kaže: "Doista sam Ja stvorio Svoje robove u ispravnoj vjeri, pa su ih saletili šejtani i odvojili od njihove vjere, zabranjujući im ono što sam im Ja dozvolio."

Imam Ebu Dža'fer ibni Džerir (neka mu se Allah smiluje) veli: Pričao nam je Junus ibni Abdu'l-A'la, da im je kazivao Ibni Vehb, da ga je

obavijestio Seriiju ibni Jahja, da im je kazivao Hasan ibni Ebi Hasan, prenoseći od Esveda ibni Seri'a iz Beni Sa'da da je rekao: Učestvovao sam sa Poslanikom (alejhi's-selam) u četiri ratna pohoda. Kaže: Desilo se da su se neki počeli okomljivati na potomstvo nakon što su likvidirali borce. Kada je Poslanik (alejhi's-selam) saznao za to, veoma se rasrdio i rekao: "Šta je to nekima pa se okomljuju na potomstvo?" Neki čovjek reče: "Allahov Poslaniče, zar nisu sinovi idolopoklonika?" Poslanik (alejhi's-selam) reče: "I najbolji među vama sinovi su idolopoklonika. Zaista svaka osoba koja se rodi, rodi se s prirodom, i tako ostaje sve dok ne počne govoriti, kada je roditelji učine Jevrejom ili kršćaninom." Hasan veli: "Uzvišeni u Svojoj Knjizi kaže: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo...*

Mi ne odbacujemo mogućnost da su Alahove riječi: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe...* navedene u doslovnom, vanjskom značenju, a ne u smislu svjedočenja stanjem. Jer, prema našem mišljenju, dešava se onako kako je Allah o tome obavijestio. Nema zapreke da se to desi kada Allah hoće. Ali, također ne odbacujemo ni tumačenje kojeg je odabrao Ibni Kesir i kojeg je spomenuo Hasan Basri potkrepljujući ga ajetom. Allah najbolje zna šta je od toga bilo.

U oba slučaja, možemo zaključiti da je Allah (Uzvišeni) uzeo zavjet od ljudske prirode da samo Njemu vjeru ispoljava, da je istina tevhida pohranjena u toj prirodi, da s njom dolazi na ovaj svijet svako novorođenče, da ne odstupa od nje sve dok njegovu prirodu ne iskvari i razori vanjski faktor, faktor koji iskorištava ljudsku predispoziciju za Uputu i za zabludu. To je također skrivena predispozicija koju izbacuju na vidjelo okolnosti i uvjeti.[24]

Istina tevhida nije pohranjena samo u prirodi čovjeka. Ona je također pohranjena u prirodi egzistencije oko njega. Ljudska priroda je samo dio prirode cjelokupne egzistencije, povezana s njom, a ne prekinuta od nje, regulirana istom zakonitošću koja i njom upravlja; prima njene odjeke i signale koji govore o utjecaju i priznanju te velike kosmičke istine.

Princip i zakon tevhida koji upravlja egzistencijom jasno se uočava u obliku Kosmosa, harmoniji i ravnoteži njegovih dijelova, sistemu kretanja, sveobuhvatnosti njegovih zakonitosti i njegovoj apsolutnoj usklađenosti sa

---

[24] V. poglavlje *Haqiqatu'l-insan* u knjizi *Hasaisu tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu, II.*

ovim zakonitostima... i na kraju, prema ono malo znanja do kojeg je stiglo čovječanstvo, u jedinstvu supstance iz koje se sastoje njegovi atomi, a to je energija na koju se svode sve materije prilikom razbijanja njenih atoma i oslobađanja njihova naboja.

Svakim danom ljudi otkrivaju neke strane zakona jedinstva u prirodi ovog Univerzuma, u prirodi zakonitosti koje reguliraju njegova stanja, bez automatizma i determinizma, već prema stalnoj i uvijek novoj Allahovoj odredbi, shodno Njegovoj apsolutnoj volji. Ali, mi se ne oslanjamo na ovo što otkriva hipotetičko ljudsko znanje, koje ne može biti apsolutno izvjesno i tačno, s obzirom na njegova ljudska sredstva, u ustanovljenju ove zakonitosti. Mi to samo uzgred spominjemo. Naš prvi oslonac za utvrđivanje bilo koje apsolutne kosmičke istine je ono što nam je potvrdio i ustanovio Stvoritelj, Znalac onoga što je stvorio. Kur'an-i Kerim ne ostavlja prostora sumnji da je zakon koji upravlja ovim Kosmosom, zakon jedinstva koga je stvorila Jedna Volja Jednog Stvoritelja (Uzvišenog). Kao što ne ostavlja prostora za sumnju u to da je ovaj Kosmos predan i pokoran Svome Gospodaru, da priznaje Njegovu Jednoću, da ga obožava na način koji Allah poznaje, a o kojem znamo samo ono što nas je On obavijestio i ono što vidimo od posljedica djelovanja u vidu sistematičnosti, ustrajnosti i konsekventnosti.[25]

Ova zakonitost koja upravlja cjelokupnim Kosmosom, shodno sveprisutnoj, stalno novoj Allahovoj odredbi u skladu sa slobodnom Allahovom voljom, također važi za biće čovjeka, kao jedno od postojećih bića u Kosmosu; ona je pohranjena i instalirana u njegovoj prirodi; nije neophodna racionalna svijest kako bi se ona spoznala; ona se spoznaje prirodom, ona je prisutna u samom njenom središtu, osjeća je svojim bićem i ponaša se u skladu s njom ukoliko ne iskrsne neki nedostatak i destrukcija koja poremeti njenu unutrašnju spoznaju zakonitosti, te se ona prepusti prolaznim hirovima da njom upravljaju umjesto da se kreće shodno svom pravilnom unutrašnjem redu i zakonitosti.

Ova zakonitost po sebi je ugovor sklopljen između prirode i njenog Stvoritelja, ugovor i zavjet pohranjen u njenom bitku, pohranjen u svakoj živoj ćeliji od njenog stvaranja. To je ugovor koji je stariji od poslanika i poslanstava. Svaka ćelija u njemu svjedoči da je Allah Jedini Gospodar, s jednom voljom koja stvara jednu zakonitost koja njome upravlja i raspolaže. Nema mjesta za prosvjed i prigovor - nakon zavjeta prirode i

25 V. poglavlje *Haqiqatu'l-Kevni,* iz prethodnog izvora.

njenog svjedočenja - bez obzira da li ono bilo jezikom stanja ili jezikom govora, kao što se navodi u nekim predanjima - niko nema pravo reći da ne zna za Allahovu Knjigu koja upućuje tevhidu ili Allahovoj Jednoti, za poslanstva koja su pozivala u tevhid, niti ima pravo da kaže: došao sam na ovaj svijet, našao svoje pretke kako druge Allahu ravnim smatraju, pa nisam imao mogućnosti da spoznam tevhid; moji su preci zalutali, pa sam i ja zalutao; samo oni snose odgovornost, a ja nisam odgovoran. Zato je i došao ovaj osvrt na to svjedočenje:

I to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali", ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?" (7/172-173).

Ali, Allah (Uzvišeni) iz Svoje milosti prema Svojim stvorenjima, zna za njihovu predisponiranost da skrenu s Pravog Puta, ako se na to navedu, te da je njihova priroda izložena faktorima devijacije i destrukcije, kao što kaže Poslanik (alejhi's-selam), djelovanjem džinskih i ljudskih šejtana koji se oslanjaju na slabe tačke u ljudskoj konstrukciji;

iz milosti Svoje prema robovima, Allah je odredio da im neće svoditi račune na osnovu ovog zavjeta prirode, kao što im neće svoditi račune na osnovu razuma kojeg im je dao da njime prosuđuju, sve dok im ne pošalje poslanike i detaljno izloži ajete s ciljem spašavanja njihove prirode od nanosa, blokade i destrukcije i oslobađanja uma od pritiska strasti, slabosti i hirova.[26] Iako Allah zna da su prirode i razumi sami dovoljni za Uputu, bez poslanika i poslanstava i bez podsjećanja i izlaganja ajeta, da prema njima obračunava Svojim robovima, On im se smilovao, shodno Svome znanju, pa je dokaz protiv njih učinio u poslanstvu.

I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze, da bi oni došli sebi (7/174).

Da se vrate svojoj prirodi i ugovoru sa Allahom; da se vrate moći zapažanja i spoznaje koju je Allah pohranio u njihovom biću. Povratak ovim skrivenim snagama dovoljan je da probudi i animira istinu tevhida u srcima i da ih vrati njihovom Jedinom Stvoritelju koji ih je stvorio sa vjerom u

[26] V. komentar ajeta: *o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali* (Nisa', *165)*, u VI džuzu ovog Tefsira, str. 28-39.

tevhid. Zatim se smilovao prema njima, poslao im poslanike i objavio ajete radi podsjećanja i opomene.[27]

Kao primjer devijacije i udaljavanja od prave prirode, kršenja preuzete obaveze proistekle iz ugovora sa Allahom (Uzvišenim) i odstupanja od Allahovih ajeta i znakova nakon njihovog viđenja i saznanja, je onaj kome je Allah poslao Svoje ajete i znakove koji su bili dostupni njegovom pogledu i misli, ali se on udaljio od njih, odbacio ih, priklonio se zemlji i za strastima krenuo; nije se pridržavao prvog zavjeta, a ni ajeta koji uputu daju, pa je šejtan njime ovladao te je protjeran i udaljen od Allahove zaštite, ne smiruje se, nije siguran i nikavog uporišta da nađe.

Ali nadnaravni kur'anski stil ne izlaže primjer na ovaj način. On ga slika u obliku živog, pokretljivog prizora sa vrlo žustrim pokretima, istaknutim karakteristikama, uočljivim crtama i jasnim emocijama; sublimira sve odjeke realnog života pored odjeka sugestivnog izraza.[28]

I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš, on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili. Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zlo čine sami sebi (7/175-177).

Doista je to jedan od čudesnih prizora, sasvim novih u bogatom opusu imaginacija i opisa kojima obiluje ovaj jezik; čovjek kome Allah daje Svoja znamenja, daruje od Svoje dobrote, podučava Svome znanju, nudi potpunu priliku da ostvari Uputu, vezu i uspon; a on odstupa od svega toga u cijelosti; izvlači se iz svega toga kao da su ajeti i znamenja njegova koža koja je srasla s mesom, pa se on izvlači iz nje, zguljuje je sa sebe s naporom i teškoćom kao da se zguljuje koža sa živog bića, a srasla je s njime. Zar nije ljudsko biće izmiješano i povezano s imanom i vjerovanjem u Allaha kao

27 V. poglavlje *Uluhijje we 'ubudijje* i poglavlje *Haqiqatu'l-insani,* u knjizi *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamiji we muqawwimatuhu.*

28 V. poglavlje *Uluhijjetun we 'ubudijjetun* i poglavlje *Haqiqatu'l-insan* u knjizi *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamiji we muqawwimatuhu.*

što je koža povezana s tijelom? Evo, ovaj zguljuje sa sebe i odbacuje Allahove ajete, odbacuje zaštitni omotač i neprobojni štit, napušta Uputu da bi slijedio zabludu, pada i stropoštava se sa svijetlog horizonta da bi se zalijepio za crnu zemlju; tako postaje lahak plijen za šejtana, jer ga ne štiti od njega nikakav zaštitnik niti ga čuva nikakav čuvar. On ga slijedi, ne odvaja se od njega i na kraju ovlada njime. I onda, eto nas pred poraznim, strašnim i deprimirajućim prizorom. Vidimo ovo stvorenje prilijepljeno za zemlju, uprljano glibom; pa zatim pretvoreno u lik psa koji dahće u svakom slučaju, bio gonjen ili na miru ostavljen. Svi ovi pokretljivi prizori izmjenjuju se u neprekidnom nizu, a mašta ih budno prati s emocijom, zadivljenošću i uzbuđenjem. I kada dođe posljednji prizor, prizor dahtanja koje ne prestaje, začuje se zastrašujući, sugestivni osvrt na cijeli prizor:

Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili. Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zlo čine sami sebi (7/176-177).

Takav je njihov primjer. Znamenje, upute i nadahnuća imana su bila srasla s njihovom prirodom, njihovim bićem i cjelokupnom egzistencijom koja ih okružuje. A oni se potom izvlače iz svega toga odbacujući ga u potpunosti; postaju čudovišta, nakaze i degenerici; spuštaju se sa pozicije čovjeka na poziciju životinje, poziciju psa koji se valja po zemlji; na krilima imana bili su u najvišim visinama; sa svojom primordijalnom prirodom bili su u najljepšem obliku; a sada oni padaju sa te pozicije u najniže nizine:

Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zlo čine sami sebi (7/177).

Ima li goreg od ovog primjera? Ima li išta gore od odbacivanja Upute i udaljavanje od nje? Ima li išta lošije od priljepljivanja za zemlju i slijeđenja hirova? Može li čovjek učiniti prema sebi zlo kao što to čini onaj ko ovako postupa? Ko skine sa svoje duše zaštitni ogrtač i neprobojni štit i ostavi je šejtanu da je salijeće i jaše i odvede u životinjski svijet, priljubljen uz zemlju, izgubljen, uznemiren u stanju trajnog dahtanja poput psa!!!

Mogu li nečije riječi osim ovog čudesnog, jedinstvenog Kur'ana, opisati i odslikati ovo stanje na ovakav čudesan i jedinstven način?

I nakon svega, postavlja se pitanje: je li ovo vijest o kojoj se kazuje? Ili je u pitanju samo primjer, simbolika koja se izražava u formi vijesti jer se često događa? S te strane, to je vijest koja se pripovijeda.

Neka predanja spominju da je to vijest, kazivanje o nekom čovjeku u Palestini, koji je bio čestit, prije dolaska Sinova Isrāilovih; iznoseći podrobno slučaj njegovog zastranjenja i pada na način za koji onaj ko dobro poznaje israilijjate u tefsirskim djelima nije siguran da nije iz te kategorije vijesti, ili, u najmanju ruku, nije siguran u sve detalje koji se navode u tim predanjima. Povrh toga, u tim predanjima ima različitosti i konfuzije, što nameće dodatni oprez. U jednom predanju se spominje da je taj čovjek Izraelićanin (Bel'am b. Ba'ura'). U drugom predanju se navodi da je to bio čovjek iz redova palestinskih žitelja gorostasa. U nekim predanjima se spominje da je to bo Arap (Umejje ibni Es-Salt). Navodi se i da je bio jedan od savremenika Resulullahovog (alejhi's-selam) poslanstva (Ebu Amir el-Fasik). Prenosi se također da je taj čovjek bio savremenik Mūsāa (alejhi's-selam). Postoji i predanje u kome se navodi da je taj čovjek živio nakon Mūsāa (alejhi's-selam), tj u vrijeme Juše'a ibni Nuna, koji se borio protiv tirana zajedno sa Israelićanima nakon četrdesetogodišnjeg lutanja koje je uslijedilo poslije odbijanja potomaka Isrāilovih da uđu u Palestinu govoreći Mūsāu (alejhi's-selam), kako to bilježi Kur'an-i Kerim: *Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati* (5/24). U jednom predanju se spominje, kao tumačenje riječi *el-ajat* - dokazi koji su dati tom čovjeku, da se radi o Velikom Allahovom imenu kojim Ga on doziva, pa mu se On odaziva. U jednom drugom predanju se spominje da je u pitanju objavljena Knjiga i da je taj čovjek bio vjerovjesnik. Zatim se navode brojni različiti detalji ove vijesti.

Stoga smo odlučili, shodno našem metodu u *Zilalu*, da ne ulazimo niušta od svega toga. Jer se ništa od toga ne spominje u kur'anskom tekstu, a također ni u pouzdanom hadisu od Poslanika (alejhi's-selam). Smatrali smo da treba da uzmemo ono što se nalazi "iza" ove vijesti. Ona predstavlja stanje onih koji poriču Allahove dokaze nakon što im se razjasne, upoznaju ih, a potom ne usklade svoj život prema njima. O, kako se samo često ponavlja ova vijest u životu ljudi! Koliko je samo onih kojima je dato znanje o Allahovoj vjeri, a oni u njemu uputu ne nalaze, već ga uzimaju kao sredstvo izvrćanja smisla riječima i slijeđenja strasti, njihovih strasti i strasti vlastodržaca koji posjeduju, kako to oni umišljaju, ovozemaljska dobra.

Koliko samo ima alima, koje smo svojim očima vidjeli, koji poznaju bit Allahove vjere, a potom skrenu s Pravoga Puta i obznane nešto drugo, zloupotrebljavajući svoje znanje u namjernim iskrivljavanjima i naručenim fetvama od strane prolazne ovozemaljske vlasti i pokušavajući ustabiliti

pomoću njih ovu vlast koja je nasrnula na Allahovu vlast i Njegove zabrane na cijeloj zemaljskoj kugli!

Vidjeli smo među takvima onog ko zna i govori: Doista je zakonodavstvo pravo Allaha (Uzvišenog), ko tvrdi da ima pravo na njega, pripisuje sebi specifičnost Božanstva, a ko pripisuje sebi Božansko svojstvo postaje nevjernik, kao i onaj ko mu to pravo prizna i slijedi ga u tome. I uprkos ovome, uprkos njegovom poznavanju Istine, koja je nužno poznata u vjeri, on dovu čini, moli za nasilnike, vlastodršce koji tvrde za sebe da imaju pravo na zakonodavne ovlasti, pripisujući sebi time Božansko svojstvo, one koje je i sam proglasio nevjernicima. On ih još naziva i "muslimanima"; naziva ono što oni prakticiraju islamom poslije kojeg nema drugog islama! Vidjeli smo među takvima i onog koji piše o zabrani svih vrsta kamate godinu dana, a potom piše o njenoj dozvoli, također godinu dana. Vidjeli smo među njima onog ko blagosilja nemoral i širenje bluda među ljudima, a zatim tu kaljužu presvlači i zaogrće odorom, znakom i adresom vjere.

Šta je takva osoba osim potvrda vijesti o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga je šejtan dostigao, i on je zalutao? Šta će takva osoba biti osim otjelovljenje izobličenja o kojem Allah (Uzvišeni) govori u kontekstu ove vijesti: *A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće* (7/176).

Da je Allah htio, uzvisio bi ga znanjem o dokazima koje mu je dao. Ali, Allah (Uzvišeni) to nije htio, jer se onaj koji je znao dokaze ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo, a ne za dokazima.

To je primjer svakog kome Allah podari nešto od Svoga znanja, pa se ne okoristi tim znanjem niti se ustabili na putu imana, već se udalji od Allahove blagodati postavši bijedni sljedbenik šejtanov i skončavši kao nakaza na stupnju životinje.

Zatim, kakvo je to dahtanje koje se ne prekida?

To je, po našem osjećanju, kako to sugerišu odjeci ove vijesti i prikazivanje njenih prizora u Kur'anu, dahtanje za ovozemaljskim uživanjima radi kojih se udaljuju oni kojima Allah daje svoje dokaze pa se oni od njih udalje; to nemirno dahtanje koje se nikada ne smiruje; koje onaj koji ga čini ne ostavlja bez obzira da li ga savjetovao da to učini ili ne. On to trajno čini.

Život čovječanstva neprestano otkriva ovakve primjere u svakom mjestu, vremenu i miljeu. Štaviše, prođu brojni periodi, a da oko gotovo i ne vidi osim učenjaka čiji je ovo primjer. Izuzev rijetkih koje je Allah sačuvao, onih koji se ne udaljuju od Allahovih dokaza, ne priklanjaju se ovom svijetu; za svojim strastima ne idu; koje šejtan ne može uniziti i koji ne dahću za prolaznim materijalnim dobrima u rukama vlastodržaca. To je primjer čije se događanje i dešavanje ne prekida: on nije ograničen na slučaj koji se jednom desio, u nekom pokoljenju u povijesti.

Allah naređuje Svome Poslaniku (alejhi's-selam) da svom narodu, kojemu se objavljuju Allahovi ajeti, recitira ajete o ovom primjeru kako se ne bi udaljili od njih nakon što su im dati. I da se nakon njega i njih recitiraju ajeti o ovom primjeru kako se ne bi udaljili od njih nakon što su im dati. I da se i nakon njega i njih recitiraju ajeti o ovom primjeru kako bi se upozorili oni koji znaju nešto od Allahovog znanja da ne skončaju ovako bijednim krajem, da ne zapadnu u dahtanje koje ne prestaje i da ne čine sami sebi nasilje kakvo ni neprijatelj neprijatelju ne čini. S ovako zlosretnim krajem samo sebi zlo i nasilje čine.

Vidjeli smo od takvih - da Allah sačuva i zakloni! - u ovom našem vremenu onog ko kao da vrlo prilježno sam sebi nasilje čini; ili onog ko se zubima čvrsto uhvatio za svoje mjesto u džehennemskoj provaliji bojeći se da mu ga neko od učesnika u nadmetanju s njime neće preuzeti. I on neumorno svako jutro nudi nešto čime učvršćuje svoju poziciju u Džehennemu. Neumorno i neprekidno juri dahćući za ovim ciljem sve dok ne napusti ovaj svijet.

Bože, zaštiti nas i sačuvaj, učvrsti naše noge (na Pravom Putu), podari nam strpljivost i učni da umremo samo kao muslimani!

Potom ponovo zastajemo kod ove vijesti i kur'anskog izražavanja i činimo drugu stanku.

To je primjer znanja koje ne štiti onoga ko ga posjeduje od pritiska strasti i poriva, pa se on priklanja ovom svijetu ne mogavši se pokrenuti od njihove težine i snage privlačnosti; i od slijeđenja svoje strasti, pa ga šejtan dostiže, prati i vodi povodom ove strasti.

I stoga što znanje samo po sebi nije garancija i zaštita, kur'anski program ima svoj način i put formiranja muslimanskih duša i islamskog života. Nauka i znanje nisu samo radi puke spoznaje. On čini znanje vrelim vjerovanjem, poticajnim i pokretljivim, s ciljem realizacije njegovog sadržaja i smisla u svijesti i u životu.

Kur'anski program ne nudi vjerovanje u formi "teorije" koja će se izučavati. To je apstraktno znanje koje ništa ne gradi u svijesti ni u životu. To je "hladno" znanje koje ne štiti od strasti niti imalo ublažava teret pritiska poriva, niti odbija šejtana, već, štaviše, možda mu olakšava i krči put. On također ne nudi ovu vjeru u obliku studija o "islamskom sistemu", "islamskom pravu", "islamskoj ekonomiji", "prirodnim znanostima", "psihologiji", niti je nudi u bilo kojoj formi znanstvenog izučavanja.

On nudi ovu vjeru kao vjerovanje koje podstiče, daje impuls, oživljava, animira, uzdiže i uzvisuje; vjerovanje koje gura na pokret i akciju u cilju realizacije njenog praktičnog sadržaja i značenja odmah nakon njenog učvršćenja u srcu i umu; vjerovanje koje oživljava i animira zamrlo srce, pa ono počinje kucati, kretati se i pažljivo promatrati; vjerovanje koje budi prijemne uređaje u ljudskoj prirodi i ona se vraća prvom Zavjetu koji je dala Allahu (Uzvišenom); vjerovanje koje podiže nivo zanimanja i ciljeva pa ih ne opterećuje privlačnost zemlje i ne priklanjaju se nikada zemlji i ovom svijetu.

On je nudi kao program i način promatranja i razmišljanja koji se razlikuje od ljudskih metoda opažanja i proučavanja, jer je on došao da izbavi i spasi ljude od nedostataka njihovih programa, grješaka i devijacija u njima nastalih pod pritiskom igre i strasti, težine tijela i zavođenja šejtana.

On nudi kao kriterij i mjerilo istine pomoću kojeg se regulišu i korigiraju umovi ljudi i njihove spoznaje i pomoću kojeg se vagaju njihova usmjerenja, kretanja i shvatanja. Ono što prihvati i odobri ovaj kriterij i mjerilo ispravno je i može se ići u tom pravcu, a ono što odbaci ovo mjerilo, proglašeno je neispravnim i mora se odustati od njega i napustiti ga.

On ovu vjeru nudi kao program akcije koja će voditi čovječanstvo, korak po korak, na putu uspona ka vrhu, shodno njegovom planu i procjenama. I tokom konkretne, stvarne akcije i pokreta, on kreira ljudima sistem njihovog života, temelje šeriata, načela ekonomije, društva i politike. A zatim, ljudi svojim umovima, reguliranim i ustrojenim shodno tom Programu, kreiraju i formulišu pravne propise, prirodne i duhovne

znanosti i ostalo što zahtijeva njihov praktični, stvarni život. Formulišu ih, osjećajući u svojim dušama toplinu i impulzivnost vjerovanja, ozbiljnost i realnost šeriata i potrebe stvarnog života i njegove smjernice.

To je kur'anski program kreiranja i obrazovanja muslimanskih duša i islamskog života. A što se tiče teorijskog studiranja radi samog studiranja, to je, ustvari, znanje koje ne čuva i ne štiti od težine zemlje, naleta strasti i zavođenja šejtana i koje ne nudi ljudskom životu ništa dobro.[29]

Kontekst pravi kratku stanku radi osvrta i komentara na ovaj istaknuti primjer u tom prizoru, primjer onoga kome je Allah dokaze Svoje dao, ali koji se od njih udaljio, da je jedina uputa Allahova Uputa. Koga Allah uputi, on je uistinu upućen na Pravi Put, a koga On ostavi u zabludi, on je gubitnik koji ništa ne dobija:

Kome Allah ukaže na pravi put - biće na pravom putu, a koga ostavi u zabludi - taj će izgubljen biti (7/178).

Allah (Uzvišeni) upućuje onoga ko se trudi da bude upućen, kao što kaže Uzvišeni u drugoj suri: *One koji se budu zbog Nas borili, Mi ćemo, sigurno, putevima koji nama vode uputiti* (29/69), i kao što kaže: *Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni* (13/11), i kao što kaže: *I duše i Onoga koji je stvori pa joj put dobra i put zla shvatljivim učini, - uspjeće samo onaj ko je očisti, a biće izgubljen onaj ko je na stranputicu odvodi!* (91/7-10).

Također, Allah u zabludi ostavlja onoga ko sebi zabludu želi, okrećući se od dokaza Upute i sugestija imana i zatvarajući svoje srce, sluh i vid pred njima. To je kao što se spominje u slijedećem ajetu u ovom kontekstu: *Mi smo za džehennem mnoge džinnove i ljude stvorili; oni pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni* (7/179). I kao što kaže Uzvišeni: *Njihova srca su bolesna, a Allah njihovu bolest još povećava* (2/10). I kao što kaže: *Onima koji neće da vjeruju i koji čine nepravdu Allah doista neće oprostiti i neće im put pokazati osim puta u džehennem; u kome će vječno i zauvijek ostati* (4/168-169).

---

[29] V. upoznavanje sa surom El-En'am.

Iščitavanjem i proučavanjem grupe tekstova koji spominju Uputu i zabludu i usklađivanjem svih njihovih značenja, ukazuje nam se jedan put koji je daleko od polemike koju su zapodjeli skolastičari iz različitih sljedbi i koju je potakla kršćanska teologija i mnogobrojni filozofski pravci u vezi sa problemima predodređenja općenito.

Allahovo (Uzvišenog) htijenje, čije određenje se primjenjuje na ljudsko biće, je da se ovo biće stvori sa dvostrukom predispozicijom: za Uputu i zabludu. Ovo, uz činjenicu da je u njegovoj prirodi pohranjena spoznaja Istine o Jednom Božanstvu i usmjerenje ka Njemu, da mu je darovan um kojim može razlikovati zabludu i Uputu i da su mu slati poslanici sa jasnim dokazima kako bi se animirala njegova priroda ako se iskvari, i uputi um ako zaluta. Ali nakon svega ostaje ta dvostruka predispozicija: za Uputu i zabludu, s kojom je čovjek stvoren shodno Allahovoj volji koju u sebi nosi Njegovo određenje.

Ova volja također određuje da Allahovo određenje bude Uputa onog ko se trudi i ulaže napor da bude upućen. I da Allahovo određenje bude zabluda i stranputica za onoga ko ne koristi razum koji mu je Allah podario i sredstva vida i sluha koje mu je dao u otkrivanju i spoznavanju dokaza rasutih na stranicama Kosmosa i poslanicama poslanika, a koje navode na Uputu.

U svim slučajevima ostvaruje se Allahova volja, a ne ostvaruje se ništa mimo nje. I ono što se dogodi, dogodi se Allahovim određenjem, a ne snagom nečega drugog. To ne bi bilo tako da Allah nije htio upravo tako. Ništa se ne bi dogodilo da Allahovo određenje nije odredilo da se ono dogodi. U ovom Univerzumu ne postoji druga volja prema kojoj se odvijaju i dešavaju stvari, kao što ne postoji snaga osim Allahovog određenja, koja stvara događaje. U okviru ove velike istine kreće se čovjek i dešava mu se ono što se dešava od Upute, ali i zablude.

Ovo je islamski koncept koji gradi skupina kur'anskih tekstova, komparativno i sinhronizirano, kada se ne uzimaju pojedinačno, shodno prohtjevima različitih pravaca i sljedbi i kada se ne postavljaju jedni nasuprot drugih prilikom argumentacije i polemike.[30]

I u ovom tekstu s kojim se susrećemo ovdje:

---

[30] V. poglavlja *Et-Tewazun* i *Eš-Šumul* u prvom dijelu knjige *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu*, i poglavlja *Haqiqatu'l-uluhijjeti* i *Haqiqatu'l-insan*, u drugom dijelu iste knjige.

Kome Allah ukaže na pravi put - biće na pravom putu, a koga ostavi u zabludi - taj će izgubljen biti (7/178), potvrđuje da je onaj koga Allah uputi - shodno Njegovoj zakonitosti koju smo predočili u prethodnom pasusu - uistinu na Pravom Putu, da sigurno stiže, da zna Put, da ide Putem i da postiže uspjeh i spas na ahiretu. A da je onaj koga Allah ostavi u zabludi - shodno Njegovoj zakonitosti - gubitnik koji je izgubio sve, a nije dobio ništa. Bez obzira koliko je imao, bez obzira koliko je uzeo, sve je to prašina ili zrak. To je tako, ako ga gledamo iz ugla da je ovaj koji luta izgubio sam sebe, a šta može uzeti i šta može steći onaj ko izgubi samog sebe?!

Ovo naše razumijevanje prethodnog i njemu sličnih ajeta potvrđuje i tekst slijedećeg ajeta:

Mi smo za džehennem mnoge džinnove i ljude stvorili; oni pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni (7/179).

Mnogi od ovih džinova i ljudi stvoreni su za Džehennem! Oni su pripremljeni za njega! Zašto su oni takvi?

Tu postoje dva obzira:

Prvi obzir: Vječnom Allahovom znanju je poznato i otkriveno da će ova stvorenja biti u Džehennemu. Tu nije potrebno da se pojavi djelo kojim zaslužuju Džehennem u svijetu stvarnosti. Znanje Allaha (Uzvišenog) je sveobuhvatno i nije uvjetovano vremenom i pokretom nakon kojeg nastaje djelo u dogođenom svijetu ljudi.

Drugi obzir: Ovo vječno znanje - koje nije vezano za vrijeme niti za kretanje u dogođenom svijetu ljudi - nije ono to koje gura stvorenja u zabludu zbog koje zaslužuju Džehennem, već su oni, kako to izričito spominje ajet:

... pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju (7/179).

Oni nisu otvorili srca i umove koji su im dati da njima shvaćaju, a dokazi imana i Upute su prisutni u Univerzumu i u poslanicama, spoznaju ih otvorena srca i otvorene oči; oni nisu otvorili svoje oči da vide Allahove

kosmičke dokaze; nisu otvorili svoje uši da čuju Allahove ajete koji se uče. Pokvarili su ove uređaje koji su im darovani, a oni ih nisu upotrijebili. Živjeli su nemarno, ne razmišljajući:

... oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni (7/179).

Oni koji su nemarni prema Allahovim dokazima oko njih u Kosmosu i u životu, oni koji su indiferentni prema događajima i promjenama koje se dešavaju oko njih, pa ne vide u njima Allahovu ruku... oni su kao stoka, čak i gori. Stoka ima svoje prirodne instinkte i predispozicije koje ih upućuju i usmjeravaju. A džinovi i ljudi su snabdjeveni umom koji može shvaćati, okom koje može vidjeti i uhom koje ubire. Pa, ako ne otvore svoja srca, oči i uši da spoznaju, ako prolaze kroz život nemarni i indiferentni, ako njihova srca ne hvataju i ne shvataju njegova značenja i ciljeve, ako njihove oči ne registriraju njegove prizore i njihova značenja, ako njihove uši ne primaju njegove odjeke i nagovještaje, oni su tada gori od stoke koja je prepuštena njihovim instinktima i prirodnim sposobnostima koje ih usmjeravaju. I oni su tada za Džehennem stvoreni. Allahovo određenje ih vodi njemu, shodno Njegovoj volji prema kojoj ih je stvorio sa tim predispozicijama i kada je odredio ovaj sistem nagrade i kazne. I oni su - kao što i jesu u Allahovom vječnom znanju - gorivo džehennemsko od kada postoje!

Nakon prezentacije prizora kosmičke povelje o tevhidu i primjera osobe koja je odstupila od ove povelje i udaljila se od Allahovih dokaza nakon što mu ih je dao, dolazi osvrt sa smjernicom kojom se naređuje zanemarivanje onih koji su odstupili i skrenuli sa Pravog Puta, oličenih u idolopoklonicima koji su se suprotstavljali pozivu islama politeizmom, koji su iskretali Njegova imena i iskrivljavali ih nazivajući njima lažne ortake:

Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena - kako budu radili, onako će biti kažnjeni! (7/180).

Ateizacija je devijacija ili iskrivljavanje. Idolopoklonici na Arabijskom poluotoku su iskrivili Allahova lijepa imena nazivajući njima svoja lažna božanstva. Iskrivili su ime Allah i njime nazvali Lata, a imenom El-Aziz nazvali su, iskretanjem, El-Uzzaa. Ajet ustvrđuje da ova lijepa imena pripadaju samo Allahu; naređuje da vjernici samo Njega zovu takvim imenima, bez iskretanja i iskrivljavanja; da se klone onih koji iskreću i koji

su skrenuli sa Pravog Puta, ne pridajući im značaj i ne obazirući se na njihov ateizam. Njihov slučaj je prepušten Allahu. Oni će se susresti sa svojom kaznom koja ih čeka kod Njega. A kakva je to samo prijetnja i upozorenje!

Ova naredba da se zanemari slučaj ateizacije Allahovih imena ne odnosi se samo na taj historijski slučaj, niti na iskretanje Allahovih imena kroz njihovo formalno iskrivljavanje i davanje istih lažnim božanstvima. Ona se odnosi na sve vidove ateizma i u svim njegovim formama. Odnosi se na one koji ateiziraju, tj. iskrivljuju ili odstupaju u svom poimanju Istine Božanstva općenito, kao što su oni koji Mu pripisuju sina, kao što su oni koji tvrde da je Njegova volja (Uzvišenog) ograničena zakonitostima kosmičke prirode. Ili kao što su oni koji tvrde da način Njegovih djelovanja sliči načinu ljudskih djelovanja - a niko nije kao On (Uzvišeni); a također i oni koji tvrde da je On (Uzvišeni) Bog na nebesima kada je u pitanju upravljanje sistemom Kosmosa i svođenje računa ljudima na ahiretu. Ali da nije Bog i na Zemlji niti u životu ljudi. Nije Njegovo - prema njihovoj tvrdnji - da propisuje zakone za ljudski život. Već su ljudi ti koji propisuju i određuju zakone prema njihovim umovima, iskustvima i interesima, onako kako ih oni vide. Ljudi su u ovome sami za sebe bogovi, ili su jedni za druge bogovi! Sve je to ateizam ili skretanje od istine o Allahu, Njegovim svojstvima i osobenostima Božanstva. Muslimanima je naređeno da se okrenu od svega toga i da ga zanemare. A ateistima je zaprijećeno Allahovom kaznom zbog onoga što rade!

Kontekst potom ide dalje razvrstavajući stvorenja, nakon što je ranije spomenuo one koje je stvorio za Džehennem, koji *pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju* (7/179)... Među njima su i oni koji ateiziraju Allahova imena i iskrivljuju ih. Među njima opet ima i onih koji se drže Istine, pozivaju ljude njoj, sude prema njoj i ne udaljuju se od nje. A ima i onih koji stoje nasuprot ovima: poriču Istinu i niječu Allahove dokaze. Što se tiče onih prvih, kontekst potvrđuje njihovo čvrsto postojanje na zemlji, bez sumnje u to. Oni su čuvari Istine onda kada se udalje od nje oni koji su skrenuli i odstupe oni koji odstupaju. I onda kada ljudi ne vjeruju u Istinu i odbace je, oni ostaju uz nju čvrsto i nepokolebljivo. A što se tiče onih drugih, on otkriva njihov

zastrašujući kraj. A Allahova obmana i njihovo namamljivanje je doista čvrsto i trajno:

A među onima koje stvaramo ima ljudi koji druge upućuju istini i koji prema njoj pravedno sude. A one koji Naše riječi poriču Mi ćemo malo pomalo, a da oni neće ni znati, u propast voditi i davaću im vremena, obmana Moja doista je trajna (7/181-183).

Čovječanstvo ne bi zasluživalo počast da u njemu nije uvijek bila - pa i u najtežim i najcrnjim okolnostima - ta zajednica koju Allah naziva Ummetom, islamskim terminom za zajednicu, a to je zajednica koja ima jedno vjerovanje oko koga se okuplja i koja je lojalna jednom vodstvu utemeljenom na tom vjerovanju. To je Ummet koji je nepokolebljivo uz Istinu, koji postupa prema njoj u svakom slučaju; on je čuvar Allahovog emaneta na zemlji, svjedok zavjeta Njemu, protiv svih ljudi, Ummet koji predstavlja Allahov dokaz protiv zalutalih, onih koji poriču zavjet dat Njemu u svakoj generaciji.

Zastat ćemo trenutak pred karakteristikom ovog Ummeta: *koji druge upućuju istini i koji prema njoj pravedno sude* (7/181).

Karakteristika ovog Ummeta čije postojanje na zemlji se ne prekida, bez obzira koliki broj njegovih članova bio, je da oni *druge upućuju istini.* Oni pozivaju Istini; ne prešućuju da pozovu s Istinom i u Istinu; ne zatvaraju se sami u sebe i ne povlače se sa Istinom koju poznaju. Naprotiv, oni druge upućuju Istini. Njima pripada vodstvo među onima oko njih koji su zalutali i udaljili se od Istine poričući zavjet. Oni imaju pozitivan i konstruktivan rad koji se ne svodi samo na spoznaju Istine, već se proširuje i na upućivanje Istini, pozivanje njoj i vođenje uime nje.

I koji prema njoj pravedno sude (7/181). Prelaze sa spoznaje Istine i upućivanja njoj na primjenu ove Istine u životu ljudi i suđenje među njima u skladu s njom, ostvarujući pravdu koja se ne može uspostaviti osim presuđivanjem prema njoj. Ova Istina nije došla da bi bila samo apstraktno znanje koje se spoznaje i izučava, niti puko savjetovanje kojim se upućuje i upoznaje drugi. Ova Istina je došla da presuđuje u svim pitanjima ljudi. Arbitrira u pogledu njihovih doktrinalnih shvatanja, pa ih ispravlja i uspostavlja prema njoj; presuđuje u njihovim obredima čineći ih ogledalom veze čovjeka sa svojim Gospodarom; presuđuje u njihovom stvarnom životu uspostavljajući sistem i režim života i njegovih stanja shodno njenom programu i principima i sudeći svojim šeriatom i propisima utemeljenim na ovom šeriatu; presuđuje u njihovim običajima,

tradicijama, etici i ponašanju uspostavljajući ih sve na ispravnim shvatanjima utemeljenim na toj Istini; presuđuje u pogledu metoda i načina njihovog razmišljanja, njihovih znanosti i cjelokupne kulture regulišući ih prema svojim mjerilima. Kada se sve ovo postigne, ova Istina egzistira i postoji u životu ljudi i uspostavlja se pravda koja se bez ove Istine ne može uspostaviti. To je ono što prakticira taj Ummet nakon upoznavanja s Istinom i upućivanja njoj.

Priroda ove vjere je jasna i ne trpi nejasnoću; čvrsta je i ne prihvata razvodnjavanje. Oni koji negiraju ovu vjeru imaju poteškoća u primjeni ove njene jasne i čvrste naravi. Stoga oni usmjeravaju u tom pravcu trud koji ne posustaje i kampanje koje ne prestaju, upotrebljavajući sva sredstva, svu aparaturu i sva iskustva kako bi je preusmjerili i razvodnili njenu prirodu. Oni nemilosrdno, zvjerski uništavaju svaku najavu i prethodnicu preporoda i čvrste, uporne životnosti posredstvom režima koje uspostavljaju i održavaju u svim krajevima na Zemlji. Oni opunomoćuju profesionalne alime ove vjere i preko njih pokušavaju da gospodare njom, izvitoperuju njen smisao, dozvoljavaju ono što je Allah zabranio, razvodnjavaju ono što je propisao, blagosiljaju grijeh i nemoral podižući pri tome bajrak vjere i njene parole i transparente. Oni oklizuju one koji su navučeni u materijalističke civilizacije, koji preuzimaju njihove teorije i sisteme pokušavajući da navuku i islam da se oklizne u imitaciju ovih teorija i sistema, u isticanje njihovih parola ili preuzimanje iz njihovih teorija, zakona i programa. Oni predstavljaju islam koji vlada životom kao historijski događaj koji je prošao i koji se ne može povratiti. Čak pri tome i hvale i ističu veličinu ove prošlosti kako bi omamili osjećanja muslimana, da bi im potom rekli, u sjeni ovog omamljivanja: Islam danas mora biti prisutan u dušama svojih pristalica samo kao vjerovanje i vjerski obred, a nikako kao šeriat i sistem života. Dovoljno je i njemu i vama ta stara, historijska slava. U protivnom, ova vjera mora evoluirati i razvijati se. Tako ona postaje arbitrirana i uvjetovana stvarnošću ljudskog života, pečatira i ovjerava sve ono što joj oni serviraju od koncepta i zakona. Oni ustanovljuju za stanja koja uspostavljaju u svijetu - koji je bio islamski - teorije koje poprimaju formu dogme i vjere kako bi one zauzele mjesto te stare vjere. Dolaze tim povodom s "Kur'anom" koji se uči i proučava kako bi zauzeo mjesto tog starog Kur'ana. Pokušavaju da promijene prirodu tog društva - kao što pokušavaju da promijene prirodu ove vjere - kao posljednje sredstvo kako ova vjera ne bi pronalazila srca podesna za Uputu. Pretvaraju društva u razdrobljene mrvice koje se utapaju u blato seksa, erotike, nemorala i iskvarenosti, zabavljene pribavljanjem zalogaja hrane

za život koga teško i s naporom nalaze, kako se ne bi probudio i osvijestio nakon zalogaja i seksa i poslušao Uputu ili se vratio vjeri.

To je žestoka borba protiv ove vjere i Ummeta koji upućuje njoj i pokušava da pravedno sudi prema njoj; borba u kojoj se koriste sva raspoloživa oružja bez ustručavanja i sva sredstva bez računa; borba u kojoj se mobiliziraju snage, efektive i svjetski informativni mediji; u koju su se uključili međunarodni sistemi i organizacije i zbog koje se štite stanja i režimi koji ne bi ostali ni jedan dan da nije ove međunarodne zaštite i jamstva.

Ali jasna i čvrsta priroda ove vjere ostaje i dalje nepokolebljiva u ovoj žestokoj borbi. Muslimanski Ummet, zasnovan na ovoj Istini, i dalje postojano i nepokolebljivo prkosi zvjerskim operacijama uništavanja i iskorjenjivanja. A Allah čini šta hoće.

A one koji Naše riječi poriču Mi ćemo malo pomalo, a da oni neće ni znati, u propast voditi, i davaću im vremena, obmana Moja doista je trajna (7/182-183).

Ovo je snaga na koju oni ne računaju vodeći ovu krvavu borbu protiv ove vjere i protiv Ummeta koji se pridržava te vjere, ujedinjen u njoj i okupljen oko nje. To je snaga koju zanemaruju oni koji Allahove dokaze poriču. Oni uopće ne shvaćaju da ih Allah, malo pomalo, a da oni i ne znaju, u propast vodi. Ne računaju da im Allah daje vremena do određenog roka. Oni ne vjeruju da je Allahova obmana trajna. Oni jedni s drugima prijateljstvo i savezništvo sklapaju i, vidjevši snagu svojih prijatelja na zemlji, zaboravljaju najveću nadmoćnu snagu. To je Allahov način postupanja sa onima koji poriču. Popušta im uzde; daje im vremena za griješenje i nasilje kako bi ih namamio, malo pomalo, na put propasti i kako bi obmana i spletka bile efektnije i dublje. Ko je taj ko čini obmanu? To je Silni, Onaj koji ima moć i snagu. Ali oni su nemarni. A konačan ishod je u korist bogobojaznih, onih koji upućuju Istini i prema njoj pravedno sude.

Kur'an je sučeljavao sa ovom strašnom prijetnjom narod koji je poricao Allahove dokaze u Mekki - a kur'anski tekst je uvijek dalekosežniji i obuhvatniji od posebnog slučaja - prijeteći im zbog njihovog stava prema muslimanskoj zajednici, koju naziva, shodno islamskoj terminologiji,

Ummetom, davanjem vremena, namamljivanjem i jakom obmanom. Nakon ove prijetnje, on ih poziva da upotrijebe svoja srca, oči i uši, kako ne bi bili među onima koji su stvoreni za Džehennem i od onih koji su nemarni. Poziva ih na razmišljanje o slučaju njihova Poslanika koji ih poziva Istini i upućuje njoj; i na promatranje carstva nebesa i Zemlje i rasutih Allahovih dokaza u tom carstvu. Upozorava ih na protok vremena što signalizira na približavanje nepoznatog roka, a oni još uvijek nemarni:

Pa zašto oni ne razmisle da njima poslani poslanik nije lud; on samo otvoreno opominje. I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an, vjerovati? (7/184-185).

Kur'an ih trza iz drijemeža, budi ih iz njihovog nemara i spašava ispod naslaga njihovu prirodu, umove i osjećanja. On se obraća kompletnom ljudskom biću, sa svim sistemima prijema i odgovora. On im ne upućuje apstraktnu, hladnu polemiku; on oslobađa cjelokupno njihovo biće i potresa ga iz njegovih dubina:

Pa zašto oni ne razmisle da njima poslani poslanik nije lud; on samo otvoreno opominje (7/184).

Govorili su o Poslaniku (alejhi's-selam), u propagandnom ratu koji je protiv njega vodila elita Kurejšija pokušavajući obmanuti ljude: Muhammed je lud. Zato on govori ovako čudnim govorom, neuobičajenim u stilu načina izražavanja običnih ljudi.

Establišment i glavešine Kurejšija su znali da oni lažu. Brojna predanja potvrđuju da su oni znali istinu o slučaju Poslanika (alejhi's-selam), da se nisu mogli suzdržati i odoliti da slušaju Kur'an a da ih se on duboko ne dojmi. Slučaj Ahnesa ibni Šurejka, Ebu Sufjana ibni Harba i Amra ibni Hišama (Ebu Džehla) koji su kriomice slušali Kur'an tri noći nalazeći u sebi njegov utjecaj, je poznat.[31] Također slučaj 'Utbe ibni Rebi'a i njegovog slušanja sure Fussilet od Poslanika (alejhi's-selam) i njegova potresenost pred njenim potresajućim odjecima.[32] Takav je i slučaj njihove urote pred samu sezonu hadždža kada su govorili ljudima o Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i onome što je bilo objavljeno od Kur'ana, da bi na kraju, a to je bio govor Velida ibni Mugire izaslanstvima, rekli: To je vradžbina koja djeluje. Sva ova predanja potvrđuju da im nije bila nepoznata suština ovog

[31] V. *U okrilju Kur'ana*, VI, str. 56-57.
[32] V. *U okrilju Kur'ana*, VII, str. 201-205.

slučaja. Oni su se samo oholili i bojali su ga se zbog svoje vlasti koju je ugrožavao šehadet svjedočenje "da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov Poslanik", koji oduzima pravo ljudima da ljude čine robovima nekom drugom mimo Allahu i koji predstavlja prijetnju za svakog ljudskog tiranina i nasilnika.

Otuda su iskorištavali jedinstvenost ovog čudesnog Kur'ana i njegovu divergentnost u odnosu na uobičajen ljudski govor; kao što su koristili predstavu koja je bila poznata kod njih i kod onih prije njih o vezi između predskazanja i ludila. A izgovor riječi i simbola tumače oni koji prate ovog ludog prema svojim željama, a potom tvrde da im to dolazi iz nevidljivog svijeta. Iskorištvali su ove nataložene predstave kako bi obmanuli mase da ono što govori Muhammed, govori, ustvari, iz ludila koje ga je obuzelo i da dolazi sa neobičnim, čudnim govorom jer je on lud![33]

Kur'an ih poziva na razmišljanje i proučavanje slučaja njihovog poznanika, kojeg su poznavali odprije i iskušali, ali nisu ranije znali za mentalni nedostatak kod njega. Svjedočili su da je on pouzdan i iskren, kao što su svjedočili da je mudar; postavili su ga za arbitra u slučaju postavljanja Hadžeru'l-esveda i bili zadovoljni njegovom presudom spasivši se ovom mudrom presudom od izbijanja smutnje među njima koja je gotovo bila planula; pohranjivali su kod njega svoje stvari na čuvanje koje su ostale kod njega sve dok nije napustio Mekku kao muhadžir, pa ih je umjesto njega vratio njegov amidžić Alija (Allah njime bio zadovoljan).

Kur'an ih poziva da razmišljaju i proučavaju slučaj ovog njihovog druga čija im je prošlost u cijelosti bila poznata, a svaka stvar vezana za njega bila je otkrivena pred njima. Zar on ima ludilo? Zar je ovo govor ludaka i djelo ludaka? Ne, nikako!

... *Njima poslani poslanik nije lud; on samo otvoreno opominje* (7/184). Nema zbrke ni u njegovom umu ni u njegovom govoru. On je samo rječiti i jasni opominjač. Njegov govor se ne može pomiješati sa govorom ludaka, niti njegovo stanje sliči stanju ludih osoba.

Zatim...

I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio? (7/185).

---

33 V. o predstavi Vjerovjesnika i o njenoj vezi sa ludilom u različitim džahilijjetima u VII džuzu *Okrilja*, str. 235-243.

Ovo je drugi potres pred ovim čudesnim Kosmosom. Posmatranje otvorenim srcem i okom koje vidi ovo prostrano, ogromno i veličanstveno carstvo samo je dovoljno da protrese prirodu ispod naslaga i animira ljudsku prirodu na spoznaju skrivene Istine u njemu, stvaranja koje svjedoči tu Istinu i nadnaravnosti koja ukazuje na Jednog, Moćnog Stvoritelja. I promatranje svega onoga što je Allah stvorio - a koliko samo ima u carstvu nebesa i Zemlje stvari - zapanjuje srce, zbunjuje misao i primorava um na istraživanje Izvora svega toga i Volje koja je stvorila ova stvorenja u ovom ciljanom sistemu.

Zašto su stvorenja stvorena na ovakav način, a ne na neki drugi, od bezbrojno mogućih načina bitisanja? Zašto su se ustabilila i ustalila na ovom svom načinu i putu i ko ih održava u ovom prvobitno stvorenom obliku? Šta je tajna jedinstva koja prožima njihovu prirodu ako to nije ovaj jedinstveni zakon čiji je izvor Jedna Volja koju odražava sveobuhvatna, ciljana odredba - kader?

Živo tijelo, zapravo živa ćelija je mudžiza od koje ne prestaje čuđenje. Njena egzistencija, struktura, ponašanje, stalni procesi promjene koji se dešavaju u njoj svakog momenta uz očuvanje njenog postojanja, posjedovanje sredstva obnove i reprodukcije, njeno poznavanje svoje funkcije i produžetka te funkcije u potomstvu! Ko je taj ko posmatra ovu jednu ćeliju, a onda mu pamet, um, smireno zaključuje - a da ne govorimo o njegovoj prirodi i savjesti - da ovaj Kosmos nema Boga, ili da pored Allaha ima još bogova?

Produžetak života putem spajanja spolova i rađanja potomstva je svjedok koji govori svakom srcu i svakom umu o planiranju Jednog Stvoritelja i Planera. U protivnom, ko je taj ko može jamčiti da će uvijek u životu postojati muško i žensko u potomstvu i to u omjerima koji omogućuju ovo međusobno spajanje? Zašto ne dođe vrijeme u životu pa da se rađaju samo muški ili samo ženski potomci? Kada bi se to desilo, potomstvo bi bilo prekinuto u toj generaciji. Ko održava ovu trajnu ravnotežu u svim generacijama?

Ravnoteža je primjetna pojava u cijelom carstvu nebesa i Zemlje - a ne samo u ovom fenomenu života -; ona je primjetna u strukturi atoma kao što je primjetna i u strukturi galaksije. Primjetna i kod živih bića i kod stvari. Kad bi se poremetila ova ravnoteža koliko za jednu dlaku, Kosmos

više ne bi postojao ni jednog trenutka. Ko je taj ko drži glavno kormilo ravnoteže u cijelim nebesima i Zemlji?[34]

Arapi na Arabijskom poluotoku kojima se Kur'an obraća po prvi puta nisu znanjem koje su posjedovali mogli otkriti obim i domet ove ravnoteže i harmonije u carstvu nebesa i Zemlje i onome što je Allah stvorio. Ali ljudska priroda susreće se sa ovim Kosmosom u svojim dubinama i uspostavlja vezu s njim jezikom koji ne govori osim u ovim dubinama. Dovoljno je da čovjek gleda ovim srcem i okom u ovaj Kosmos pa da primi njegove odjeke i sugestije primanjem koje nadahnjuje i upućuje.

Čovjek je upućen svojom prirodom - primajući odjeke i signale Univerzuma u svom osjećanju - došao do uvjerenja da on ima Boga. Ova istina nije nikada bila odsutna iz njegovog osjećanja. On je samo griješio u određivanju svojstva i karaktera Istinitog Boga da bi ga poslanstvo upućivalo na pravilno viđenje i shvatanje.[35]A što se tiče novih ateista - sljedbenika "naučnog socijalizma" -, oni su nakaze izopačene prirode. Oni zapravo poriču prirodu prkoseći njenom upornom zahtjevu kojeg osjećaju u sebi. Kada se jedan od njih ispeo u atmosferu i vidio taj zapanjujući prizor - prizor Zemlje u obliku lopte obješene u Kosmosu -, njegova priroda je progovorila: Šta je to drži ovako u Kosmosu? - Ali kada je sletio na Zemlju i prisjetio se terora i zastrašivanja države, rekao je da on tamo nije našao Allaha. Prikrio je uporno navaljivanje svoje prirode i njen poklič u njegovim dubinama pred prizorom nečega iz carstva nebesa i Zemlje.

Allah, koji se obraća čovjeku ovim Kur'anom, je Taj koji je stvorio čovjeka i koji zna prirodu tog čovjeka.

I na kraju dodiruje njihova srca sa lebdećom smrću koja se, skrivena od njih, nalazi u blizini, u nepoznatom, skrivenom svijetu, a oni su prema njoj nemarni:

I da im se, možda, kraj njihov primakao? (7/185).

Šta znaju, možda je njihov kraj blizu! Šta ih zadržava u njihovom nemaru ravnodušnim, a od njih je zastrt Allahov nevidljivi svijet i u Njegovoj su moći, ne mogu umaći?

Ovaj dodir skrivenim rokom - koji se možda primakao - potresa ljudsko srce dubokim potresom. Možda će se probuditi, otvoriti i vidjeti.

---

[34] V. *Hasaisu'l-tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu, II*, poglavlja Haqiqatu'l-kewni i *Haqiqatu'l-hajat*.

[35] V. poglavlja *Uluhijje we 'ubudijje* i *Haqiqatu'l-insan*, u prethodnom izvoru.

Allah, Objavitelj ovog Kur'ana i Stvoritelj ovog čovjeka, zna da ovaj dodir ne ostavlja ljudsko srce ravnodušnim. Ali neka srca prkose nakon toga i ohole se.

Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an vjerovati? (7/185).

Nema ničeg nakon ovog govora, govora zbog kojeg će se potresti ili smekšati srca.

Ovi dodiri, kojih ima više u jednom ajetu, otkrivaju nam metod Kur'ana u obraćanju ljudskom biću. On ne ostavlja nijednu njegovu stranu, a da joj se ne obraća; ne ostavlja nijednu njegovu strunu, a da je ne dira. On se ne obraća intelektu, ali ga ne zanemaruje. Usput, potresajući cijelo ljudsko biće, dodiruje ga i budi. Ona na putu prema njemu ne ide putem hladne dijalektike, već ga animira da posmatra i razmišlja dok toplina života, u nadirućem valu, struji kroz njega. Tim pravcem uvijek treba da se usmjeri metod pozivanja Allahu. Čovjek je čovjek. Kur'an je Kur'an, vječni Allahov govor i Allahovo obraćanje čovjeku koji se ne mijenja, bez obzira koliko naučio i koliko "napredovao".

Ovdje kontekst pravi kratku stanku radi osvrta, ustanovljujući tekuću Allahovu zakonitost vezanu za Uputu i zabludu, shodno Njegovom htijenju da bude upućen onaj ko traži Uputu i na tom putu trud ulaže, a da u zabludi bude ostavljen onaj ko svoje srce okrene od dokaza Upute i nadahnuća imana. Povod ovome je ono što je kontekst ranije izložio o stanju onih kojima se obraćalo ovim Kur'anom, na kur'anski način izlaganja općeg pravila kroz pojedinačni primjer, i nepromjenljive, stabilne zakonitosti kroz prolazni slučaj:

Koga Allah u zabludi ostavi, niko ga ne može na pravi put uputiti! On će ih ostaviti da u nevjerstvu svojem lutaju (7/186).

Oni koji lutaju, lutaju zato što zanemaruju promatranje i razmišljanje. Ko zanemaruje promatranje Allahovih dokaza i njihovo proučavanje, Allah ga u zabludi ostavlja. A koga Allah u zabludi ostavi, niko ga, mimo Njega, uputiti ne može:

Koga Allah u zabludi ostavi, niko ga ne može na pravi put uputiti! (7/186).

Kome Allah propiše zabludu - prema tom Njegovom zakonu - ostaje u svom nevjerovanju i sljepoći zauvijek:

On će ih ostaviti da u nevjerstvu svojem lutaju (7/186).

Nema nepravde u njihovom ostavljanju u sljepoći; oni su ti koji su zatvorili svoje poglede i oči; oni su stavili izvan upotrebe svoja srca i udove; oni su bili nemarni prema krasotama stvorenja, tajnama Bitka i svjedočenju stvari - prema kojima ih usmjerava u prethodnom ajetu - ma kuda se pruži pogled u ovom Kosmosu, vidi čudo; gdje god se otvori oko, "padne" na znak; gdje god se čovjek osvrne na sebe, ili ono što ga okružuje, otkriva nadnaravnost u njegovoj konstrukciji u svemu oko njega. Pa ako je slijep na sve ovo, bit će ostavljen u toj svojoj sljepoći; ako ne vjeruje nakon svega ovoga i prelazi preko Istine, bit će ostavljen u svom nevjerovanju sve dok ga ono ne odvede u propast:

On će ih ostaviti da u nevjerstvu svojem lutaju (7/186).

Ovi koji su nemarni i ravnodušni prema onome što je oko njih, slijepi na ono što ih okružuje, pitaju Poslanika (alejhi's-selam) o Smaku svijeta, dalekom i skrivenom u nepoznatom vremenu. Kao onaj ko ne vidi šta je pod njegovim nogama, a želi da vidi ono što je na dalekom horizontu!

Pitaju te o Smaku svijeta kada će se zbiti. Reci: "To zna jedino Gospodar moj, On će ga u njegovo vrijeme otkriti, a težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći". Pitaju te kao da ti o njemu nešto znaš. Reci: "To samo Allah zna, ali većina ljudi ne zna". Reci: "Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju" (7/187-188).

Vjerovanje u ahiret, te obračun, nagradu i kaznu koje ga prate, predstavljalo je potpuno iznenađenje za idolopoklonike na Arabijskom poluotoku. Premda je ovo vjerovanje izvorno ukorijenjeno u Ibrahimovoj (alejhi's-selam) vjeri, a on je pradjed ovih pagana, a također i u vjeri Ismailovoj (alejhi's-selam), njihovog plemenitog praoca. Međutim, oduljilo se vrijeme za njih i nastala je udaljenost i razmak između njih i temelja

islama koje su ispovijedali Ibrahim i Ismail. Tako da je vjerovanje u ahiret u potpunosti nestalo i izbrisano iz njihovih shvatanja i predstava. Ono je za njih bilo najčudnija stvar i najdalja od njihovih poimanja. Čudili su se i čudili Poslaniku (alejhi's-selam) jer im on govori o životu nakon smrti, o proživljenju, polaganju računa, nagrađivanju i kažnjavanju, kao što o njima kazuje Kur'an u drugoj suri:

Dok oni koji ne vjeruju govore: "Hoćete li da vam pokažemo čovjeka koji predskazuje da ćete, kada se sasvim raspadnete, zaista, ponovo stvoreni biti? Iznosi li on o Allahu laži ili je lud?" Nijedno, već će oni koji u onaj svijet neće da vjeruju na muci biti i u zabludi su velikoj (34/7-8).

Allah je znao da nijedan ummet ne može predvoditi čovječanstvo i svjedok protiv njega biti, kao što je to funkcija i zadaća muslimanskog Ummeta, osim ako ima jasno i u svijesti čvrsto utemeljeno vjerovanje u ahiret. Shvatanje života kao perioda ograničenog granicama ovozemnog života i granicama ove male Zemlje ne može formirati ummet sa naznačenom karakteristikom i funkcijom.

Vjerovanje u ahiret predstavlja širinu u poimanju, prostranstvo u duši i produžetak života; ono je nužno za formiranje same ljudske duše kako bi bila podesna da joj se povjeri ta velika uloga i zadaća. To vjerovanje je također neophodno kako bi se obuzdala i suzdržala od sitnih prohtjeva i njenih ograničenih želja i ambicija, kao i radi širine prostora za aktivnost, kako je ne bi razočarali bliski rezultati i obeshrabrile bolne žrtve da ne ide dalje u pozivanju u dobro, činjenju dobra, predvođenju u dobru, bez obzira na bliske rezultate i bolna žrtvovanja. To su svojstva i osjećanja nužna također u obavljanju te velike uloge i zadaće.

Vjerovanje u ahiret je razmeđe između širine viđenja i shvatanja u duši "čovjeka" i suženosti viđenja i njegovo svođenje u granice osjetilnog u saznavanju "životinje". Spoznaja životinje ne odgovara i ne pogoduje za vođenje čovječanstva i izvršenje Allahovog emaneta u valjanom hilafetu.

Zbog svega toga, dolazi snažna potvrda vjerovanja u ahiret u Allahovoj vjeri. Slika ahireta u ovoj posljednjoj vjeri je dostigla svoj maksimum u širini, dubini i jasnoći, tako da je svijet ahireta u osjećanju muslimanskog Ummeta stabilniji, jasniji i dublji od svijeta dunjaluka u kojem stvarno žive. Time je ovaj Ummet postao dostojan da predvodi čovječanstvo valjanim predvođenjem koje je zapamtila ljudska povijest.[36]

---

[36] V. *U okrilju Kur'ana*, VII, str. 191-198, i knjigu *Mešahidu'l-qijameti fi'l-Qur'an*.

Mi se na ovom mjestu u kontekstu sure El-A'raf nalazimo pred jednom od scena čuđenja i osude kojima se idolopoklonici suprotstavljaju vjerovanju u ahiret, a koje se pokazuje u njihovom pitanju o Smaku svijeta na način kako to čini osoba koja se izigrava, negoduje i potcjenjuje:

Pitaju te o Smaku svijeta kada će se zbiti (7/187).

Smak svijeta je tajna, tajna koju je Allah sačuvao isključivo za Sebe. Nije je saopćio nijednom Svome stvorenju. Ali idolopoklonici pitaju Poslanika (alejhi's-selam) o tome. Ili se radi o pitanju onog ko ispituje, ili o pitanju onog koji se čudi, ili je to pitanje onog koji potcjenjuje i omalovažava. "Kada će biti?" Tj. kada je njegov rok u kojem će doploviti i ustabiliti se?

A Poslanik (alejhi's-selam) je čovjek, ne tvrdi da zna nevidljivo i nedokučivo; naređeno mu je da pitanje nevidljivog prepusti njegovom Vlasniku, da ljude podući da je to Božanski prerogativ, a da je on čovjek koji ne tvrdi da zna nešto izvan ljudskih granica niti prelazi te granice. Njegov Gospodar ga podučava i objavljuje mu šta hoće:

Reci: "To zna jedino Gospodar moj, On će ga u njegovo vrijeme otkriti" (7/187).

On (Uzvišeni) je nadležan za to znanje, neće to otkriti osim u njegovo vrijeme i neće to otkriti neko drugi mimo Njega.

Zatim im skreće pažnju od pitanja o njegovom roku na brigu o njegovoj prirodi i biti i osjećanju njegove strahote i veličine. Pazite, njegovo događanje je velika stvar, njegov teret je težak; težak će biti i nebesima i Zemlji; a on nakon toga dolazi iznenada, a oni koji ga zanemaruju - nemarni su:

... A težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći (7/187).

Preče je onda da se pažnja usmjeri ka pripremi za njega prije nego što neočekivano dođe, kada više neće koristiti oprez niti će nešto značiti predostrožnost, ako prije toga oprezni ne budu, i ako se ne budu pripremili za njega dok je bilo dovoljno vremena i života. Niko ne zna kada će nastupiti, pa je preče da požuri i vrijeme pretekne, da ne proćerda ni jednog sahata, jer ga može nakon njega iznenaditi Smak svijeta.

Zatim se čudi slučaju ovih koji pitaju Poslanika (alejhi's-selam) o Smaku svijeta. Oni ne shvataju prirodu poslanstva ni suštinu Poslanika; ne

poznaju ni suštinu Božanstva ni odnos Poslanika (alejhi's-selam) prema svome Gospodaru

Pitaju te kao da ti o njemu nešto znaš (7/187).

Tj. kao da ti stalno o tome pitaš. Kao da si zadužen da otkriješ vrijeme kada će se on desiti. A Poslanik (alejhi's-selam) ne pita svoga Gospodara o znanju za koje zna da je isključivo u Njegovoj nadležnosti.

Reci: "To samo Allah zna " (7/187).

Samo Allah (Uzvišeni) posjeduje to znanje i nije ga otkrio nikom od Svojih stvorenja.

... Ali većina ljudi ne zna (7/187).

Nije u pitanju samo slučaj Smaka svijeta. To je pitanje cjelokupnog nedokučivog svijeta. Samo Allah ima znanje o njemu. Ne otkriva ništa od njega osim kome hoće, koliko hoće i u koje vrijeme hoće. Zato robovi ne mogu sebi neku korist pribaviti niti štetu od sebe otkloniti. Nekada čine nešto želeći sebi pribaviti korist, ali na kraju bude štetno po njih. Nekada urade nešto želeći otkloniti štetu od njih, ali nepoznata završnica dovuče je njima. Nekada urade nešto što preziru, a na kraju to ispadne dobro po njih, a nekada čine nešto što vole, a na kraju bude štetno po njih:

Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas (2/216).

Pjesnik koji veli:

Ko će mi pokazati cilj moj prije mog odlaska

odakle, a ciljevi su nakon odlazaka.[37]

predstavlja stav čovječanstva pred nepoznatim, nevidljivim svijetom. Bez obzira koliko čovjek znao i koliko učio, njegov stav pred zamandaljenim vratima gajba i pred spuštenim zastorom misterije gajba ostat će podsjećati ga na njegovu ljudsku dimenziju zastrtu pred zaklonjenim misterioznim svijetom.[38]

Poslaniku (alejhi's-selam), a on je on i njegova blizina Gospodaru je njegova blizina, naređeno je da obznani ljudima da je on pred Allahovim

---

[37] Stih iz kaside Ibni Rumija.

[38] V. komentar ajeta: *U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna,* Zilal, VII, str. 268-279.

nevidljivim svijetom samo jedan od ljudi; ne može ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti, jer on nema uvida u nevidljivi svijet, ne zna ciljeve prije odlazaka, ne vidi konačne posljedice svojih djela i stoga nije u mogućnosti da izabere posljedice svoga djela tako da, ako vidi da je skrivena posljedica dobra - uradi ga, a ako je vidi lošom - sustegne se od činjenja. On radi, a posljedica dolazi onakva kakvu je Allah odredio u svojoj skrivenoj odredbi.

Reci: "Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene" (7/188).

Ovom obznanom islamska doktrina i koncept tevhida upotpunjuje sve karakteristike apsolutne čistote od širka u bilo kojem obliku. Božansko Biće se izdvaja sa specifičnostima koja ne posjeduje, niti Mu se u njima pridružuje bilo ko od ljudi, makar u pitanju bio i Muhammed (alejhi's-selam), Allahov Poslanik, miljenik i odabranik. Na pragu nevidljivog svijeta zastaje ljudska snaga i ljudsko znanje. U granicama ljudskosti zadržava se ličnost Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i precizira njegova funkcija i uloga:[39]

Ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju (7/188).

Poslanik (alejhi's-selam) opominje i radosne vijesti donosi svim ljudima. Ali samo onima koji "vjeruju" koriste njegove opomene i radosne vijesti. Oni su ti koji shvataju suštinu onoga što on donosi; oni spoznaju i dokučuju ono što je iza ovoga s čime je došao. A zatim, oni su nakon toga krem i najbolji dio cijelog čovječanstva; oni su ti koje je Poslanik (alejhi's-selam) izdvojio od svih drugih ljudi i spasio.

Riječ ne otkriva i ne daje svoje suštinsko značenje osim srcu koje joj se otvara i razumu koji je željno očekuje i prihvata je. Ovaj Kur'an otvara svoje riznice, otkriva svoje tajne i daje svoje plodove samo narodu koji vjeruje. Prenosi se od nekih ashaba Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) da su rekli: "Dat nam je iman prije nego što nam je dat Kur'an." Taj iman im je omogućio da osjete slast Kur'ana, spoznaju njegova značenja i ciljeve takvom spoznajom i pomoću njega naprave takva čuda kakva su napravili u najkraćem vremenu.

Ta jedinstvena generacija je osjećala i nalazila slast Kur'ana, njegovo svjetlo i kriterij razlikovanja dobra i zla u onoj mjeri u kojoj to mogu naći

[39] V. o prirodi poslanstva i Poslanika, Zilal, VII, str. 235-243.

samo oni koji vjeruju imanom te generacije. Pa, iako je Kur'an bio taj koji je poveo njihove duše u okrilje imana, iman je bio taj koji im je otkrio vidike i otkrio u Kur'anu ono što samo iman otvoriti može.

Živjeli su s ovim Kur'anom i živjeli su za njega. Stoga su oni činili tu jedinstvenu generaciju koja se nije ponovila - u ovom mnoštvu i potpunosti i na tom nivou - u cijeloj povijesti. Osim možda u liku pojedinaca kroz povijest, koji su išli stopama te nedostižne, čudesne generacije.

Oni su se isključivo predali Kur'anu, jedan dug period, s čijim čistim izvorom se nije pomiješala natruha ljudskog govora, osim Poslanikovih (alejhi's-selam) riječi i njegove upute, a ona je proistekla iz samog Kur'ana također. I zato je ta jedinstvena generacija bila takva kakva je bila.

Najprikladnije i najuputnije za one koji pokušavaju uraditi ono što je uradila ta generacija je da krenu njihovim putem i slijede njihov program, živeći sa ovim Kur'anom i za ovaj Kur'an dug vremenski period. Ljudski govor ne treba miješati s njima i nuditi ga njihovim dušama i srcima, kako bi bili kao i ta generacija.[40]

Potom dolazi novi ciklus problema tevhida koji u početku uzima formu kazivanja čiji je cilj slikanje i predočavanje koraka i faza zastranjenja i skretanja od tevhida ka širku u duši, kao da se radi o slučaju zastranjenja ovih idolopoklonika od vjere njihovog praoca Ibrahima. Krug se završava suočeljavanjem idolopoklonika sa apsurdnošću i maloumnošću koju ispoljavaju kroz njihovo prakticiranje obožavanje njihovih božanstava kojim su činili idolopoklonstvo, a sam taj fenomen, već na prvi pogled i kod početnog razmišljanja, izgleda nesuvislim i apsurdnim. I na kraju dolazi uputa i smjernica Poslaniku (alejhi's-selam) koja mu nalaže da uputi izazov i njima i njihovim božanstvima koja obožavaju mimo Allaha i da objavi svoje sklanjanje pod isključivu zaštitu Allaha, njegovog Zaštitnika i Pomagača:

On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara - a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri. I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lako breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha,

[40] V. knjigu *Me'alimu fi't-tariqi,* poglavlje *Džilun muteferridun.*

Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bićemo, doista, zahvalni!" I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje - a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! Zar da Njemu smatraju ravnim one koji ne mogu ništa da stvore, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći niti mogu da pomognu sebi? (7/189-192).

A ako ih zamolite da vas na pravi put upute, neće vam se odazvati; isto vam je pozivali ih ili šutjeli. Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate, zaista su robovi, kao i vi. Pa, vi im se klanjajte, i neka vam se odazovu ako istinu govorite! Imaju li oni noge da na njima hodaju, ili ruke da njima hvataju, imaju li oči da njima gledaju, ili uši da njima čuju? Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine." A oni kojima se vi, pored Njega, klanjate, ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći. A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide (7/193-198).

To je jedna runda sa džahilijjetom i njegovim shvatanjima, koja, kada zastrane od ibadeta Allahu Jedinom, ne poznaju granice opskurnosti i zablude kod kojih bi stala i koja se ne vraćaju razmišljanju niti razmatranju. To je i slikanje koraka zastranjenja u njegovim početnim stadijima i kako se sve to završava u velikoj zabludi i stranputici.

On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara - a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri. I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lako breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bićemo, doista, zahvalni!" (7/189).

To je izvorna priroda s kojom je Allah stvorio ljude; da se usmjere i okrenu Allahu, njihovom Gospodaru, priznajući da je samo On Stvoritelj i Gospodar i u strahu i u nadi. Primjer koji se ovdje iznosi počinje od samog stvaranja, strukture dvospolnosti i njene prirode:

On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara - a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri (7/189).

To je jedna duša po prirodi svoga stvaranja, makar se i razlikovale njene funkcije po prirodi muškog i ženskog spola. Svrha ove razlike je da se jedan spol smiri uz svoju drugu i nađe smiraj kraj nje. Ovo je islamsko viđenje suštine čovjeka i uloge dvospolnosti u njegovom stvaranju. To viđenje je potpuno i iskreno. Islam je došao s njim prije četrnaest stoljeća; još u vrijeme kada su izvitoperena i iskrivljena vjerovanja smatrala ženu izvorom ljudske kušnje i patnje, prokletstvom, nečistoćom i klopkom za zavođenje od koje se mora biti na velikom oprezu; i kada su je razni paganizmi držali, i još uvijek to čine, otpatkom, ili, u najboljem slučaju, slugom nižeg ranga od muškarca, otpatkom koji nema apsolutno nikakve svoje unutrašnje vrijednosti.

Osnovni razlog spajanja dva spola je smiraj, prisnost i stabilnost. Da smiraj i sigurnost natkrile ambijent gnijezda u kojem rastu paperjem obrasli pilići, nastaje skupocjeni ljudski plod i priprema se nastajuća generacija da ponese baštinu ljudske civilizacije dajući joj i svoj doprinos. Ovo spajanje nije učinjeno radi samog prolaznog uživanja i trenutne strasti. Islam ga nije učinio također ni radi svađe, sporenja i nepodudarnosti između uloga i funkcija ili ponavljanja uloga i funkcija, kao što su to činili džahilijjeti, kako oni stari, tako i ovi savremeni, bez razlike.[41]

Nakon toga započinje kazivanje, započinje od prve etape.

I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lako breme i nosila ga (7/189).

Kur'ansko izražavanje je ugodno, precizno i istančano kada slika početnu vezu između dva spola - muža i žene: *I kada je on nju obljubio*... kako bi se uspostavila harmonija i sklad između slike obljube i ambijenta smiraja i uljepšao porub djela tako da izgleda kao da se radi o spajanju dva priviđenja, a ne susretu dva tijela, što sugerira čovjeku "ljudsku" sliku obljube i razlikovanje te obljube od grube, životinjske slike. Takav je slučaj i sa prikazivanjem trudnoće u njenom početku kao *lahko breme* koje majka nosi bez poteškoće kao da ga i ne osjeća.

Zatim dolazi druga faza:

A kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bićemo, doista, zahvalni!" (7/189).

[41] V. knjigu *El-Islam we muškilatu'l-hadareti*, poglavlje *Tehabbut we idtirab*, podnaslov *El-Mer'etu we 'alaqatu'l-džinsejn*, i knjigu *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu, II*, poglavlje *Haqiqatu'l-insan*.

Trudnoća je postala očita, srca supružnika su se vezala za plod i dolazi period želje i nade da novorođenče bude zdravo, ispravno, lijepo i sa drugim osobinama koje očevi i majke žele vidjeti kod svoga potomstva još dok se nalaze kao zameci u tami utroba i tami nedokučivog svijeta. I prilikom težnje i čežnje budi se iskonska priroda, usmjerava se Allahu, priznaje da je samo On Stvoritelj i Gospodar i nada se i očekuje samo Njegova dobrota zbog njenog primordijalnog osjećanja jedinog izvora snage, blagodati i dobrote u ovom Univerzumu. I stoga:- *njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bićemo, doista, zahvalni!"* (7/189).

I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje - a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! (7/190).

Neka predanja koja se navode u tefsiru spominju ovo kazivanje kao stvaran slučaj koji se desio Ādemu i Havi. Sinovi su im se, naime, rađali izobličeni, pa im je došao šejtan i ubijedio Havu da nadije ime onome što je u njenoj utrobi "Abdulharis", a Haris je ime Iblisovo, pa će u tom slučaju dijete biti zdravo i ostat će u životu. Ona je to, navodno, učinila i navela Ādema na to. Očito je da sadržaj ovog predanja nosi pečat israilijjata. Zato što judeo - kršćanski koncept - prema njihovom vjerovanju koje su iskrivili - sav teret krivice za zavođenje baca na Havu, a to je u potpunoj suprotnosti sa ispravnim islamskim konceptom.

Nemamo potrebe za ovim israilijjatima u tumačenju ovog kur'anskog teksta. On odslikava stupnjeve i etape devijacije u ljudskoj duši. Idolopoklonici su u vrijeme Poslanika (alejhi's-selam), a i prije njega, zavjetovali neke svoje sinove idolima, ili da služe u hramovima gdje su se nalazili ti idoli, s namjerom približavanja Allahu. I premda su se u početku približavali Allahu, oni su, nakon pada sa vrha tevhida u ponor paganstva, zavjetovali ovim idolima svoju djecu kako bi bila živa, zdrava i sigurna od opasnosti. Kao što ljudi danas čine, prinoseći kao žrtvu, dio tijela svoje djece evlijama i svecima. Kao npr. kad ostave kosu dječaka, ne šišaju je odmah, već to čine kod turbeta nekog evlije ili sveca. Ili da ga ne obrezuju osim na tom mjestu. Iako ovi ljudi danas priznaju i vjeruju u Jedinog Allaha, opet to priznanje poprate ovim paganskim postupcima. Ljudi su ljudi!

A Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! (7/190).

I On je čist od paganstva i širka u koji vjeruju i koji prakticiraju!

Mi u ovom našem vremenu vidimo razne vrste i nijanse idolopoklonstva kod onih koji tvrde da Allaha tevhid čine i Njemu se predaju, crtajući nam sliku stepena politeizma koju crtaju i ovi tekstovi.

Ljudi danas ustanovljuju i podižu idole i nazivaju ih *nacija*, *domovina*, *narod* itd. To nisu ništa drugo do netjelesni kipovi kao što su bili prosti i jednostavni kipovi koje su podizali pagani. Nisu ništa drugo do idoli koji se smatraju ravnim Allahu u Njegovom stvaranju i posvećuju im se i zavjetuju sinovi kao što su se zavjetovali i posvećivali drevnim idolima! I žrtvuju se radi njih kao što je bilo rasprostranjeno žrtvovanje kurbana u svetilištima.

Ljudi priznaju Allaha za Gospodara, ali odbacuju Njegove naredbe i propise ostavljajući ih iza svojih leđa. Dok u isto vrijeme drže naredbe ovih idola i njihove zahtjeve "svetim" i na tom putu zapostavljaju i rade suprotno Allahovim naredbama i propisima. Štaviše, oni se bezobzirno odbacuju. Ta kako bivaju i izgledaju idoli, kako biva politeizam, kako se ostvaruje učešće i udio božanstava u sinovima, ako to nije ovo što prakticira moderni džahilijjet?!

Stari džahilijjet je bio kulturniji u ophođenju sa Allahom. Mimo Allaha je uzimao idole, prinosio im ove poklone u vidu politeizma vezanog za sinove, plodove i kurbane s ciljem da te žrtve približe ljude Allahu. Allah je u osjećanju starog džahilijjeta bio uzvišeniji, gornji. Međutim, moderni džahilijjet čini druga, lažna božanstva većim od Allaha. Smatra svetim ono što narede ovi idoli, a bezobzirno odbacuje ono što naredi Allah.

Mi varamo i obmanjujemo sami sebe kada pojam paganstva reduciramo i svodimo na naivni i primitivni oblik kipova i drevnih idola i obrede koje su ljudi prakticirali obožavajući te kipove i čineći ih zagovornicima i posrednicima kod Allaha. Samo forma i oblik kipova i paganstva su se promijenili. Kao što su i obredi postali kompliciraniji i dobili nove naslove i imena. Ali priroda politeizma i njegova suština ostaje nepromijenjena iza varijabilnih formi i obreda.

To ne treba da nas obmane u pogledu suštine!

Allah (Uzvišeni) naređuje čednost, stidljivost i moralnu čistotu. A "domovina" ili "proizvodnja" naređuju da žena izađe, da se razgolićuje i zavodi, da radi kao kelnerica u hotelima u liku djevojaka - poput gejši u paganskom Japanu! Pa kojeg boga slijede i primjenjuju naredbe? Allahove (Uzvišenog), ili naredbe lažnih božanstava?

Allah (Uzvišeni) naređuje da spona udruživanja bude vjerovanje. Ali "nacionalizam" ili "domovina" naređuje eliminiranje vjerovanja kao temelja okupljanja, a uzimanje rase ili nacije kao temelja okupljanja. Kojeg božanstva se naredbe slijede? Da li Allaha (Uzvišenog), ili naredbe takozvanih, navodnih božanstava?

Allah (Uzvišeni) naređuje da šeriat bude zakon koji vlada. Ali jedan od ljudi ili skupina naroda kažu: Nipošto! Ljudi donose zakone i njihovi zakoni treba da vladaju! Ko je taj bog čije se naredbe izvršavaju? Je li to Allah (Uzvišeni) ili su to lažna božanstva?

To su primjeri onoga što se danas dešava na cijeloj zemaljskoj kugli i što je uobičajilo zalutalo čovječanstvo. Primjeri koji otkrivaju suštinu vladajućeg paganstva i stvarnost obožavanih idola koji danas zamjenjuju klasično, otvoreno paganstvo i vidljive kipove. Ne smiju nas zavarati promjenljive forme paganstva i širka, pa da ne uočimo njenu nepromjenljivu suštinu!

Kur'an vodi dijalog sa protagonistima tog primitivnog paganstva i jasnog džahilijjeta; obraća se njihovim ljudskim umovima da ih probudi iz tog nemara i gafleta koji ne priliči ljudskom umu, bez obzira u kom stadiju razvoja on bio, pa daje komentar i osvrt na primjer koji im je naveo, odslikavajući u njemu stepene politeizma u duši:

Zar da Njemu smatraju ravnim one koji ne mogu ništa da stvore, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći niti mogu da pomognu sebi? (7/191-192).

Onaj koji stvara zaslužuje da bude obožavan. A sva njihova lažna božanstva ništa ne stvaraju, već su i sama stvorena. Kako ih onda smatraju ravnim Allahu? Kako im daju udio, pored Allaha, u svojim dušama i svojoj djeci?

Onaj ko može pomoći svojim robovima svojom snagom i zaštititi ih, on je Taj kojeg treba obožavati. Snaga, moć i vlast su specifičnosti Božanstva koje za sobom povlače obavezu ibadeta i obožavanja. A sva njihova navodna božanstva nemaju moći niti vlasti, te ih ne mogu pomoći, a ni same sebe. Pa kako im onda daju udio, pored Allaha, u svojim dušama i svojoj djeci? Premda se ovaj dokaz stvaranja i moći iznosio i usmjeravao protagonistima tog primitivnog džahilijjeta, isti taj dokaz važi i proteže se i kada se raspravlja sa protagonistima savremenog džahilijjeta. Oni sebi podižu i druge kipove i idole koje obožavaju, slijede ono što oni narede i

daju im udio u svojim dušama, djeci i imetku. Ko od tih kipova i idola stvara nešto na nebesima i Zemlji? Ko od njih može njima ili samome sebi pomoći?

Ljudski um, kada bi se oslobodio od pritiska ove stvarnosti, ne bi je potvrdio niti bi bio time zadovoljan! Ali, strasti, porivi, zavođenje i obmanjivanje su učinili da se čovječanstvo, četrnaest stoljeća nakon objavljivanja Kur'ana, povrati u ovaj džahilijjet, u njegovoj novoj formi, smatrajući Allahu ravnim one koji ne mogu ništa da stvore, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći niti mogu pomoći sami sebi.

Ovo čovječanstvo je u potrebi danas - kao što je bilo u potrebi i jučer - da mu se obraća ovim Kur'anom po drugi puta. Ono je u potrebi za onim ko će ga povesti iz džahilijjeta u islam, ko će ga izvesti iz mraka na svjetlo, ko će spasiti njihove umove i srca iz ovog novog paganstva, zapravo od ove nove gluposti i maloumnosti u koju su se upustili, kao što ga je ova vjera izbavila prvi puta!

Forma kur'anskog izraza sugerira da je on također želio osuditi ih zato što su ljude za bogove uzimali:

Zar da Njemu smatraju ravnim one koji ne mogu ništa da stvore, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći niti mogu da pomognu sebi? (7/191-192).

Waw (veznik) i *nun* (sufiks kojim se označava množina koja se upotrebljava obično kada se radi o razumnim bićima) ukazuju da se među tim idolima u najmanju ruku nalaze i neki ljudi od "razumnih bića" za koje se upotrebljava zamjenica za razumna bića! Nije nam poznato da su Arapi u svome paganstvu Allahu ravnim smatrali neke od ljudi, u smislu da su vjerovali u njihove božanske osobine ili da su im posvećivali vjerske obrede. Oni su idolatriju činili posredstvom ovih osoba na taj način što su od njih preuzimali društvene zakone i propise za rješavanje sporova, tj. zemaljski suverenitet i zakone. Kur'an to naziva širkom i izjednačava to sa drugom vrstom politeizma izraženog posredstvom kumira i kipova. Ovo je islamsko viđenje ove vrste politeizma. To je politeizam kao i onaj vezan za vjerovanje i obrede. Nikakve razlike nema između jednoga i drugog. Među politeiste se ubrajaju i oni koji prihvataju zakone i propise svećenika i monaha iako oni nisu vjerovali u druga božanstva niti im se klanjali. Pa ipak, sve je to politeizam i napuštanje tevhida koji je temelj Allahove vjere, a sadržan je u Kelime-i šehadetu: *La ilahe illallah* (Nema drugog Boga

osim Allaha).[42] To se u potpunosti slaže sa onim što smo ustvrdili povodom politeizma savremenog džahilijjeta.

I pošto je govor o slučaju zastranjenja u duši - predstavljenog u kazivanju o dvoje supružnika - govor o svakoj vrsti politeizma (širka), cilj njegov je skretanje pažnje onih kojima se Kur'an obraća po prvi puta, na nesuvislost i primitivnost njihovog politeizma oličenog u uzimanju i postavljanju tih idola i kipova koji ništa ne mogu stvoriti, a sami su stvoreni, i koji ne mogu pomoći svojim poklonicima, pa čak ni samima sebi ne mogu pomoći, bez obzira da li oni bili od ljudi ili nekoga ili nečega drugog. Svi oni ne stvaraju i ne pomažu. I pošto je to smjer i pravac kur'anskog konteksta, on se diskretno prebacuje sa terena kazivanja i pripovjedačkog stila, u prethodnom pasusu, na teren sučeljavanja sa arapskim idolopoklonicima i stil izravnog obraćanja, kao da se radi o produžetku prethodnog govora o tim idolima!

A ako ih zamolite da vas na pravi put upute, neće vam se odazvati; isto vam je pozivali ih ili šutjeli. Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate, zaista su robovi, kao i vi. Pa, vi im se klanjajte, i neka vam se odazovu ako istinu govorite! Imaju li oni noge da na njima hodaju, ili ruke da njima hvataju, imaju li oči da njima gledaju, ili uši da njima čuju? (7/193-195)

Paganizam arapskih idolopoklonika bio je primitivan, kao što smo ranije rekli, plitkouman prema kriterijima ljudskog uma u bilo kojem njegovom stadiju. Stoga je Kur'an alarmirao i probuđivao u njima ovaj um sučeljavajući ih sa nesuvislošću i plitkoumnošću politeizma kojeg su prakticirali posredstvom ovih idola.

Ovi njihovi kipovi, sa svojim vanjskim izgledom, primitivni su: nemaju nogu da njima hodaju, nemaju ruku da njima hvataju, nemaju oči da njima gledaju, niti uši da njima slušaju, te udove koje oni sami imaju, pa kako onda da obožavaju ono što je ispod njihovog nivoa, od mrtvog kamenja?

---

[42] V. Hadis kojeg bilježi Tirmizi u vezi sa Poslanikovim (alejhi's-selam) tumačenjem ajeta: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje...* (9/31), u knjizi *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu*, poglavlje *Et-Tewhid*.

A što se tiče meleka, očeva i djedova, na koje ponekad aludiraju posredstvom ovih kipova, oni su robovi kao i oni i Allahova stvorenja isto kao i oni. Ništa ne mogu stvoriti, a i sami su stvoreni. Ne mogu im pomoći, a ni samima sebi.

Ambivalentnost u vjerovanju arapskih idolopoklonka i podvojenost izmedu vidljivih kipova i skrivenih simbola je - kako mi mislimo - razlog njihovom obraćanju u vezi sa ovim idolima na ovakav način: jedanput sa zamjenicom koja se upotrebljava za razumna bića, uzimajući u obzir simboliku koja se krije iza ovih kipova, a drugi put, sa neposrednim ukazivanjem na same kipove, da su oni bez života i pokreta! A u cjelini uzevši, radi se o očito nesuvisloj i apsurdnoj pojavi prema logici i rezonu samog ljudskog uma, koga Kur'an budi i izdiže iznad ove mizerne nemarnosti!

I na koncu ove rasprave, Allah (Uzvišeni) usmjerava Svoga Poslanika (alejhi's-selam) da im uputi izazov kao i svim njihovim nemoćnim idolima i da objavi svoje čisto vjerovanje: da samo Allaha za zaštitnika uzima:

Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine." A oni kojima se vi, pored Njega, klanjate, ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći. A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide (7/195-198).

To su riječi nosioca poziva i misije u lice džahilijjeta. Rekao im je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) onako kako mu je naredio njegov Gospodar, uputivši njime izazov idolopoklonicima i njihovim lažnim božanstvima:

Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite (7/195).

Bacio je u njihova i lica njihovih lažnih božanstava ovaj izazov rekavši im: Neka ne štede truda ni oni ni njihova božanstva u smišljanju lukavstva, bez odugovlačenja. Rekao je to govorom pouzdanog i sigurnog u oslonac na koji se oslanja i kod kojeg zaštitu traži od svih njihovih intriga:

Moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine" (7/196).

Ovim riječima je obznanio i objavio na koga se on oslanja. On se oslanja na Allaha koji Knjigu objavljuje i tim Svojim objavljivanjem ukazuje na Svoju (Uzvišenog) volju, da Njegov Poslanik (alejhi's-selam) suoči ljude sa Istinom koja se u njoj nalazi, kao što je odredio da ova Istina nadvlada neistinu s kojom dolaze ništarije i lažovi i da zaštiti Svoje dobre robove koji saopćavaju Istinu, nose je i u nju istinski vjeruju.

To su riječi svakog onog koji poziva Allahu, nakon Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), u svakom mjestu i u svakom vremenu:

Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine" (7/195-196).

Onaj ko poziva Allahu mora se osloboditi od zemaljskih oslonaca i umanjiti značaj tih oslonaca.

Oni su sami po sebi nemoćni i krhki, bez obzira koliko izgledali snažni i moćni: *O ljudi, evo jednog primjera, pa ga poslušajte: Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili. A ako bi im mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti; nejak je i onaj koji se klanja, a i onaj kome se klanja* (22/73). *Oni koji mimo Allaha, zaštitnike uzimaju slični su pauku koji sebi isplete kuću, a najslabija je kuća, uistinu, paukova kuća, neka znaju!* (29/41).

Onaj ko poziva Allahu, oslanja se na Allaha. I šta onda predstavljaju ovi drugi zaštitnici i oslonci? Šta oni vrijede u njegovom osjećanju pa čak i kada ne mogu da naškode? Oni mogu da mu naškode s dozvolom njegovog Gospodara koji ga štiti. Ne stoga što je On nemoćan da ih zaštiti od njihovih neprijatnosti. Uzvišen je On i čist od toga! A niti stoga što je On (Uzvišeni) odustao od pomaganja Svojih štićenika. Već se radi o iskušenju u koje dovodi Svoje dobre robove u cilju odgoja, pročišćenja i pripremanja. I da bi dao roka onima koji su posrnuli da se saberu i vremena da razmisle. A Allahov stav je nepromjenljiv.

Ebu Bekr (Allah bio njime zadovoljan) je ponavljao, dok su ga idolopoklonici maltretirali, udarajući ga po plemenitom licu pođonjenim nanulama koje su ostavljale traga na njegovim očima i licu, sve dok ga nisu ostavili a da mu se nisu razaznavala usta od oka, ponavljao je tokom cijelog ovog podlog i bezobzirnog napada na najčasnijeg čovjeka poslije Allahovog

Poslanika (alejhi's-selam): "Moj Gospodaru, kako si samo blag! Moj Gospodaru, kako si samo blag! Moj Gospodaru, kako si samo blag!" Znao je, u dubinama svoje duše, za blagost svoga Gospodara koja se krila iza ove neprijatnosti. Bio je siguran da njegov Gospodar nije nemoćan da uništi njegove neprijatelje, kao što je bio siguran da njegov Gospodar ne ostavlja na cjedilu Svoje štićenike.

Abdullah ibni Mes'ud (Allah bio njime zadovoljan) govoraše, nakon što su ga idolopoklonici maltretirali, jer im je učio Kur'an u njihovom sastajalištu u blizini Kjabe, i potom ga ostavili, a da se nije mogao uspraviti, govoraše nakon ovog nečuvenog i drskog maltretiranja kojem je bio izložen: "Tako mi Allaha, nikada za mene nisu bili bijedniji od njih u tom momentu." Znao je da oni prkose Allahu (Uzvišenom) i bio je ubijeđen da je onaj ko prkosi Allahu nemoćan i beznačajan za Allaha, pa treba biti prezren i kod Allahovih štićenika.

Abdullah ibni Ma'zun (Allah bio njime zadovoljan) govoraše, nakon što je izašao iz zaštitništva Utbea ibni Rebi'a, idolopoklonika, jer nije mogao sebi dozvoliti da traži zaštitu od idolopoklonika i da ga on brani od maltretiranja dok se u isto vrijeme njegova braća maltretiraju na Allahovom Putu, - kada je izašao ispod Utbetovog zaštitništva, na njega su navalili idolopoklonici maltretirajući ga, da su mu čak i oko upropastili; govoraše Utbeu koji ga je gledao u takvom stanju i pozivao da se vrati pod njegovo zaštitništvo: "Ja sam pod zaštitom Onog ko je moćniji od tebe." Kada je Utbe rekao: "Sine moga brata, tvome oku nije trebalo to što ga je zadesilo", on mu je odgovorio: "Ne, tako mi Allaha, ni drugo nije preče da prođe bolje na Allahovom Putu." Znao je da je zaštita njegova Gospodara moćnija od zaštite robova. Bio je ubijeđen da ga njegov Gospodar nije napustio, pa makar ga i ostavio da bude maltretiran na Njegovom Putu velikim maltretiranjem kako bi se njegova duša uzdigla do ovih čudesnih visina: "Ne, tako mi Allaha, ni drugo(oko) nije preče da prođe bolje na Allahovom Putu."

Ovo su primjeri iz te odabrane generacije koja se odgajala Kur'anom pod okriljem Muhammeda (alejhi's-selam), u sjeni tog Božanskog naputka:

Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine" (7/195-196).

Potom, šta je bilo nakon maltretiranja koje su smislili idolopoklonici iz svoga lukavstva, a koje su vjernici podnijeli, tražeći zaštitu kod Allaha Koji Knjigu objavljuje i o dobrima brine?

Desilo se ono što povijest zna. Pobjeda, moć i vlast su pripali Allahovim štićenicima. A poraz, poniženje i nestanak su doživjeli silnici i tirani koje su dobri pobili. A oni koji su ostali od njih i čija je srca Allah otvorio za islam slijedili su i išli, iza ovih koji su ih pretekli, koji su podnijeli maltretiranje čvrsto se i nepokolebljivo uzdajući u Allaha i sa upornošću koja ne popušta, uime Allaha.

Onaj ko poziva Allahu, u svakom vremenu i na svakom mjestu, neće ništa postići osim sa ovakvim pouzdanjem, ovakvom upornošću i ovakvim uvjerenjem:

Moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine" (7/196).

Poslaniku (alejhi's-selam) naređeno je da uputi izazov idolopoklonicima. I on ih je izazvao. Naređeno mu je da im objelodani nemoć njihovih božanstava i nesuvislost klanjanja njima i on je to objelodanio:

A oni kojima se vi, pored Njega, klanjate, ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći (7/197).

A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide (7/198).

Ako je ovaj zaključak primjenljiv na idole primitivnog paganstva u starom arapskom džahilijjetu, on je također primjenljiv i na sva lažna božanstva u modernom džahilijjetu.

Ovi novi idolopoklonici obraćaju se, mimo Allaha, zaštitnicima iz redova aktuelne, moćne vlasti na zemlji. Ali ovi zaštitnici ne mogu ni njima a ni sebi pomoći onda kada dođe Allahova odredba, shodno Njegovoj volji, vezana za robove, u zacrtanom roku.

Ako primitivna božanstva Arapa nisu čula, a njihove vještačke oči gledaju ali ne vide, tako i neka nova božanstva - niti čuju niti vide. Domovina, nacija, proizvodnja, stroj, povijesni determinizam i ostala lažna božanstva u modernom džahilijjetu... a ona od tih lažnih božanstava - iz reda ljudi - koji vide i čuju, kojima se pripisuju prerogativi Božanstva, pa ona donose svojim uredbama zakone i sude prema njima, a ona u suštini

također ne čuju i ne vide - ta božanstva spadaju u one za koje Allah kaže: *Mi smo za džehennem mnoge džinove i ljude stvorili: oni pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni* (7/179).

Onaj koji poziva Allahu sreće se sa jednim od mnogobrojnih stanja džahilijjeta. Treba da kaže ono što je Allah (Uzvišeni) naredio Svome Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da kaže:

Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine." A oni kojima se vi, pored Njega, klanjate, ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći. A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide (7/195-198). Doista su oni jedni te isti u svakoj zemlji i u svakom vremenu!

« خُذِ الْعَفْوَ ، وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ ، وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ * وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ
الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ، إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ * إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ
مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ * وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ
لَا يُقْصِرُونَ * وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِم بِآيَةٍ قَالُوا : لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا ! قُلْ : إِنَّمَا أَتَّبِعُ
مَا يُوحَى إِلَيَّ مِن رَّبِّي . هَذَا بَصَائِرُ مِن رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ .

« وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ * وَاذْكُر رَّبَّكَ
فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ، وَلَا تَكُن مِّنَ
الْغَافِلِينَ * إِنَّ الَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ ، وَيُسَبِّحُونَهُ ، وَلَهُ
يَسْجُدُونَ » . .

Ti sa svakim - lijepo! I traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište u Allaha, On uistinu sve čuje i zna. Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi, dok prijatelje šejtanove šejtani podržavaju u zabludi i oni ne dolaze sebi. Kad im nijedan ajet ne doneseš, oni govore: "Zašto ga sam ne izmisliš!" - Reci: "Ja slijedim samo ono što mi Gospodar moj objavljuje. Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputstvo i milost za ljude koji vjeruju. A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da

biste bili pomilovani." I spominji Gospodara svoga ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas, i ne budi nemaran, - oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu se klanjaju; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tle padaju (7/199-206).

Ove božanske smjernice dolaze ma kraju sure; dolaze od Allaha (Uzvišenog), Njegovim štićenicima, Poslaniku (alejhi's-selam) i onima koji vjeruju još dok su bili u Mekki, u suočenju sa džahilijjetom koji se nalazio svuda oko njih na Arabijskom poluotoku i na cijeloj Zemlji. Ove Božanske smjernice, koje dolaze u periodu sučeljenja sa tim bezobzirnim džahilijjetom i zalutalim čovječanstvom, pozivaju nositelja misije Poslanika (alejhi's-selam) da bude tolerantan i velikodušan, da traži da se čine dobra djela koja kao takva poznaje ljudska priroda po svojoj jednostavnosti, bez kompliciranja i prisiljavanja; da se okani neznalica tako što ih neće kažnjavati, niti s njima raspravljati niti obraćati pažnju na njih. Pa ako prijeđu granicu i izazovu Njegovu srdžbu svojim prkosom i odbijanjem, a šejtan još više povećava tu srdžbu, neka zatraži utočište kod Allaha kako bi se smirio, sabrao i otrpio: *Ti sa svakim - lijepo! i traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište u Allaha, On uistinu sve čuje i zna. Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi* (7/199-201).

Zatim ga Allah upoznaje sa prirodom ovih neznalica i nagovaranja koje stoji iza njih, a koje ih podržava u zabludi i stranputici; spominje neke od njihovih postupaka sa Poslanikom (alejhi's-selam) njihovo traženje nadnaravnih čuda da bi im ukazao na to šta će im reći, da ih upozna sa prirodom poslanstva, suštinom Poslanika (alejhi's-selam) i da ispravi njihova shvatanja o tome i o Njegovom odnosu prema Plemenitom Gospodaru: *Dok prijatelje šejtanove šejtani podržavaju u zabludi i oni ne dolaze sebi. Kad im nijedan ajet ne doneseš, oni govore: "Zašto ga sam ne izmisliš!" - Reci: "Ja slijedim samo ono što mi Gospodar moj objavljuje. Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputstvo i milost za ljude koji vjeruju* (7/202-203).

I u povodu ukazivanja na ono što mu je objavio njegov Gospodar od Kur'ana, dolazi smjernica vjernicima vezana za etiku slušanja Kur'ana i spominjanja Allaha uz skretanje pažnje na trajnost zikra i njegovog nezanemarivanja. Pa ako meleki koji ne griješe, spominju Allaha, veličaju Ga i sedždu Mu čine, onda je preče da ljudi koji puno griješe ne zanemaruju sjećanje na Allaha, Njegovo slavljenje i činjenje sedžde: *A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani." I spominji Gospodara svoga ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne*

podižući jako glas, i ne budi nemaran, - oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu se klanjaju; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tle padaju (7/204-206).

Ti sa svakim - lijepo! i traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište u Allaha, On uistinu sve čuje i zna. Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi (7/199-201).

Prema ljudima se velikodušno i lijepo odnosi; ne traži od njih savršenstvo i ne zadužuj ih preteškim etičkim uzusima. Prijeđi preko njihovih grješaka, slabosti i nedostataka. Sve to čini u ličnim odnosima, a ne u pitanjima vjerovanja i u vjerskim dužnostima. U islamskom vjerovanju i Allahovom šeriatu nema gledanja kroz prste i tolerantnosti. To postoji kada je u pitanju uzimanje i davanje, druženje i dobrosusjedski odnosi. Na taj način život postaje lahak i fleksibilan. Praštanje onoga što je posljedica ljudske slabosti, samilost i tolerantnost u tome, obaveza je starijih i snažnih u odnosu prema mlađim i slabijim. A Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je čuvar, upućivač, učitelj i odgojitelj. On je najpreči da bude tolerantan, širokogrudan i velikodušan. On je takav i bio. Nikada se nije rasrdio zbog ličnog interesa. A kada je bila u pitanju Allahova vjera, njegovu srdžbu ništa nije moglo zaustaviti. Svim akterima i nositeljima ove misije je naređeno ono što je bilo naređeno Poslaniku (alejhi's-selam). Komunikacija sa ljudskim dušama radi njihove upute iziskuje širokogrudnost, toleranciju, pojednostavljenje i olakšavanje, bez indiferentnosti i popuštanja kada je u pitanju Allahova vjera.

I traži da se čine dobra djela (7/199). To je jasno, svima poznato dobročinstvo o kome ne treba raspravljati niti polemizirati, dobročinstvo o kome se slažu zdrave ljudske prirode i ustrajne ljudske duše. Dušu kojoj ovo dobročinstvo postane uobičajeno i normalno ponašanje, lahko je poslije toga usmjeravati i voditi. Ona dobrovoljno čini različita dobra djela bez zaduživanja. Ništa dušu ne odvraća od dobra kao što je odvraća kompliciranje, teškoća i zatezanje u početku njenog upoznavanja sa obavezama. Uvježbavanje duša iziskuje njihovo zaduživanje u početku jednostavnim, lagahnim i općepoznatim zaduženjima, kako bi se olakšalo

njihovo usmjeravanje i vođenje i kako bi se same navikle na izvršavanje drugih, težih obaveza sa lahkoćom, dobrovoljnošću i fleksibilnošću.

A neznalica se kloni (7/199). Neznanje nasuprot razboritosti i neznanje nasuprot znanju. A ta dva pojma su bliska jedan drugom. A klonjenje se ostvaruje ostavljanjem i zanemarivanjem, nepridavanjem važnosti postupcima koje čine i riječima koje izgovaraju iz neznanja, dostojanstvenim prelaskom preko svega toga, neulaženjem u rasprave sa njima koje ne vode ničemu osim zatezanju, natezanju i trošenju vremena i energije. A prešućivanje toga i zanemarivanje njihova neznanja može dovesti do pripitomljavanja i ukroćivanja njihovih duša umjesto nepristojnosti prilikom odgovaranja i nepopustljivosti u prkosu. Pa, ako ne dovede do ovog rezultata kada su oni u pitanju, u najmanju ruku, takav postupak će ih izolovati od onih u čijim dušama ima dobra. Jer, vidjet će da nositelj misije podnosi i prelazi preko nevažnih i nebitnih stvari, a da ove tvrdoglave, tupoglave neznalice doista ne znaju, pa će pasti u njihovim očima i biti izolovani. Nositelj islamske misije je najpozvaniji da slijedi ovu Božansku Uputu i smjernicu koja dolazi od Onoga koji poznaje unutrašnjosti i tajne duša.

Međutim, Allahov Poslanik je čovjek. Moguće je da se rasrdi zbog neznanja neznalica, blesavosti blesavih i gluposti glupaka. Pa, ako ih i podnese Allahov Poslanik (alejhi's-selam), možda to neće biti u stanju učiniti nositelj misije poslije njega. A prilikom srdžbe, šejtan navodi dušu na zlo, kada je ona u stanju uzrujanosti, afektivnosti i nekontrolisanosti. Stoga mu njegov Gospodar naređuje da potraži utočište kod Allaha, kako bi zatomio srdžbu i presjekao šejtanov put:

Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi, (7/201).

Ovaj kratki ajet otkriva čudesne sugestije i nagovještaje; duboke istine sadrži nadnaravno, prefinjeno kur'ansko izražavanje. Završetak ajeta riječima: *i odjednom dođu sebi,* pridodaje mnoga značenja prvom dijelu ajeta koja nemaju riječi koje bi odgovarale tim značenjima u tom dijelu ajeta. On ukazuje da sablazan šejtanska osljepljuje, prekriva i isključuje razboritost. Ali, bogobojaznost, stalno sjećanje na Allaha i strah od Njegove srdžbe i kazne je ona spona koja veže srca sa Allahom, budi ih iz nemara prema Njegovoj Uputi i podsjeća one koji se Allaha boje. I kada se sjete, njihovi vidici se otvore i zastor sa očiju se podigne: *I odjednom dođu sebi.* Šejtanov dodir znači sljepoću, a sjećanje i spominjanje Allaha viđenje. Šejtanov dodir je tama, a usmjeravanje ka Allahu je svjetlost.

Bogobojaznost briše i potire šejtanov dodir. Šejtan nema vlasti nad onima koji se Allaha boje.

Takvi su oni koji se Allaha boje: *čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi* (7/201).

Pojašnjenje ovog stanja dolazi umetnuto između naredbe Allaha (Uzvišenog) o klonjenju od neznalica i pojašnjenja šta i ko stoji iza tih neznalica i gura ih u neznanje, glupost i nesuvislost koju oni prakticiraju i kojom barataju. Nakon završetka osvrta, kontekst ponovo govori o neznalicama:

Dok prijatelje šejtanove šejtani podržavaju u zabludi i oni ne dolaze sebi. Kad im nijedan ajet ne doneseš, oni govore: "Zašto ga sam ne izmisliš!" - Reci: "Ja slijedim samo ono što mi Gospodar moj objavljuje. Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputstvo i milost za ljude koji vjeruju (7/202-203).

Njihovi prijatelji koji ih podržavaju u zabludi su šejtani iz reda džina, a mogu biti i šejtani iz reda ljudi, također. Oni im povećavaju zabludu, bez posustajanja, malaksalosti i prestanka. Otuda čine gluposti i nesuvislosti. I ostaju trajno u toj svojoj nepromišljenosti.

Idolopoklonoci nisu prestajali tražiti od Poslanika (alejhi's-selam) nadnaravnosti. Kontekst ovdje predočava neke njihove izjave koje ukazuju na njihovo nepoznavanje suštine poslanstva i prirode Poslanika:

Kad im nijedan ajet ne doneseš, oni govore: "Zašto ga sam ne izmisliš!" (7/203).

Tj. zašto ne insistiraš kod svoga Gospodara pa da ga objavi! Ili, zašto ga sam ne izmisliš? Zar nisi vjerovjesnik?!

Oni nisu poznavali prirodu Poslanika i njegovu ulogu; također, nisu znali kakav je njegov odnos prema Gospodaru; nisu znali da on prima od Njega ono što mu On da; da se on ne utrkuje da daje prijedloge svome Gospodaru. A također, ništa sam od sebe ne izmišlja. Allah mu naređuje da im razjasni:

Reci: "Ja slijedim samo ono što mi Gospodar moj objavljuje (7/203).

Ne predlažem, ne izmišljam, ne posjedujem ništa osim što mi objavljuje moj Gospodar i ne donosim ništa osim ono što mi On naređuje.

Pred njihovim očima se ukazivala ta ružna slika proroka i vračeva iz doba džahilijjeta. Nisu poimali ni razumijevali suštinu poslanstva i prirodu poslanika.

Poslaniku (alejhi's-selam) se, također, naređuje da im objasni ono što se nalazi u ovom Kur'anu koji im on donosi; da im objasni njegovu suštinu koju oni previđaju; traže materijalna čuda, a pred njima je ova Uputa koju oni zanemaruju:

Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputstvo i milost za ljude koji vjeruju (7/203).

To je ovaj Kur'an. Jasni dokazi koji upućuju, milost koja se razlijeva, za onog ko vjeruje u njega i koristi se ovim općim dobrom.

To je ovaj Kur'an od kojeg su se neznalice među Arapima - u svome džahilijjetu - okretale tražeći nadnaravna, materijalna čuda s kojima su dolazili raniji poslanici u ranoj fazi razvoja čovječanstva i u lokalnim, neuniverzalnim poslanstvima, koja su važila samo za njihovo vrijeme i prostor i koja su se obraćala samo svojim savremenicima. A šta sa generacijama koje dolaze poslije njih i drugim narodima koji nisu vidjeli tu nadnaravnost?!

To je ovaj Kur'an, čiju nadnaravnost ne dostiže nijedno materijalno čudo ni u jednom aspektu u kojem ljudi žele čudo, u bilo koje vrijeme i u bilo kojem mjestu. Ne izuzima se iz toga bilo ko od ljudi, prošlih i budućih do Kijametskog dana!

Ovaj njegov stilistički aspekt... gledajući na Arape u doba džahilijjeta, možda je to bio njegov najistaknutiji aspekt, uzimajući u obzir značaj koji su oni pridavali retoričkom izražavanju u čemu su se nadmetali na svojim sajmovima. Kur'an je bio i ostao do dana današnjeg nadnaravan i nedostižan za ljude. Allah im je uputio izazov u tome i taj izazov još uvijek traje i važi. Oni koji prakticiraju i upražnjavaju umjetnost izražavanja medu ljudima, i koji znaju domet ljudske moći i snage u tome, oni najbolje znaju da je ovaj kur'anski aspekt apsolutno nadnaravan i nedostižan. Bez obzira da li ideološki pripadali ovoj vjeri ili ne. Izazov u ovom domenu se zasniva na objektivnim osnovama pred kojima su u istoj poziciji oni koji vjeruju i oni koji poriču. I kao što su velikaši iz plemena Kurejš - u svom džahilijjetu - nalazili u Kur'anu nešto što nisu mogli odagnati od sebe, iako su ga

poricali i prezirali, isti je takav slučaj danas i sutra sa svakim neznalicom koji poriče i prezire, nalazi u njemu ono što su nalazile ranije neznalice.

Iza toga ostaje djelovati nedostižna, nadnaravna tajna u ovoj jedinstvenoj Knjizi. Ostaje ona moć i vlast koju ona ima nad prirodom, istog onog momenta kada se komunikacija među njima učini slobodnom. Pa čak i oni čija su srca prekrivena zastorom i preko kojih se nalaze teške naslage, ponekad i njihova srca zadrhte i ustrepere. Katkada se i njihova srca uzbude, pod pritiskom ove moći, slušajući učenje ovog Kur'ana.

Oni koji govore su mnogobrojni. Ponekad njihov govor sadrži neke principe, načela, ideje i tendencije. Ali ovaj Kur'an je jedinstven prema svom djelovanju i tragu koji ostavlja svojim govorom u ljudskoj prirodi i njihovim srcima. On je superioran i nadmoćan tom nadmoćnom snagom. Velikaši i moćnici iz plemena Kurejš su govorili svojim sljedbenicima, a ustvari su to govorili samim sebi: *Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali!* (41/26), jer su osjećali u svojim dušama dodir ovog Kur'ana i njegov odjek, izazov koji je neodoljiv. I dan danas moćnici pokušavaju da srca odvrate od Kur'ana pisanjem i objavljivanjem raznovrsnih djela. Ali, uprkos svega toga, ovaj Kur'an ostaje i dalje nadmoćan i nepobjediv. I čim se iznese ajet ili ajeti tokom ljudskog govora, oni se odmah raspoznaju i izdvoje po svojoj vokaciji, ovladavajući unutrašnjim osjećanjem slušatelja i marginalizirajući nakićeni ljudski govor čije dotjerivanje je zamorilo govornike.

Nakon toga ostaje materija i sadržaj ovog Kur'ana. Nisu dovoljne ove uzgredne, prijelazne stranice *U okrilju Kur'ana* da bi se govorilo o materiji i predmetu ovog Kur'ana. Riječi nemaju kraja, a prostor je beskrajan.

I šta se uopće može reći u nekoliko stranica?!

Način ovog čudesnog Kur'ana u obraćanju ljudskom biću prezentiranju istina egzistencije - je metod obraćanja cjelokupnom ljudskom biću - ne izostavlja nijednu njegovu stranu a da joj se ne obraća u jednom kontekstu; ne ostavlja nijedan od mogućih prilaza tom biću, a da ne ulazi kroz njega; ne propušta nijednu njegovu primisao, a da joj se ne odazove i ne ostavlja nijedan poziv, a da ne odgovori na njega.

Metod ovog čudesnog Kur'ana, zahvata problematiku ove egzistencije, otkriva ono što priroda čovjeka, njegovo srce i um prihvataju apsolutnim, bezuvjetnim prihvatanjem, sa živom rezonancijom i jasnim viđenjem, a također i ono što se podudara sa potrebama te prirode, animira njene unutrašnje snage i usmjerava ih ispravnim pravcem.

Program ovog čudesnog Kur'ana, koji vodi ljudsku prirodu korak po korak, etapu po etapu, izlažući je lagahno i nježno, ali uz živost i toplinu u isto vrijeme, jasnoću i mudrost, predstavlja stepene na uspinjućoj ljestvici ka vrhuncu spoznaje i viđenja, uzbuđenja i rezonancije, akomodacije i ustrajnosti na Pravom Putu, osvjedočenja i pouzdanja, mira i sigurnosti - ka malim i velikim istinama ovog Univerzuma.

Program ovog divnog Kur'ana dodiruje ljudsku prirodu tamo gdje niko od ljudi ne očekuje da bude mjesto dodira, ili da to bude struna rezonance. I odjednom se priroda potrese, pušta glas i odaziva se. To je stoga što je Objavitelj Kur'ana Stvoritelj ovog čovjeka; On zna ono šta je stvorio i On mu je bliži od vratne žile kucavice.

Taj program? Ili sama materija koju Kur'an predočava u ovom programu. Ovdje je ta širina i prostranstvo koju riječ ne može dosegnuti: *Reci:"Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo se pomogli još jednim sličnim* (18/109). *Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more, kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi* (31/27).

Onaj ko piše ove riječi proveo je - Allahu hvala i zahvala - u svjesnom studiranju ove Knjige dvadeset i pet godina, baveći se tematskim istinama ove Knjige, u različitim poljima ljudske spoznaje - tamo gdje je doprla ljudska spoznaja i tamo gdje nije doprla - i iščitavao istovremeno ljudske pokušaje u tim aspektima. I vidio je... vidio je to ogromno, široko, prostrano obilje u ovom Kur'anu, pored tih izoliranih jezerca, malih vrtača i ustajalih baruština.

U sveobuhvatnom gledanju na ovaj Bitak, njegovu prirodu, bit, aspekte, izvor, nastanak, njegove tajne, ono što skriva u svojoj utrobi, živa bića i stvari koje u njemu postoje, tematiku čije je neke aspekte dotakla ljudska filozofija...

U sveobuhvatnom pogledu na čovjeka, njegovu dušu, izvor, postanak, skrivene potencijale njegovih snaga, polja aktivnosti, prirodu njegove konstrukcije, njegove emocije, interakciju, stanja i tajne, tematiku čije su neke aspekte dotakle znanosti biologija, psihologija, pedagogija, sociologija, a također i ideološki pravci i vjere... [43]

[43] V.: *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu, Haze'd-din, El-Islam we muškilatu'l-hadareti, Me'alimu fi't-tariqi,* od ovog autora, i: *El-Insanu bejne'l-madijeti we'l-islam, Dirasat fi'n-nefsi'l-insanijjeti, Et-Tetawwuru we's-sebatu fi hajati'l-bešerijjeti, Menhedžu't-terbijeti'l-islamijjeti i Menhedžu'l-fenni'l-islamijji,* od Muhammeda Qutba.

U gledanju na sistem ljudskog života, aspekte stvarne aktivnosti u njemu, domene i sfere vezivanja i doticanja, potrebe koje se stalno obnavljaju i reguliranje tih potreba, problematiku čije su neke aspekte dotakle teorije i različiti sociološki, ekonomski i politički pravci...[44]

U svakom od ovih polja i sfera svjestan istraživač Kur'ana nalazi mnoštvo tekstova i smjernica, čije obilje i raznovrsnost izazivaju zapanjenost. Povrh originalnosti, istinitosti, dubine, obuhvatnosti i vrijednosti koje sadrži ovo mnoštvo.

Nisam niti jednom, u suočavanju sa ovim osnovnim temama, osjetio potrebu za tekstom izvan ovog Kur'ana, osim za Poslanikovim (alejhi's-selam) riječima, a one su opet posljedica i trag ovog Kur'ana. Dapače, bilo koja druga riječ izgleda sasvim bijedno - makar bila i tačna - u poređenju sa onim što istraživač nalazi u ovom čudesnom Kur'anu.

Ove izjave i konstatacije su rezultat stvarnog iskustva i prakse i dugotrajnog druženja u svjetlu potrebe posmatranja, istraživanja i proučavanja ove problematike. Nema potrebe da ja hvalim ovu Knjigu. A ko sam ja, a ko su svi ovi ljudi da dodaju bilo šta Allahovoj Knjizi svojim pohvalama?

Ova Knjiga je bila jedini izvor spoznaje, odgoja, usmjeravanja i obrazovanja jedinstvene generacije čovječanstva, generacije kojoj nema slične ni prije ni poslije u povijesti čovječanstva, generacije časnih ashaba koji su učinili u povijesti čovječanstva taj ogromni, duboki i dalekosežni događaj, koji do danas nije istinski proučen.

Ovaj izvor je bio taj koji je kreirao - Allahovom voljom i odredbom - ovu otjelovljenu mudžizu u svijetu ljudi. To je mudžiza koju ne nadilaze sve mudžize i čuda koja su pratila sva poslanstva. Ta mudžiza je bila stvarna i očita; da je ta jedinstvena generacija predstavljala neponovljiv povijesni fenomen...[45]

Društvo koje je obrazovano od te jedinstvene generacije prvi put i koje je trajalo više od hiljadu godina, bilo je regulisano šeriatom sadržanim u ovoj Knjizi. Ono se zasnivalo na temelju njegovih vrijednosti, mjerila, smjernica i sugestija. Ovo društvo je bilo druga nadnaravnost u povijesti čovječanstva, u poređenju sa drugim oblicima ljudskih društava koja su

[44] V. *Nahwe mudžteme'in islamijjin*, od ovog autora.
[45] V. *Me'alim fi't-tariq*, poglavlja *Džilun muteferridun* i *Et-Tesawwuru'l-islamijji we's-seqafetu.*

nadmašivala to društvo u materijalnim mogućnostima zbog razvoja ljudskog iskustva u materijalnom svijetu, ali ga nisu dostigla u "ljudskoj, humanoj civilizaciji".[46]

Ljudi danas, u modernom džahilijjetu, traže svoje i potrebe svojih društava i života izvan ovog Kur'ana, kao što su ljudi u arapskom džahilijjetu tražili nadnaravna čuda mimo ovog Kur'ana. Što se njih tiče, njihov primitivni džahilijjet i duboko neznanje, kao i njihove strasti i lični interesi, zamagljivali su i onemogućavali viđenje kolosalnog kosmičkog čuda u ovoj čudesnoj Knjizi. A kad su u pitanju sljedbenici modernog džahilijjeta, između njih i ovog Kur'ana se isprječava obmana i opsjena ljudskog znanja koje im je Allah omogućio u svijetu materije, kao i obmana modernih organizacija i sistema koji su takvi zbog složenosti ljudskog života danas, njegovog razvoja i sazrijevanja s aspekta organizacije i ustrojstva. To je sasvim normalna stvar s protokom vremena i života, nagomilavanjem iskustva, nametanjem novih potreba i njihovom složenošću također. Između njih i Kur'ana također se isprječava četrnaestvjekovna židovsko - križarska mržnja i zavjera, koja nijednog momenta ne prestaje voditi rat protiv ove vjere i njegove ispravne Knjige; koja ne prestaje s pokušajima odvraćanja njenih sljedbenika od nje i njihovog udaljavanja od njenog neposrednog usmjerenja nakon što su Židovi i krstaši shvatili, iz svog dugotrajnog iskustva, da nisu u mogućnosti uništiti sljedbenike ove vjere sve dok se oni čvrsto drže okupljeni oko ove Knjige kao što je to činila prva generacija muslimana, ne okupljeni radi melodičnog učenja njenih ajeta, dok su njihovi životi u cijelosti daleko od njegovih naputaka i smjernica. To je sveobuhvatna, kontinuirana, ustrajna, podla i perfidna zavjera i spletka čiji je konačni plod ovo stanje u kojem žive ljudi koji se danas nazivaju muslimanima - a nisu muslimani sve dok svoj život ne budu regulirali zakonom ove vjere i drugi pokušaji, u svakom mjestu, brisanje tragova ove vjere i izučavanje neke druge knjige mimo Kur'ana, na koju će se ljudi obraćati u reguliranju i ustrojstvu cjelokupnog života, rješavanju svakog spora i svakog prijepora u vezi sa donošenjem zakona i propisa u životu, kao što su se muslimani obraćali Allahovoj Knjizi u ovim pitanjima.

To je ovaj Kur'an kojeg ne poznaju njegovi sljedbenici danas. Zato što posvećuju pažnju samo melodičnom učenju, ilahijama, hamajlijama i klimanju glavom, nakon što su ih udaljila od njega stoljeća perfidne i

[46] V. isto, poglavlja: *La ilahe illallah - menhedžu'l-hajat i Tabi'atu'l-mudžtemei'l-islamijji.*

lukave zavjere, ponižavajućeg neznanja, obmanjujućeg obrazovanja, nereda koji obuhvaća misao i srce i zlosretne, iskvarene stvarnosti.

To je ovaj Kur'an od koga su pređašnji protagonisti džahilijjeta odvraćali ljude tražeći i zahtijevajući materijalna čuda, a od koga moderni sljedbenici džahilijjeta odvraćaju mase pomoću novog "kur'ana" koga oni izmišljaju i pomoću raznovrsnih mas-medija i sredstava informiranja i propagande. To je taj Kur'an o kome Znani i Obaviješteni kaže:

Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputstvo i milost za ljude koji vjeruju (7/203).

Jasni dokazi koji razotkrivaju i osvjetljavaju; Uputa koja usmjerava i ukazuje i milost koja preplavljuje *za ljude koji vjeruju.* Oni su ti koji sve ovo nalaze u Časnom Kur'anu.

Ovo je Kur'an u čijem kontekstu izravno dolazi smjernica vjernicima:

A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani (7/204).

I njegovim spominjanjem završava ova sura koja je i započela aluzijom na Kur'an: *Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje - da njome opominješ i da vjernicima bude pouka* (7/2).

Postoje različite predaje o mjestu naredbe da se sluša i šuti kada se uči Kur'an. Neki učenjaci smatraju da se naredba odnosi na fard - namaz kada imam uči Kur'an naglas, pa muktedija mora šutjeti i slušati učenje i neće učiti uz glasno učenje imama i neće se nadmetati s njime u učenju. Takva je predaja koju prenosi Imam-i Ahmed i autori *Sunena*, a za koju Tirmizi kaže da je dobra (*hasen*), a Ebu Hatem Razi smatra da je vjerodostojna (*sahih*), prenoseći hadis od Zuhrija, u slijedu, Ebu Ekseme Lejsi, Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik (alejhi's-selam), kada je završio namaz u kome je učio naglas, rekao: "Je li neko od vas maloprije učio sa mnom?" Neki čovjek reče: "Da, Allahov Poslaniče." "Ja kažem: šta se to neko nadmeće sa mnom u Kur'anu?" reče Poslanik (alejhi's-selam).

Otkada su to čuli od Poslanika (alejhi's-selam), ljudi su prestali učiti Kur'an za njim u namazu u kojem on uči naglas.

Takva je i predaja prenoseći u slijedu Ibni Džerira u *Tefsiru* Ebu Kurejb, Muharibi, Davud ibni Ebi Hind, Bešir ibni Džabir da je rekao: "Ibni Mes'ud je klanjao i čuo je neke ljude kako uče za imamom. Kada je završio, rekao je: "Zar nije došlo vrijeme da shvatite, zar nije došlo vrijeme da se urazumite: *A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite,* kao što vam je naredio Allah."[47]

Neki smatraju da je ovo bila uputa muslimanima da ne budu kao idolopoklonici koji su dolazili kod Poslanika (alejhi's-selam) za vrijeme klanjanja, pa bi jedan drugom govorili: *"Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali* (41/26), pa im je Allah objavio odgovor: *A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite* (7/204). Ovo je rekao Kurtubi, dodavši: "Objavljeno je u vezi sa namazom." To se prenosi od Ibni Mes'uda, Ebu Hurejrea, Džabira, Zuhrija, Ubejdullaha ibni Umejra, Ata'a ibni Ebi Rebaha i Seida ibni Musejjeba.

Ibni Džerir bilježi i povod objavljivanja ovog ajeta riječima:"Kazivao nam je u slijedu: Ebu Kurejb, Ebu Bekr ibni Ajjaš, Asim, od Musejjeba ibni Rafia da je Ibni Mes'ud rekao: "Neki od nas su nazivali drugima selam u namazu, pa je objavljen ajet: *A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani* (7/204).

Kurtubi u svome *Tefsiru* veli: Muhammed ibni Kab Kurezi kaže: "Kada bi Poslanik (alejhi's-selam) učio Kur'an u namazu, odazvali bi mu se oni koji klanjaju iza njega. Kada bi rekao: *Bismillah (Uime Allaha, Milostivog, Samilosnog)*, govorili bi isto kao i on sve do kraja Fatihe i sure. Tako je to trajalo sve dok nije objavljeno: *A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani* (7/204).Ovo ukazuje na to da je smisao naredbe da se šuti, ostavljanje odazivanja Poslaniku (alejhi's-selam) koje su oni izgovarali glasno tokom učenja."

Kurtubi također veli: Katade kaže o ovom ajetu: "Došao bi neki čovjek dok su drugi u namazu, pa bi ih upitao: Koliko ste klanjali? Koliko

[47] Mezhebi se razilaze u pitanju učenja za imamom.
a) Za imamom se ne uči ni u namazu u kome se uči naglas ni u onom u kome se uči u sebi. Učenje imama je učenje muktedije.
b) Muktedija ne uči u namazu u kome se uči naglas, a uči za vrijeme stanke između Fatihe i sure.
c) Uopće ne uči u namazu u kome se uči naglas, a uči u onome u kome se uči u sebi.

je još ostalo? Pa je Allah (Uzvišeni) objavio: *A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite* (7/204). Od Mudžahida se prenosi da je rekao: "Govorili bi u namazu o svojim potrebama i poslovima, pa su objavljene Allahove riječi: *da biste bili pomilovani* (7/204).

Oni koji smatraju da se ajet odnosi isključivo na učenje Kur'ana u namazu, argumentiraju svoj stav predajom koju bilježi Ibni Džerir: Prenio je Humejd ibni Mes'ad slijedom: Bišr ibni Mufeddal, Džeriri, da je Talha ibni Ubejdullah ibni Kurejz rekao: Vidio sam da Ubejd ibni Umejr i Ata' ibni Ebi Rebah pričaju, a kazivač kazuje (misli: a učač uči), pa sam rekao: Zar ne slušate Kur'an, pa da zaslužite obećanje (misli na Allahove riječi: *da biste bili pomilovani* (7/204)*?* Nastavlja: Pogledali su u mene i vratili se svom razgovoru. Ja sam ponovio svoj upit, pa su bacili pogled na mene i nastavili razgovor. I po treći put sam im skrenuo pažnju, pa su pogledali u mene i rekli: To se odnosi na namaz: *A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite* (7/204). Ibni Kesir, prenoseći ovaj slučaj veli: Ovako kaže Sufjan Sevri, prenoseći od Ebu Hašima Ismaila ibni Kesira, a on od Mudžahida, da je rekao za Allahove riječi: : *A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite* (7/204): To jest, u namazu. Tako nešto prenose i drugi od Mudžahida. Abdurrezzak prenosi od Sevrija, on od Lejsa, da je Mudžahid rekao: "Ne smeta kada se Kur'an uči van namaza da se priča."

Neki smatraju da se to odnosi na namaz i na hutbu za vrijeme džume i bajram namaza. To je mišljenje Seida ibni Džubejra, Mudžahida, Ata'a, Amra ibni Dinara, Jezida ibni Esleme, Kasima ibni Muhajmira, Muslima ibni Jesara, Šehra ibni Havšeba i Abdullaha ibni Mubareka. Kurtubi veli: Ovo je slabo mišljenje jer nema mnogo učenja Kur'ana, a obavezno je šutjeti tokom cijele hutbe. To je ustvrdio Ibnu'l-'Arebi i Nakkaš: "Ajet je mekkanski, a u Mekki nije bilo ni hutbe ni džume."

Kurtubi u *Tefsiru* također, kaže: Nakkaš veli: Komentatori Kur'ana su saglasni da se ovo slušanje odnosi na propisane i nepropisane namaze. Nehhas veli: Filološki - odnosi se na sve osim ako ima neki drugi dokaz koji ukazuje na specifikaciju.

Mi ne vidimo u povodima Objave nešto što bi ga svelo na propisani i nepropisani namaz. Zato što se uzima u obzir općenitost teksta, a ne posebnost povoda. Bliže je istini da je tekst opći i da ga ništa ne sužava. Slušanje ovog Kur'ana i šutnja - kad god se on uči - primjerenije je veličini tog govora i veličini uzvišenosti onog ko ga je rekao. Kada Allah kaže: Zar ne slušaju ljudi i ne šute!? A potom slijedi i malo milosti za njih: *da biste bili pomilovani* (7/204), šta je to što ga ograničava samo za namaz? Kad god se

uči Kur'an i duša ga sluša i šuti postoji više nade da ga shvati, potpadne pod njegov upliv i odazove se. Postoji više nade da će biti pomilovana i na dunjaluku i ahiretu.

Ljudi gube nenadoknadivim gubitkom okrećući se od ovog Kur'ana. Doista, nekada samo jedan ajet čini u duši - kada ga sluša i šuti - čuda u pogledu emocije, utjecaja, odaziva, prilagođavanja, viđenja, spoznaje, sigurnosti, mira i dalekosežan iskorak u osvješćavajućoj i prosvijetljenoj spoznaji. To zna samo onaj ko je to okusio i upoznao.

Okupljanje oko ovog Kur'ana - svjesno i sa razmišljanjem, a ne samo radi učenja i melodičnog izvođenja - izgrađuje u srcu i umu jasno i dalekosežno viđenje, smirujuću i čvrstu spoznaju, zanos, aktivnost i slobodu, pozitivan odnos, čvrstoću i odlučnost u čemu mu nije ni blizu ni jedna druga sportska disciplina, ili spoznaja ili eksperimentiranje.

Viđenje istina Bitka - kroz kur'ansko predočavanje, videnje i istina života kao i viđenje ljudskog života, njegove prirode i potreba kroz kur'anske odrednice, doista je izvrsno, jasno, precizno i duboko viđenje, ono upućuje na njihovu obradu i primjenu drugim duhom, različitim od onog kome usmjeravaju ljudski prikazi i izvještaji.

A sve ovo će prije dovesti do milosti, a to biva i u namazu i mimo namaza. Nema ništa što bi specificiralo ovu opću kur'ansku odrednicu i usmjerenje vežući ga za namaz kao što prenosi Kurtubi od Nehhasa.

Sura završava upućivanjem na spominjanje Allaha općenito u namazu i mimo namaza:

I spominji Gospodara svoga ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas, i ne budi nemaran, - oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu se klanjaju; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tle padaju (7/205-206).

Ibni Kesir u svome *Tefsiru* veli: "Allah Uzvišeni naređuje da se On mnogo spominje početkom i krajem dana. Kao što je naredio činjenje ibadeta Njemu u ova dva vremena u svojim riječima: *I veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska* (50/39). A ovo je bilo prije propisivanja pet obligatnih namaza u noći Israa. Ovaj ajet je

mekkanski. Ovdje kaže: ujutro - a to je početak dana - i navečer (upotrijebljena je riječ *asal*, a to je plural od riječi *esil*, kao što je riječ *ejman* - zakletva, plural od riječi *jemin*). Njegove riječi: *u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem,* znače: spominji svoga Gospodara u sebi, sa nadom i strahom i riječima, ali ne glasno. Zato dalje kaže: *i ne podižući glas.* Tako je pohvalno da se čini zikr, da ne bude dozivanja i jakog podizanja glasa. I zato, kada su pitali Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) rekavši: "Je li naš Gospodar blizu, pa da ga šapatom prizivamo, ili je daleko, pa da Ga dozivamo?", Allah je objavio: *A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli* (2/186). U *Buhariji i Muslimu* se bilježi hadis od Ebu Mūsāa Eš'arija (Allah bio njime zadovoljan) da je rekao: "Ljudi su podigli glasove učeći dovu na nekom od putovanja, pa im je Poslanik (alejhi's-selam) rekao: "O, ljudi, učite u sebi, ta vi ne dozivate gluhog ni odsutnog; Onaj koga vi zovete čuje i blizu je; bliži je nekom od vas od vrata njegove jahalice."

Nije prihvaćeno mišljenje Ibni Džerira, i prije njega Abdurrahmana ibni Zejda ibni Eslema da je smisao ajeta naredba slušaču Kur'ana u slučaju kada sluša učenje zikra na ovakav način i u ovakvom stanju. Kaže dalje: Ovo što su rekli njih dvojica nema podrške ni od koga. Smisao ajeta je podsticanje ljudi na učestalo činjenje zikra - ujutro i navečer - da ne bi bili od onih koji su nemarni. Stoga On hvali meleke koji veličaju Allaha dan - noć neprestano: *oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu se klanjaju* (7/206).

Spomenuo ih je s ovim svojstvom kako bi se i drugi za njima poveli u učestaloj predanosti i ibadetu."

Vidimo u onome što nam je prenio Ibni Kesir ovim povodom, kao i u Poslanikovim hadisima, domet do kojeg su Kur'an i poslanički odgoj doveli duše Arapa u pogledu spoznaje suštine svoga Gospodara i suštine Univerzuma oko njih. Iz njihovog pitanja i odgovora vidimo dalekosežnost promjene koju je izazvala ova vjera uz pomoć ove Časne Knjige i pravilnog poslaničkog usmjeravanja. To je dalekosežan iskorak u kome se očituje Allahova blagodat i milost, kada bi to ljudi znali.

A potom, spominjanje Allaha, onako kako na to upućuju ovi tekstovi, nije puko spominjanje usnama i jezikom. Već je to spominjanje srcem i dušom. Spominjanje Allaha, ako ga ne prati vibracija osjećanja, drhtanje srca, ako duša ne živi s njim i za njeg, ako nije popraćeno skrušenošću, poniznošću, strahopoštovanjem i bojaznošću, nije i neće biti pravi zikr - spominjanje Allaha. Naprotiv, to može biti znak lošeg i neprimjerenog

odnosa prema Allahu (Uzvišenom). On je usmjerenje Allahu ponizno i skrušeno uz strahopoštovanje i bogobojaznost. To je podsjećanje na Allahovu uzvišenost i veličinu, podsjećanje na strah od Njegove srdžbe i kazne i podsjećanje na nadu u Njega i traženje utočišta kod Njega. Tako da se pročisti duhovna supstanca u čovjeku i da se poveže sa svojim onostranim, fluidnim, iskonskim izvorom.

Pa kada se pokrene jezik sa srcem i kada usne progovore sa dušom, neka to bude u formi i na način koji ne remeti skrušenost i ne proturječi pokornosti. Neka to bude spuštenim glasom, ne zviždanje i vikanje, ne krika i buka, ne pjevanje i melodisanje.

I spominji Gospodara svoga ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas, i ne budi nemaran, - (7/205)

Ujutro i navečer; tako će srce biti u vezi sa Allahom u oba kraja dana. Spominjanje Allaha se ne ograničava samo na ovo vrijeme. Spominjanje Allaha treba biti prisutno u svakom momentu. Svijest o Allahovoj prisutnosti i kontroli mora biti prisutna u svakom času. Ali u ova dva vremena duša posmatra prizor očite promjene na stranici Kosmosa, smjenu noći u dan i dana u noć. U njima se srce spaja sa Univerzumom oko njega posmatrajući kako Allahova moć mijenja dan i noć, pojave i stanja. Allah (Uzvišeni) zna da je ljudsko srce najbliže da potpadne pod utjecaj i odazove se u ova dva vremena. U Kur'anu je često usmjeravanje ka spominjanju Allaha (Uzvišenog) i Njegovom veličanju u vremenima u kojima kao da cijeli Kosmos učestvuje u utjecaju na ljudsko srce, njegovom omekšavanju, profinjavanju i buđenju čežnje u njemu za spajanjem i vezom sa Allahom: *Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska, i veličaj Ga noću i poslije obavljanja namaza* (50/39-40). *I obavljaj je u noćnim časovima, i na krajevima dana, - da bi bio zadovoljan* (20/130). *I spominji ime Gospodara svoga ujutro i predveče, i u jednom dijelu noći radi Njega molitvu obavljaj, i dugo Ga noću hvali* (76/25-26).

Nema potrebe za mišljenjem da je naredba o ovom zikru u ovo vrijeme došla prije naredbe klanjanja obaveznih namaza u njihovim poznatim vremenima, što sugerira da je propisivanje obaveznog namaza učinilo izlišnim ovu naredbu u ovo vrijeme. Ovaj zikr je obuhvatniji i općenitiji od namaza; njegovo vrijeme nije ograničeno na vremena obaveznih namaza. On također ima drugačiji oblik i formu od forme namaza, obaveznog i neobaveznog; on se obavlja srcem ili srcem i jezikom bez ostalih kretnji namaza. On je obuhvatniji i od toga također. To je trajno

podsjećanje i permanentna svijest o Allahovoj uzvišenosti, o Njegovoj kontroli javnog i tajnog, malog i velikog, mirovanja i kretanja, djela i namjere. Spomenuo je ovdje jutro, večer i noć zbog toga što ova vremena imaju posebne podsticaje za koje Allah zna šta proizvode u ljudskom srcu, čiji Stvoritelj zna njegovu prirodu i narav njegove strukture.

I ne budi nemaran (7/205).

Nemaran prema zikru, ne usnama i jezikom, već srcem i dušom; prema zikru zbog kojeg se srce trese pa čovjek koji ga čini ne žuri da ga Allah primijeti u tome, niti ide tako žurno da ga On vidi na tome. Sve što čovjek čini, malo ili veliko, u Allahovom je obračunu. Prema tome, to je zikr koji je naređen ovdje. U protivnom, šta bi onda bio zikr ako ne vodi predanosti, djelu, ponašanju i slijeđenju.

Sjeti se i spominji svoga Gospodara i ne budi nemaran prema Njegovom spominjanju; neka ti srce ne bude nemarno prema Njegovoj kontroli i nadzoru. Čovjek je u najvećoj potrebi da bude u stalnoj vezi sa svojim Gospodarom kako bi bio snažan da se odupre šejtanovom zavođenju: *A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište u Allaha, On, uistinu, sve čuje i zna* (7/200). Ova sura je ranije, spočetka, bila poprište sukoba između čovjeka i šejtana. Kontekst dalje nastavlja izlagati povorku imana, s jedne strane, i povorku džinskih i ljudskih šejtana koji se isprječavaju na njenom putu, s druge strane, kao što spominje šejtana i u vijesti o onome kome je Allah ajete Svoje dao, pa se on od njih udaljio, te ga je šejtan sustigao i on je zalutao. Kontekst također i na kraju sure spominje šejtanovo navođenje na zlo i traženje utočišta u Allaha koji čuje i zna. To je povezan kontekst koji završava usmjeravanjem na spominjanje Allaha skrušeno i sa strahopoštovanjem i zabranom nemarnosti. Ova naredba i zabrana dolaze u povodu Allahove naredbe Poslaniku (alejhi's-selam) da sa svakim lijepo postupa, da traži da se čine dobra djela i da se kloni neznalica. To je upotpunjenje i dovršetak znakova na putu i opskrbljivanje nositelja misije opskrbom koja će osnažiti i učiniti jakim u podnošenju teškoća puta.

Zatim Allah navodi primjer sa Njemu bliskim melekima, onima koje šejtan ne može zavesti, jer za njega nema mjesta u strukturi njihove prirode. Oni nemaju strasti, ne nadvladavaju ih porivi. Pa i pored toga oni stalno Allaha spominju i veličaju Ga, ne zaziru da Mu se klanjaju niti se sustežu. A čovjek je potrebniji od njih spominjanju Allaha, ibadetu i veličanju. Njegov put je težak. Priroda mu je podložna šejtanovom

zavođenju, podložna je upropaštavajućem nemaru. A snaga mu je ograničena i nedostatna bez ove opskrbe na napornom putu:

Oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu se klanjaju; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tle padaju (7/206).

Doista su ibadet i zikr temeljni element u programu ove vjere. To nije program teorijske spoznaje i teološke rasprave. To je program realnog pokreta radi promjene ljudske stvarnosti. A ljudska stvarnost ima svoje korijene i uporišta u dušama ljudi i u njihovim stanjima. Promjena ove džahilijjetske stvarnosti u Božansku stvarnost koju Allah želi ljudima, shodno Njegovom programu, izuzetno je teško i naporno pitanje. Treba dugotrajan trud i duboku ustrajnost. A snaga nositelja misije je ograničena. On nema snage suočiti se sa ovom teškoćom bez opskrbe i pomoći koju dobija od svoga Gospodara. Nije to samo znanje niti samo spoznaja. To je ibadet i traženje pomoći od Njega. To je opskrba, to je potpora, to je traženje pomoći na teškom i dugom putu.

Otuda ovo posljednje usmjerenje u suri koja je započela riječima Allaha (Uzvišenog) upućenim Njegovom Plemenitom Poslaniku: *Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje da njome opominješ i da vjernicima bude pouka* (7/2), čiji kontekst sadrži prezentaciju povorke imana pod vođstvom časne skupine plemenitih poslanika, kojoj se na putu preprečuju spletke prokletog šejtana, intrige džinskih i ljudskih šejtana, protivljenje moćnika na Zemlji i rat koji vode silnici i vlastodršci.

To je opskrba na putu i oruđe časne povorke na tome putu.

بسم الله الرحمن الرحيم

SURA EL-ENFAL
OBJAVLJENA U MEDINI
IMA 75 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Poslije sura El-En'am i El-A'raf koje su objavljene u Mekki, zadržat ćemo se na medinskom dijelu Kur'ana. Ranije smo rekli, *U okrilju Kur'ana,* da primjenjujemo slijed prema rasporedu u Mushafu, a ne slijed Objave. To smo primijenili i kod sura El-Bekare, Ali Imran, En-Nisa i El-Maide. Ovom smo pristupili zbog toga što vremenski redoslijed Objave ajeta i sura u Kur'anu nije moguće kategorički dokazati.

Sve što do sada možemo reći jeste da je ovo mekkanski dio Kur'ana, a ovo medinski općenito, premda i kod toga ima očito malo razilaženja. Međutim, što se tiče vremenskog slijeda Objave, kategorički, za svaki ajet ili grupu ajeta ili suru u cjelini, skoro da postoji opravdanje da je nemoguće da čovjek danas može išta sigurno naći, osim kod određenog broja ajeta o čijoj objavi postoje mutevatir predanja ili kategorički dokazi više verzija. U svakom slučaju, pokušaji da se prate ajeti Kur'ana i njegove sure, skladno vremenskom slijedu Objave, ima vrijednost i pomaže poimanju programa islamskog kretanja, faza i koraka tog kretanja. Pa ipak, neznatna je sigurnost i kod ovog slijeda jer se javljaju izvjesne poteškoće. Osim toga, i rezultati do kojih se dođe na ovaj način su više približni, a nisu kategorički i definitivni. Katkada se na ove približne i nedefinitivne rezultate nadovezuju i druge složenije posljedice pa sam ja krenuo u ovom *Zilalu* da

izlažem Kur'an prema rasporedu sura donijetih u osmanskom Mushafu pokušavajući da uzmem u obzir historijske okolnosti svake sure općenito, dajući prednost jednom sudu, pridružujući tome i objašnjenja tadašnje atmosfere i okruženja, također općenito, upravo onako kako je to proteklo i kod definiranja ranije tretiranih sura u djelu *U okrilju Kur'ana*. Mi ćemo nastaviti, uz Božiju pomoć, na ovaj isti način i sa ovom surom.[48]

Sura El-Enfal, koju ovdje izlažem, objavljena je poslije sure El-Bekare. Objavljena je mjeseca ramazana, druge godine po Hidžri, tačnije devet mjeseci po Hidžri. Prema preovlađujućem mišljenju, objavljena je za vrijeme velike borbe na Bedru. Mišljenje da je ova sura objavljena poslije sure El-Bekare ne može se prihvatiti kao krajnje sigurno. Sura El-Bekare nije objavljena odjednom, u cjelini, nego je dio nje objavljen početkom medinskog perioda, a dio krajem tog perioda. Vremenska razlika između ovog prvog i ovog drugog perioda jeste devet godina. Sigurno se zna da je sura El-Enfal objavljena između ova dva vremenska perioda, a sura El-Bekare bila je i prije toga i poslije toga otvorena, nezavršena. Brojni ajeti ove sure objavljeni su između ova dva perioda i priključeni su ovoj suri prema naredbi Vjerovjesnika. Presudno je da je ova sura objavljena poslije sure El-Bekare, tj. da je početak ove sure tada objavljen, kao što smo naveli kod definiranja sure El-Bekare.[49]

U nekim rivajetima stoji da su ajeti 30-36 sure El-Enfal mekkanski. To su ajeti:

I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili ili da bi te prognali; oni su zamke pleli, a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije (8/30).

Kada im se riječi Naše kazuju, govore: "Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo tako nešto rekli; to su samo izmišljotine naroda drevnih" (8/31).

A kad su oni rekli : "Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti pusti na nas kamenje s neba kao kišu ili nam pošalji patnju nesnosnu!" (8/32).

Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti (8/33).

---

[48] U djelu *Mešahidu'l-qijameti fi'l-Qur'an* pokušao sam da iznesem scene Kijametskog dana skladno vremenskom slijedu sura. Međutim, *U okrilju Kur'ana* pristupio sam ovom drugom metodu.
[49] I, str. 23-34.

A zaslužuju da ih Allah kazni kad brane drugima pristup Časnom hramu, a oni nisu njegovi čuvari. Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allaha boje, ali većina njih ne zna (8/34).

Molitva njihova pored Hrama svodi se samo na zviždanje i pljeskanje rukama; zato kaznu iskusite jer ne vjerujete (8/35).

Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, zatim će, zbog toga, žaliti i na kraju će pobijeđeni biti. A oni koji ne budu vjerovali - u džehennem će biti potjerani (8/36).

Možda je one koji zastupaju ovu verziju da su ovi ajeti mekkanski navelo to što ovi govore o situaciji koja je vladala u Mekki prije Hidžre. Međutim, ovo nije nikakav razlog, jer postoje mnogi medinski ajeti koji tretiraju situaciju u Mekki prije Hidžre. Tako se npr. u ovoj istoj suri, ajet 26, a on stoji ispred ovih ajeta, govori o sličnoj situaciji.

I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni, - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni (8/26).

I ajet 36, a on je posljednji od broja tih ajeta, govori o situaciji koja je vladala poslije Bedra, posebno govori o troškovima politeista i ulaganju sredstava za namjensku opremu radi borbe na Uhudu:

Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, zatim će, zbog toga, žaliti i na kraju će pobijeđeni biti. A oni koji ne budu vjerovali - u džehennem će biti potjerani (8/36).

Rivajeti koji navode da su ovi ajeti mekkanski ističu i uzroke njihove objave. Međutim, ti rivajeti su proturječni. U njima stoji da je Ebu Talib rekao Vjerovjesniku (alejhi's-selam): "Šta je to što snuje tvoj narod?" Vjerovjesnik mu odgovori: "Oni žele da me izigraju, da me ubiju i protjeraju." Ebu Talib nastavi: "Ko te je o tome obavijestio?" Vjerovjesnik reče: "Moj Gospodar!" Nato će Ebu Talib: "Divan li je taj tvoj Gospodar, neka bude na hair!" Resulullah reče: "Ja to očekujem, štaviše, On Mi i čini dobro." I tada je objavljeno:... *i kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili, ili da bi te prognali...* (8/30)

Ibni Kesir navodi ovu verziju i suprotstavlja joj se riječima: "Spominjanje Ebu Taliba je veoma čudno, čak bi se moglo reći i neprihvatljivo jer je ovaj ajet objavljen u Medini, zatim ovo kazivanje,

konsultiranje, dogovaranje i smijeranje Kurejševića da ga uhvate, protjeraju ili ubiju, bilo je uoči noći Hidžre, poslije smrti Ebu Taliba na oko tri godine. To je vrijeme kada su se oni mogli usuditi da čine ovako nešto protiv Vjerovjesnika zbog smrti njegovog amidže Ebu Taliba koji ga je štitio, pomagao i preuzimao na sebe njegov teret."

Ibni Ishak spominje, prenoseći od Abdullaha Ebi Nedžiha, od Mudžahida ibni Abbasa, a također od njega i drugim putem, poduži hadis o ovom zaključku i spletkarenju Kurejševića u kome na kraju dolazi: "Allah mu je tada dozvolio da iseli iz Mekke i nakon što je došao u Medinu objavljeno mu je poglavlje El-Enfal u kome se navodi Allahova blagodat data Muhammedu (alejhi's-selam) i istovremeno iskušenje pri tome.

I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili ili da bi te prognali; oni su zamke pleli, a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije (8/30).

Ovaj rivajet Ibni Abbasa (Allah bio njime zadovoljan) podudara se s kontekstom Kur'ana koji dolazi prije i poslije ovih ajeta u kojem Allah (Uzvišeni) podsjeća Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i vjernike na dobročinstvo koje im je dao u osvrtu kad ih je bodrio na džihad na Božijem putu, na njihovo uslišavanje i prihvatanje onoga čemu su pozivani i da budu čvrsti i stabilni na dan napada i borbe itd. sve do kraja što tretira ova sura kao što ćemo objasniti; zatim da su ovi ajeti objavljeni u Medini kao cijela sura, što je prihvatljivije.

Zbog ovih okruženja iznijetih u ovim kazivanjima koji se navode kao uzroci Objave, mi smo nastavili sa programom kojeg smo i odabrali pri izlaganju Časnog Kur'ana i onako kako je sura raspoređena u Mushafu Osmana (Bog mu se smilovao), a ne prema slijedu Objave za koje danas nemamo sigurnog oslonca, mada tome pridružujemo i uzroke Objave i okruženja te Objave koliko je moguće.

Neka je Allah na pomoći!

Ova sura objavljena je u vrijeme velike borbe, borbe na Bedru, sa svim njenim okruženjima i onim što je vezano za nju u historiji islamskog

pokreta i historiji čovječanstva uopće. Ta borba sa svojim okruženjima je veliki učitelj na putu tog pokreta i te historije.

Ovaj dan Allah je nazvao "Danom pobjede" kada su se sukobile dvije vojske i učinio ga raspućem među ljudima i na onom svijetu, ne samo na ovom, i ne samo u ljudskoj historiji na Zemlji na ovom svijetu, kao što kaže Allah (Uzvišeni). *Ova dva protivnička tabora spore se oko Gospodara svoga; onima koji ne budu vjerovali biće odijela od vatre skrojena, a ključala voda biće na glave njihove ljevana; od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, a gvozdenim maljevima biće mlaćeni; kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje iziđu, biće u nju vraćeni: "Iskusite patnju u užasnoj vatri!" A one koji budu vjerovali i dobra djela činili - Allah će sigurno uvesti u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će se u narukvicama od zlata i biserom kititi, a odjeća će im svilena biti. Oni su bili nadahnuti da govore lijepe riječi i bili su nadahnuti na put Onoga koji je hvale dostojan* (22/19-24). Navodi se da su ovi ajeti objavljeni u vezi sa ove dvije skupine koje su se sukobile na Bedru, na dan pobjede i raspuća ne samo na ovom svijetu, ne samo u ljudskoj historiji na Zemlji, nego dan raspuća i na budućem svijetu i zauvijek. Ovo svjedočenje od strane Allaha (Uzvišenog) dovoljno je za predstavljanje veličine toga dana i njegovo vrednovanje. Mi ćemo iznijeti neke njegove vrijednosti kada se budemo osvrnuli na taj događaj, njegova okruženja i rezultate.

Veličina ove borbe, dalekosežnost i njena vrijednost neće biti jasno izloženi sve dok ne izložimo njenu prirodu, ne sagledamo smisao džihada u islamu i ne otkrijemo motive ovog džihada i njegove ciljeve. Također mi nećemo spoznati ni prirodu borbe džihada u islamu ni njegove motive i ciljeve prije nego spoznamo prirodu same ove vjere.

Imam Ibni Kajjim sažeo je tekst džihada u islamu u svom djelu *Zadu'l-Mead*, a u poglavlju kome je dao naslov *Fasil fi tertibi sijaqi hedijihi me'a'l-kuffari ve'l-munafiqin*... Prvo što je njemu objavio Allah (Uzvišeni) bilo je da čita u ime svog Gospodara koji je sve stvorio. To je početak njegovog poslanstva. Tom prilikom Allah mu je naredio da uči tekst u sebi, a nije naredio da ga prenosi i drugom saopćava. Potom mu je objavio: *O ti, pokriveni! Ustani i opominji!* (74/1-2).

Allah ga je upozorio riječima *čitaj* i poslao ga s riječima *O, ti, zamotani!* s naredbom da opominje svoju bližu rodbinu, svoj narod, pa Arape oko njih, pa Arape uopće i zatim cio svijet. Muhammed (alejhi's-selam) proveo je više od 10 godina od početka nakon poslanstva pozivajući u islam bez borbe i nenapadanja i nenametanja džizije. Bilo mu je naređeno

da se susteže, strpi i kloni, a onda mu je bilo dozvoljeno da se iseli i vodi borbu. Naređeno mu je da se bori protiv svakoga ko se protiv njega bori, da se sustegne i ne napada onog koji njega ne napada. Potom mu je naređeno da se bori protiv politeista sve dok ne prihvate vjeru u kojoj će se svi klanjati samo Allahu. Nakon ove naredbe o džihadu nevjernici su svrstani u tri kategorije:

- oni s kojima je sklopljen mir;

- oni s kojima se je u ratu;

- zimmijje.

Naređeno mu je da se ispuni vrijeme trajanja ugovora sklopljenog s drugima o primirju, da se ispune obaveze prema onima koji su ostali pri ugovoru. Ako bi se pribojavali njihove prevare, taj ugovor bi bio odbačen. Borba se ne bi povela protiv njih prije nego bi se oni obavijestili da su narušili ugovor. Naređeno mu je da se bori protiv onog koji je prekršio ugovor.

Kada je objavljena sura Berae, objavljeno je i kako postupati s ovim kategorijama neprijatelja. Naređeno mu je da se bori protiv svoga neprijatelja među pristalicama Knjige sve dok ne plate džiziju ili ne prime islam. Naređeno mu je da se bori protiv nevjernika i licemjera i da ne bude prema njima milostiv, naređeno mu je da se bori protiv nevjernika i oružjem, a protiv licemjera dokazom i jezikom. Naređeno mu je da se dokidaju i odbacuju ugovori s nevjernicima. Oni s kojima su postojali ugovori u to vrijeme svrstani su u tri kategorije:

- kategorija s kojima je naređeno da se povede borba (a to su oni koji su prekršili ugovor i nisu ga održali). Muhammed (alejhi's-selam) je poveo borbu protiv njih i porazio ih;

- kategorija onih s kojima je imao privremeni ugovor, a kojeg oni nisu prekinuli niti su pokazivali simptome da su ga prekinuli. Naređeno mu je da ugovor ostane na snazi za cijelo dogovoreno vrijeme;

- treća kategorija s kojima Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nije imao nikakav ugovor i koji se nisu borili protiv njega ili, eventualno, oni koji su imali opći ugovor s Vjerovjesnikom (alejhi's-selam) pa mu je naređeno da sa takvima produži ugovor na četiri mjeseca i kad istekne to vrijeme, da povede borbu protiv njih. Na taj je način Vjerovjesnik (alejhi's-selam) poveo borbu protiv onih koji su prekinuli ugovor, definirao rok trajanja

ugovora sa onima koji nisu imali nikakav ugovor ili su imali opći ugovor, fiksirano na četiri mjeseca.

- naredio je da se ispuni rok onome ko je izvršavao obaveze svoga ugovora. Svi ovi primili su islam i prije isteka dodijeljenog im roka.

- zimmijjama je propisana džizija. Pitanje nevjernika nakon objavljivanja sure Berae bilo je svrstano u tri vrste; vrsta ratnika protivnika, vrsta sljedbenika ugovora i zimmijje. Zatim su oni s kojima je sklopljen ugovor o primirju prihvatili islam, a preostale su dvije skupine:

- ratnici protivnici i stanovnici zimmijje

Oni koji su ostali protivnici i ratovali protiv Vjerovjesnika (alejhi's-selam) bojali su ga se.

Stanovništvo u cjelini je na ovaj način podijeljeno u tri kategorije:

- muslimani koji su vjerovali Vjerovjesniku,

- oni koji su se predali njemu i bili sigurni,

- oni koji su se bojali i borili protiv njega.

Što se tiče licemjera, njemu je naređeno da prihvati ono što ispoljavaju, a njihove tajne da se prepuste Allahu, naređeno mu je da se njima suprotstavlja naukom i dokazom, da ih izbjegava, da bude oštar prema njima, da njegove riječi dopiru snažno do njih, zabranjeno mu je da im klanja dženazu, da se zadržava pred njihovim grobovima. Obaviješten je da, i ako on bude tražio oprost za njih, Allah im neće oprostiti.

Ovo je bio njegov postupak s njegovim neprijateljima - nevjernicima i munaficima.

Iz ovog sažetka faza džihada u islamu dolaze do izražaja osnovne i temeljne naznake dinamičnog programa ove vjere. Ove karakteristike zahtijevaju da se poduže zadržimo pred njima. Pa ipak mi *U okrilju Kur'ana* možemo ukazati samo uopćeno.

Prva naznaka - to je veoma važna realnost u programu ove vjere, to je pokret koji se suočava s ljudskom realnošću. On se suočava sa tom realnošću odgovarajućim sredstvima tog realnog postojanja, suočava se sa doktrinalnim i pojmovnim džahilijjetom, džahilijjetom na kojem su uspostavljeni realni i praktikovani sistemi i koji se oslanjaju na materijalnu snagu. Ovaj islamski pokret suočava se sa cjelokupnom realnošću onoliko

koliko je potrebno, suočava se s tom realnošću s pozivom i objašnjenjem da bi se ispravila vjerovanja i poimanja, suočava se s tom realnošću sa snagom i borbom da bi se odstranili ti sistemi i vlast uspostavljena na tim sistemima. To je kretanje koje se smjestilo između mnoštva ljudi i poboljšanja dokazujući vjerovanja i poimanja, potčinjavajući ih snagom, zavođenjem i obožavanjem drugoga, a ne njihovog Uzvišenog Gospodara. To je pokret koji se ne zadovoljava objašnjenjem direktno u lice materijalističke vlasti niti koristi materijalnu prisilu ljudske savjesti i osjećanja. I jedno i drugo su u programu ove vjere koji se kreće u cilju oslobođenja ljudi od klanjanja čovjeka čovjeku, u cilju klanjanja samo Allahu, kao što će kasnije biti izloženo.

Druga naznaka u programu ove vjere jeste dinamična realnost. To je kretanje iz faze u fazu. Svaka faza ima sredstva koja odgovaraju njenim realnim zahtjevima. Svaka faza prerasta u fazu koja je slijedi. Ovo se ne suočava sa realnošću samo teorijom, niti okoštalim sredstvima. Oni koji nastavljaju navoditi kur'anske tekstove da bi njima posvjedočili program ove vjere u oblasti džihada, a ne vode računa o ovoj naznaci, niti nastoje da spoznaju prirodu i faze kroz koje je prošao ovaj program, niti odnose raznih tekstova svake faze, ti koji tako postupaju prave zbrku i zaogrću program ove vjere zavodničkim ogrtačem i interpretiranjem tekstova, što ne odgovara konačnom pravilu i principu. Oni misle da je svaki tekst toga kao završni tekst, da predstavlja konačno pravilo u ovoj vjeri. Oni kažu, pošto su duhovno i racionalno poraženi pod pritiskom loše realnosti za nastupajuće muslimane pri kojima od islama nije ništa preostalo osim imena: da se islam bori samo radi odbrane. Oni time misle da ovoj vjeri čine dobro oslobađajući je ovog programa, - a to je odstranjenje svih nasilnika sa ove Zemlje u cilju klanjanja samo Allahu, njihovu izbavljanju ispod robovanja čovjeku u klanjanje samo Gospodaru svjetova. Ovdje se ne radi o prisilnom prihvatanju islama, nego davanju prostora njima i ovoj doktrini, nakon rušenja političkih vladajućih sistema, ili njihove prisile da plaćaju džiziju, oglase svoju kapitulaciju i ustupe prostor širokih masa ovoj vjeri, dajući im punu slobodu da prihvate ili ne prihvate islam.

Treća naznaka je da je ovo kretanje stalno, a sredstva se obnavljaju. Ova vjera ne izlazi iz okvira svojih određenih pravila ni zacrtanog cilja. Ovaj pokret je takav od prvog dana, bilo da se okreće bližoj porodici, Kurejšijama, svim Arapima ili cijelom čovječanstvu. On se uvijek okreće sa jednim pravilom i zahtijeva od njih da se završi na jednom cilju, a to je iskreno klanjanje samo Allahu, a napuštanje klanjanja čovjeku. Nema jednakosti u ovom pravilu niti blagosti, nego se nastavlja put ka ostvarenju

ovog jedinog cilja skladno ucrtanom planu u određenim fazama. Svaka faza ima svoja obnovljena sredstva, kako smo to objasnili u ranijem pasusu.

Četvrta naznaka: to je zakonodavna disciplina odnosa između muslimanskog društva i ostalih drugih društava na način kako je to primijećeno u sažetku djela *Zadu'l-me'ad*, iz kojeg smo nešto prenijeli; i uspostavljanje te discipline na principu da je predaja Allahu svjetski princip, da je zadatak cjelokupnog čovječanstva da to ispunjava ili da Mu se u cjelini preda, da ne stane u svom pozivu ni zbog kakve prepreke koju bi mogao uspostaviti neki politički sistem ili zbog neke materijalne moći, da se da sloboda svakoj osobi da ga prihvati ili ne prihvati po apsolutnoj želji, ali da joj se ne suprotstavlja i ne protivi niko. Ako neko ipak tako uradi, islam je obavezan da se bori i da mu se suprotstavi dok ga ne savlada ili da taj oglasi kapitulaciju.

Poraženi duhovno i intelektualno oni koji pišu o džihadu u islamu da bi otklonili od islama ovu "optužbu" ne uočavaju razlike između programa ove vjere u kome se osuđuje vjerska prisila i njenog programa rušenja političko-materijalne moći koja razdvaja čovjeka i taj program i koja insistira da se čovjek čovjeku klanja, a sprječava da se čovjek klanja Allahu. To su dvije stvari koje nemaju međusobno nikakve veze niti prostora za njihovu unifikaciju. Zbog ovog neuočavanja razlike, a prije toga i zbog ovog poraza, oni pokušavaju da svedu džihad na "odbrambeni rat", kako oni kažu. Džihad u islamu je nešto drugo. On nema nikakve veze sa današnjim ratovima ni ratnim povodima niti se može tako kvalificirati. Povode džihadu u islamu treba tražiti u prirodi samog islama i u njegovoj ulozi na Zemlji, u njegovim značajnim ciljevima koje je odredio Allah (Uzvišeni). Allah (Uzvišeni) ističe da je On uputio ovog Vjerovjesnika sa ovim poslanstvom radi tih ciljeva kao posljednjeg vjerovjesnika i njegovo poslanstvo kao posljednje poslanstvo.

Ova vjera je opći oglas za oslobađanje čovjeka na Zemlji od ropstva i klanjanja drugom čovjeku, zatim, klanjanje strastima jer je i to jedan vid klanjanja čovjeku. Time se želi oglasiti da Božanstvo pripada samo Allahu (Uzvišenom) da mu svi ljudi iskazuju Božansku odanost. Izražavanje Božanstva samo Allahu od strane svih ljudi znači: puna revolucionarnost protiv sredstava koja nameće čovjek u bilo kojoj formi sistemom, puna

neposlušnost svakoj situaciji svugdje na Zemlji gdje je vlast uzeo čovjek u ruke u bilo kojoj formi ili, drukčije rečeno, gdje vlada božanstvo čovjeka, u bilo kom obliku, gdje vlada sudstvo u kome je presudan čovjek, čiji je izvor vlasti čovjek, znači: iskazivati božanstvo čovjeku, znači činiti jedan drugoga božanstvom mimo Allaha. Ovaj oglas znači povlačenje uzurpirane Allahove vlasti i njeno povraćanje Njemu i protjerivanje uzurpatora Allahove vlasti, protjerivanje onih koji sude ljudima, po zakonima koje oni donose i ponašaju se kao božanstvo, a ljude stavljaju na mjesto robovanja i klanjanja. Ovo znači rušenje carstva koje uspostavlja čovjek da bi se uspostavilo Allahovo kraljevstvo na Zemlji, ili kako to kaže Časni Kur'an:

On je Bog i na nebu i na Zemlji (43/84).

Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da se klanjate samo Njemu. To je jedina prava vjera (12/40).

Reci: "O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!" pa ako oni ne pristanu, vi recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!" (3/64).

Allahova vlast na Zemlji ne počiva na tome da sudstvo na njoj pripada ljudima, teolozima, kao što je bio slučaj kod crkve, ni onima koji govore da su božanstvo, kao što je bio slučaj kod "teokratije" ili u svetoj božanskoj vlasti, nego da Allahov zakon bude presudan, da se tako svako pitanje povraća Allahu kao što je određeno jasnim Allahovim zakonom.

Uspostavljanje Allahova kraljevstva na Zemlji i njegova oduzimanja od ljudi, oduzimanja vlasti iz ruku onih koji su je uzurpirali i njeno povraćanje Allahu, uspostavljanje nadležnosti samo Božanskog zakona i odbacivanja svih ljudskih zakona ne može se odstraniti samo saopćenjem i objašnjenjem, jer oni koji dominiraju ljudskom sudbinom, oni koji su uzurpirali Allahovu vlast na Zemlji neće je predati samo zbog saopćenja i objašnjenja. U protivnom, kako bi bilo lahko djelovanje poslanika i uspostavljanje Allahove vjere na Zemlji. To je sasvim suprotno onome što je poznato u historiji Poslanika (alejhi's-selam) i historiji ove vjere kroz protok vremena.

Ovaj opći oglas koji se odnosi na oslobođenje čovjeka na Zemlji svih drugih vlasti osim vlasti Allaha i oglašavanje Božanstva samo Allahu i Njegova Gospodstva svijetom, nije bilo teorijski, filozofski i pasivni nego pokretni, realni i pozitivni oglas, oglas kojim se želi njegovo praktično

ostvarenje u formi jednog sistema u kome će ljudi primjenjivati Allahov zakon koji će ih uistinu osloboditi robovanja čovjeku radi klanjanja samo Allahu bez dodjeljivanja njemu sudruga. Zbog toga je i bilo nužno da ovaj oglas uzme oblik pokreta pored njegova objašnjenja kako bi se on suočio sa ljudskom realnošću i svim vidovima pojavnosti te realnosti odgovarajućim sredstvima za svaki slučaj.

Realnost čovjeka jučer, danas i sutra suočava ovu vjeru u cilju općeg oglasa za oslobađanje čovjeka na Zemlji svake druge vlasti osim vlasti Allahove, sa doktrinalnim i pojmovnim i materijalnim realnim posljedicama... političkim, društvenim, privrednim, segregacionim i klasnim posljedicama, pored posljedica iskrivljenih doktrina i neistinitih poimanja, miješanja ovoga sa tim i suradnja u obliku veoma velike složenosti.

Ako se ovo saopćenje suočava sa doktrinama i poimanjima onda se ovaj pokret suočava u prvom redu sa materijalnim posljedicama političke vlasti uspostavljene na doktrinalno pojmovnim faktorima, segregacionim i klasnim, društvenim i privrednim, složenim i međusobno isprepletenim, i to dvoje, objašnjenje i pokret, suočavaju se sa ljudskom realnošću u cjelini. I jedno i drugo zajedno su neophodni za omogućavanje pokreta oslobođenja čovjeka na Zemlji, čovjeka u cjelini, svugdje na Zemlji. Ovo je važan moment koji se mora po drugi put izložiti.

Ova vjera nije proglas za oslobađanje arapskog čovjeka niti je nekakvo posebno poslanstvo za Arape. Tema ove vjere je čovjek čije je područje življenja ova Zemlja, cijela ova Zemlja. Allah (Uzvišeni) nije Gospodar samo Arapa, čak nije samo Gospodar ni onih koji su prihvatili islamsko učenje nego je Allah Gospodar svjetova. Ova vjera želi da ljude vrati njihovom Gospodaru, da ljude istrgne ispod robovanja drugome osim Allahu. To veliko robovanje, prema teoriji islama, jeste potčinjavanje čovjeka odredbama koje donose ljudi ljudima, a ovo klanjanje o kome je riječ može biti samo klanjanje Allahu. Svaki onaj koji se potčini klanjanju nekom drugom, ne Allahu, napušta Allahovu vjeru bez obzira koliko on tvrdio da je privrženik ove vjere. Resulullah (alejhi's-selam) ističe da slijeđenje u zakonu i sudstvu jeste klanjanje koje je učinilo da su Jevreji i kršćani postali politeisti suprotstavljajući se time klanjanju samo Allahu koje im je bilo naređeno.

Tirmizi svojim senedom navodi prenoseći od Adija ibni Hatema (Allah bio njime zadovoljan) da je Hatem pobjegao u Siriju kada je saznao za poziv Vjerovjesnika. U predislamskom periodu bio je primio kršćanstvo.

Njegova sestra i jedna grupa njegova naroda bili su zarobljeni. Resulullah je lijepo postupio s njegovom sestrom i pustio je. Ona se povratila svome bratu i pokušala ga privoliti da primi islam i da ode do Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Ljudi su počeli pričati o njegovom dolasku. Kažu, došao je Vjerovjesniku (alejhi's-selam) s obješenim križom od srebra na vratu. Vjerovjesnik je učio tom prilikom ajet: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje* (9/31). Tirmizi kaže: "Rekao sam", tj. Adi, "oni ne obožavaju njih", našto mi Vjerovjesnik odgovori: "Kako da ne, svećenici su im zabranili ono što im je bilo dozvoljeno, a dozvolili su im ono što je zabranjeno. Ovi su ih slijedili, to je način njihova robovanja njihovim svećenicima i monasima."

Objašnjenje Vjerovjesnikovo (alejhi's-selam) riječi Allaha (Uzvišenog) kategorički predviđa da slijeđenje zakona i sudstva jeste vrsta klanjanja koje izvodi iz vjere, a to je uzimanje nekih ljudi za božanstva drugim ljudima. To je ono što dokida ova vjera i oglašava oslobođenje čovjeka svugdje na Zemlji od klanjanja bilo kome drugom do Allahu.

Osim toga, bilo bi neminovno dati islamu punu slobodu na Zemlji da poradi na odstranjenju stvarnosti koja se suprotstavlja tom općem proglasu vezanom za objašnjenje i pokret svih da uputi udarce političkim snagama koje čine da se ljudi klanjaju drugim ljudima, a ne Allahu, tj. da im sude na osnovu drugih zakona, a ne Allahova zakona i Njegove vlasti, da da prostora da se sasluša to objašnjenje i omogući slobodno prihvatanje ove doktrine, čemu se vlast ne bi suprotstavila. Zatim, da se uspostavi društveni, privredni i politički sistem koji bi dozvolio tom pokretu za oslobođenje stvarnu slobodu, nakon odstranjenja dominirajuće vlasti, bila ona čisto politička ili obojena segregacijom ili klasno u okviru jednog elementa.

Islam nije imao nikada cilj da prisili ljude da prihvate njegovo učenje i doktrinu. Međutim, islam nije samo doktrina nego je on opći proglas za oslobođenje čovjeka od robovanja čovjeku. Od samog početka islam je imao cilj odstranjenje sistema i vlada koje su uspostavljene na principu dominacije čovjeka nad čovjekom i klanjanja čovjeka drugom čovjeku, zatim, imao je cilj davanje tim osobama nakon oslobođenja stvarno da biraju vjersko opredjeljenje koje žele sami sobom, nakon odstranjivanja političkog pritiska i punog objašnjenja i rasvjetljavanja potrebnog za opredjeljenje njihovim dušama i razumima. Međutim, ova sloboda ne znači da svako čini svoju strast i želju svojim božanstvom, niti da sami biraju po sebi da budu roblje drugih robova - ljudi, niti da uzimaju jedni druge sebi za božanstvo mimo Allaha. Sistem koji vlada ljudima na Zemlji treba da ima

sebi za podlogu klanjanje samo Allahu. To se postiže prihvatanjem samo zakona koje On donosi, a onda, da svaka jedinka u okrilju ovog općeg sistema prihvati vjerovanje koje hoće. Na osnovu toga, cijela vjera će biti vjera radi Allaha, tj. vjerovanje, povinjavanje, slijeđenje i klanjanje, da sve bude radi Allaha. Značenje "vjera" je općenitije nego značenje "doktrina". Vjera je program i sistem koji upravlja životom, ona se u islamu oslanja na doktrinu, ali je u svojoj općenitosti obuhvatnija od doktrine. Islam dozvoljava da se raznovrsna društva povinjavaju općem programu koji je uspostavljen na principu klanjanja samo Allahu, makar neka od ovih društava i ne prihvatila doktrinu islama.

Onaj koji spozna prirodu ove vjere, a na način kako je izloženo, spoznat će time neminovnost pokretačke slobode islama u obliku džihada oružjem, pored džihada objašnjenjem, spoznat će da džihad nije odbrambeni pokret u užem smislu značenja, kako se to danas podrazumijeva iz termina "odbrambeni rat", a što žele da kažu oni koji su poraženi pred pritiskom prisutne realnosti i spletkaškog napada orijentalista da predstave pokret džihada u islamu. Međutim, džihad je pokret poleta i pune slobode za oslobođenje čovjeka na Zemlji, sa odgovarajućim sredstvima za svaki vid ljudske realnosti i u određenim fazama za svaku fazu obnovljenim sredstvima.

Ako nije bilo neophodno da nazovemo borbeni pokret islama odbrambenim pokretom, onda moramo izmijeniti shvatanje termina "odbrana" i podrazumijevati ga sa "odbrana čovjeka" od svih faktora koji ograničavaju njegovu slobodu i ometaju njegovo oslobođenje. Ovi se faktori predstavljaju u vjerovanjima i poimanjima kao i u političkim sistemima koji su uspostavljeni na privrednim, klasnim i segregacionim zabranama koje su dominirale svugdje na svijetu u vrijeme dolaska islama i čiji oblici još uvijek dominiraju u džahilijjetu ovog vremena.

Ovim proširivanjem shvatanja termina "odbrana" možemo se suočiti sa činjenicom motiva islamske slobode na Zemlji ostvarene džihadom, možemo se suočiti i sa samom prirodom islama, a to je opći proglas oslobođenja čovjeka od robovanja drugom čovjeku, opći proglas o potvrđivanju Božanstva samo Allahu i Njegova gospodstva svijetom; opći proglas o rušenju kraljevstva ljudskih strasti i želja na Zemlji i uspostavljanja kraljevstva Allahova zakona u svijetu čovjeka.

Što se tiče pokušaja iznalaženja opravdanja odbrambenom islamskom džihadu u užem smislu savremenog shvatanja odbrambenog rata i pokušaja istraživanja oslonaca pomoću kojih bi se potvrdilo i

dokazalo da su ratni događaji islamskog džihada bili samo radi odbijanja agresije počinjene od strane susjednih oružanih snaga na "islamsku zemlju", pod tim neki odrazumijevaju Arabijski poluotok, pa to bi bio pokušaj koji izrasta iz neznatne spoznaje prirode ove vjere kao i prirode uloge koju je došla da izvrši ova vjera na Zemlji. Ovaj pokušaj nastao je iz poraza pred pritiskom trenutne realnosti i orijentalističkog spletkaškog napada na islamski džihad.

Šta misliš, kad bi Ebu Bekr, Omer i Osman (Allah bio njima zadovoljan) bili sigurni da neće doći do agresije Viznatije i Perzije na Arabijski poluotok, da li bi oni tada sjedili i ne bi proširivali islamsku granicu na zemlji? Kako bi je proširili pred tim pozivom materijalnih sankcija od strane međunarodnih političkih sistema, segregacionog i klasnog sistema društva i privrednog sistema koji takoder izrasta iz segregacionog i klasnog poimanja, a što štiti materijalna snaga države.

Bilo bi veoma prosto i jednostavno da čovjek pojmi neki poziv koji oglašava oslobođenje čovjeka kao vrste na Zemlji, zatim da zastane pred ovim posljedicama boreći se pri tome samo jezikom i objašnjenjima. Boriti se jezikom i objašnjenjem moguće je samo kada postoji mogućnost obraćati se pojedincima u slobodi i kada su ti pojedinci apsolutno slobodni bez ikakvih spoljnih faktora i utjecaja. Tada "nema prisile u vjeri". Međutim, kada postoje posljedice, kazne i materijalno djelotvorni faktori, onda se oni moraju odstraniti pomoću moći i snage kako bi se omogućilo obraćanje srcu čovjeka i njegovu razumu, čovjeka koji je potpuno slobodan i bez ovih lanaca i okova.

Džihad je neophodan za poziv kada njegovi ciljevi budu oglašavanje slobode čovjeka koji se suočava sa stvarnom realnošću jasno i snažno, uz pomoć dovoljnih sredstava na svakom mjestu, onda nije dovoljno filozofsko teorijsko i pasivno objašnjenje osim ako je to islamska domovina, ili rečeno islamskim terminom, *daru-l-islam*, bila ona sigurna od strane susjeda ili joj prijetili. Islam, kada teži ka miru, ne misli pod tim taj jeftini mir, a to je da se on osigura na određenom tlu čiji su stanovnici prihvatili islamsko učenje, nego islam želi takav mir gdje će vjera biti svugdje samo Allahova, tj. svi ljudi u toj zemlji će se klanjati samo Allahu, u zemlji gdje neće ljudi uzimati sebi jedni druge za Božanstvo mimo Allaha. Pouka na kraju svih faza koje povezuju pokret džihada u islamu, sa naredbom od Allaha, ne javlja se sa početkom poziva, tj. prvih dana, niti sredinom poziva. Te faze završavaju se kao što to kaže Imam Ibnu'l-Kajjim: "Situacija nevjernika svela se je nakon objave sure Bera'e na tri grupe: ratnici, stanovnici koji su imali sklopljeni ugovor i zimmije. Poslije toga, stanovnici

koji su imali ugovor o miru primili su islam, pa su se na taj način svi svrstali u dvije grupe: ratnike i zimmijje. Ratnici koji su se sukobljavali sa islamom, plašili su ga se. Tako su na zemlji postojale tri grupe ljudi: muslimani koji su vjerovali u islam, stanovnici koji su sklopili mir i bili u sigurnosti (a to su zimmijje), što se da razumjeti iz prethodne rečenice, i uplašeni ratnici i protivnici. Ovo su logički stavovi prirode ove vjere i njenih ciljeva, a ne kao što shvaćaju poraženi pred naletom trenutne realnosti i mrskim napadima orijentalista.

Allah je zadržao muslimane u Mekki da ne pristupaju borbi kao i za prvog perioda iseljenja u Medini. Muslimanima je rečeno: *Dalje od boja, već namaz obavljajte i milostinju dajite* (4/77), a onda im je bilo dozvoljeno da se bore: *Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini - a Allah je, doista, kadar da im pomogne -, onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah!" A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu, - ta, Allah je zaista moćan i silan; one koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i milostinju udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djel, a odvraćati od nevaljalih - a Allahu se na kraju sve vraća* (22/39-41). Potom im je naređena borba protiv onih koji se protiv njih bore, a ne i protiv onih koji se protiv njih ne bore. Tada im je rečeno: *I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas* (2/190). Tada im je propisana i borba protiv svih politeista riječima: *A borite se protiv svih mnogobožaca, kao što se oni svi bore protiv vas* (9/36). Nadalje, naređeno im je: *Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno* (9/29). Borba je bila, kao što kaže Imam Ibnu'l-Kajjim, "zabranjena, zatim dopuštena, zatim naređena protiv onog ko je prvi započeo borbu i, napokon, naređena da se povede protiv svih politeista."

Ozbiljnost kur'anskih tekstova koji govore o džihadu i ozbiljnost Vjerovjesnikovih hadisa koji bodre na džihad i ozbiljnost džihadskih ratnih događaja početkom širenja islama i tokom historije islama jasno sprječava da se u duši čovjeka javlja takvo objašnjenje koje nameću i govore poraženi pred pritiskom trenutne realnosti i pred spletkaroškim orijentalističkim napadom na islamski džihad.

Ko je taj koji čuje riječi Allaha (Uzvišenog) koje se odnose na ovo pitanje i riječi Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i koji prati ratne događaje

islamskog džihada, zatim misli o tome sasvim suprotno zbog okruženja koja su trenutna i koja dolaze i odlaze i zauzme stav odbrane da bi osigurao granice?

Allah je objasnio vjernicima u prvim objavljenim ajetima u kojima im dozvoljava borbu, da je to nešto stalno i osnovno u prirodi života na ovom svijetu, da ljudi potiskuju jedni druge, da bi potisnuli smutnju sa Zemlje: *Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini - a Allah je, doista, kadar da ih pomogne -, onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: "Gospodar naš je Allah". A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime* (22/39-40). Prema tome, to je nešto trajno, a ne iskrsla situacija. To je nešto trajno, gdje nema suživota Istini i neistini na ovoj Zemlji, a kada je islam istakao svoj opći proglas da ljudi priznaju Božanstvo Allahu, da oslobodi čovjeka od robovanja čovjeku, uzurpatori Allahove vlasti na Zemlji su to napali. Oni tu vlast ne bi nikada predali. Taj proglas krenuo je s namjerom da ih sruši, da izvuče ljude ispod njihove vlasti i oslobodi čovjeka na ovoj Zemlji od te uzurpirane vlasti. To je stalna situacija gdje oslobodilački pokret džihada ne može iščeznuti - sve dok ne postane cjelokupna vjera Allahova.

Sustezanje od borbe u Mekki predstavlja samo jednu fazu dugog projekta. Takva situacija je bila i u prvom periodu Hidžre. Upućivanje muslimanske zajednice u Medinu, nakon prvog perioda, da krenu nije bilo samo radi osiguranja Medine. Ovo je mogao biti prvi cilj, ali on nije i posljednji. To je cilj koji garantira sredstvo slobode i kretanja, osigurava osnovu slobode i kretanja, kretanja na putu oslobođenja čovjeka i odstranjenje smetnji koje sprječavaju samom čovjeku da se oslobodi i krene. Muslimani, živeći u Mekki, nisu se borili oružjem jer im je bilo zagarantirano i sigurno da pozivaju sasvim slobodno i otvoreno. Nosilac ove ideje, Vjerovjesnik (alejhi's-selam), uživao je zaštitu snage Hašimovića, slobodno je ispovijedao i izlagao poziv. Govorio je o pozivu direktno da ga čuju, shvate i razumiju, govorio je ušima, razumu i srcima. Predočavao je islam pojedincima. Tamo nije postojala nikakva politička organizirana vlast koja bi mu sprječavala iznošenje poziva ili koja bi sprječavala pojedincima da ga saslušaju. Prema tome, u ovoj fazi nije bilo potrebno korištenje sile, pored drugih potreba koje su, možda, postojale u ovoj fazi. To smo već saželi kod objašnjenja Allahovih riječi: *Zar ne vidiš one kojima je rečeno: "Dalje od boja, već namaz obavljate i milostinju dajite!"* (4/77). Neće biti loše da to potvrdimo poslije ovog sažetka po drugi put:

a) Vjerovatno je ta odredba takvog karaktera što je mekkanski period bio period odgajanja i pripreme za konkretnu sredinu, za konkretne ljude i u konkretnim okolnostima. Ciljevi odgajanja i pripreme u sredini poput ove bili su odgajanje arapskog čovjeka da trpi i izdrži ono što obično ne trpi i ne podnosi, kao što je nepravda koja pogađa njega ili one koji su pod njegovom zaštitom. Strpljivost i izdržljivost trebala je da tog arapskog čovjeka oslobodi od samog njega, da postane nezavisan od svoje ličnosti i da mu njegova ličnost i oni koji su pod njegovom zaštitom ne budu centar života u njegovom pogledu na svijet niti osnovni motivi za akciju u životu... Njega je također trebalo odgajati da uspostavi kontrolu nad svojim nervnim sistemom tako da ne reagira nepromišljeno na prvi poticaj, kao što je to u njegovoj prirodi, niti da se uzruja na prvi izazov postajući tako umjeren u svojoj prirodi i svojim pokretima... Isto ga je tako trebalo odgojiti da on pripada organiziranom društvu koje ima svoje rukovodstvo kome se obraća za svako pitanje iz života i da se ne ponaša drugačije nego kako mu ono odredi - bez obzira koliko se slagao ili ne slagao sa običajima i uzusima toga društva. Ovo je bio kamen - temeljac u pripremanju ličnosti arapskog čovjeka za stvaranje "muslimanskog društva" koje će biti podređeno rukovodstvu koje ga usmjerava, koje će biti napredno i civilizirano, a ne barbarsko i plemensko društvo.

b) Možda je to također zbog toga što je mirotvorna misija imala veći utjecaj i bila djelotvornija u sredini kakva je bila kurejševička. Tu sredinu karakterizirao je ponos i ugled i vjerovatno bi sukob s njom - u ovom periodu kakav je bio ovaj - doveo do povećanja tvrdoglavosti i do pojave novih krvnih osveta, poput poznatih arapskih osveta koje su izazvale ratove poznate pod imenom Dahis i Gabra i rat Besus - koji su trajali dugi niz godina i u kojima su nestala čitava plemena -, pa bi nova osveta u njihovoj svijesti i sjećanjima bila dovedena u vezu sa islamom i nikada se ne bi smirivala. Islam bi se tada pretvorio iz misije u osvetu i mržnju tako da bi se zaboravila njegova osnovna ideja na samom njegovom početku i ne bi joj bilo ni spomena.

c) Možda je to bilo radi toga da bi se izbjegli borba i ubijanje unutar svake kuće. Naime, tamo nije postojala centralna organizirana vlast koja je kažnjavala vjernike i stavljala ih na kušnju već je to bilo prepušteno starateljima svakog pojedinca da ga oni kažnjavaju, stavljaju na kušnju i "odgajaju"! Stoga bi odobrenje da se može ratovati u sredini kakva je ova značilo izbijanje rata i pokolja u svakoj kući... Zatim bi se reklo: Eto, to je islam! A to je i rečeno, mada je islam naredio da se odustane od borbe! Kurejševička propaganda u sezoni hodočašća među Arapima koji su

dolazili na hodočašće i radi trgovine glasila je: Zbilja, Muhammed razdvaja roditelja i dijete, povrh toga što je podijelio svoj narod i svoje pleme! A šta bi tek bilo da je stvarno naredio da dijete ubija oca, a rob gospodara, u svakoj kući i svakoj mahali!

d) Vjerovatno je bilo i zbog toga što je Allah znao da će mnogi od ovih inadžija, koji su prve muslimane odvraćali od vjere, kažnjavali ih i uznemiravali, biti odana armija islama, štaviše, njeni komandanti. Nije li Omer ibni el-Hattab bio među ovima?!

e) Možda je to i zbog toga što je u običaju arapskog ponosa u plemenskoj sredini bilo da ustane u odbranu potlačenog koji je podnosio nepodnošljiva zlostavljanja koja se nisu smanjivala! Posebno je to bilo izraženo ako su zlostavljani časni i ugledni ljudi... Ima mnogo slučajeva koji potvrđuju ispravnost ovog stava u toj sredini. Tako se Ibni Dagna nije zadovoljavao da napusti Ebu Bekra - koji je bio častan i ugledan čovjek - da iseli i napusti Mekku. Držao je to sramotom Arapa! On mu je ponudio svoje susjedstvo i zaštitu. Posljednji ovakav slučaj je poništavanje dokumenta o bojkotu Hašimovića u Ebu Talibovo imanje, koji je potrajao dugo, koji ih je izgladnio i doveo u teška iskušenja... Dok je u drugim sredinama starih civilizacija koje su stajale protiv poniženja, šutnja na nepravdu vjerovatno bila povod za ismijavanje, ruganje i omalovažavanje sredine, a veličanje nasilnika, tiranina i napadača!

f) Vjerovatno je to bilo stoga što je broj muslimana tada bio mali, što su bili okruženi u Mekki i što misija nije bila stigla u ostale dijelove Arabijskog poluotoka. Ili su vijesti o njoj bile plasirane tako da su plemena zauzimala neutralan stav prema unutrašnjem sukobu između Kurejševića i pojedinih njihovih sinova očekujući kakva će biti sudbina događaja... U situaciji poput ove, ograničeni sukob mogao je da dovede do mnogostruko više idolopoklonika nego što će njih biti ubijeno -, mnogoboštvo bi ostalo, a muslimanska zajednica bi bila zbrisana. Islam ne bi uspostavio svoj poredak na Zemlji niti bi imao realnu egzistenciju... A on je vjera koja je došla da bude program za život i da bude realan i praktičan sistem za život.

... I tako dalje...[50]

Početkom posthidžretskog perioda u Medini su uspostavljeni ugovori koje je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) sklopio sa Jevrejima grada

[50] Vidi *U okrilju Kurana* ,V, str. 167-169.

Medine i drugim politeistima Arapima u Medini i oko nje. Ugovori kakve je zahtijevala priroda te faze razvoja govore:

Prvo: da su tamo postojali uvjeti za saopćenje i objašnjenje poziva, da tamo nije bilo nikakve političke vlasti koja bi sprječavala saopćenje i koja bi se umiješala između Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i ljudi. Svi su tamo priznali novu muslimansku državu kojom je rukovodio Vjerovjesnik (alejhi's-selam) u svim političkim pitanjima. Ugovor je predviđao da niko od stanovnika Medine ne sklapa mirovni ugovor niti započinje rat, niti uspostavlja vanjske odnose bez dopuštenja Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Postalo je sasvim jasno da je stvarna vlast u Medini u rukama muslimanskog vođstva. Prema tome prostor za poziv bio je otvoren. Ljudi su uživali potpunu vjersku slobodu.

Drugo: Vjerovjesnik (alejhi's-selam) želio se lišiti u ovom periodu Kurejšija koji su se suprotstavljali ovoj vjeri i bili kamen spoticanja među ostalim plemenima. Ova plemena su iščekivala kako će se završiti odnosi između Kurejšija i nekih njihovih sinova. Zbog toga je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) požurio da uputi jednu vojnu jedinicu. To je bila prva vojna, a koju je vodio Hamza ibni Abdulmutalib, u mjesecu ramazanu, koncem sedmog mjeseca po Hidžri.

Ove vojne nastavljale su se koncem devetog mjeseca, zatim trinaestog, šesnaestog, pa vojna Abdullaha ibni Džahša, mjeseca redžepa, koncem sedamnaestog mjeseca. To je bila prva vojna, prva borba u kojoj su se dogodile i prve pogibije. To je bilo mjeseca muharrema. Tog mjeseca, a povodom toga, objavljen je i ajet: *Pitaju te o Svetom mjesecu, o ratovanju u njemu. Reci: "Ratovanje u njemu je velik grijeh; ali je nevjerovanje u Allaha i odvraćanje od Njegova puta i časnih mjesta i izgonjenje stanovnika njegovih iz njih još veći kod Allaha. A zlostavljanje je gore od ubijanja! Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli"* (2/217).[51]

Zatim se dogodila velika bitka na Bedru u ramazanu iste godine. To je borba povodom koje je i objavljena ova sura.

Posmatrajući ovaj događaj kroz okruženja realnosti ne može se govoriti, ili bolje rečeno, ne daje povoda da se govori da je odbrana, u užem smislu, osnova islamskog pokreta, kao što govore poraženi pred realnošću ili pred orijentalističkim spletkaroškim napadima.

---

[51] V. komentar ovog ajeta iz ove borbe u drugom džuzu *U okrilju Kur'ana* str. 177-179.

Svi oni koji smatraju da islamski pokret treba obilježiti čisto odbrambenim uzrocima prilagođavaju se orijentalističkom pokretu. Ovaj pokret nosi u sebi elemente napada na muslimane kada oni nisu imali nikakve moći, štaviše, nisu imali ni islama, osim onih koje je Allah sačuvao, koji su insistirali na ostvarenju općeg proglasa islama oslobađajući čovjeka na Zemlji svih drugih vlasti osim vlasti Allaha, da bi svugdje vladala Allahova vjera, i koji istražuju etičko pravdanje za džihad u islamu.

Širenje islama nema potrebe za iznalaženjem više etičkih opravdanja nego što to ističe kur'anski tekst:

I neka se zato na Allahovu putu bore oni koji ne žale da žrtvuju život na ovom svijetu za onaj svijet. A onoga ko se bori na Allahovu putu, pa pogine ili pobijedi, Mi ćemo, sigurno, obilno nagraditi. A zašto se vi ne biste borili na Allahovu putu za potlačene, za muškarce i žene i djecu, koji uzvikuju: "Gospodaru naš, izbavi nas iz ovoga grada, čiji su stanovnici nasilnici, i Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći!" Vjernici se bore na Allahovom putu, a nevjernici na šejtanovom. Zato se borite protiv šejtanovih štićenika, jer je šejtanovo lukavstvo zaista slabo (4/74-76).

Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane, - pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo. I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade; a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač! (8/38-40).

Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru - sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno. Jevreji govore: "Uzejr je - Allahov sin", a kršćani kažu: "Mesih je - Allahov sin". To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, - ubio ih Allah! Kuda se odmeću? Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju, - nema Boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju. Oni žele da ustima svojim utrnu Allahovo svjetlo, a Allah želi da vidljivim učini svjetlo Svoje, makar ne bilo po volji nevjernicima (9/29-32).

To su opravdanja koje potvrđuje Allahovo Božanstvo na Zemlji i ostvarenje Njegova programa u životu čovjeka, progonjenje satane i

njegova đavolskog programa, rušenje vlasti koju podiže i uspostavlja čovjek, koga ljudi obožavaju pošto su oni samo Allahovi robovi. Niko nema pravo ni jedan čovjek da uspostavlja i vlada zakonom koji je on donio zasnovanom na njegovoj želji i mišljenju. Eto to je dovoljno, uz potvrđivanje principa " *u vjeri nema prisile*", tj. niko se ne može prisiliti da prihvati jednu vjeru nakon napuštanja vlasti drugog čovjeka uz isticanje principa da cjelokupna vlast pripada Allahu ili da Allahovu vjeru ovako treba shvatiti.

To su opravdanja općeg oslobođenja čovjeka na Zemlji i izvlačenje ljudi od robovanja čovjeku ka robovanju samo Allahu bez pripisivanja Njemu sudruga. Samo ovo bilo bi dovoljno. Ova opravdanja bila su predstavljena i nalazila se u dušama ratnika muslimana. Niko od njih nije pitao šta je to što ga je izvelo u borbu da bi odgovorio: "Izašli smo da branimo našu zemlju kojoj prijeti opasnost", ili "Izašli smo da odbijemo napad Persijanaca ili Vizantijaca koji su oni izvršili prema nama muslimanima", ili da bi odgovorili: "Izašli smo u cilju proširivanja našeg područja i da dođemo do većeg plijena."

Ne, oni bi govorili upravo onako kao što je to rekao Reb'i ibni Amir, Uzejfe ibni Muhsin i Mugire ibni Šube, svaki ponaosob, Rustemu, komandantu perzijske armije na Kadasiji kada ih je Rustem ispitivao jednog po jednog, tri dana uzastopce prije otpočinjanja borbe. Pitao ih je: "Šta vas je dovelo ovamo?" Oni bi odgovorili: "Allah nas je uputio da izvedemo svakoga ko želi da se oslobodi robovanja robu i prihvati klanjanja samo Allahu, da ga izvedemo iz tjeskobe ovog svijeta na širinu ovog svijeta, oslobodimo ga nasilja vjera i predamo pravdi islama... Allah je poslao Svoga Poslanika sa ovom vjerom Svojim narodima i ko prihvati tu vjeru koju i mi prenosimo i mi njega prihvaćamo, vraćamo se i ostavljamo ga na miru u njegovoj Zemlji, a onaj koji odbije i ne prihvati, stupit ćemo u borbu s njim dok ne ostvarimo ili Džennet ili pobjedu."

To je opravdanje samo po sebi koje postoji u prirodi ove same vjere i u njenom općem proglasu i najavi, u njenom realnom programu kako bi se suočila sa ljudskom realnošću sa odgovarajućim sredstvima za svaki slučaj, za svaku vremensku fazu, sa novim sredstvima. Ovo je opravdanje samo po sebi od početka postavljeno, pa makar i ne postojala opasnost agresije na islamsku zemlju i muslimane u njoj, to je opravdanje koje se nalazi u prirodi ovog programa i njegovoj realnosti, u prirodi stvarnog osporavanja i sprječavanja u ljudskim društvima, a ne samo odbrambeno, ograničeno i vremenom vezano okruženje.

To je dovoljno da izvede muslimana da sam krene u borbu sa životom i imetkom "na Božijem Putu", na putu ove vrijednosti iza koje on ne ostvaruje lično bogatstvo niti izlazi radi plijena.

Musliman koji odlazi u džihad, u borbu, prije toga je vodio borbu većeg džihada, strašniju borbu u samom sebi sa šejtanom, sa svojim željama i prohtjevima, sa svojim naklonostima i strastima, sa ličnim interesima i interesima svoje porodice ili naroda. Borio se sa svim onim što nije znak islama, borio se protiv svega da bi se klanjao Allahu, ostvario Njegovu vlast na Zemlji i protjerao vlast nasilnika koji su uzurpirali Allahovu vlast.

Oni koji istražuju opravdanje za islamski džihad u svrhu zaštite "islamske zemlje" zatvaraju oči pred ovim programom i umanjuju ga. Ovo nije stav islama. To je čudna novoproizvedena teorija protiv islamskog osjećaja. Doktrina i program u kome je predstavljeno to učenje i društvo u kome vlada ovaj program jeste jedino ono što se uzima u obzir u islamskom osjećaju. Zemlja, sama po sebi, nema nikakva značaja niti težine. Sva vrijednost zemlje u islamskom poimanju proističe iz dominacije Allahovog programa i Njegove vlasti na Zemlji. Područje islamske doktrine, program i islamska zemlja je tačka kretanja za oslobođenje čovjeka.

Istina je da zaštita islamske zemlje označava zaštitu islamske doktrine programa i društva u kome vlada ovaj program. Međutim, to nije krajnji cilj. Nije njena zaštita taj krajnji cilj pokreta islamskog džihada. Njena zaštita je sredstvo za uspostavljanje kraljevstva Allahova na Zemlji, zatim to uzimati kao podlogu za daljnje istupanje po cijeloj Zemlji obuhvatajući cijelo čovječanstvo; to je tema ove vjere, a Zemlja je veliko poprište njeno.

Kao što smo ranije istakli, Allahovu programu suprotstavljaju se poteškoće, vlasti države, sistem društva i sama situacija društva. Ovo sve navodi islam da ga silom sruši kako bi ljudi bili oslobođeni drugih ljudi; da bi im se njihovoj savjesti i misli moglo obraćati nakon što se oslobode materijalnih okova i poslije toga da se ljudskoj savjesti ostavi sloboda izbora.

Nas ne treba plašiti napad orijentalista na princip džihada, da nam ne pada teško pritisak realnosti i njen teret u odmjeravanju svjetskih moći i snaga, pa da nastojimo da istražujemo neka moralna opravdanja za islamsku borbu izvan prirode ove vjere u privremenim odbrambenim

okvirima, jer ova borba treba se nastavljati svojim putem, bez obzira bila pred njom ova okruženja ili ne.

Kad izlažemo ovu historijsku realnost, mi smo obavezni da ne zanemarujemo same činjenice koje postoje u prirodi ove vjere, njen opći nagovještaj i realni program, da to ne miješamo sa odbrambenim privremenim zahtjevima i potrebama.

Istina je da ova vjera mora da se brani od napadača. Samo njeno postojanje u formi općeg proglasa Allahova Božanstva za cijeli svijet, oslobođenje čovjeka od robovanja bilo kome do Allahu i predstavljanje tog postojanja u organiziranoj pokretnoj koncentraciji pod novim rukovođenjem, ne rukovođenjem džahilijjeta, rađanje društva, samostalnog i karakterističnog, koje se odlikuje time što ne priznaje nijednog čovjeka da njemu pripada vrhovna vlast, jer vrhovna vlast pripada samo Allahu. Samo postojanje ove vjere u ovoj formi mora se braniti od džahilijjetskih društava oko sebe, društava uspostavljenih na principu robovanja čovjeka čovjeku; mora se pokrenuti i pokuša srušiti ga, braneći svoje lično postojanje. To novo društvo mora se pokrenuti da bi sebe odbranilo.

Ovakvo okruženje mora da postoji. Ono se rađa sa rađanjem samog islama. Ovo je borba koja je propisana i obavezna islamu. Tu nema izbora, to je prirodno gloženje i borba između dvoje što egzistira, među kojima se ne može uspostaviti suživot ili duža koegzistencija.

Ovo je sve istina. Prema ovoj teoriji, islam mora braniti svoje postojanje, mora se upuštati u odbranombeni rat koji mu je nametnut.

Međutim, tamo postoji i druga činjenica daleko dublje ukorijenjena od ove. Priroda islamskog postojanja nameće sama po sebi da je obaveza ići naprijed od samog početka radi spašavanja čovjeka na Zemlji od robovanja i klanjanja bilo kome do Allahu. To se ne može zaustaviti na geografskoj granici, niti da se čovjek povuče u okvir elementarnog ograničenja napuštajući "čovjeka", odnosno čovječanstvo na cijeloj Zemlji, da bi ustupilo mjesto zlu, smutnji i klanjanju nekome drugom do Allahu.

Protivnički tabori islama dolaze katkada u takvu situaciju koja na njih djeluje da ne napadaju islam, a to je kada islam njih ostavi da se ispoljava robovanje i klanjanje čovjeka drugom čovjeku u okviru granice jednog područja i takvi lageri su sasvim zadovoljni da ih islam ostavi takvim kakvi jesu, da u njih ne unosi svoj poziv i njegovo slobodarsko općenito oglašavanje. Islam ne sklapa mir s takvim ljudima sve dok ne

oglase kapitulaciju pred njegovom vlašću u formi plaćanja džizije uz garantiranje otvaranja vrata islamskom pozivu i da se ne stavljaju pred njega nikakve materijalne zapreke od strane vlasti u dotičnoj zemlji.

Ovo je priroda ove vjere. Ovo je njena uloga s obzirom da je ona opći proglas svom svijetu radi izražavanja Božanstva samo Allahu i oslobođenje svakog čovjeka od svake vrste klanjanja nekom drugom mimo Allahu.

Razlika između islamskog poimanja ove prirode i njegova poimanja koji bi bio ograničen granicama jedne zone ili jednog elementa - naroda kojeg pokreće samo strah od agresije u predstavljanju islamskog poimanja u ovoj posljednjoj slici islam gubi svoja lična opravdanja na putu slobodnog djelovanja.

Opravdanja islamskog djelovanja javljaju se sasvim jasno i u cjelini onda kada čovjek ima u vidu da je ova vjera Allahov program za ljudski život, a ne program čovjeka niti posebnog učenja ljudi, niti sistem jedne nacije. Mi ne tragamo za vanjskim pravdanjima osim u slučaju kada se u našim osjećajima formira ova velika istina, a to je kada zaboravimo da je ovo pitanje klanjanja Allahu, a ne klanjanja, čovjeku. Nijedan čovjek ne može dočarati ovu veliku istinu, a onda da traga za drugim opravdanjem islamskog džihada.

Ovo odstojanje katkada ne izgleda tako veliko pri raspuću, između poimanja da je islam prisiljen da vodi borbu, a ne da bira, s obzirom na njegovo i postojanje džahilijjetskih društava koja će ga neminovno jednog dana napasti, i između poimanja da islam mora sam da krene i da se upusti u ovu borbu. Ovo odstojanje kod raspuća katkada ne izgleda veliko, ali u oba slučaja ući će se neminovno u borbu. Međutim, ono se na kraju manifestira kao veoma snažno, mijenja osjećaje i islamska shvatanja potpuno i sasvim ozbiljno.

Postoji i tako veliko odstojanje izmedu islamskog poimanja Allahova programa koji potvrduje Allahovo Božanstvo na Zemlji, klanjanje svih ljudi samo Allahu Jedinome, programa koji puni ovom odlukom realne kalufe, a to je islamsko društvo u kome se ljudi oslobađaju robovanja ljudima u zamjenu za robovanje Gospodaru ljudi gdje među njima dominira samo Allahov zakon u kojem je predstavljena Allahova vlast ili, drugim riječima, predstavljeno u njemu Allahovo Božanstvo, program koji ima pravo onda da odstrani svaku poteškoću i prepreku na svom putu kako bi se obraćao savjesti pojedinaca i njihovim umovima direktno, bez ikakvih prepreka ili vještačkih brana postavljenih od strane političkog sistema države ili

društvenih položaja ljudi, dakle - postoji tamo veliko odstojanje između islamskog poimanja ovako i na ovaj način i drugog poimanja koji ga smatra lokalnim sistemom u jednoj zemlji, pri čemu je njegovo pravo, u tom slučaju, samo da se brani od napada u okviru granica njegove zone.

Ovo je jedno poimanje, a to je drugo poimanje, i mada će se islam u oba slučaja suprotstaviti i boriti, cjelovito poimanje povoda ovog džihada, njegovih ciljeva i rezultata potpuno se razlikuju jer ulaze u srž vjerovanja kao što ulazi i u srž plana i smjernica.

Islam ima pravo da krene otpočetka, jer islam nije košnica ljudi niti sistem jedne zemlje ili kraja nego je to Allahov sistem svijeta. Otuda islam ima pravo da smjera porušiti sve prepreke raznih sistema i situacija koji sprječavaju slobodu čovjeka na izbor. Dovoljno je da spomenemo da islam ne napada osobe - jedinke da bi ih prisilio da prihvate islamsko učenje, nego napada na sisteme i situacije da bi oslobodio čovjeka raznih pokvarenih utjecaja koji kvare prirodu čovjeka i koji sprječavaju slobodu izbora.

Islam ima pravo da izvodi ljude iz situacije klanjanja čovjeka čovjeku ka klanjanju samo Allahu, kako bi se ostvario opći oglas islama o priznavanju Božanstva u svijetu samo Allahu. Ima pravo na oslobođenje svih ljudi, a klanjanje samo Allahu ne može se ostvariti po islamskom poimanju i praktičnoj realnosti do u okrilju i sjeni islamskog sistema. Islamski sistem je jedini sistem kojeg je Allah propisao svim ljudima, i onima koji vladaju i onima kojima se vlada, i bijelcima i crncima, bližnjima i daljima, siromašnim i bogatim, Allah im propisuje jedan zakon kojim su obavezni svi se potčiniti podjednako. Medutim, u ostalim sistemima čovjek se klanja drugom čovjeku jer ljudi primaju zakon i njegove propise u životu kojeg propisuju drugi ljudi, a zakoni imaju obilježje Božanstva. Koji god čovjek tvrdi za sebe da ima moć propisivanja i donošenja zakona ljudima, on istovremeno tvrdi za sebe da ima pravo na Božanstvo, teorijski i praktično, bez obzira da li to on predočio verbalno ili ne. Koji god čovjek prizna ovom čovjeku ta prava, on mu je istovremeno priznao i pravo na Božanstvo, bez obzira da li to on nazvao Božanstvom ili ne nazvao.

Islam nije samo doktrina koja bi se zadovoljila prenošenjem te doktrine ljudima sredstvom saopćenja, nego je to program koji je predstavljen u organizacionoj pokretnoj skupini koja nastupa da oslobodi sve ljude. Druge skupine ne raspolažu organizacijom života svojih podanika skladno ovom programu. Prema tome, islam je obavezan da odstrani ove sisteme, s obzirom da oni ometaju opće oslobođenje. Ovo

znači, kao što smo rekli prije, da vjera treba biti samo vjera u Allaha, da ne postoji drugo vjerovanje niti pokoravanje i robovanje čovjeka drugom čovjeku, kao što je slučaj u ostalim sistemima.

Savremeni islamski istraživači, koji su poraženi pod pritiskom prisutne realnosti i spletkaroškog orijentalističkog napada, sustežu se da priznaju ovu činjenicu jer orijentalisti odslikavaju islam kao nekakav pokret pobjede i osvajanja mačem, da bi se druge prisililo da prihvate islam. Pristrasni orijentalisti znaju sasvim dobro da to nije istina, ali oni na ovaj način deformišu motive islamskog džihada, zatim oni koji brane ugled islama i koji su poraženi negiraju ovu optužbu, pa pribjegavaju isticanju značaja odbrambenih opravdanja, zanemaruju prirodu islama, njegovu ulogu i njegovo pravo na oslobođenje čovjeka od samog početka. Ovakvo zapadnjačko poimanje prirode vjere navuklo je koprenu na misaonost savremenih istraživača koji su poraženi. Oni ističu da je vjera samo doktrina u ljudskom srcu, da ona nema nikakve veze sa realnim sistemima života. Prema tome, oni kažu: džihad bi bio samo radi vjere, džihad je radi nametanja obaveznosti vjerovanja u srcu i savjesti čovjeka.

Međutim, ovo pitanje islam tako ne tretira. Islam je Allahov program koji se odnosi na ljudski život. Program koji počiva na odavanju Božanstva samo Allahu, Božanstva predstavljenog u suverenosti i sudstvu. Program koji reguliše stvarni svakodnevni život. Prema tome, džihad je borba za prihvatanje ovog programa i uspostavljanje sistema. Međutim, pitanje doktrine i vjerovanja je povjereno slobodi zadovoljstva u okrilju općeg sistema, nakon što se odstrane svi djelotvorni faktori. Potom se ovo pitanje u osnovi mijenja u novu sliku.

Gdje god se nađe islamsko okupljanje u kome je predstavljen Božanski program, Allah tamo daje pravo pokreta i smjera za preuzimanje vlasti i određenje sistema, prepuštajući pitanje vjere slobodi savjesti. Kada Allah odstrani muslimansko društvo za jedno vrijeme od džihada, to je neka vrsta pitanja plana, a ne pitanje principa, pitanje primjene pokreta, a nije pitanje odluke vjere. Na ovoj jasnoj osnovi moguće je da shvatimo brojne kur'anske tekstove kroz protok historijskih faza koje se obnavljaju. Tu ne možemo miješati njene dokaze za određene faze sa općim dokazima stabilnog i dugog plana islamskog pokreta.

Osim toga, postoje i druga prirodna objašnjenja za džihad u islamu i prirodi ove vjere koja nas vode ka općem, vrijednom istraživanju koje nam je darovao istaknuti učenjak Ebu'l-A'la El-Mevdudi, predsjednik *Džema'ati islamije* u Pakistanu, pod naslovom *Džihad na Allahovom putu.* Potrebno nam je da iznesemo nekoliko podužih pasusa koji su neophodni čitaocu koji želi da jasno i tačno spozna ovu složenu i veoma značajnu situaciju u izgradnji islamskog pokreta.

Običaj je bio kod "zapadnjaka", stranaca, da govore o džihadu u smislu "Svetog rata" (Holy War) kad god bi htjeli ovaj pojam prevesti na svoje jezike. To su pogrješno objašnjavali i u tom objašnjenju otišli daleko, zaogrnuli ga napuhanim značenjima pogrješno i lažno. To je otišlo tako daleko da se pojam džihada kod njih sastojao od barbarizma prirode, sirovosti morala i prolijevanja krvi. To su namjerno činili da bi zamaglili pravu istinu tako da, kad god bi kucnuo glas ljudima koji nosi riječ džihad, on bi predstavljao pred njihovim očima sliku povorke nagomilanog barbarizma i mačeva koji se kovitlaju iznad njihovih glava, noseći sa sobom pakao fanatizma i srdžbe iz čijih očiju iskaču varnice krvi i plijena, čiji su se glasovili slili u poklič "Allahu ekber", i jurišajući tako naprijed, čim bi primijetili nevjernika, zgrabili bi ga za gušu i postavili pred izbor jednog od dvoga, ili da kaže "La ilahe illallah" i na taj način spasi sebe ili da mu glavu odrube i potekne krv iz vratnih žila.

Ova mazala crtala bi "portret" sa velikom virtuoznošću, ispoljavali vrhunac umjetnosti kičicom umjetnika kreatora tako da je iz te njihove lukavosti i okretnosti u ovoj umjetnosti dobiven portret obojen jako crveno, ispod koga je bilo napisano:

Ova slika je ogledalo zla i prolijevanja krvi, koje su počinili ljudi ranijeg pokoljenja ovog Ummeta, ljudi koji su bili jako požudni za prolijevanjem krvi nevinih osoba! To je bilo napisano. No, kako je to krajnje čudno i neistinito! Čudno je da oni koji su mazali ovakve slike i koji su imali dovoljno sreće da ih ističu i izlažu pogledima, oni su bili ti isti koji su se čitava stoljeća i kroz brojna pokoljenja tukli i klali međusobno da bi zadovoljili svoje niske želje i strasti i ugasili žeđ svojim grabežljivim pohlepama. To su ti njihovi prokleti ratovi, a ne sveti, "Unholy War" koje su oni izazivali i primjenjivali na slabašnim narodima širom istoka i zapada po Zemlji, rušili im domove, tražili tržišta za svoju robu i zemlje da bi ih pretvorili u svoje kolonije koje su željeli kolonizirati, iskorištavati izvore njihovih bogatstava, lišavajući na taj način zakonske i prave vlasnike toga, pronalaziti rudnike i kamenolome, sve ono što daje Allahova prostrana zemlja i sve proizvode koji mogu biti hrana stomacima ljudi zaposlenih u

njihovim fabrikama i pogonima. Traže sve to, a srca im požudna i prepuna zla da bi ostvarili materijalno bogatstvo i ugled. Pred njima su i tenkovi koji tutnje, a iznad njihovih glava avioni brišu u nebeskim visinama, iza njihovih leđa na stotine hiljada uvježbanih vojnika presijecaju zemlji puteve kojima se ona snadbijeva i njenim stanovnicima koji grade sebi plameniti život, želeći time da pripreme gorivo za raspaljivanje svojih ružnih pohlepa koji kroz protok vremena donose samo plamen i nevolje. Njihovi ratovi nisu na Božijem putu nego ratovi na putu njihovih niskih požuda i pokuđenih želja.

Ovo je stanje i situacija onih koji nas zaglušuju borbom i osvajanjima čija su osvajanja i ratovi kroz koje smo prošli tokom dugog vremena nama poznati. Što se tiče njihovih sramnih djela, oni ih još uvijek čine danonoćno nadomak vida i sluha svijeta "kulturnog i civilizovanog", pa koja je Allahova zemlja, o, Bože, ostala da nije napadnuta od strane njih i da nije nakvašena krvlju njenih najčestitijih sinova?! Koji to veći kontinent - Azija, Afrika i Amerika nisu osjetili kob njihovih proteklih ratova? Međutim, ova mazala slikaju naše portrete i slike sa okretnošću koja zaslužuje prijezir, izlažu ih, i ponovo izlažu, na čudan i grozan način, a red zaborava povlači se preko njihovih krvavih slika i portreta tako da ih se skoro niko ne sjeća, ostavlja tu sliku koja zaslužuje osudu, sliku na kojoj su ocrtali našu historiju i djela naših predaka! O, kakva je ta obmana, o, kako su savršeni u obmani i zavaravanju! Naša prostota i glupost naših ljudi nema kraja! Zar može biti veća glupost od našeg zavođenja slikama i portretima koji su za prijezir i koji ocrtavaju našu prošlost i djela tako da mi skoro vjerujemo da su istinita i odgovaraju istini? I sve dok mi gledamo griješne ruke koje rade i ocrtavaju falsifikate, i dok istražujemo skrivena pera koja su se isticala u umjetnosti platiniranja, premazivanja i ukrašavanja tih slika, naše zavođenje njihovim falsifikatima i naše povinjavanje pred tim platiniranim i premazanim slikama, kod nas je prouzrokovalo neku vrstu kajanja i počeli smo se izvinjavati svijetu mijenjajući Allahove riječi i pomićući ih sa njihovih mjesta govoreći im: "Mi nemamo ništa sa takvom borbom, gospodo! Mi smo samo daije - pozivači koji nose vesele vijesti, pozivamo ka Allahovoj vjeri, vjeri sigurnosti, mira i poziva mudro i lijepim savjetom. Mi prenosimo Allahove riječi poput svećenika, derviša i sufija, sporimo se ko nam se suprotstavlja, sporimo se na ljepši način riječima, traktatima, člancima kako bi vjerovao ko hoće da vjeruje u naš poziv kroz naše objašnjenje. Ovo je naš poziv on se niti povećava niti smanjuje. Što se tiče mača i borbe sa mačem u ruci, sačuvaj Bože, da imamo ikakve veze s tim, osim, Bože moj, može se reći da mi branimo sebe kada neko na nas napadne i iza toga su prošle duge godine i dosta vremena. Mi smo danas

ispoljili našu nevinost da nemamo nikakve veze ni sa ovim tako da smo i zbog toga "službeno" izbrisali džihad, taj mrski džihad, u kome mač odrađuje glavni posao tako da se vi ne morate ni najmanje brinuti niti provoditi noć u nesanici. Džihad danas je samo nastavak džihada jezikom i perom. Naša zadaća se ogleda samo u tome da se mi poigravamo britkošću jezika i oštrinom pera. Što se tiče topova, tenkova, mitraljeza i drugog ratnog oružja i njegove upotrebe, vi i vaše stanovništvo imate prednost u tome, vi ste preči za to!

Ovo su njihove političke spletke sa kojih smo kod nekih od njih skinuli masku u ranijem izlaganju, ali ako bolje pogledamo ovo pitanje sa naučnog stanovišta i detaljnije razmotrimo uzroke koji problematiziraju rasvjetljavanje istine džihad na Allahovom Putu i iznošenje njegove tajne muslimanima pored iznošenja i nemuslimanima, postat će nam jasan izvor odakle proističe ova grješka koja se svodi na dvije važne stvari čija dubina niti smisao nisu spoznati na pravi način.

Prvo: oni misle da je islam religija u onom smislu u kome se upotrebljava uopćeno pojam religije.

Drugo: oni smatraju muslimane nacijom[52] u smislu kako se upotrebljava u općim situacijama.

Prava je istina da su ljudi pogriješili u shvatanju ova dva važna pojma i što nisu potražili rasvjetljavanje na pravi način tim osnovnim pojmovima, to je ono što je iskvarilo čistu istinu kod ovog pitanja i spriječilo ih da spoznaju smisao islamskog džihada. Štaviše, istina - a ona bi se morala slijediti prije svega - je da je ova osnovna grješka kod poimanja ova dva pitanja spustila svoje zavjese na istinu islamske vjere u cjelini, potpuno izmijenila stvar i učinila položaj muslimana u svijetu i obnovljena pitanja i razgranate probleme tjeskobnim i tijesnima, s čime se ne može zadovoljiti islam niti njegovo vječito učenje.

Religija[53] prema raširenom terminu kod njih znači grupu doktrina klanjanja i obreda. Nema sumnje da pojam religija u ovom smislu ne može da bude osobno pitanje. Ti si slobodan da biraš religiju koju hoćeš, možeš da biraš i da obožavaš na koji god način želiš i da obožavaš onoga koga si

---

52 Tj. da oni Ummet smatraju nacijom, a muslimani zadržavaju termin Ummet. Ummet je muslimansko društvo koje se okupilo na doktrinalnom učenju islama uređeno na principu podvrgavanja Allahovom zakonu i njegovoj primjeni.

53 U tekstu je upotrijebljena riječ *mezheb* koja je sinonim za riječ *religija* u engleskom jeziku.

ti sebi izabrao za boga. Ako ti duša želi da se žrtvuješ za ovu religiju i pobjedu njena doktrinalnog učenja, ti onda možeš da krstariš i putuješ širinom Allahove Zemlje pozivajući ljude ka tom doktrinalnom učenju, braneći to dokazima i argumentima, raspravljajući sa onima koji se suprotstavljaju u tom pitanju okretnošću jezika i oštrinom pera. Mač, ratna oprema i borba - ti i to nemate ništa zajedničkoga, zar ti hoćeš da prisiliš narod kako bi prihvatili tvoje doktrinalno učenje? Ako bi islam bio religija kao ostale religije, prema prihvaćenom terminu kod mnogih i kako to oni tvrde, očito on nema ništa sa mačem i ratnom opremom kao što oni kažu. Kad bi položaj islama bio onakav kao što oni smatraju i opisuju, onda u njemu ne bi bilo potrebe formiranja džihada niti bi on dolazio ni polazio od islama. Međutim, ovo je pitanje sasvim obrnuto kao što ćeš vidjeti iz objašnjenja koje slijedi. Isti je slučaj sa riječju Ummet (nacija). Ummet se sastoji od zajednice ljudi koja je međusobno suglasna (Homogeneous Group of Men), koja se je sakupila i odvojila od ostalih grupa radi zajedničkog učestvovanja u nekim bitnim pitanjima. Zajednica koja je "ummet" u ovom smislu ne traga za upotrebom mača osim u dva slučaja: ili da bude napadnuta od strane nekoga ko želi da oduzme i opljačka njena poznata prava ili da ona sama preduzme mjere protiv druge zajednice da bi istrgla iz njene ruke svoja poznata prava. U prvom slučaju, njoj pripada veliki prostor, nema etičke smetnje da pribjegne upotrebi mača i sile protiv onoga ko ju je napao, mada neka klepetala o sigurnosti i miru ne dozvoljavaju ni to.

U drugom slučaju, to znači izvršiti napad protiv prava drugoga, napasti narod i narode bez razloga, što islam ne dozvoljava niti je to ikom dozvoljeno. To može počiniti samo nasilnik diktator, čak ni velike zemlje kao Britanija i Amerika ne usuđuju se kazati da je ovo dozvoljeno.

Ako je islam religija kao i druge religije, a muslimani nacija kao i druge nacije u Svijetu, onda je razumljivo da islamski džihad gubi sve odlike i osobenosti koje se smatraju prvijencem ibadeta i biserom njegove krune. Međutim, istina je da islam nije religija kao druge religije, da muslimani nisu nacija kao druge nacije u svijetu, nego je islam revolucionarna ideja i revolucionarni program koji želi da sruši društveni sistem Svijeta u cjelini i uspostavi zdanje sistema iz temelja i sasvim novo prema svojoj ideji i svom praktičnom programu. Otuda ti znaš da je termin musliman opis revolucionarne svjetske partije, "International Revolutionary Party", koju formira islam, organizira njene redove kako bi bila potka u događajima tog revolucionarnog programa, kome teži islam i baca na njega svoje poglede. Džihad se sastoji od revolucionarne borbe

(Revolutionary Srtuggle) tog stalnog pokreta koji se čini da bi se došlo do ovog cilja i spoznalo ono čemu se teži.

Islam se kloni proširenih riječi u svom pozivu i objašnjenju svog praktičnog programa, kao što čine drugi u svojim idejnim pozivima i revolucionarnim programima. Islam ne obznanjuje kroz posebne termine kako ne bi došlo do zamjene između njegova poziva i ideja i poimanja kao i između raširenih ideja i poimanja. Džihad je jedan od termina koje upotrebljava islam da bi izvršio svoj zadatak i objasnio detalje svoga poziva. Primijetit ćeš da se islam katkada kloni termina "rat" i drugih riječi koje vode ka ratu (War) u arapskom jeziku i zamjenjuje ih riječju (Stryggle) u engleskom, ali termin džihad ima šire, sveobuhvatnije i djelotvornije značenje. Šta je to što je islam odvelo da koristi i izabere ovaj novi termin odstupajući na taj način od starih, upotrebljavanih termina? Ja smatram i prihvatam da tome postoji samo jedan razlog, a to je da je termin rat (War) značio i još uvijek označava borbu i ubistvo, borbu koja sije vatru i plamen, potpaljuje vatru između ljudi, partija i naroda radi ličnog cilja i želje. Ciljevi kojima se teži primjerima ovih ratova ne znači da su uvijek samo lične i društveni ciljevi u kojima nije prizvuk i neke ideje ili pobjede. S obzirom da propisana borba u islamu nije od ove vrste ratova, onda ona mora zanemarivati termin rat. Islam ne gleda na interes jednog ummeta a da zanemari interes drugog, ne namjerava uzdići jedan narod, a drugi ne. Njega također ne interesuje ni najmanje ni najviše gospodarenje Zemljom i uspostavljanje na njoj ove ili one kraljevine, njega interesuje sreća čovjeka i njegov spas. Islam ima svoju posebnu ideju, svoj praktični program koji je odabran radi sreće ljudskog društva i njegovog podizanja na stepen i nivo spasa. Svakoj vladi uspostavljenoj na drugoj ideji, a ne na ovoj, i drugom programu, a ne ovom, islam se suprotstavlja i želi da je konačno dokine, njega ni najmanje ne interesira u ovom slučaju pitanje zemlje na kome je uspostavljena dotična vlada koja ne zadovoljava ili narod koji pripada njoj i koji provodi njene naredbe. Cilj islama je dominacija njegove ideje, poopćavanje njegova programa, uspostavljanje vlada i utvrđivanje oslonaca na principu ove ideje i ovog programa, bez obzira ko nosi zastavu Istine i pravde u ruci, ko zastavu neprijateljstva i smutnje, a ko uzvraća neprijateljstvo i smutnju. Islam traži "Zemlju" a ne zadovoljava se sa komadom ili dijelom Zemlje. On želi cijelu Zemlju. On ne želi da vlada njom, da iskorištava izvore njena bogatstva i njena naroda nakon što bi oduzeo od naroda i pojedinih naroda, nego islam traži i poziva da cjelokupno čovječanstvo uživa u ideji ljudske sreće njenog praktičnog programa kojeg im je Allah dodijelio i darovao nad ostalim vjerama i zakonima. Ostvarujući ovaj visoki cilj, islam želi da uposli sve snage i

sredstva koja se mogu upotrijebiti za izvršenje kompletne naučne revolucije i ulaže trud, koliko može, da bi se ostvario ovaj veliki cilj. Ova stalna borba i iskorištavanje svih snaga i upotreba sredstava koliko se može - zove se džihad. Termin džihad obuhvata sve vrste nastojanja i ulaganja truda. Kada ti ovo postaje jasno, onda nema nikakva čuda ako kažeš: Izmjena stavova i pogleda ljudi, zamjena njihovih sklonosti i želja, izvođenje racionalne i misaone revolucije pomoću vještine pera je jedna vrsta džihada. Isto tako, nasilno dokidanje drevnih sistema života, putem mača, i osnivanje novog sistema na principima pravde i pravednosti, ubraja se također u vrstu džihada. Ulaganja i davanje sredstava, podnošenje raznih poteškoća i nevolja su veoma važna poglavlja i naslovi u velikom djelu džihada.

Međutim, islamski džihad nije džihad koji nema cilja. To je džihad na Allahovu Putu. Ovaj uvjet mora postojati kod islamskog džihada, on se ne može nikada odvojiti od njega. To značenje nude i riječi koje je upotrijebio islam da bi objasnio svoju ideju i svoje poruke, kao što sam to ukazao ranije. Mnogi ljudi povinovali su se njegovom jezičnom značenju i smatrali su da je dovoljno da se ljudi povinuju islamskoj doktrini, a njihovo prisiljavanje da prime islamsko učenje, to bi bio "džihad na Allahovu Putu". Ovakav sud došao je zbog njihovog uskog shvatanja i nerazmišljanja koje ih sprječava da se uzdignu iznad ovog poimanja i vinu visoko iznad dostignuća svoje visine. Sadržaj "Allahova Puta" u islamskoj terminologiji je mnogo širi pojam nego što to oni poimaju, čiji je cilj daleko veći, domašaj daleko udaljeniji od onoga što oni misle i što tvrde.

Ono što traži islam od pojedinca ili grupe muslimana je da se oni, kada ulažu svoj trud i nastojanja na putu dokidanja neistine i pogubnih sistema radi formiranja novog sistema prema islamskoj ideji, moraju osloboditi svih drugih ciljeva, želja ili ličnih težnji. Oni ne mogu ulagati trud radi tih želja na putu njihova ostvarenja za sebe ili nekih drugih dragocjenosti. To mogu činiti samo radi formiranja pravednog sistema koji bi pravedno postupao među ljudima. On ili to društvo ne mogu to zamijeniti nizašto na ovom prolaznom životu. Čovjeka ili društvo tokom te stalne borbe i neprestanog džihada na putu uzdizanja Allahove riječi ne može biti briga da ostvari uspjeh i čast, glas ili nešto drugo što je ugodno. Njima ne smije pasti na um za vrijeme ulaganja ovog velikog truda i vrijednog nastojanja da sebe ili svoju porodicu uzdižu, da se ohole preuzimajući kormilo vlasti i daju naredbe i dohvate položaja ponosnih nasilnika nakon što su izolirali druge nasilnike i ohole sa njihova položaja. Eto to je ono na što Časni Kur'an poziva punim glasom: *Vjernici se bore na*

Allahovom putu, a nevjernici na šejtanovom. Zato se borite protiv šejtanovih štićenika, jer je šejtanovo lukavstvo zaista slabo (4/76).

I slijedeći ajet govori o toj temi riječima: *O ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali* (2/21).

U suštini, ovo je poziv, poziva islamske revulucije i njena sadržina. Islam se ne obraća stanovnicima ove Zemlje uime radnika, zemljoradnika, posjednika, finansijera, vlasnika laboratorija ili tvornica, niti naziva imenima partija kojima pripadaju ili klasa. Islam se obraća čovjeku u cjelini i poziva samo uime čovjeka, uime ljudske vrste. On im naređuje da se klanjaju samo Allahu, da Mu ne pripisuju ništa kao sudruga, da ne prihvataju drugo božanstvo niti boga mimo Allaha. Kur'an ih također poziva da se ne odmeću od Allahove naredbe, da ne budu oholi prema klanjanju Njemu, da se ne ponašaju oholo i nepravedno na Zemlji, jer sudstvo i vlast pripadaju samo Allahu. U Njegovoj su ruci uzde i vlast nebesa i Zemlje i niko od njegovih stvorenja nema pravo, bez obzira ko bio, da se uzdiže na Zemlji i oholi, da prisiljava ljude da se povinuju njemu i njegovoj naredbi, da se povode za njegovim nasiljem. Islam poziva svakog čovjeka i cjelokupno čovječanstvo da budu iskreni u svojoj vjeri samo Allahu i da su potpuno jednaki svi u ovom kompletnom klanjanju, kao što je izričito rečeno u Kur'anu:

... *O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i vama i nama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!* (3/64).

Ovo je poziv općoj svjetskoj revoluciji. U ovom pozivu nema nikakve nejasnoće niti dvosmislenosti. Kur'an poziva punim glasom:

...*Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da se klanjate samo Njemu. To je jedino prava vjera*... (12/40).

Nijedan čovjek ljudskog roda nema pravo da sebe postavlja vladarom ljudima niti gospodarom njima, koji bi im naređivao ono što hoće i zabranjivao ono što mu drago. Nema sumnje da osamostaljenje bilo koje

ljudske osobe da izdaje naredbu ili zabranu, ne oslanjajući se na vlast Uzvišenog Gospodara, jeste oholost na Zemlji, bespravno djelovanje protiv Allaha, odmetanje od Njegove naredbe, pohlepa i želja za položajem Božanstva.[54] Oni koji se zadovoljavaju primjerima ovih nasilnika, koji se zadovoljavaju da im oni budu vladari, namjesnici i emiri, oni pripisuju Allahu sudruga. To je izvor smutnje na Zemlji iz koga proviru izvori zla i nasilja.

Islamski poziv ka monoteizmu, klanjanju samo Jedinom Allahu, nije verbalno pitanje ili samo teološka doktrina, kao što je slučaj kod drugih vjera i naroda, nego je to naredba koja je poziv ka socijalnoj revoluciji (Social Revolution), čiji je cilj, prije svega, da prekine i iščupa korijen onih koji su se popeli na vrh Božanstva i traže svojom varkom i raznim spletkama da ih ljudi obožavaju. Neki od njih pripremaju položaje slugama i svećenicima, a neki bespravno prisvajaju vlasništvo i položaj, nameću vlast ljudima, neki se ohole zahvaljujući izvorima bogatstva i plodovima zemlje i čine od ljudi sredstvo za sebe, prosjače, a ne nalaze ništa čime bi bili zadovoljni. Islamski poziv želi da istrgne iz korijena sve ovo i radikalno ga očisti. Ovi se katkada uzdižu i penju na vrh Božanstva javno i glasno i time žele da pokore ljude oko sebe, da se oni pokoravaju njihovoj naredbi i povode za njihovim nasiljem, pozivajući se na svoja prava koja su naslijedili od svojih roditelja i bespravno prisvojili na osnovu klasne pripadnosti pa uzvikuju:

"Ja ne znam da vi imate drugog boga osim Mene,"... (28/38).

"Ja sam gospodar vaš najveći" (79/24).

"Ja dajem život i smrt" (2/258).

"Ko je od nas jači" (41/15) i drugim riječima, izražavajući oholost i pozivajući time na Božanstvo, koje oni izgovaraju i usuduju se na to nasilnički i neprijateljski, iskorištavajući neznanje masa i glupaka pa su kipove i toteme učinili bogovima, pozivajući ljude sa željom da oni

[54] Nije nikakva razlika ako bi to bilo i neko tijelo ili narod koji postavlja sebi zakone ne oslanjajući se na vlast Uzvišenog Allaha. Pouka je u ovom ograničenju, bio to zakonodavac osoba, grupa ili narod.

ispoljavaju klanjanje ovim kipovima i totemima. Takvi uvijek stupaju iza njih igrajući se umovima ljudi i potčinjavajući ih svojim ciljevima i strastima, a ovi to ne primjećuju.[55] Iz toga proističe, da islamski poziv ka monoteizmu, iskreno klanjanje samo Jedinome Allahu, njegovo kritikovanje nevjerovanja i pripisivanja druga Allahu, izbjegavanje totema i nasilnika, sve se to protivi stavovima vlada i onih koji rade u njihovo ime i onih koji nalaze u tome oslonac kao i pomoć za provođenje svojih vlastitih potreba i ciljeva. Osim toga, čovjek će primijetiti da, kad god dođe neki od poslanika i glasno poziva ljude i obraća im se riječima: *"O narode moj", - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate"* (7/59), suprotstavit će im se vlade tog vremena. Svi oni koji su koristili bogatstva te zemlje i eksploatirali ih nasilno i bespravno digli bi se protiv njega, izašli bi da se bore i stavljali prepreku njegovom pozivu, jer taj poziv nije bio samo verbalno objašnjenje doktrinalnog učenja ili komentar nekog teološkog pitanja (metaphysical Proposition) nego je to bio apel za opću socijalnu revoluciju čiji povodi nisu bili nepoznati onima koji su impresionirani položajima časti i veličine, koji su se oholili zahvaljujući izvorima bogatstva, onima koji su osjetili miris političkog nemira i nekoliko godina prije nego bi se to dogodilo.

Islam nije samo grupa apologetskih doktrina ili skupina obreda, kao što se to podrazumijeva u naše vrijeme kada se govori o vjeri nego je islam uistinu kompletan sistem čija je težnja da dokine neistinite nasilne postojeće sisteme u Svijetu, da ih iščupa iz korijena i zamijeni ih pravim sistemom i umjerenim programom koji donosi daleko veće dobro čovječanstvu od ostalih sistema, a što je u njemu spas za ljudsku vrstu, spas od svih zala i nasilja u cilju ostvarenja sreće i spasa ljudskoj vrsti sada ili kasnije.

Islamski poziv na ovom putu je poziv dobra i obnove, poziv rušenja i izgradnje, poziv cjelokupnoj ljudskoj vrsti, a ne odnosi se na samo jedan narod ili jednu skupinu nego on poziva cjelokupno čovječanstvo ka svojoj riječi, obraća se nasilničkim klasama koje su prekoračile Allahove odredbe

[55] Savremeni džahilijjet izmijenio je samo formu i oblik kipova i totema i učinio nemarnim i lahkomislenim ljudima te kipove kao drugu vrstu a njihove sluge govore u njihovo ime, kipovi traže to i to, a nemarni i lahkomisleni se odazivaju.

na Zemlji i eksploatiraju dobra Zemlje ne dozvoljavajući to drugim ljudima, obraća se vladarima i namjesnicima pozivajući i njih riječima "Ne silite se na zemlji, udite u Allahovu zaštitu svi i u granice koje je On definirao vama, povucite se od onoga što vam je Allah zabranio i upozorio vas na to. Ako se predate Allahovoj odredbi, prihvatite se sistema pravde koji će ljudima donositi dobro i blagoslov i vi ćete biti sigurni i u miru i spasu jer Istina ne istupa ni protiv koga nego protiv Istine nastupa nasilje, smutnja i grozna djela, da čovjek ne prelazi svoje prirodne granice i teži za nečim što je izvan toga u čemu on nema udjela prema zakonu Kosmosa i prirodi čovjeka, prema kòjoj ga je Allah stvorio.

Svako ko vjeruje u ovaj Poziv i prihvata ga svojski postaje član "islamskog društva ili "islamske partije" gdje nema nikakve razlike između crvenih i crnih ili bogatih i siromašnih. Svi su oni jednaki kao zupci češlja, nema nikave prednosti jedan narod nad drugim narodom niti jedna klasa nad drugom. Na taj način se formira svjetska ili narodna stranka koja se naziva "Allahova stranka" - hizbullah u jeziku Objave.

Čim se formira ova partija otpočinje i borba na Božijem Putu radi koga je ona formirana. Prema tome, i njena priroda i ono što zahtijeva njeno postojanje, ona ne žali truda na rušenju sistema vlasti čije je zdanje sagrađeno na drugim a ne islamskim temeljima i da taj sistem iskorijeni iz temelja, uloži svoj trud da ga zamijeni sistemom kulture i civilizacije koji je umjeren, zasnovan na pravilima tog pravednog i umjerenog zakona nazvanog u Časnom Kur'anu "Allahova riječ". Ako ova stranka ne bude uložila onaj trud koji može i ne bude težila za promjenom sistema vlasti i uspostavljanja sistema pravde, sistema vlasti zasnovanog na islamskim principima, i ne bude se valjano borila na ovom putu, promašit će i neće ostvariti cilj radi kojega je formirana. Ona je formirana da ostvari ovaj cilj i ovu želju, cilj uspostavljanja sistema istine i pravde. Ona nema drugog cilja niti obaveze do borbe na ovom putu. To je jedini cilj koga je Allah Uzvišeni objasnio u Svojoj Časnoj Knjizi:

Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio; tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate, i u Allaha vjerujete (3/110).

Neka niko ne pomisli da je ova stranka (Allahova stranka), kako je to nazvana u jeziku Objave, samo grupa propovjednika i misionara koji savjetuju svijet vazovima u džamijama pozivajući ih da se pridržavaju njihovog pravnog učenja, mezheba i ponašanja za vrijeme držanja hutbi i pisanja članaka, i ništa drugo. To nije tako. To je stranka koju je Allah formirao da ponese bajrak istine i pravde svojom rukom i da bude svjedok

protiv ljudi. Još od prvog dana njen zadatak kojeg je ona preuzela na svoja pleća bio je da dokine izvore zla i neprijateljstva, da istrgne korijene nasilja i smutnje na Zemlji i bespravno iskorištavanje, da slomi otpor lažnim bogovima koji se bespravno ohole na Allahovoj zemlji, prave se sami bogovima, mimo Allaha. Da istrgne korijen njihova božanstva i uspostavi sistem vlasti i civilizacije koji bi bio povoljan i bacao svoj hlad i na bližnjeg i daljnjeg, i bogatog i siromašnog. Na ovo značenje Allah Uzvišeni ukazuje na više mjesta u ajetima Časnog Kur'ana:

I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane (8/39).

Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki (8/73).

On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima (9/33).

Na osnovu toga proističe da ova stranka mora držati konce u svojim rukama i nezaobilazno čvrsto imati uzde vlasti u svojoj pesnici jer sistem nepravedne civilizacije počiva samo na uspostavljanju institucije vlasti na pravilima nepravde i smutnje na Zemlji. Isto tako, nije moguće uspostaviti sitem čestite vlasti koja će uroditi plodom sve dok se ne preuzmu niti vlasti iz ruku smutljivih nasilnika i dok je ne preuzmu ruke ljudi koji vjeruju u Allaha i Sudnji dan i ne žele se oholiti na Zemlji niti smutnju činiti.

Dodajmo tome da ova stranka, bez obzira koliko ona teži da čini dobro svijetu, da čini dobro i plemenitost svugdje po Zemlji, ne može ostati čvrsto na svom planu pridržavajući se svoga programa i postupajući prema njegovim zahtjevima sve dotle dok sistem vlasti počiva na drugom nekom principu i odvija se na principu koji nije njen. To je zbog toga što stranka koja vjeruje u princip i sistem života i posebnu vlast ne može živjeti pridržavajući se svoga principa i radeći prema njegovu zahtjevu u okrilju sistema vlasti zasnovane na principima i ciljevima koji ne vjeruju u njen sistem; ta stranka želi ići prema svom programu. Čovjek koji vjeruje u principe komunizma, ako bi želio da živi u Britaniji ili Njemačkoj pridržavajući se svojih komunističkih principa i živeći prema programu kako to predviđa komunizam, to ne bi mogao nikada ostvariti jer sistem koga praktikuje kapitalizam ili nacizam[56] spriječit će mu to, onemogućit će mu to snagom vlasti i taj se ne bi mogao nikada iščupati ispod njegove čizme. Isto tako, ako bi musliman htio da provodi svoj život u okrilju

[56] Ovaj rad napisan je 1938. godine dok je sistem nacizma bio vladajući u Njemačkoj.

sistema koji se protivi principima islama u želji da se i dalje pridržava islamskih principa ponašajući se u svakodnevnom životu prema zahtjevima islama, neće mu se to dozvoliti niti će moći to ikada ostvariti jer zakoni koje on smatra da su nepravdni i porezi za koje je on uvjeren da su to kazne i otimanje narodne imovine i problemi za koje on smatra da su nasilnički i daleko od istine i nasilje nad pravdom, zatim sistem za koga on sigurno zna da proizvodi smutnje na Zemlji i programi obrazovanja koji su nepodnošljivi i koji imaju loše posljedice i rezultate i koji nose u sebi propast narodu - primijetiti će da je to sve protiv njega, da će dominirati njegovom sredinom, njegovom porodicom i djecom tako da se neće moći riješiti i osloboditi njihovih okova niti spasiti sebe ni svoju porodicu od utjecaja i provođenja odredaba tog društva. I onaj koji vjeruje u doktrinu i sistem, bio on pojedinac ili društvo, prisiljen je po prirodi svoje vjerske opredijeljenosti i vjerovanja da teži ka dokidanju sistema vlasti koji počiva na drugoj a ne njegovoj ideji, prisiljen je da ulaže trud koliko može, da uspostavi sistem vlasti koji se oslanja na njegovu ideju u koju on vjeruje i misli da je u njoj sreća za čovječanstvo, jer njemu neće biti moguće da radi shodno svom vjerovanju i pridržavanju svog programa osim na ovaj način. I kada primijetiš čovjeka da ne ide iza svog cilja ili zanemaruje ovu obavezu, znaj da takav nije iskren u svome pozivu niti je iskreno prihvatio iman. U ovom smislu u Kur'anu se navodi:

Neka ti Allah oprosti što si dozvolio da izostanu, dok se nisi uvjerio koji od njih govore istinu, a koji lažu. Oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet neće od tebe tražiti dozvolu da se ne bore zalažući imetke svoje i živote svoje. - A Allah dobro zna one koji su pobožni. Od tebe će tražiti dozvolu samo oni koji ne vjeruju u Allaha i u onaj svijet i čija se srca kolebaju, pa sumnjaju i neodlučni su (9/43-45).

Koje svjedočenje može biti vjerodostojnije, koji dokaz čišći od svjedočenja Kur'ana i njegova dokaza? U ovim ajetima sure Bera'e Kur'an Časni predviđa da oni koji se ne odazovu pozivu džihada niti se bore sredstvima ni životom na putu oglašavanja Allahove riječi uspostavljanju vjere kojom je On zadovoljan, utvrđivanje sistema vlasti postavljene na principima Allahova programa, taj i takvi se ubrajaju u one koji ne vjeruju u Allaha ni u Sudnji dan, čija se srca kolebaju i sumnjaju.

Možda si shvatio iz onoga što smo ranije rekli da je cilj džihada u islamu rušenje zdanja sistema koji se suprotstavljaju principima islama, uspostavljanje vlasti zasnovane na temeljima islama umjesto starog sistema. Ovo je zadaća događaja općeg islamskog preokreta koja se ne ograničava samo na jedan, a ne i drugi kraj. Štaviše, islam želi i ima u vidu da se ovaj opći preokret zbije na svim dijelovima nastanjene Zemlje. Ovo je njegov krajnji cilj i najuzvišenija namjera kojoj se žudi. Međutim, nije neminovno muslimanima ili članovima islamske stranke da počnu sa svojim zadaćama sa izvođenjem željene revolucije i promjene sistema vlasti u njihovim zemljama koje nastanjuju. Njihov krajnji, najuzvišeniji cilj je kompletna svjetska revolucija (world Revolution) koja obuhvata sve krajeve Zemlje. To je zbog toga što revolucionarna ideja ne vjeruje u nacionalnost nego poziva cio svijet ka ljudskoj sreći i spasu svih ljudi. Nije moguće, ni u kom slučaju, sužiti okvire njena djelovanja i svesti je u ograničeni kut jednog naroda ili zemlje nego je istina da je ona prisiljena po svojoj prirodi da čini svjetsku revoluciju čiji je cilj ono što je uzela sebi kao zadatak. Od toga ne može okrenuti glavu ni jednog momenta. Istina ne priznaje geografske granice niti je voljna da se svede u tijesne granice neke zemlje koje su izmislili i postavljali geografi i dali termin i nazvali imenom dotični kraj. Istina izaziva čiste ljudske umove govoreći njima i insistirajući na svom pravu riječima: Šta vam je pa da kažete da xy ima pravo na ovoj strani ovog brda ili rijeke, a onda proglase taj predmet neispravnim po njihovoj tvrdnji ako se prekorači granica tog brda ili rijeke samo za jedan lakat. Istina je istina u svakoj situaciji i u svakom mjestu. Kakav značaj imaju brda ili rijeke u izmjeni pojmovne istine? Sjena istine dopire daleko. Njeno dobro je opće i sveobuhvatno. Ona se ne odnosi samo na jednu sredinu, a drugu zanemaruje, niti jedan kraj a drugi ostavlja. Gdje god čovjek doživljava poraz i prisilu, dužnost istine je da to spozna, da mu vrati njegovo pravo i pomogne ga. Kad god potlačene sinove čovječanstva zadesi neka nesreća, pravda i primjena njenih principa onima koji nose zastavu pravde nalažu da se odazovu pozivu tih poniženih, dužni su da im pomognu kako bi se oslobodili svojih nasilničkih neprijatelja, kako bi im povratili njihova otuđena prava koja su nasilnici oduzeli bespravno. U ovom smislu i govori se jezikom Objave u Kur'anu riječima:

A zašto se vi ne biste borili na Allahovu putu za potlačene, za muškarce, žene i djecu, koji uzvikuju: "Gospodaru naš, izbavi nas iz ovoga grada" (4/75)?

Dodaj na to i ljudske spone i veze, kako su na njih djelovale nacionalne razlike pa izazvale razne sporove i razilaženja, obuhvatile

kompletno poboljšanje i opću harmoniju među dijelovima Svijeta što će možda opravdati da neka zemlja u nekom kraju opstoji sukladno svojim principima i jasno ocrtanim planovima dok njene susjedne zemlje ne prihvataju to i nisu suglasne sa njenim principima i planom niti su zadovoljne da ona počiva na svom programu.[57] Radi toga je potrebno muslimanu da povede borbu čuvajući svoje biće u težnji za željenim popravkom života, da ne očajava kod uspostavljanja sistema islamske vlasti u jednom kraju, nego je njegova dužnost, koju ne može mimoići ni u kom slučaju, da ne štedi truda kod širenja okvira ovog sistema i njegovom sprovođenju i vršenju utjecaja na raznim krajevima Zemlje. To zbog toga što se islamska borba odvija iza širenja islamske misli i poopćavanja njenih kompletnih teorija, njihova širenja u najdalje i najbliže krajeve Zemlje, što ona poziva stanovnike Zemlje, bez obzira na različitost zemalja, ljudske vrste i klasa, da prihvate ovaj poziv i ovaj program koji im garantira sreću ovog i onog svijeta. S druge strane, musliman treba da se preda svojski i kompletno i suprotstavlja nasilničkim sistemima koji se protive temeljima Istine i pravde, da se suprotstavi, kad god može i kad mu to dozvoljavaju uvjeti, da bi uspostavio, umjesto tih nasilničkih sistema, sistem pravde i pravičnosti, sistem koji je uspostavljen na temeljima islama i njegovih vječitih principa koji ne iščezavaju niti iščezava njihova ozbiljnost i vrijednost sa prolaskom dana i noći.

Ovo je taj plan kojeg primjenjuje. Ovo je taj program kome je usmjeravao Resullulah i oni koji su ga slijedili poslije njega. Tim putem su pošli prva četverica halifa. Otpočeli su sa arapskim zemljama iz kojih je sinulo sunce islama svugdje po horizontu pa su najprije te zemlje podvrgli vlasti islama i stavili ih na tas nove islamske zemlje. Vjerovjesnik brzo poziva vladare, emire i poglavare raznih krajeva Zemlje ka vjeri Istine i potčinjavanja Allahovoj odredbi. Oni koji su povjerovali ovom pozivu priključili su se ovoj islamskoj zemlji i postali njeni građani. Oni koji nisu prihvatili ovaj poziv niti se odazvali da prihvate na miran način - pristupilo se borbi protiv njih. Kada je Ebu Bekr (Bog mu se smilovao) postao halifa nakon smrti Vjerovjesnika (alejhi's-selam) on se usmjerio protiv dviju susjednih zemalja islamske zemlje, Vizantiji i Perziji, čija je drskost i ustrajnost dostigla vrhunac oholosti na Zemlji kakva nije bila do tada poznata. Napadi koje je otpočeo protiv ovih zemalja Ebu Bekr Es-Siddik

[57] Posebno ako ti principi i projekti budu principi i projekti islama koji teže da oduzmu vlast od svih oholih vlastodržaca i povrate je Allahu. U tom momentu koncentrisat će se u suočenju sa tim principima svi drugi sistemi, sve vlasti, svi lageri koji počivaju na principima robovanja čovjeka čovjeku, baza u kojoj učestvuju svi ljudski sitemi.

(Bog mu se smilovao) dostigli su svoj cilj u vrijeme vladavine Omera El-Faruka, kome pripada čast da je učvrstio temelje prve islamske zemlje, tako da je utjecaj te zemlje bio dalekosežan u svim tim podnebljima."[58] (Ovim se završavaju izvodi Mevdudijeva izlaganja.)

U svjetlu ovog objašnjenja prirode ove vjere, njene istine i prirode borbe vezane za ovu vjeru i njena vrednovanja, vrednovanja programa ove vjere, njenog dinamičnog plana vezanog za džihad i faze džihada možemo nastaviti sa vrednovanjem i procjenom velike borbe na Bedru, za koju Allah (Uzvišeni) kaže da je to *Dan pobjede* (8/41) i da nastavimo sa pobližim upoznavanjem sa surom El-Enfal koja je u cjelini objavljena povodom ove borbe.

Velika bitka na Bedru nije bila i prvi pokret islamskog džihada, kao što smo na to ukazali ranije. Njoj je prethodilo nekoliko vojni. Samo u jednoj od njih desilo se ubistvo. To je bilo u vojni Abdullaha ibni Džahša, mjeseca redžepa, koncem sedamnaestog mjeseca po Hidžri. Sve ove vojne odvijale su se u skladu sa osnovama na kojima počiva borba u islamu, o čemu je više govora bilo ranije. Sve su ove vojne bile usmjerene prema Kurejševićima koji su istjerali Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i muslimane i nisu čuvali čast Bejtu'l-harama u predislamskom periodu i u islamu. Međutim, to nije bio glavni povod islamskom džihadu. Glavni povod i temelj je opći proglas islama, radi oslobođenja čovjeka od klanjanja bilo kome do Allahu, priznavanja Božanstva na Zemlji samo Allahu, rušenja nasilnika kojima su se ljudi klanjali, oslobođenja ljudi od klanjanja drugim ljudima u cilju klanjanja samo Allahu. Kurejševići su bili direktni nasilnici koji su se ubacili između ljudi na Arabijskom poluotoku i između upućivanja ka klanjanju samo Allahu i priznavanju samo Njegove vlasti. Bilo je neminovno da se islam suprotstavi ovim nasilnicima sukladno svom općem planu, ali i da postupi pravedno sa nasilnicima čije se oružje razbilo

[58] Ta osvajanja koja su započeta u vrijeme Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i nastavila se u periodu prvih halifa poslije njega nisu bila samo izazov vladajućem imperijalističkom duhu na Zemlji toga vremena, kao što tvrde orijentalisti i drugi koji su pod njihovim utjecajem, jer ova vjera, koja je došla sa namjerom da izmijeni stvarnost na Zemlji i poimanja, nije išla da prihvati izazov stanja na Zemlji i njezina poimanja. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nije bio taj koji se potčinjava ovom izazovu odstupajući od istine Allahove vjere.

o muslimanske čete, da štiti i islamsku zemlju u Medini od agresije i osvajanja, mada je stalna potreba, što i mi prihvaćamo, da se sjećamo i ne zaboravljamo prirodu ove vjere i njen plan koji proističe iz te prirode, a to je da ne dozvoli da ostane na Zemlji ijedan nasilnik koji je uzurpirao Allahovu vlast tako da se ljudi klanjaju drugima a ne Allahu i zakonu kojeg takvi ljudi donose.

Što se tiče događaja vezanih za ovu veliku borbu, mi ćemo pokušati da ih predstavimo prije nego što počnemo izlagati suru El-Enfal koja je objavljena tim povodom. Ovo činimo da bismo osjetili atmosferu kakva je bila kada je objavljena ova sura, da spoznamo namjere tekstova te sure, realnost kod njena suočavanja sa događajima, s jedne strane, i njeno usmjerenje tih događaja, s druge strane. Ističemo da kur'anski tekstovi ne daju pravu spoznaju ako se čovjek osloni samo na stilsko i jezičko objašnjenje i ništa više. Pravo saznanje spoznat će se, prije svega, kroz život u atmosferi historijskog kretanja, pozitivnoj realnosti, zatim u suradnji sa živom realnošću, iako je to dalekosežnije i djelotvornije od historijskog događaja s kojim se ova borba suočila, ona nam se otkriva samo u svjetlu ovog historijskog događaja. Zatim, ostaje njeno trajno nadahnuće kao i njen trajni učinak, ali samo na one koji sami kreću uime ove vjere i koji pokušavaju primjenjivati ono što su primjenjivali ljudi koji su živjeli u vrijeme kad su im se objavili ovi tekstovi i koji su se suočavali sa uvjetima i situacijama koji su poput uvjeta i situacija s kojima se suočavaju današnji čitaoci! Tajne ovog Kur'ana neće se nikad razotkriti onima koji sjede kod kuće, onima koji tretiraju ove tekstove u svjetlu njihovih jezičkih i stilskih značenja, i ništa drugo.

Ibni Ishak ističe: [59] Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je saznao da se Ebu Sufjan ibni Harb uputio iz Sirije sa velikom karavanom Kurejševića, koja je nosila njihovo i bogatstvo njihovih trgovaca. U karavani je bilo od 30 do 40 Kurejševića.

Ibni Ishak nastavlja: Prenio mi je Muhammed ibni Muslim Zuhri, Asim ibni Omer ibni Katade, Abdullah ibni Ebi Bekir i Jezid ibni Ruman od Urvea ibni Zubejra i drugih naših učenjaka od Ibni Abbasa (Bog im se smilovao), svi oni prenijeli su mi ponešto i to sam ja sve sabrao u tekstu u kome govorim o Bedru.

---

[59] Ibni Kesir oslanja se na Ibni Ishaka u svom kazivanju o ovoj borbi u djelu *El-Bidaje we'n-nihaje,* a ni Makrizi nije u mnogo čemu odstupio od ovog kazivanja u svom djelu pod naslovom: *Imta'u-l-Esma,* to ukratko prenosi i Imam Ibni Kajjim El-Dževzi u djelu *Zadu'l-me'ad i* Ibni Hazin u djelu *Dževami'u's-sira,* i ovo što navodimo koristimo se svim tim izvorima.

Oni kažu: Kada je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) čuo da Ebu Sufjan ide iz Sirije, poslao je muslimane u pravcu njih i rekao: "Ovo je karavan Kurejševića. U njemu je njihovo bogatstvo. Izađite u susret toj karavani, možda će Allah dati da je porazite. Ljudi su se uputili, neki su se plašili, a nekima je to bilo teško zbog toga što nisu ni mislili da se Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odlučio na borbu (a u djelima *Zadu'l-mead* i *Imtau'l-esma* stoji da je Alejhi's-selam naredio da se spreme za borbu svi oni koji imaju nešto za jahanje, da se spreme za polazak. O tome se nije mnogo pričalo.) A Ibni Kajjim kaže: Broj onih koji su učestvovali na Bedru iznosio je ukupno tri stotine i nešto više od deset muslimana, od toga su bili osamdesest šest muhadžira, šezdeset jedan iz plemena Evs i sto sedamdeset iz plemena Hazredž. Broj boraca iz plemena Evs bio je manji od broja boraca plemena Hazredž, pa iako su ovi bili snažniji, naoružaniji i strpljiviji kod susreta sa neprijateljem, izostali su jer su njihove kuće bile na uzvisinama oko Medine, a glas je došao iznenada. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je tom prilikom rekao: "Sa nama može poći samo onaj ko ima pri ruci nešto za jahanje." Mnogi su tražili nešto što bi mogli koristiti za jahanje. Neki ljudi su tražili malo vremena da bi mogli otići do svojih kuća koje su bile na uzvišenjima Medine da bi mogli uzeti jahalice. Vjerovjesnik je to odbio jer nisu bili odlučni da se pridruže niti su bili spremni da krenu odmah. Allah je učinio da se ovi sretnu sa svojim neprijateljima u neodređenom vremenu.

Ebu Sufjan, kada se približio Hidžazu, provjeravao je vijesti i pitao da li je neko sreo kakve konjanike, pribojavajući se za imetak Kurejševića koji je nošen u toj karavani, dok ga nisu obavijestili neki konjanici da je Vjerovjesnik Muhammed mobilizirao i pozvao u borbu svoje ashabe radi presretanja toga karavana. Tada se Ebu Sufjan uozbiljio i zabrinuo i unajmio Dandama ibni Amra Gafarija i uputio ga u Mekku naređujući mu da ide Kurejševićima, pozove ih u borbu sa njihovim imecima i obavijestio ih da im je Muhammed presjekao put sa svojim ashabima. Dandam je odmah odjurio u Mekku.

Makrizi u svom djelu *Imtau'l-Esma* kaže: Mekelije su pažljivo slušali kako Damdam govori: "O, družino Kurejšija, o, Ale Luej ibni Galib, Letime! (to je kamila koja je nosila mirodije, mirise i odijela, a ne i hranu), Muhammed i njegovi ashabi su joj prepriječili put. Upomoć! Upomoć! Tako mi Boga, ne mislim da ćete moći stići tamo." Onaj koji je bio najdalji odriješio je svoju kamilu, pocijepao svoju košulju, zamijenio svoju jahalicu. Kurejševići su se osjećali vrlo bijedno i poniženo i vojno pripremali tri

dana, a neki kažu dva. Imućniji je pomagao slabijega. Suhejl ibni Amr, Zuma ibni Esved, Taime ibni Adi, Hanzala ibni Ebi Sufjan i Amr ibni Ebi Sufjan bodrili su ljude da izađu u borbu. Suhejl bi govorio: "O, Ali Galib, zar ćete ostaviti Muhammeda i one koji su se odmetnuli, (misli na muslimane) iz Jesriba (Medine) da vam preotmu vaše kamile i vaše imetke? Ko želi bogatstvo, evo mu ga; ko želi da ispolji snagu, evo mogućnosti za to." Umejje ibni Ebi Salt hvalio ga je u stihovima, a Nevfel ibni Muavija Dejli obilazio je moćnije Kurejševiće i nagovarao ih da materijalno pomognu, a i životinje za jahanje ustupe, pri čemu je govorio i isticao da je to vlastiti poklon onome ko izađe u borbu. Abdullah ibni Ebi Rebi'a kaže: "Evo ovih pet stotina dinara, stavi ih na raspolaganje gdje želiš!" Ovaj Nevfel je dobio od Huvejtiba ibni Abdul-Uza dvije stotine dinara i još tri stotine da se pojača i kupi oružja i tovarnih životinja. Taime ibni Adij doveo je dvadeset deva i darovao sve što je potrebno za hranu jahača i vodiča. Nijedan Kurejšević nije izostao a da nije poslao umjesto sebe nekoga ko će ga zamijeniti. Otišli su do Ebu Leheba, međutim, on je odbio da izađe na vojnu ili da pošalje nekoga. Kad su ga pozivali odgovorio je da je on umjesto sebe uputio Asija, Ibni Hišama ibni Mugirea, koji mu je bio dužan i rekao je: Idi, oprošten ti je dug. I je ovaj otišao. Asi, a on je bio sluga hrišćanin, koga je poslao Utbe i Šejbe sinovi Rebia da uberu grožđa za Vjerovjesnika (alejhi's-selam) onoga dana kada je Vjerovjesnik izašao u Taif i kada su ga stanovnici Taifa vrlo neugodno odbili, i kada su ga popratili ludaci i djeca i išli za njim bacajući na nj kamenje i okrvavili njegove časne noge. Utbe i Šejbe utekli su od njih u obližnji voćnjak, a sa Adasom se sve dogodilo isto što i sa Vjerovjesnikom (alejhi's-selam), pa se je prignuo do zemlje, ljubeći Vjerovjesnikove ruke i noge. Adas je nagovarao Šejbu i Utbea, sinove Rebija, da ne idu, a As ibni Munebeh ibni Hadžadž i Ebi Umejje ibni Halfa da idu. Tad mu je pristupio Ebu Džehl i Ukbe ibni Ebi Muid prisiljavajući ga da ide. On je tada rekao: "Prodajte mi najskuplju devu u ovoj kotlini." I prodali su mu devu koja je koštala tri stotine drahmi, a pripadala je stadu Beni Kušejr. Ovu devu zarobit će muslimani. Najveći otpor za izlazak među svim stanovnicima Mekke pružao je Haris ibni Amir. Damdam ibni Amr je sanjao da kotlinom Mekke teče krv, odozgo do dolje. Atika, kćerka Abdul Mutaliba, sanjala je san u kome će biti upozorenje Kurejševićima da će biti ubijenih, ranjenih i prolivene krvi u svakoj kući Mekke. Oni koji su vjerovali u snove osuđivali su izlazak i odlazili jedni drugima. Najsporiji kod izlaska bili su: Haris ibni Amir, Umejje ibni Halef, Utbe i Šejbe, sinovi Rebija, Hakim ibni Hizam, Ebul Buhturi (Ibni Hišam), Ali ibni Umejje ibni Halef, As ibni Munebe, koje je Ebu Džehl čak i kudio. Pri tome je njemu pomogao Ukbe ibni Ebi Muid, Nadr ibni Hars ibni Kelde, i nagovorili da

izađu na vojnu. Kurejševići su izašli sa slugama i muzikom pjevajući i svirajući na svakom izvoru i pri tome klali ono što su poveli za klanje. Bilo ih je devet stotina pedeset boraca, a poveli su sa sobom stotinu konja na kojima je jahalo stotinu oklopnika, pored drugih oklopnika, pješaka. Imali su sa sobom sedam stotina deva, izgledali su upravo onako kako spominje Allah (Uzvišeni) u Kur'anu riječima: *I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade* (8/47).

Krenuli su u velikoj skupini i povišenoj razjarenosti protiv Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i njegovih ashaba pošto su im ovi htjeli uzeti njihove kamile. Muhammed i njegovi ashabi još ranije su nabasali na Amra ibni Hadrameja i karavanu koja je bila s njim. To je bilo za vrijeme vojne Abdullaha ibni Džahša. I Ebu Sufjan krenuo je sa karavanom u kojoj je bilo sedamdeset ljudi a prema kazivanju Ibni Ishaka, bilo je trideset ljudi među kojima su bili i Muhrime ibni Nevfel i Amr ibni As. Njihov karavan sastojao se od hiljadu kamila koje su nosile teret. Jako su se bili uplašili kada su se približili Medini. Očekivali su Damdama ibni Amra i one koji su dolazili od Kurejševića da bi spriječili oduzimanje njihova karavana. Ebu Sufjan osvanuo je na Bedru, a naprijed je išao karavan, za koga se on bio uplašio da nema zasjede. Usmjerio je na drugu stranu svoje karavane i prema obali mora daleko od puta koji vodi ka Medini. Ostavio je Bedr sebi sa lijeve strane i išao veoma brzo, a Kurejševići koji su pošli iz Mekke odsjedali su na svakom izvoru i pojilištu, jeli ono što su nosili sa sobom i klali ono što su vodili. Kajs ibni Imru'ul Kajs dotrčao im je upućen od Ebu Sufjana naređujući im da se povrate i obavijestio ih da je njihov karavan spašen. "I nemojte se upuštati u sukob sa Medinelijama, ne izlažite se pokolju od strane Medinelija, a za to nemate nikakve potrebe, vi ste izašli da zaštitite vašu karavanu i vaš imetak i Allah je nju sačuvao." Kurejševići su to razmotrili, ali su odbili da se povrate iz Džuhfe. Ebu Džehl je rekao tom prilikom: "Ne, tako mi Boga, nećemo se vratiti sve dok ne dođemo do Bedra i ostanemo tamo tri dana da koljemo stoku, da jedemo do iznemoglosti i pijemo vino, da nam sluge služe, sviraju i pjevaju. Arapi nam ne bi nikada izražavali poštovanje ako bismo se povratili!" Kajs se povrati Ebu Sufjanu i prenese šta kažu Kurejšije. Nato će Ebu Sufjan: "Teško mom narodu! Ovo je djelo samo Amra ibni Hišama, tj. Ebu Džehla, koji je osudio povratak, jer je on vođa naroda pa se sili i pokazuje nasilje, a sila je jad i nesreća. Ako se Muhammed suoči s nama u ovoj borbi, ponizit će nas!"

Ibni Ishak prenosi da je Ahnes ibni Šurejk ibni Amr ibni Sekafi, saveznik Benu Zuhra, koji su nastanjivali kraj Džuhfe, rekao: "O,

Zuhričani, Allah vam je omogućio da se vaša imovina sačuva, da vam se spasi nevolje vaš istaknuti predstavnik Muhlime ibni Nevfel. Vi ste došli iz Mekke kao vojnici da bi spriječili od propasti njegovu imovinu i spasili njega, obeselite me i vratite se. Nema nikakve potrebe da se upuštate u nešto čemu ne prijeti gubitak. Ne činite ono što kaže ovaj (to jest, Ebu Džehl) nego se vratite!" Borbi na Bedru nije prisustvovao nijedan iz plemena Beni Zuhra. Niko nije izostao od Kurejševića a da nije poslao nekoga na vojnu osim Benu Adija ibni Kaba; oni nisu dali nijednog vojnika. (U djelu *Imtau'l-esma* stoji da je Tame ibni Adi poslao dvadeset deva pojačavši ih ljudima i potrebnom hranom.) Između Taliba ibni Ebi Taliba, koji je bio među ovim narodom, i nekih Kurejševića vođen je živi dijalog. Na kraju, Kurejševići su rekli: "Bogami, mi smo spoznali, o, Hašimovići, iako ste vi izašli s nama u borbu, vaše želje su na strani Muhammeda!" I Talib ibni Ebi Talib vrati se u Mekku sa ostalima koji su se vratili.

Ibni Ishak nastavlja: Vjerovjesnik (alejhi's-selam) izašao je iz Mekke u pratnji svojih ashaba, nakon što je prošlo jedan dio mjeseca ramazana.

Ashabi Vjerovjesnika (alejhi's-selam) imali su tada sa sobom sedamdeset deva. Jahali su ih jedan za drugim naizmjenično. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) smjenjivao se sa Alijom ibni Ebi Talibom i Mersadom ibni Ebi Mersedom Ganevijem, a Hamza ibni Abdulmutalib, Zejd ibni Haris, Ebu Kebše i Ense, oslobođeni rob Vjerovjesnika, smjenjivali su se na drugoj devi. Ebu Bekr, Omer i Abdurrahman ibni Auf smjenjivali bi se međusobno na jednoj devi, i tako dalje.

Makrizi u djelu *Imtau'l-Esma* kaže :

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nastavio je sa putovanjem dok nije stigao do podnožja Bedra. Tada je bio obaviješten o putu Kurejševića i njihovoj namjeri. Posavjetovao se sa ljudima. Ebu Bekr (Bog mu se smilovao) je ustao i podržao stav Vjerovjesnika. To isto je uradio i Omer i dodao: "Božiji Poslaniče, oni su, tako mi Boga, Kurejšije koji se osjećaju ponosni. Tako mi Boga, ja se nisam nikada ponizio otkako sam doživio ovu čast. Tako mi Allaha, ja nisam vjerovao onda kada sam bio politeista! Tako mi Boga, oni će nastojati da ne ustupe svoju čast, borit će se s tobom i oni su spremni na to, zbog toga, i ja se spremam na to." Potom je ustao i Miktad ibni Amr i obrazložio slijedeće: "Božiji Poslaniče, nastavi ono što ti je Allah naredio, mi smo s tobom. Mi nećemo reći tebi kao što su rekli Sinovi Israilovi svom Poslaniku: *Hajde ti i Gospodar tvoj, pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati (5/24),* nego: Hajde ti i tvoj Gospodar, pa se bijte i mi ćemo se s vama rame uz rame boriti. Tako mi Onoga koji te je poslao, uistinu,

kad bi ti poveo nas za Birkulgamad mi bismo išli s tobom." (Birkulgamad je mjesto na kraju Jemena.) Vjerovjesnik (alejhi's-selam) na sve to odgovori: "Dobro." Tom prilikom ga je i blagosiljao. Potom je dodao: "A vi, ljudi, šta mislite?" Mislio je na ensarije, mislio je da će ga oni braniti samo dok je u Medini, jer je uvjet bio da će oni njega braniti od onoga od čega brane i sebe i svoju djecu. (To je dogovor zaključen prilikom druge zakletve na Akabi na temlju koje je Resulullah i iselio u Medinu.) Tada ustade Sad ibni Muaz (Bog mu se smilovao) i reče: "Ja ću odgovoriti za ensarije, je li, Božiji Poslaniče, ti kao da želiš i nas?!" Vjerovjesnik odgovori: "Da". Sad ibni Muaz nastavlja i kaže: "Možda si ti izašao na osnovu naredbe u Objavi zbog nečeg drugoga (to jest, kao da si izašao tačno zbog nečega, a onda ti je stigla objava u kojoj se govori o nečem drugome, jer si izašao radi karavane, a onda se suprotstavila vojska). Mi vjerujemo u tebe i to ti iskreno potvrđujemo, vjerujemo da je istina ono što si ti donio, dali smo ti našu riječ i obavezali se na poslušnost i pokornost. Nastavi, Božiji Poslaniče, ono što želiš. Tako mi Onoga koji te je poslao sa Istinom, kada bi se nama popriječilo ovo more, a ti zaronio u njega, i mi bismo to zaista učinili s tobom, niko ne bi izostao od nas. Nastavi šta hoćeš i presudi šta hoćeš. Uzmi od naših imetaka što ti drago, i ono što bi ti uzeo od toga, bilo bi nam draže od onoga što nam je preostalo. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, ja ovamo nisam nikad dolazio niti imam pojma o tome, a ne bježim niti osuđujem da se sutra suočimo i sudarimo sa našim neprijateljem. Mi smo veoma strpljivi u borbi i ratu, iskreni kod susreta, možda ćeš ti naći nešto kod nas što će te utješiti." U drugom jednom rivajetu stoji da je Sa'd ibni Muaz rekao: "Mi smo iza sebe ostavili svoj narod koji ne volimo žarko onako kao što tebe volimo, niti se njima pokoravamo više nego što se tebi pokoravamo, ali ove ensarije su mislile da se radi o karavani, da ti naprave prijesto na kome ćeš ti biti i da prebrojimo jahalice koje su tu, a onda da se bacimo na našeg neprijatelja - ako nas Allah pomogne i nadvladamo našeg neprijatelja. To bi bilo ono što želimo. Ako bude nešto drugo, da uzjašeš na svoju devu i pristigneš one koji budu bili iza nas." Nato će Vjerovjesnik (alejhi's-selam): "Dobro", i dodade "Ili će Allah dati svako dobro iz toga o, Sa'de." Kad je Sa'd izložio saopćenje, Resulullah (alejhi's-selam) reče: "Nastavite put uz Božiju blagodat! Allah mi je obećao jednu od dvije. Tako mi Boga, ja kao da gledam u poraz neprijatelja." Prisutni ljudi su shvatili da će biti borbe i da je karavana iščezla. Nadali su se pobjedi na osnovu riječi Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Toga dana Vjerovjesnik je dao da se naprave tri zastave: jednu, koju će nositi Mus'ab ibni Umejr, i druge dvije u crnoj boji; jedna će biti kod Alije i druga kod nekog od ensarija (bio je to Sa'd ibni Muaz). Tom

prilikom pokazao je i oružje. Iz Medine su muslimani izašli bez ijedne zastave.

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) došao je u podnožje Bedra u vrijeme jacije u petak 17. ramazana. Odmah je uputio Aliju, Zubejra, Sa'd ini Ebi Vekasa i Besbesa ibni Amra (Bog im se smilovao) da istražuju gdje ima vode. Pokazao im je na Zurejb (mali brežuljak koji se proteže između kamenjara) i rekao: "Nadam se da ćete donijeti vijesti o izvoru koji je odmah iza tog brežuljka." I zaista, našli su kod tog izvorišta kurejševićke vodonoše sa devama koje nose vodu. Sve su deve od vodonoša oduzeli. Među ovima je bio i izvjesni Udžejr. Dotrčao je Kurejševićima i rekao: "O, Ali Galib, ovaj Ibni Ebi Kevše (misli time na Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i njegovi ashabi odveli su vaše deve." Vojska se je uskomešala i osudila postupak muslimana. Kiša je lila i iz neba i iz zemlje. Te noći uhvaćeni su: Ebu Jesah, sluga Ubejdea ibni Seida ibni Asa, Eslem, sluga Munebiha ibni Hadždžadža, i Ebu Rafi, sluga Umejjea ibni Halefa. Dovedeni su pred Vjerovjesnika (alejhi's-selam) u vrijeme kad je on klanjao. Ovi mladići rekoše: "Mi smo vodonoše Kurejševića. Poslali su nas da im donesemo vode i napojimo ih." Prisutni ljudi, čuvši to, počeli su ih tući. Tada ovi uhvaćeni rekoše:" Mi smo Ebu Sufjanovi i mi smo iz one karavane." Tada su ih prestali tući. U međuvremenu, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je predao selam i dodao: "Ako istinu kažu, vi ih tučete, ako vam lažu i obmanjuju vas, vi ih ostavljate na miru." Onda se Vjerovjesnik okrenu prema njima i upita ih, našto su mu oni odgovarali i, između ostalog, rekli da se Kurejševići nalaze iza onog žbunja, da su oni izašli iz Mekke, neki desetog, neki devetog. Oni su Vjerovjesnika obavijestili ko je s njima izašao iz Mekke. Vjerovjesnik tada reče: "Vjerovatno ih ima oko hiljadu ili devet stotina", i dodade: "Ovo je Mekka... koja vam je pridružila komade mesa svoje unutrice."

Tada se Vjerovjesnik posavjetova sa ashabima o tome mjestu. Habab ibni Munzir ibni Džemuh predloži da krenu do najbližeg izvora. Ja znam gdje su i gdje je izvor. Na tom mjestu je jedan stari bunar. Niko ne zna ko ga je iskopao. Znam da je njegova voda veoma pitka. Znam da je ima dovoljno i da ne presušuje. Hajde da tamo podignemo bazen i spuštamo naše posude za vodu, pijemo kad nam treba i nastavljamo sa borbom. Ostale ćemo spriječiti da dolaze do bunara. Nato će Vjerovjesnik (alejhi's-selam): "Izložio si svoje mišljenje." U kazivanju Ibni Hišama od Ibni Ishaka stoji da je Habab ibni Muzir rekao: "Vjerovjesniče, je li ovo mjesto gdje je Allah dao da odsjednemo i da nemamo pravo ni ići dalje od njega ni ostati iza njega? Je li ovo vrijeme da iskazujemo naše sudove, vrijeme borbe i

taktike?" Nato Resulullah odgovori: "Da. To je vrijeme za iznošenje sudova, to je vrijeme borbe i taktike." A onda reče Ibni Habab: "Božiji Poslaniče, ovo ipak nije povoljno mjesto." Zatim je ukazao na ono što je ukazao. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) ustade i ode do bunara na Bedru. Tu je prenoćio tu večer i klanjao okrećući se prema panju jednog stabla čije su grane bile odsječene. To je bilo uoči petka, 17. ramazana. Uradio je upravo ono što mu je kazao Habab. Allah je dao da je kiša padala iz neba i muslimane prikovala za zemlju da nisu mogli ići dalje. To je zadesilo i Kurejševiće tako da ni oni nisu mogli nastaviti put. Između jedne i druge grupe bio je samo jedan brežuljak od pijeska. Prolom kiše bio je jedna vrsta blagodati za muslimansku vojsku, i veliko iskušenje i nesreća za politeiste. Te noći muslimanske vojnike je savladao san, pa su pospali. Glave su im padale na prsa, a onda su se svalili na zemlju i nastavili spavati. Rafi ibni Malik sanjao je te večeri i polucirao i pri kraju noći se okupao. Vjerovjesnik (alejhi'selam) poslao je Amira ibni Jasira i Abdullaha ibni Mes'uda (Bog im se smilovao) da uhode protivničku vojsku i obiđu je. Vratili su se i obavijestili Vjerovjesnika da su dosta uplašeni i da kiša neprestano lije.

Kada je Vjerovjesnik došao do ovog bunara, podignut mu je šator od palminih grana. Sad ibni Muaz stajao je na vratima opasan mačem. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je otišao da pregleda položaj. Tom prilikom ashabima je ukazao na mjesta gdje će vođe Kurejševića stradati jedan za drugim. Rekao je da je ovo mjesto za tog i tog, a ovo za tog i tog, i zaista, nikoga nije mašilo to ležište koje je odredio Vjerovjesnik. Vjerovjesnik je ispravio redove muslimanske vojske, povratio se u šator i ušao. U šator je ušao i Ebu Bekr.

Ibni Ishak nastavlja i kaže da su se Kurejševići pokrenuli kada je svanulo, i kada ih je Vjerovjesnik primijetio kako idu pravo iz gustog šumarka prema dolini, reče: "Bože, ovo su Kurejšije! Krenuli su oholeći se i ponoseći se, prkoseći Tebi i nagoneći u laž Tvoga Poslanika. Bože moj, molim Te za Tvoju pomoć koju Si obećao. Bože moj, uništi ih jutros." Vjerovjesnik nastavlja da je primijetio Utbu ibni Rebia kako ide među neprijateljskom vojskom na crvenoj devi i viče: "Ako ima i kod koga kakvo dobro, onda je to kod vlasnika ove crvene deve, ako mu se pokore, bit će spašeni i upućeni!"

Kufaf ibni Ejma ibni Rahda Gafari ili njegov otac Ejma ibni Rehda Gafari poslao je do Kurejševića svoga sina koji je sa sobom nosio meso zaklane životinje i poklonio im ga. Tom prilikom rekao je: "Ako želite da vas pomognemo oružjem i ljudima, mi ćemo to uraditi." Oni su mu na to

uputili po njegovu sinu poruku: "Ti si uspostavio rodbinske veze, odradio si ono što treba da odradiš, tako nam života. Kad bismo se mi borili protiv ljudi, pa nismo slabiji od njih, nema potrebe pomoći, a kad bismo se borili protiv Boga, kao što to tvrdi Muhammed onda nema niko te moći."

Kada su ljudi odsjeli, jedna grupa vojnika Kurejševića uputila se ka bunaru Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Među njima je bio Hakim ibni Hizam. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je svojim vjernicima rekao: "Pustite ih!" Nijedan od njih nije se napio vode a da nije bio ubijen, osim Hakima ibni Hizama. Poslije toga on je primio islam i lijepo se ponašao i kada bi se borio, zaklinjao bi se "Ne, tako mi Onoga Koji me spasio na Bedru."

Ibni Ishak prenosi: Obavijestio me Ebu Ishak ibni Jesar i drugi muhadisi prenoseći od učitelja ensarija koji bi govorili: Kada se je neprijateljska vojska malo umirila, uputili su Umjera ibni Vehba Džumehija, naredivši mu: "Procijeni nam koliko ima ashaba Muhammed!" Ovaj Umejr obišao je sa konjem muslimanski logor, vratio se svojima i rekao im: "Tri stotine, možda malo više, možda malo manje. Ali dajte mi još malo vremena da vidim da li oni imaju kakvu pozadinu koja bi im služila kao pomoć." Ishak prenosi da je ovaj otputovao kotlinom, udaljio se od njih i nije primijetio ništa. Kada se vratio, prenio im je: "Ništa nisam primijetio, ali sam opazio, o, Kurejšije, da iskušenja nose sa sobom i nesreću. Deve jesribske (medinske) nose meso zaklanih deva, vojska nema ništa hrane sa sobom, nemaju nikakvog drugog skloništa do svoje mačeve. Mislim, tako mi Boga, da nijedan njihov čovjek neće biti ubijen, a da neće biti ubijen i vaš. Ako ubijete neke od njih, neće biti nikakve koristi u životu poslije toga. Promijenite vaše mišljenje!"

Kada je Hakim ibni Hizam čuo to, otišao je među vojsku i došao do Utbea ibni Rebia i rekao: "Ebu Velide, ti si veoma ugledan među Kurejševićima, ti si njihov gospodar, ti si taj kome su oni poslušni. Možeš li ti meni nešto učiniti pa da te se sjećam sa dobrim do kraja života?" Ovaj upita: "A šta je to, o, Hakime?" Ovaj odgovori: "Vrati se vojsci i prenesi naredbu svoga prijatelja Amra ibni Hadremija!" Nato će Ebu Velid: "Pa ja sam to uradio. Ja sam ti to dužan, ali on je moj saveznik, a ja mu dugujem otkupninu - krvarinu za njegova brata koji je poginuo u vojni Abdullaha ibni Džahša i sredstva koja mu pripadaju. Dovedi Ibni Hanzalu, ja se ne plašim da će se iko protiviti ovom između vojske do on, tj. Ebu Džehl ibni Hišam." Tada Utbe ibni Rebia ustade govoreći: "O, Kurejšije, tako mi Boga, to što vi radite i želite da se susretnete sa Muhammedom i njegovim ashabima, nećete učiniti ništa. Tako mi Boga, ako i ostvarite nešto, čovjek će gledati u lice drugog čovjeka prezirno, jer je ubio svoga amidžića ili tetića ili

nekoga iz svoje porodice. Vratite se i ostavite na miru Muhammeda, nek to raščiste Muhammed i ostali Arapi. Ako nanesete njemu štetu, to je ono što ste vi željeli, a ako bude nešto drugo, to drugo će vas snaći i nećete ostvariti što ste željeli." Hakim kaže: "Krenuo sam dok nisam došao do Ebu Džehla, našao sam ga kako svlači pancir sa svojih nogu i priprema, pa sam mu rekao: "O, Ebu Hakime, Utbe me je poslao tebi sa porukom tom i tom i sa onim što je tom prilikom rekao." Nato je Ebu Hakim odgovorio: "Tako mi Boga, grudi su mu ispunjene strahom - on se straši kad god primijeti Muhammeda i njegove ashabe. Nikako! Tako mi Boga, mi se nećemo vratiti dok Bog ne raščisti između nas i Muhammeda. Šta ima tu što Utbe kaže?! On je primijetio da Muhammed i njegovi ashabi jedu korijenje, a među njima je i njegov sin, tj. Ebu Huzejfe, a bio je i musliman. On vas plaši zbog njega."

Potom se uputio Amiru ibni Hadremiju i rekao: "Ovaj tvoj saveznik hoće da vrati vojsku. Primijetio sam osvetu u tvom oku, pa ustani i podsjeti na svoje obećanje i obavezu koju si preuzeo, podsjeti na ubistvo tvoga brata." Amir ibni Hadremi ustade, ode među vojsku i uzviknu: "Teško Omeru!" Borba se raspali i ljudi rasrdiše. Složiše se na zlu koje je bilo pri njima i pokvari vojsci stav kojemu je pozivao Utbe. Kada je Utbe čuo riječi Ebu Džehla, da se Utbe jako uplašio i da sav drhti, čime podsjeća na ženu koja se jako uplašila, uzviknu: "Čije su grudi ispunjene strahom, ko se plaši, ja ili on?"

Ibni Ishak nastavlja: Istupio je Esved ibni Abdul Esed Mahzumi. Bio je to svadljiv čovjek lošeg ponašanja, koji doda: "Obavezujem se pred Bogom da ću se ja napiti iz njihova bunara i zaista, srušit ću ga ili ću poginuti ne učinivši to!" Kada je pošao prema bunaru, prema njemu je iskočio Hamza ibni Abdul Mutalib (Bog mu se smilovao), i kada su se sreli, Hamza ga je udario tako jako da mu je noga odletjela ispod koljenice. Nije došao do bunara, pao je na leđa, a iz noge mu pocuri krv prema njegovoj skupini. Puzao je prema bunaru probijajući se kako bi opravdao svoju zakletvu, a Hamza ga je slijedio, udario i ubio nedaleko od bunara.

Poslije njega, istupio je Utbe ibni Rebia sa svojim bratom, Šejbeom ibni Rebiom, i sinom Velida ibni Utbe. Kada se odvojio od svoga tabora, pozvao je glasno na dvoboj. Prema njemu su istupila trojica mladića, ensarija. Bili su to Auf i Muaz, sinovi Harisa i Afre, i treći čovjek koji se zvao Abdullah ibni Revaha. Utbe i njegovo društvo su zapitali: "Ko ste vi?" Oni odgovoriše: "Mi smo grupa ensarija." Nato će Utbe i njegovo društvo: "Mi nemamo ništa s vama". (Ibni Ishak navodi da je Utbe tom prilikom rekao mladićima ensarijama, kada su oni rekli da su ensarije: "Mi vas

nećemo. Mi hoćemo naše.") Tada povika njihov glasnik: "Muhammede, pošalji nam nekoga iz našeg naroda." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) reče: "Ustani Ubejde ibni Haris, diži se, Hamza, i ti, Alija!" Kad su ustali i približili im se, upitaše oni: "Ko ste vi?" Ubejde reče da je Ubejde, a Hamza, da je Hamza, a Alija, da je Alija. Nato će ovi: "Da, odgovarate nam." Prvi se počeo boriti najstariji, Ubejde, sa Utbom Ibni Rebiom, a Hamza započeo dvoboj sa Šejbom ibni Rebiom, a Alija sa Velidom ibni Utbeom. Hamza je brzo savladao Šejbu i ubio ga. Ni Alija nije gubio vremena, brzo je savladao Velida i ubio ga. Ubejde i Utbe izmijenili su međusobno udarce, svaki od njih je ranio jedan drugoga, tako snažno da se sa takvom ranom nisu mogli kretati. Tada Hamza i Alija navališe sa svojim sabljama na Utbea i dotukoše ga, uzeše svoga druga i odvedoše ga među ashabe." Ibni Ishak kaže: "Tada jurnuše jedni na druge, približiše se jedni drugima. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) izdaje naredbu svojim ashabima da ne stupaju u borbu dok im ne naredi, riječima: 'Ako vas napadnu, vi ih zaspite i odgonite od sebe strijelama!' Vjerovjesnik (alejhi's-selam) ispravi redove boraca i vrati se u šator. Ušao je tamo sa Ebu Bekrom. Tu nije bio niko drugi. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) obraća se svome Gospodaru i podsjeća Ga na obećanu pobjedu. Između ostalog, on je govorio: 'Bože dragi, ako ova grupa danas izgubi i strada, nećeš biti obožavan.' Ebu Bekr je slušao to i dodaje: 'Božiji Poslaniče, tvoje obraćanje tvome Gospodaru dopire do Njega. Allah će dati ono što ti je obećao."

U djelu *Imta'u-l-Esma* od Makrizija navodi se da je Abdullah ibni Revaha rekao Vjerovjesniku (alejhi's-selam): "Božiji Poslaniče, kažem ti, a Božiji Poslanik je daleko iznad toga da mu neko nešto pokazuje i kazuje, Allah je uzvišeniji i veći od tvoga podsjećivanja Njega na Njegovo obećanje." Nato je odgovorio: "O, Ibni Revaha, eto, ja podsjećam Allaha na Njegovo obećanje, a znam da Allah ne izostavlja obećanje."

Ibni Ishak prenosi da je Resulullah jako podrhtavao dok je bio u svom šatoru, a onda se trže i reče: "Radosna vijest, Ebu Bekre, doći će ti Allahova pobjeda. Ovo je Džibril koji uzima za uzde konja i vodi ga, a na njegovim grudima se primjećuje prašina."

Mehdža, oslobođeni rob Omera ibni Hattaba, bio je pogođen strijelom i umro je. To je bio prvi musliman koji je umro u ovoj borbi (Allah mu se smilovao), zatim je pogođen Haris ibni Suraka, iz plemena Adi ibni Nedžar, dok je pio vodu iz bunara, strijelom koja ga je zaklala i on je umro (Allah mu se smilovao).

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) izlazi među borce i bodri ih riječima: "Tako mi Onoga koji raspolaže životom Muhammedovim, nema niko danas ko se bori protiv njih, a ko bude strpljiv i svjesno napada, ne razmišljajući, pa pogine, a da ga Allah neće uvesti u Džennet." Umejr ibni Hamam, brat Beni Suleme, upravo je tada jeo datule i kada je čuo te riječi, oduševio se i uzviknuo: "Odlično, odlično! Između mene i ulaska u Džennet preostaje samo da me ubije neko od ovih." Bacio je hurme iz ruke, zgrabio mač, stupio u borbu i borio se dok nije poginuo (Bog mu se smilovao).

Ibni Ishak i ovo prenosi: "Kazao mi je Asim ibni Omer ibni Katade da je Auf ibni Haris, a on je sin Afre, rekao: Božiji Poslaniče, Čime čovjek nasmije Allaha?" "Stradanjem, zarivši svoju ruku u neprijatelja", odgovori Vjerovjesnik (alejhi's-selam). Auf ibni Haris skide oklop koji je bio na njemu, baci ga, uze mač i nastavi da se bori protiv neprijatelja, dok nije poginuo.

Prenio je Muhammed ibni Muslim ibni Šihab Zuhri od Abdullaha ibni Saleba ibni Seira Uzrija, a on je bio saveznik plemena Zuhra, kaže Ibni Ishak. Nakon što su se susrele dvije vojske i približili jedni drugima, Ebu Džehl ibni Hišam uzviknu: "Bože moj, prekinuli smo rodbinske veze i dato nam je ono što je nepoznato, sruši nam to sutra." To je rekao nadajući se da će biti pobjednik.

Ibni Ishak kaže da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) tada uzeo pregršt kamenčića i bacio u pravcu Kurejševića i rekao: "Pravo u lice", a onda puhnuo za njima i naredio svojim ashabima: "Budite spremni!" - uslijedio je poraz. Allah je dao da su poginuli i zarobljeni mnogi uglednici Kurejšija.

Kada su ljudi pohvatali zarobljenike, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je još bio na svom položaju dok je Sad ibni Muaz bio na vratima njegova šatora opasan sabljom sa grupom vojnika ensarija, koji su čuvali Vjerovjesnika (alejhi'-selam) bojeći se da neprijatelj ne navali na njega. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) primijeto je, kako mi je rečeno, kaže Ibni ishak, u licu Sada izvjesni prijezir zbog onoga šta rade ljudi. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) ga je upitao: "Sade, ti Boga mi, kao da osuđuješ ono što rade ljudi!" Nato će Sad ibni Muaz: "Da, tako mi Boga, o, Poslaniče, ovo je bio prvi slučaj da su politeisti dopali nama ruku. Da su poubijani, a ne ostavljeni, bilo bi bolje."

Ibni Ishak kaže dalje, a prenio mi je Abbas ibni Abdullah ibni Made od nekih svojih, prenoseći od Ibni Abbasa (Bog mu se smilovao) da je

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) rekao svojim ashabima tada: "Ja znam da su neki ljudi iz plemena Beni Hašim i iz drugih plemena izašli u borbu osuđujući je. Nisu imali potrebe da se bore protiv nas. Pa ko se sretne sa nekim od Hašimovića, neka ga ne ubija! Također, ko sretne Ebu Buhturija ibni Hišama ibni Harisa ibni Eseda, i njega nek ne ubija! Ko sretne Abbasa ibni Abdulmutaliba, amidžu Vjerovjesnika (alejhi's-selam), i njega nek ne ubija! On je izašao na vojnu, a sigurno je osuđuje i prezire." Nato će Ebu Huzejfe, sin Atabe ibni Rebia: "Zar da ubijamo naše roditelje i naše sinove i našu braću a ostavljamo Abbasa!? Boga mi, ako ga sretnem, prilijepit ću mu sablju." Ibni Ishak kaže da je ta vijest došla do Resulullaha (alejhi's-selam), pa je rekao Omeru ibni Hattabu: "Ebu Hafsa (Omer kaže: "Tako mi Boga, prvi ko me je nazvao Ebu Hafsom bio je Vjerovjesnik (alejhi's-selam), zar da on udari amidžu Vjerovjesnika (alejhi's-selam) sabljom?" Nato će Omer: "Božiji Poslaniče, pusti me da mu odrubim glavu mačem. Tako mi Boga, on je licemjer." Ebu Huzejfe bi govorio: "Ja nisam bio sasvim svjestan riječi koje sam tada rekao i ja se još uvijek plašim da mi to neće pokvariti šehadet." Poginuo je u borbi Jemame protiv odmetnika kao šehid.

Ibni Hišam kaže da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) zabranio ubistvo Ebu Buhturija, jer je on branio Resulullaha dok je bio u Mekki. Nije ga uznemiravao niti je čuo išta ružno da je poteklo od njega, a što bi osudio. Ebu Buhturi je bio jedan od onih koji su dokinuli dokument o bojkotu koji su sačinili Kurejševići protiv Hašimovića i potomaka Mutaliba (poginuo je, jer je odbijao da se preda).

Ibni Ishak nastavlja: "Prenio mi je Jahja ibni Ubad ibni Abdullah ibni Zubejr od svoga oca. Umejje ibni Halef bio mi je prijatelj u Mekki. Meni je bilo ime Abdul Amr, a kada sam primio islam, dobio sam ime Abdurrahman. Još smo živjeli u Mekki, i kada bi me susreo negdje u Mekki, dobacio bi mi: "O, Abdul-Amre, ti si napustio ime koje je ti je dao tvoj otac." Ja sam mu rekao: "Da", a on će nato: "Ja ne poznam nikakvog Rahmana. Daj nekakvo ime kojim bih te ja zvao, jer ti nećeš da mi odgovoriš na svoje pravo ime, a ja neću da te zovem imenom koje ne znam." I zaista, Abdurahman reče: "Kad god bi me nazvao Umejje imenom Abdul-Amr, ja mu se ne bih odazvao i rekao bih mu: "O, Abu Ali, radi šta hoćeš", i on će na to: "Ti si onda Abdul-Ilah." "Dobro", rekoh. Tako, kada bih prolazio pored njega: O, Abdul-Ilah, ja bih mu se odazivao i razgovarao sa njim. Kada se dogodio Bedr, prošao sam pored njega, a on stoji sa svojim sinom Alijom ibni Umejjeom, držeći ga za ruku. Ja sam kod sebe imao oklop u borbi i nosio sa sobom. Kada me je vidio: O, Abdul-Amre, ja

mu nisam odgovorio, tada on ponovi drugo ime: Abdul-Ilah, odgovorio sam mu: da. On će na to: "Imaš li ikakve potrebe, trebam li ti?" Ja sam svakako bolji od tog oklopa koji ti nosiš sa sobom." Rekao sam mu: "Da. Eto, neka nam je Allah svjedok!" Bacio sam oklop iz ruke. Uzeo sam ga za ruku i ruku njegova sina, a oba su bili zarobljeni. I on reče: Nikad ovako nisam vidio, imaš li ti kakave potrebe za mlijekom, (ovim je mislio da se oslobodi sa ustupanjem deve koja ima mnogo mlijeka), ja sam produžio put sa njima dvojicom.

Ibni Ishak nastavlja: Preni mi je Abdul-Vahid ibni Ebi Auna od Seida ibni Ibrahima od njegova oca od Abdurahmana ibni Aufa, (Bog mu se smilovao): Umeje ibni Halef mi je prenio: Dok sam bio između njega i njegova sina vodeći ih za ruku: "O, Abdul-Ilahe, ko je onaj vaš vještak koji nosi na grudima perušku noja?" rekao sam mu: "To je bio Hamza ibni Abdul-Mutalib." On mi dodade: "To je onaj što uradi onako s nama." Abdurrahman dalje kazuje: "Tako mi Allaha, dok sam ih ja vodio, neki su spominjali Bilala koga su mnogo mučili još u Mekki da napusti islam. Izvodili bi ga na otvoreno užareno polje u vrijeme najtoplijih časova. Povalili bi ga na leđa, a onda naređivali da se donese velika stijena i stavi njemu na grudi.. Tada bi govorio: "Tako će biti s tobom dok ne napustiš vjeru Muhammedovu." Bilal bi uzvraćao: "Jedan je, Jedan." Kada je Bilal prišao da ga vodi, uzviknuo je glasno: "Umejje ibni Halef, glava politeista! Ti se nećeš spasiti ako se on spasi!" Rekao sam Bilalu: "Bilale, zar tako sa mojim zarobljenikom." Bilal odgovori: "Nećeš se spasiti ako se on spasi." Rekao sam mu: "Ma čuješ li ti, sine crnčuge?" Bilal ponovo uzvikuje: "Nećeš se spasiti ako se on spasi", i viknu iz sveg glasa: "O, ensarije, glava politeista je Umeje ibni Halef. Nećeš se spasti ako se on spasi." Okružili su nas kao da smo mi u nekom toru ograđeni. Ja pokušah da bježim od Umejjea ibni Halefa. Neko izvuče mač, ubi mu sina i on pade na zemlju. Umeje je zapomagao iz sveg glasa tako da ništa nisam čuo. Dodao sam mu: "Spašavaj se kako znaš, meni nema s tobom spasa. Boga mi, ništa te ne može spasiti." Ovaj Abdurahman dodaje: "Isjekli su ih na komade mačevima i ostavili. Neka se Allah smiluje Bilalu. Propao mi je oklop i uznemirio sam se zbog svog zarobljenika."

Ibni Ishak i ovo kaže: "Kada je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) završio sa svojim neprijateljem, naredio je da se traga među ubijenim za Ebu Džehlom. Ibni Ishak, prema kazivanju Seura Ibni Zejda od Ikrimea od Ibni Abbasa i od Abdulaha ibni Ebi Bekra prenosi: "Prvi koji se sreo sa Ebu Džehlom bio je Muaz ibni Amr ibni Dženuh, brat Benu Seleme. On kaže: "Vidio sam Ebu Džehla okruženog mnoštvom vojnika kako među njima

stoji kao ograđeno stablo i uzvikuje: "Nema spasa od ruku Ebu'l-Hakema!" Ovaj dodaje: "Čim sam čuo te riječi, odlučno sam pojurio prema njemu. Kad mi je pošlo za rukom, napao sam ga, udario snažno da mu je noga do ispod koljena odletjela. Tada kad je odletjela noga škripalo je poput košpica oraha kada se po njima trči. Njegov sin Ikrime udario me po ramenu i ruku mi odsjekao. Visila je o koži, zbog teške borbe nisam mislio na nju. Borio sam se cijelog dana i nju vukao za sobom. Kada me je jako boljela i uznemiravala, stavio sam na nju nogu svoju i povukao dok nije ruka otpala.

Muaz ibni Afra prošao je pored Ebu Džehla koji je bio ranjen, udarao ga je dok ga nije prikovao na zemlju i ostavio ga na izdisaju. Muaz je nastavio da se bori dok nije poginuo. Abdullah ibni Mesud prolazio je pored Ebu Džehla upravo onda kada je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) naredio da se traga i pretresaju ubijeni. Tom prilikom Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je rekao kako mi je preneseno: "Pogledajte, ako vam ubijeni budu nepoznati, na ožiljak na ramenu Ebu Džehla, jer smo se jednog dana pogurali za vrijeme gozbe Abdullaha ibni Džedana. Bili smo tada dječaci. Bio sam tada daleko mršaviji od njega. Odgurnuo sam ga i on je pao na svoje rame. Napravio je na ramenu veću ogrebotinu, zgulio ga i kao posljedicu toga on ima ožiljak." Abdullah ibni Mesud (Bog mu se smilovao) kaže: "Našao sam Ebu Džehla na izdisaju, prepoznao ga i stavio nogu svoju njemu na vrat, jer je (kaže Abdullah ibni Mes'ud) loše postupao sa mnom u Mekki, mučio me i tukao. Tada sam mu rekao: "Je li te osramotio Allah, Allahov neprijatelju", a on dodaje: "Zašto da me osramoti? Zar zbog najvećeg čovjeka kojeg ste ubili?" Recite mi: "Kome pripada kraj danas?" Rekao sam mu: "Allahu i Njegovom Poslaniku."

Ibni Ishak kaže: Neki ljudi iz plemena Beni Mahzum tvrde da je Ibni Mes'ud govorio: Meni je prenio jedan čovjek iz plemena Beni Mahzum, penjao sam se uz brdo teško kao gonič stoke, odsjekao glavu Ebu Džehla i donio Vjerovjesniku i rekao: "Božiji Poslaniče, ovo je glava Allahova neprijatelja Ebu Džehla" našto Resulullah (alejhi's-selam) reče: "Nema drugog Boga osim Allaha." Tada sam bacio Ebu Džehlovu glavu pred Poslanika (alejhi's-selam), a on nastavio da zahvaljuje Allahu.

Ibni Hišam kaže da mu je prenio Ebi Ubejde od nekih muhadisa koji izlažu vojne Resulullahove (alejhi's-selam) da je Omer ibni Hattab (Bog mu se smilovao) rekao Seidu ibni Asu prolazeći pored njega: "Primjećujem da te nešto muči. Primjećujem da ti misliš da sam ti ja ubio oca. Da sam ga ja ubio, ne bih ti se ispričavao. Ja sam ubio svog tetka Asa ibni Hišama ibni Mugirea. Međutim, ja sam prošao pored tvog oca, a on poput bika koji

maše rogovima i hoće da ubode. Ostavio sam ga, a njegov amidžić Alija usmjeri se prema njemu i ubi ga."

Ibni Ishak prenosi da mu je Jezid ibni Ruman prenio od Urvea ibni Zubejra od Aiše (Bog joj se smilovao) da je rekla: Kada je Resulullah (alejhi's-selam) izdao naredbu da se ubijeni pobacaju u jamu, oni su ih pobacali, osim Umejjea ibni Halefa, jer se on naduho u svom oklopu i potpuno ga ispunio. Pokušali su da odvoje oklop, ali ne dozvoljava naduhnuto tijelo pa su ga ostavili tako i bacili na njega nešto zemlje i kamenja. Kad su ostali bačeni u jamu, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) stade pored jame i izgovori slijedeće: "Stanovnici jame, jeste li našli ono što vam je vaš Gospodar obećao? Ja sam zaista našao nešto što je meni moj Gospodar obećao." Tada upitaše neki ashabi: "Božiji Poslaniče, je li ti to govoriš mrtvacima?" a on im odgovori: "Sad su već spoznali da je sve ono što im je njihov Gospodar obećao - istina." Aiša dalje dodaje da su ljudi pitali: "Oni su čuli ono što si im ti rekao?" Vjerovjesnik (alejhi's-selam) im na to odgovori: "Da, već su spoznali ono što im je obećao njihov Gospodar."

Ibni Ishak također prenosi da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam), nakon što je naredio da se svi poginuli stave u jamu, uzeo Utbea ibni Rebia i povukao do jame. Resulullah (alejhi's-selam) je pogledao naokolo i primijetio, ističe Ibni Ishak, u licu Ebu Huzejfea ibni Utbea da je potišten i da se je izmijenio. Tada ga je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) upitao: "O, Ebu Huzejfe, možda si pogođen zbog svog oca?" ili tako nešto, našto mu Ebu Huzejfe odgovori: "Ne, tako mi Allaha, Božiji Poslaniče. Ne javlja se u meni nikakva sumnja zbog oca i njegova ubistva, nego sam ja njega poznavao kao čovjeka odviše blaga i dobra, pa sam želio da ga Allah uputi i primi islam. Međutim, kad sam vidio ono što ga je zadesilo, sjetio sam se da je umro kao politeist i pored toga šta sam ja njemu želio. To me je mnogo rastužilo." Vjerovjesnik (alejhi's-selam) mu je proučio dovu i rekao: "Bit će dobro."

Tada nam je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) naredio da se donese ono što su ljudi sabrali od neprijatelja. Donijeli su. Muslimani se ne složiše oko podjele. Oni koji su sabrali isticali su da je to njihovo, a oni koji su se borili tražili su to za sebe govoreći: "Tako nam Boga, da nije bilo nas, ne bi vi mogli doći do toga plijena. Mi smo se borili protiv neprijatelja za vas, a vi kupili ono što ste sakupili, dok su ovi što su čuvali Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i branili da mu ne zađe neprijatelj za leđa, govorili: " Vi nemate nikakvo veće pravo od nas. Mi smo gledali u robu koju nije ništa štitilo, ali smo se bojali za Vjerovjesnika (alejhi's-selam) da ga ne napadnu neprijatelji. Prema tome, vi nemate veće pravo od nas!"

Ibni Ishak kaže da mu je prenio Abdurrahman ibni Haris i drugi ashabi od Sulejmea ibni Mūsāa od Mekhula od Ebu Emame Bahilija da je pitao Ubadea ibni Samita o suri El-Enfal. On mu je odgovorio da je ova sura objavljena u vezi sa nama, ashabima na Bedru, kada smo se razišli o ratnom plijenu. Bilo je to loše razilaženje, plijen je Allah uzeo od nas i stavio na raspolaganje Vjerovjesniku (alejhi's-selam). Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je podijelio plijen među muslimanima podjednako.

Ibni Ishak kaže: Prenio mi je Nebih ibni Vehb, brat Beni Abdudara, da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) rekao kada su dovedeni zarobljenici i podijeljeni medu ashabima: "Preporučujem vam da lijepo postupate sa zarobljenicima." Ebu Aziz ibni Umejr ibni Hišam, brat Mus'aba ibni Umejra po ocu i majci bio je među zarobljenicima. Ebu Aziz kaže, kako ističe Ibni Ishak: "Pored mene je prošao moj brat Mus'ab ibni Umejr, a jedan ensarija me zarobljava, viče: "Veži mu ruke dobro, njegova majka je bogata, možda će ga od tebe otkupiti." Ovaj zarobljenik nastavlja i kaže: "Bio sam u grupi ensarija kada su me vratili sa Bedra. Kada su dobijali svoj ručak ili večeru, meni su davali hljeb, a oni bi jeli hurme, na osnovu preporuke Vjerovjesnika (alejhi's-selam) kako da postupaju sa nama. Niko od njih ne bi dobio komad hljeba a da ga i meni ne bi dao. Bilo mi je nezgodno, pa sam ponudio nekom od njih, a oni bi mi ga povratili ne dotaknuvši ga."

Ibni Hišam kaže da je Ebu Aziz nosio neprijateljsku zastavu na Bedru. Nju je preuzeo nakon pogibije Nadra ibni Harisa. Kada je njegov brat Mus'ab ibni Umejr rekao Ebu Jusru, a Ebu Jusr ga je zarobio Ebu Uzeir njemu dodao: "Brate, je li ovo tvoja preporuka meni," a Mus'ab mu dogovori: "On je moj brat, pusti ga!" Njegova majka je upitala koliko je najviše dato za otkupninu Kurejševića pa joj je rečeno: četiri hiljade drahmi, ona je tada poslala četiri hiljade drahmi i otkupila ga... Ibni Ishak kaže da su Kurejšije otkupljivali zarobljenike.

U ovoj borbi u kojoj smo pokušali predočiti na najbolji način onoliko koliko smo mogli objavljena je sura El-Enfal. Objavljena je izlažući događaje značajne borbe i iza nje je izložena djelatnost, način i provedba, otkrivena moć i raspored Allahov vezan za ovu borbu, otkriven plan cjelokupnog toka ljudske historije. To je sve iznijeto jednostavnim jezikom

Kur'ana i nadnaravnim njegovim stilom. Detalji ovog objašnjenja bit će izloženi u vrijeme izlaganja ovog kur'anskog teksta. Međutim, sada ćemo se zadovoljiti iznošenjem osnovnih linija i smjernica ove sure.

Postoje događaji vezani za ovu borbu koji bacaju svjetlo na liniju njena hoda. To je ono što prenosi Ibni Ishak od Ubadea ibni Samita (Bog mu se smilovao) kada kaže: "Radi nas ashaba koji smo učestvovali i koji smo se razišli oko plijena na Bedru objavljena je ova sura. Ružno je bilo naše razilaženje, pa je Allah uzeo taj ratni plijen i dodijelio Vjerovjesniku (alejhi's-selam) koji ga je podijelio podjednako." Ovaj događaj baca svjetlo na uvodni dio ovog poglavlja kao i njegov glavni tok izlaganja. Razilazili su se zbog malog ratnog plijena u vremenu kada je Allah dao da taj moment bude razlučivanje između Istine i neistine u toku ljudske historije sve do Sudnjeg dana. Allah (Uzvišeni) je želio da ih pouči kao i pokoljenja koja dolaze iza njih velikim stvarima. Htio je da ih pouči u samom početku, da je pitanje ovog događaja daleko veće i složenije od pitanja ratnog plijena zbog kojeg su se razišli. Ovaj događaj je nazvan "Danom pobjede" i *dan kada su se sukobile dvije vojske*" (8/41)

Allah je htio da pouči da se ovo veliko djelo okončalo zahvaljujući Allahovom rasporedu i moći koja se javlja na svakom koraku i svakoj kretnji da bi se ostvarila Njegova želja koju On hoće, a koja iza toga stoji: da ljudi u ovim velikim djelima nisu imali udjela bilo da se radi o velikom plijenu ili velikim djelima. Sve je to Allahovo djelo i Njegov raspored. On samo stavlja Svojom dobrotom čovjeka na iskušenje lijepim iskušenjem.

On je htio ovim da im pokaže veliku razliku u onome što su ovi željeli pobjedom - a to je da se domognu karavana i između onoga što je Allah njima želio. Gubitkom ovog karavana a susretom sa vojskom On je htio da pokaže cijelom čovječanstvu dalekovidnost i razliku između onoga što su oni sebi željeli i htijenja onoga što je Allah njima želio. U tome je velika razlika, to mogu i primijetiti.

Ova sura počinje registriranjem njihova pitanja o ratnom plijenu, objašnjava Allahove odredbe vezane za ratni plijen, vraćanju tog plijena Allahu i Poslaniku; poziva na bogobojaznost i činjenje međusobnog dobra nakon što su se razišli kod plijena, kako ističe Ubade ibni Samit. Sura ih dalje poziva na pokornost Allahu i Poslaniku (alejhi's-selam) i podsjeća ih na vjerovanje. Ovim se ocrtava vjernicima inspirišuća slika od koje se i srca potresaju.

Pitaju te o plijenu. Reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku." Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice, i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici. Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, oni koji namaz obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju. Oni su, zbilja, pravi vjernici, - njih počasti, i oprost, i obilje plemenito kod Gospodara njihova čekaju (8/1-4).

Kur'an ih dalje podsjeća na ono što su oni sebi htjeli i raspoređivali i ono što im je Allah činio, podsjeća na razliku njihovog shvatanja događaja i onoga što Allah određuje iza toga.

Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji. Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone. I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/5-8).

Kur'an ih podsjeća i na pomoć kojom ih je Allah pomogao, kako im je olakšao pobjedu i kako im je nagradu svojom dobrotom odredio.

I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao: "Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti". Allah je to zato učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha - Allah je zaista Silan i Mudar; kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio. Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: "Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!" U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima. Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će zaista strašno kazniti. Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u ognju (8/9-14).

Ovako kontekst ove sure nastavlja u ovoj oblasti, registrira da je ova borba u svojoj cjelini Allahova tvorevina, da je vođena pod Njegovim rukovodstvom, Njegovom pomoći, djelatnošću i moći na Allahovom putu. Kontekst ove sure govori i o lišavanju boraca plijena na samom početku,

zatim govori o plijenu potvrdujući da ratni plijen pripada Allahu i Njegovu Poslaniku. Kada je Allah povratio taj plijen, to je bio dar i dobročinstvo s Njegove strane njima. Kontekst ove sure lišava borce svih pohlepa ovakve vrste bogaćenja kako bi njihov džihad bio na Božijem putu samo radi Allaha. U kontekstu su navedeni primjeri:

Vi njih niste ubijali nego Allah; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao, - Allah zaista sve čuje i sve zna. Tako vam je to bilo, i da bi Allah lukavstva nevjernika oslabio (8/17-18).

I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni, - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni (8/26).

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske, - a Allah sve može -, kada ste vi bili u dolini bližoj, oni u dolini daljoj, a karavana niže vas. O vremenu borbe ne biste se dogovorili i da ste se dogovarali, ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi, da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza, - a Allah doista sve čuje i sve zna-, kad ti je Allah u snu pokazao da je njih malo; a da ti je pokazao da ih je mnogo, vi biste duhom klonuli i o boju se raspravljali, ali je Allah spas ukazao. - On dobro zna svačije misli. A kad ste se sukobili, u očima vašim On ih je prikazao u malom broju, a vas u očima njihovim takođe u malom broju, da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi - a Allahu se sve vraća (8/41-44).

Pošto je ova borba cjelokupna borba koju vode muslimani, Allahova tvorevina koja se odvija pod Njegovim rukovodstvom, Njegovim usmjerenjem, Njegovom pomoći, Njegovom djelatnošću i moći, a na Njegovom putu, ponavlja se poziv u ovoj suri da se ustraje na tome, bude spreman i pomiri da Allah preuzima sve u njoj, da se bude na oprezu, smetnje koje mogu iskrsnuti zbog smutnje nastale zbog imovine i djece - da se pri svemu tome treba uljudno ponašati, da se pri tome ne ponaša

nadmeno i radi pokazivanja pred ljudima, zatim se naređuje Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da bodri vjernike na borbu. Brojni primjeri koji objašnjavaju ovo navedeni su u Kur'anu.

O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište (8/15-16).

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati; i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti; (8/24)

O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne poigravajte, i neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo iskušenje, i da je samo u Allaha nagrada velika (8/27-28).

O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih. I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade (8/45-47).

I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Alahovu putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti (8/60).

O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude stotina, pobijediće hiljadu onih koji ne vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (8/65).

Istovremeno dok su se ponavljale opće naredbe o potvrdi borbe i njenom ustroju Kur'an prelazi i na objašnjenje doktrinalnih znakova njihova produbljavanja i povratku svakog pitanja, suda i svakog usmjeravanja ka doktrinalnim znamenjima. Otuda neće ostati nijedna

naredba da visi u zraku nego će se koncentrisati na tu jasnu, čvrsto ukorijenjenu osnovu.

a) Kod pitanja ratnog plijena upozoravaju se da se oslone na bogobojaznost, duboku poniznost kod sjećanja na Allaha i ovisnost imana o dubokom pokoravanju Allahu i Njegovu Poslaniku (alejhi's-selam). *Pitaju te o plijenu. Reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku." Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice, i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici. Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, oni koji namaz obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju. Oni su, zbilja, pravi vjernici, - njih počasti, i oprost, i obilje plemenito kod Gospodara njihova čekaju* (8/1-4).

b) Kod plana borbe da se oslone na moć Allahovu i Njegov raspored, da se obraćaju Njemu u svim fazama i planu borbe.

kada ste vi bili u dolini bližoj, oni u dolini daljoj, a karavana niže vas. O vremenu borbe ne biste se dogovorili i da ste se dogovarali, ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što je moralo da se dogodi (8/42)

c) U svim događajima borbe i njenim rezultatima da se oslone na rukovođenje Allaha i Njegovu pomoć.*Vi njih niste ubijali nego Allah; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao* (8/17).

d) Kod naredbe vezane za čvrstinu i stabilnost u borbi da se oslone na ono što im želi Allah tom borbom, na Njegovu moć vezama među ljudima, da se oslone na Njega u traženju pomoći.

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati; i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti; (8/24)

O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite (8/45)

e) Cilj ove borbe je definiran i potvrđen ajetima:

I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane (8/39)

Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da zadrži sužnje do ne izvojuje pobjedu na Zemlji (8/67).

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi, da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/7-8).

f) Kod organiziranja odnosa u uređenju društva kao i odnosa između islamskog društva i drugih društava ističe se doktrina - vjera kao osnova za okupljanje i razlikovanje. Doktrinalna vrijednost je odlučujuća da li će se nešto staviti naprijed ili nazad. *Oni koji vjeruju, i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju. A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili - vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im upomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate. - A Allah dobro vidi ono što radite. Nevjernici jedni druge nasljeđuju. Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki. Oni koji vjeruju i isele se, i bore se na Allahovom putu, i oni koji daju sklonište i pomažu, - oni su, zbilja, pravi vjernici - njih čeka oprost i obilje plemenito. A oni koji kasnije vjernici postanu pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju, - i oni su vaši. A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči. - Allah, zaista sve zna* (8/72-75).

U ovoj suri se pored smjernica vjerovanja i dokrine ističe i jedna druga smjernica, a to je džihad, objašnjava se njegova vjernička i trajna vrijednost, njegovo odvajanje od svake lične naznake i visoko cijeni i opravdava istupanje boraca sa pouzdanjem i smirenošću, sve do kraja života na zemlji. Ova sura u cjelini sadrži ove inspiracije i nagovještaje. Mi ćemo se zadovoljiti kod ovog upoznavanja sa nekoliko tekstova, a detaljna objašnjenja ostavit ćemo za kasnije kad ih budemo izlagali.

O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren

Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište (8/15-16).

Najgora bića kod Allaha su oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju, oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se posljedica, krše ugovor svoj. Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih razjuri da se opamete oni koji su iza njih (8/55-57).

I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Alahovu putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti (8/60).

O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude stotina, pobijediće hiljadu onih koji ne vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju (8/65).

Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. - Allah je silan i mudar (8/67).

Oni koji vjeruju i isele se, i bore se na Allahovom putu, i oni koji daju sklonište i pomažu, - oni su, zbilja, pravi vjernici - njih čeka oprost i obilje plemenito (8/74).

Na kraju, da spomenemo da ova sura regulira veze i odnose muslimanskog društva na osnovi doktrine, na objašnjenju odredaba prema kojima se uspostavlja saradnja sa društvima, zatim odredbe o ratu i miru (do perioda kada je objavljena ova sura), odredbe o plijenu, ugovorima i postavlja osnovne linije za reguliranje tih odnosa i ovih odredaba kao u slijedećim tekstovima:

Pitaju te o plijenu. Reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku." (8/1).

O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište (8/15-16).

O vjernici, pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, i ne napuštajte ga, ta vi slušate šta on govori, i ne budite kao oni koji govore: "Slušamo!" - a ne slušaju (8/20-21).

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati; i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti; (8/24).

O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne poigravajte, (8/27).

Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane, - pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo. I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade; (8/38-39).

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima (8/41).

O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih. I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade (8/45-47).

Najgora bića kod Allaha su oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju, oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se posljedica, krše ugovor svoj. Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih razjuri da se opamete oni koji su iza njih. Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor - Allah uistinu ne voli vjerolomnike. I neka nikako ne misle oni koji ne vjeruju da će se spasiti; oni doista neće moći umaći. I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Allahovu putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti. Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna. A ako htjednu da te prevare, - pa, tebi je doista dovoljan Allah; On te podržava Svojom pomoći i vjernicima (8/55-62).

O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede. O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude stotina, pobijediće hiljadu onih koji ne

vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju. Sada vam Allah daje olakšicu; On zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobijediće dvije stotine; a ako vas bude hiljada, pobijediće, Allahovom voljom, dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi (8/64-66).

Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. - Allah je silan i mudar. Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli. Sada jedite ono što ste zaplijenili, kao dopušteno i lijepo, i bojte se Allaha. - Allah zaista prašta i milostiv je. O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim: "Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, daće vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostiće vam". - A Allah prašta i milostiv je. A ako htjednu da te prevare, pa - oni su i prije Allaha varali, i zato ti je On omogućio da ih pobijediš. A Allah sve zna i mudar je (8/67-71).

Oni koji vjeruju, i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju. A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili - vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate. - A Allah dobro vidi ono što radite. Nevjernici jedni druge nasljeđuju. Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki. Oni koji vjeruju i isele se, i bore se na Allahovom putu, i oni koji daju sklonište i pomažu, - oni su, zbilja, pravi vjernici - njih čeka oprost i obilje plemenito. A oni koji kasnije vjernici postanu pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju, - i oni su vaši. A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči. - Allah, zaista sve zna (8/72-75).

Ovo je neka vrsta cjeline osnovnih smjerova ovog poglavlja. Iako je ovo poglavlje u cjelini objavljeno u vezi sa borbom na Bedru i onim što je uslijedilo poslije te borbe, ipak mi podrazumijevamo iz ovog dijela kur'anskog programa ono što se odnosi na odgoj muslimanskog društva i njegovu pripremu za rukovođenje ljudskim društvom, zatim spoznajemo jedan dio ove vjere prema istini vezan za ono što se zbiva na zemlji i životu ljudi, na čemu se gradi istinito poimanje ove činjenice.

Ova borba je bila prvi veliki događaj u kome su se sreli muslimani sa svojim neprijateljima politeistima i u kome su ih muslimani potpuno porazili. Medutim, muslimani nisu izašli u borbu radi ovog cilja nego da presijeku put karavani Kurejševića koji su protjerali muhadžire iz njihovih kuća i imetaka. Allah je htio muslimanskom društvu nešto drugo, a ne plijen kojeg su oni željeli, htio je tom borbom da karavana prođe i da se susretnu sa svojim neprijateljima Kurejševićima koji su zamrzli islamski poziv u Mekki i pripremali razne spletke kako bi ubili Vjerovjesnika (alejhi's-selam) nakon što su njegove ashabe koji su prihvatili Uputu izložili krajnjem mučenju i nepodnošljivoj situaciji.

Allah (Uzvišeni) je htio da ovaj događaj bude razdvajanje Istine od neistine i razdvajanje na liniji hoda historije islama i razdvajanje na liniji hoda ljudske historije, htio je da se pokaže u tome velika i daleka razlika u onome što čovjek priprema za sebe i misli da je dobro i onoga što priprema Gospodar ljudima, mada oni u samom početku to preziru. Htio je da se poduči muslimanska vjernička skupina faktorima pobjede i poraza, da to prima direktno iz ruke svoga Gospodara i Staratelja i to na poprištu borbe i samim scenama.

Ova sura sadrži smjernice koje nadahnjuju i inspirišu ova velika značenja i govore o ovim ogromnim i značajnim činjenicama. Ona sadrži i brojne odredbe, zakone o miru i ratu, ratnom plijenu, zarobljenicima, ugovorima i dokumentima, sadrži elemente pobjede i poraza. Sve ove smjernice date su u stilu Božanskog usmjerenja koje izgrađuje vjerničko poimanje i čini ga pravim i najvećim pokretačem u oblasti ljudske aktivnosti. Ovo je karakteristika kur'anskog programa kod izlaganja događaja i smjernica tih događaja.

Ova sura sadrži scene samog događaja, scene ljudi u toj borbi, za vrijeme borbe i nakon borbe, žive scene koje vraćaju osjećaje čovjeka na realnost borbe njene slike i karaktere. Scene djeluju na čitaoca Kur'ana tako snažno da ih on osjeća kao da su stvarne.

U konetkstu se ponekad govori o životu Vjerovjesnika (alejhi's-selam), životu njegovih ashaba u Mekki dok su bili mali i neznatni i bojali se da ih neće drugi uništiti. To je da bi se sjetili Allahove dobrote koja se na njih izlijevala u času pomoći da bi oni znali da su pobijedili zahvaljujući Allahovoj pomoći i ovoj vjeri čiji se znaci manifestiraju i u imecima i životu ljudi. U kontekstu se iznose neke slike iz života politeista prije hidžre Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i poslije nje, pored brojnih primjera vezanih za sudbinu naroda iz ranijih vremena kao što je bilo sa Faraonovim ljudima

i onima prije njih, da bi se potvrdio Allahov zakon koji se ne mijenja kod pružanja pomoći Njegovim odabranicima i rušenja Njegovih neprijatelja.

Ovo su teme ove sure i glavne njene naznake. Sura je kao jedna cjelina premda ćemo mi u ovom džuzu izložiti jedan njen dio, a drugi dio u desetom džuzu, s Božijom pomoći.

Sa ovim ćemo se zadovoljiti kod sumarnog definiranja ove sure i prijeći na iščitavanje kur'anskih tekstova u njihovu kontekstu.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

« يَسْأَلُونَكَ عَنِ ٱلْأَنفَالِ . قُلِ ٱلْأَنفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ . فَاتَّقُوا ٱللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ
بَيْنِكُمْ ، وَأَطِيعُوا ٱللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ * إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ
ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ ، وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا ، وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ *
ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ * أُولَٰئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُمْ
دَرَجَاتٌ عِندَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ .

« كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِن بَيْتِكَ بِالْحَقِّ ، وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ *
يُجَادِلُونَكَ فِي ٱلْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنظُرُونَ * وَإِذْ
يَعِدُكُمُ ٱللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ ، وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ
لَكُمْ ، وَيُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُحِقَّ ٱلْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ ٱلْكَافِرِينَ * لِيُحِقَّ ٱلْحَقَّ
وَيُبْطِلَ ٱلْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْمُجْرِمُونَ .

« إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِأَلْفٍ مِّنَ ٱلْمَلَائِكَةِ
مُرْدِفِينَ * وَمَا جَعَلَهُ ٱللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ ، وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ ، وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ
ٱللَّهِ ، إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ * إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِّنْهُ ، وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُم مِّنَ
السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ ، وَلِيَرْبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ
بِهِ ٱلْأَقْدَامَ * إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى ٱلْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا ٱلَّذِينَ آمَنُوا ،
سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ ، فَاضْرِبُوا فَوْقَ ٱلْأَعْنَاقِ ، وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ
كُلَّ بَنَانٍ * ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا ٱللَّهَ وَرَسُولَهُ ، وَمَن يُشَاقِقِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ ٱللَّهَ
شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ * ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ .

« يَاأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفاً فَلاَ تُوَلُّوهُمُ ٱلْأَدْبَارَ ، وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ ـ إِلَّا مُتَحَرِّفاً لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزاً إِلَى فِئَةٍ ـ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ ٱللهِ ، وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ * فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَـٰكِنَّ ٱللهَ قَتَلَهُمْ ، وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ ـ وَلَـٰكِنَّ ٱللهَ رَمَى ، وَلِيُبْلِيَ ٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلاَءً حَسَناً ، إِنَّ ٱللهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ * ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ ٱللهَ مُوهِنُ كَيْدِ ٱلْكَافِرِينَ .

« إِن تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمُ ٱلْفَتْحُ ، وَإِن تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ، وَإِن تَعُودُوا نَعُدْ ، وَلَنْ تُغْنِيَ عَنكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئاً وَلَوْ كَثُرَتْ ، وَأَنَّ ٱللهَ مَعَ ٱلْمُؤْمِنِينَ .

« يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا ٱللهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ * وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا : سَمِعْنَا ، وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ * إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِندَ ٱللهِ الصُّمُّ ٱلْبُكْمُ ٱلَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ، وَلَوْ عَلِمَ ٱللهُ فِيهِمْ خَيْراً لَأَسْمَعَهُمْ ، وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ .

« يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ، وَٱعْلَمُوا أَنَّ ٱللهَ يَحُولُ بَيْنَ ٱلْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ، وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ * وَٱتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً ، وَٱعْلَمُوا أَنَّ ٱللهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ * وَٱذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِي ٱلْأَرْضِ تَخَافُونَ أَن يَتَخَطَّفَكُمُ ٱلنَّاسُ ، فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ ، وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ .

« يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا ٱللهَ وَٱلرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ * وَٱعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ، وَأَنَّ ٱللهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا ، وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ ، وَيَغْفِرْ لَكُمْ ، وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ » .

Pitaju te o plijenu. Reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku." Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice, i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici (8/1).

Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, (8/2)

oni koji namaz obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju (8/3).

Oni su, zbilja, pravi vjernici, - njih počasti, i oprost, i obilje plemenito kod Gospodara njihova čekaju (8/4).

Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji (8/5).

Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone (8/6).

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi, (8/7)

da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/8).

I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao: "Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti" (8/9).

Allah je to zato učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha - Allah je zaista Silan i Mudar; (8/10)

kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio (8/11).

Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: "Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!" U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima (8/12).

Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će zaista strašno kazniti (8/13).

Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u ognju (8/14).

O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; (8/15)

onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište (8/16).

Vi njih niste ubijali nego Allah; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao, - Allah zaista sve čuje i sve zna (8/17).

Tako vam je to bilo, i da bi Allah lukavstva nevjernika oslabio (8/18).

Ako ste se molili da pobijedite, - pa, došla vam je, eto, "pobjeda"! A da se okanite, bolje bi vam bilo! I ako se ponovo vratite, Mi ćemo se ponovo vratiti, i nimalo vam neće koristiti tabor vaš, ma koliko brojan bio, jer je Allah na strani vjernika (8/19).

O vjernici, pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, i ne napuštajte ga, ta vi slušate šta on govori, (8/20)

i ne budite kao oni koji govore: "Slušamo!" - a ne slušaju (8/21).

Najgora bića kod Allaha su oni koji su gluhi i nijemi, koji neće da shvaćaju (8/22).

Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju, a da je učinio i da čuju, oni bi se opet okrenuli, jer oni i inače glave okreću (8/23).

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati; i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti; (8/24)

I izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi, i znajte da Allah strašno kažnjava (8/25).

I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni, - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni (8/26).

O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne poigravajte, (8/27)

i neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo iskušenje, i da je samo u Allaha nagrada velika (8/28).

O vjernici, ako se budete Allah bojali, On će vam sposobnost darovati, pa ćete istinu od neistine moći rastaviti i preko ružnih postupaka vaših će preći i oprostiti vam. - Allahova dobrota je neizmjerna (8/29).

Predmet ove prve cjeline u ovoj suri jeste objašnjenje Allahove odredbe o *enfalu* - ratnom plijenu kojeg su zadobili muslimani u svojoj borbi na Allahovu Putu nakon što je iskrsnuo spor među muslimanima učesnicima Bedra o podjeli tog ratnog plijena. Allah ih upućuje na Svoju odredbu koja se odnosi na ovaj ratni plijen, a njih podsjeća na uslišavanje Allahove odredbe, na pokoravanje Njemu i Njegovu Poslaniku. Podsjeća na mobiliziranje svijesti o imanu i bogobojaznosti u njihovim srcima.

Kur'an ih dalje podsjeća na karavanu i ratni plijen čemu su oni težili i na pobjedu i čast koje im je Allah želio, podsjeća kako je tekla borba, a oni brojno neznatni i nespremni, a njihov neprijatelj i brojno veći i daleko spremniji, podsjeća ih kako ih je podržao melekima i kišom da su se mogli napiti i okupati, ustaliti stopala na zemlji da ne propadaju u pijesak, podsjeća ih na san koji ih je snašao pa su se time smirili, zatim podsjeća kako je u neprijateljska srca stavio nemir i strah i na koncu dao im strašnu kaznu preko muslimana.

U nastavku se govori i naređuje vjernicima da budu čvrsti i postojani u svakoj borbi bez obzira kolika im se pričinjavala u prvom momentu snaga njihovih neprijatelja, podsjeća ih da je Allah bio taj Koji ubija, Koji baca strijele i koplja, da On vrši raspored, a da su oni muslimani samo zavjesa Allahovoj moći i Njegovoj odredbi, da Allah radi s njima što hoće.

U tekstu Kur'ana se dalje ismijavaju politeisti koji su prije ovog događaja očekivali pobjedu i tražili da se nesreća odrazi na slabijoj strani, da prekinu svaku milost s njima pa kaže: *Ako ste se molili da pobijedite, - pa, došla vam je, eto, "pobjeda"!* (8/19).

Ovdje se upozoravaju vjernici da ne oponašaju licemjere koji čuju, ali ne slušaju, jer ne prihvaćaju i ne odgovaraju pozitivno pozivu.

Ova cjelina završava sa nekoliko ponovljenih apela onima koji vjeruju, da bi se odazvali Allahu i Poslaniku kada ih On poziva na ono što im omogućava život, makar oni pomišljali da je to smrt i ubistvo, da bi ih podsjetio kako su bili neznatni, slabi i uplašeni, da ih neće ljudi pohvatati, da im je Allah dao zaštitu i podržao pobjedom, pripremio ih da bi u srca stavio podvojenost i razliku između Istine i neistine i u njihovom pokretu ako budu bili bogobojazni. Kur'anski tekst ih pored toga podsjeća i na brisanje loših djela i traženje oprosta i kakva dobrota Allahova ih očekuje, kakvu ne može podariti ratni plijen i njegova podjela.

Pitaju te o plijenu. Reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku." Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice, i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici. Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, oni koji namaz obavljaju i dio od onog što im Mi dajemo udjeljuju. Oni su, zbilja, pravi vjernici, - njih počasti i oprost, i obilje plemenito kod Gospodara njihova čekaju (8/1-4).

Ranije smo spomenuli kod ukupnog definiranja ove sure neka kazivanja u vezi sa objavom ovih ajeta. Ovdje ćemo dodati još neka kako bismo predočili atmosferu u kojoj je objavljena ova sura u cjelini i u kojoj su objavljeni ajeti koji se posebno odnose na ratni plijen i diobu da bismo predočili stvarne osjećaje muslimanske skupine u velikom prvom sukobu nakon što je bila uspostavljena muslimanska zemlja u Medini.

Ibni Kesir navodi u svom tefsiru riječi: Ebu Davuda, Nisaija, Ibni Džerira i Ibni Merdaveja, pri čemu Ibni Kesir prenosi doslovno riječi Merdaveja koji kaže da mu je prenio Ibni Hiban i Hakim preko Davuda ibni Ebi Hinda od Ikrimea od Ibni Abbasa: "Kada se dogodio Bedr, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je rekao: "Ko uradi to i to, dobit će to i to." Mladi muslimani utrkivali su se u tome, a stariji su ostali kod zastave. Kada je došlo do ratnog plijena ovi mladići tražili su da se plijen dodijeli njima, našto su stariji odgovorili: "I nama pripada isto toliko, jer smo mi vama čuvali leđa, a da ste bili potisnuti, povukli bi se k nama.". Tada je došlo do međusobnog spora i Allah (Uzvišeni) objavljuje: *Pitaju te o plijenu... Pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici* (8/1). Sevri

prenoseći od Kelbija, a on od Ebu Saliha a ovaj od Ibni Abbasa riječi: "Kada je došlo do Bedra, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je rekao: "Ko ubije toga i toga dobit će to i to. Ko zarobi toga i toga imat će to i to." Ebul-Jesir doveo je dva zarobljenika i rekao: "Božiji Poslaniče, ti si nam obećao to i to." Tada usta Sa'd ibni Ubade i dodade: "Božiji Poslaniče, ako ti budeš dao ovima, tvojim ashabima neće ostati ništa. Nas nije spriječila skromnost u nagradi da ne učestvujemo u borbi niti strah od neprijatelja nego smo ostali na ovom položaju da čuvamo tebe da ti neprijatelj ne bi došao iza leđa." Tada je došlo do spora među muslimanima pa je objavljeno: *Pitaju te o plijenu. Reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku* (8/1). Sevri kaže da je ovom prilikom objavljen i ajet: *I znajte da od svega što u borbi zaplijenite, jedna petina pripada Allahu i Poslaniku...* (8/41)

Imam-i Ahmed prenosi: Čuo sam od Ebu Muavija koji kaže: Prenio nam je Ebu Ishak Šejbani od Muhammeda ibni Ubejdullaha Sekafija pa nadalje od Sa'da ibni Ebi Vekasa koji kaže: Kada se dogodio Bedr i bio ubijen moj brat Umejr, ja sam ubio Seida ibni Asa, uzeo njegov mač koji se zvao "Zu'l-kesife" (Mač sa čestim zupcima). Donio sam ga Vjerovjesniku (alejhi's-selam), a on mi tada reče: "Vrati se i baci ga tamo gdje si ga našao." Vratio sam se, a mene je snašla neka mrzovolja koju zna samo Allah zbog pogibije moga brata. Nije prošlo malo vremena, objavljena je sura El-Enfal i Vjerovjesnik (alejhi's-selam) me pozva i reče: "Idi i uzmi svoj plijen."

Imam-i Ahmed prenosi nešto slično i kaže: "Prenio nam je Esved ibni Amir u lancu prenošenja od Ebu Bekra, Asima ibni Ebi Nudžveda, Mus'aba ibni Sa'da i Sa'da ibni Malika koji kaže: Rekao sam: "O, Vjerovjesniče, Allah me je danas sačuvao od politeista pa mi pokloni ovaj mač", a on odgovori: "Ovaj mač ne pripada ni meni ni tebi. Ostavi ga!" Ostavio sam ga i vratio se govoreći u sebi: "Možda će dodijeliti ovaj mač nekome ko nije doživio iskušenje kao ja". I upravo kada sam se vratio, neko me zove iza leđa i ja se okrenuh i rekoh: "Allah je objavio u vezi sa mnom nešto?" A on odgovori: "Molio si me za ovaj mač, on ne pripada meni nego je meni poklonjen i evo on sad pripada tebi - ja ti ga poklanjam." Imam-i Ahmed dalje prenosi ovim senedom. Tada je objavljen ajet: *Pitaju te o plijenu. reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku"* (8/1). Ovaj hadis prenose Ebu Davud, Tirmizi, Nesai od Ebu Bekra ibni Ajjaša. Tirmizi kaže da je ovaj hadis *hasenun sahihun* (autentičan hadis koga potkrijepljuje drugi hadis).

Ovim kazivanjima predočava nam se atmosfera u kojoj su objavljeni ajeti o ratnom plijenu. Čovjek se zbunjuje kada primijeti da ratnici

muslimani na Bedru raspravljaju o ratnom plijenu, a oni su bili rani muhadžiri koji su iza sebe ostavili sve i iselili se ka Allahu sa svojom vjerom i uvjerenjem koje nikakvi drugi ciljevi života ovog svijeta ne nadmašuju, ili su bili ensarije koje su ponudile utočište ovim muhadžirima, dijelili s njima i svoje domove i svoje imetke. Ništa ovozemaljsko nisu žalili ili, kao što kaže njihov Gospodar o njima:... *oni vole one koji im se doseljavaju i grudima svojim nikakavu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno* (59/9). Međutim, mi primjećujemo u nekim komentarima Kur'ana ove pojave i u verzijama hadisa... Ratni plijen bio je povezan istovremeno sa uvodnim iskušenjem u borbi. To je bilo svjedočenje o lijepom iskušenju. Ljudi su težili tada da im to posvjedoči i Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i Allah (Subahnehu) i to u prvom sukobu u kome će Allah liječiti njihove grudi od politeista. Međutim, ova težnja bila je nadvladana nečim drugim i zaboravljena od strane onih koji su raspravljali o ratnom plijenu sve dok ih Allah (Uzvišeni) nije na to podsjetio i povratio Sebi. To je nužnost koja se dopušta u međusobnoj saradnji i unošenje pozitivnoga u osjećajima njihovih srca kako bi osjetili to na način kao što kaže Ubade ibni Samit (Bog mu se smilovao): "Zbog nas, učesnika Bedra, objavljen je ovaj ajet kada smo se razišli oko plijena i moralno posrnuli, pa je taj ratni plijen Allah oduzeo iz naših ruku, dao ga Vjerovjesniku (alejhi's-selam)..."

Allah (Uzvišeni) pristupio je i riječima i djelom sa Božanskim odgojem, oduzeo ratni plijen u cjelini od njih, predao ga Vjerovjesniku (alejhi's-selam), pa donio odluku o njegovoj podjeli u cjelini, tako da nije preostalo pravo na podjelu njima da se zbog plijena glože, nego ratni plijen je postao dobročinstvo učinjeno od strane Allaha njima, kojeg Božiji Poslanik dijeli među ratnicima onako kako ga je poučio njegov Gospodar. Pored praktičnih i odgojnih mjera predočeno usmjerenje počinje ovim ajetima i nastavljano je i u drugim ajetima koje slijedi ajet: *Pitaju te o plijenu. Reci: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku." Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici* (8/1).

Ovaj poziv ovim srcima koja su se sporila zbog ratnog plijena jeste poziv i apel na bogobojaznost Allahu (Uzvišenom), Stvoritelju koji poznaje tajne tih srca, On ne odbija ljudsko srce od svijesti za odvratnost prema životu ovog svijeta i gloženje zbog njega. Ovaj spor, iako je ovdje bio zaogrnut značenjem svjedočenja lijepim iskušenjem, ipak je to mobilisanje svijesti o bogobojaznosti, strahu od Allaha i zadovoljstvu na ovom i onom svijetu. Srce koje nije vezano za Allaha, ne boji se Njegove srdžbe i ne traži

Njegovo zadovoljstvo, ne može se osloboditi tereta odvratnosti niti može osjećati da je slobodno.

Bogobojaznost je uzda ovih srca koja omogućava da se time ostvari ponizna pokornost sa lahkoćom i naklonošću. Ovim putokazima Kur'an vodi ova srca ka izglađivanju međusobnih razmirica.

Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice (8/1).

Ovim putokazima Kur'an vodi srca ka pokornosti Allahu i Njegovu Poslaniku.

I pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku (8/1).

Početak pokornosti ovdje je pokoravanje Allahu u Njegovoj odredbi koju je donio o ratnom plijenu. Odredba u kojoj je rečeno da plijen ne pripada ni jednom od ratnika nego se vraća u posjed Allahu i Poslaniku tako da pravo na raspolaganje ratnim plijenom pripada Allahu i Poslaniku, a oni koji vjeruju njima je preostalo samo da se predaju i prihvate Allahovu odredbu i podjelu ratnog plijena od strane Vjerovjesnika (alejhi's-selam) dobrovoljno i potpuno zadovoljni. Da uspotave dobre odnose međusobno i da gaje lijepe osjećaje.

Ako ste pravi vjernici (8/1).

Iman mora imati radnu i realnu sliku u kojoj će blistati da bi potvrdio svoje postojanje i objasnio svoju istinu kao što kaže Vjerovjesnik (alejhi's-selam): "Iman nije želja, niti ukrašavanje, nego je iman ono što se ustalilo u srcu i potvrdilo praktično."[60] Ovakav primjer je popraćen više puta u Kur'anu, da bi se potvrdilo ovo značenje koje donosi Vjerovjesnik (alejhi's-selam) u cilju definiranja imana, da bi potvrdio da iman nije riječ koju izgovara jezik ili želja koja nije realizirana u svijetu prakse i realnosti. Dalje se u tekstu potvrđuju i opisuju svojstva pravog imana, kako zahtijeva i želi Gospodar ove vjere, da bi se i to definiralo muslimanima, da bi se objasnilo šta se misli pod riječima Uzvišenoga: *Ako ste pravi vjernici* (8/1). Ovo je, eto, taj iman koga od muslimana želi Gospodar ove vjere.

Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, oni koji namaz obavljaju i dio od onoga što

[60] Navodi ga Dejlemi u djelu *Musnetu'l-Firedws* prenoseći od Enesa.

im Mi dajemo udjeljuju. Oni su, zbilja, pravi vjernici, - njih počasti, i oprost, i obilje plamenito kod Gospodara njihova čekaju (8/2-4.).

Kur'anski izraz je precizan u svom terminološkom zdanju da bi ukazao detaljno na smisao ukazanoga. Ovdje u tekstu upotrijebljen je skraćeno termin "samo" i nema nikakve potrebe da se govori o tome duže. U tome je ova precizna odluka, a time se misli reći "kompletan iman". Da je Allah Uzvišeni htio da kaže ovo, On bi to kazao. Ovo je strogo definirani izraz jasnog značenja, a oni koje karakterišu ove osobine i koji se krase ovim djelima i ovim osjećajima, oni su vjernici. Svi drugi koji nemaju ove osobine nisu vjernici. Potvrda na kraju ovih ajeta: *Oni su, zbilja, pravi vjernici* (8/4) potvrđuje ovu istinu, a nevjernici zaista u principu nisu vjernici. Ovi kur'anski izrazi objašnjavaju i dopunjuju jedan drugoga. Allah Uzvišeni kaže: *Zar poslije istine ima išta osim zablude?* (10/32). Sve ono što nije istina postaje na osnovu toga zabluda. Suprotno tome, ne može se reći *Oni su, zbilja, pravi vjernici* (8/4) za one koji nisu kompletnog imana. Nije dozvoljeno da detaljni kur'anski izraz bude izložen ovakvim razvodnjenim interpretacijama.

Zbog toga su raniji učenjaci podrazumijevali iz ovih ajeta, da svi oni kod kojih ne bi bile ove osobine, kod njih se ne nalazi ni iman niti su oni vjernici. Ibni Kesir u svom tefsiru kaže: Alija ibni Taha prenosi od Ibni Abbasa njegove riječi kod komentara ajeta *Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kada se Allah spomene...* (8/2), i kaže, prema riječima Ibni Abbasa: Munafici su oni u čija srca ne ulazi nikakav sjet na Allaha kod izvršavanja Njegovih propisa, koji ne vjeruju u bilo koji znak Allahov, koji se ne oslanjaju na Allaha, koji ne klanjaju kada ih ne gledaju ljudi i koji ne daju zekjat na svoj imetak. Allah Uzvišeni za takve kaže da nisu vjernici. Zatim je Allah opisao vjernike riječima: *Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene* (8/2), oni koji izvršavaju Njegove propise, *a kad im se riječi Njegove kazuju vjerovanje im učvršćuju* (8/2), povećava njihovo očitovanje pa se *na Gospodara svoga oslanjaju* (8/2) i ne nadaju niti oslanjaju ni na koga drugoga.

Primijetit ćemo sukladno prirodi ovih opisa da bez ovih svojstava ne može uopće postojati iman i da pitanje kod toga nije pitanje savršenstva imena ili njegova nedostatka nego se radi o pitanju postojanja ili nepostojanja imana.

Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene (8/2).

To je podrhtavanje savjesti koje se odražava na vjerničkom srcu kad god se spomene ime Allahovo u vezi sa odredbom ili zabranom, srcu koje prekrije Uzvišenost Allaha i izlije obilato na njega strah, predoči Allahovu veličinu i pored toga što je čovjek i sićušan i griješan, on se predaje radu i pokornosti ili tom unutarnjem podrhtavanju, kako kaže Umi Derda (Bog joj se smilovao), a prenosi Imam-i Sevri u lancu preko Abdullaha ibni Osmana ibni Hasima od Šehra ibni Haušeba od Umi Derda koja kaže: "srca ispunjena strahom su poput osušene palmine grane koja podrhtava" i dodade, "kada osjetiš to, onda se obrati Allahu. Ta dova će to odstraniti."

To je stanje kada srce osjeti da je potrebna dova da bi se smirilo. To je stanje koje može osjetiti samo vjerničko srce kada se spominje Allahova naredba ili zabrana, da se sprovodi ili spriječi kao što želi Allah. Tada je srce ispunjeno ushićenjem i Bogobojaznošću.

A kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju (8/2).

Vjerničko srce nalazi u ovim kur'anskim ajetima ono što mu povećava iman i završava pri tome sa smirenjem. Ovaj Kur'an sarađuje sa ljudskim srcem bez posrednika i ništa drugo između Kur'ana i vjerničkog srca ne može postojati do nevjerovanje koje sklanja Kur'an od ljudskog srca i ljudsko srce od Kur'ana. Kada se podigne ovaj zastor, srce će naći slast Kur'ana, osjetiti njegove stalne otkucaje u cilju povećanja vjerovanja, otkucaje koji dovode do smirenosti.[61] Doticaji Kur'ana na vjerničko srce povaćavaju iman, a vjerničko srce je ono koje osjeti i spoznaje ove doticaje koji mu povećavaju vjerovanje. Zbog toga se ponavlja u Kur'anu potvrđivanje ove činjenice u brojnim riječima Uzvišenog Allaha, npr.: *To je doista pouka za one koji vjeruju (15/77)*, ili *To je zaista dokaz za ljude koji vjeruju (6/99)*. Od toga su i riječi jednog od ashaba (Bog im se smilovao) koji kaže: "Prije smo vjerovali nego što smo dobili Kur'an."

Ovakvim imanom oni su nalazili u Kur'anu posebnu slast. U tome im je pomogla ta atmosfera koja ih je zapuhivala. Oni su stvarno i zaista doživljavali Kur'an i nisu ga učili samo radi slasti i spoznaje. U rivajetima koji se navode u vezi objave ajeta Sa'd ibni Malika koji je tražio da mu Vjerovjesnik (alejhi's-selam) dodijeli njegov plijen - sablju prije nego je objavljen ajet Kur'ana u kome se govori o ustupanju ratnog plijena

[61] Ovdje iskrsava problem i povećavanja i smanjivanja "vjerovanja - imana". Ovo je pitanje koje nameću razne grupe, pitanje ilmu'l-kelama koje se razmatra u vremenu racionalnog bogatstva i slobodnog vremena i kada nema ozbiljnog naučnog interesiranja. Mi sada ne ulazimo u to.

Resulullahu (alejhi's-selam), da on s njim postupa onako kako želi, da mu je Vjerovjesnik tada rekao: "Ovaj mač ne pripada ni tebi ni meni, ostavi ga." A kada je Sa'd bio pozvan, nakon što je ostavio mač i vratio se, očekivao je da Allah (Uzvišeni) objavi nešto o njemu i ovom plijenu pa kaže: "Rekao sam: "Allah je objavio nešto o meni?" Našto Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odgovori: "Molio si me za ovaj mač, on ne pripada meni, nego on je meni poklonjen i ja ga sada poklanjam tebi." Tako su muslimani toga vremena živjeli sa svojim Gospodarom i sa Kur'anom koji im se objavljuje. To je nešto veličanstveno. To je veoma čudno u životu čovjeka. Oni su doživljavali ovaj Kur'an sa takvim ukusom i slašću kao da su oni u stalnom, realnom pokretu u sjeni kur'anskog direktnog usmjerenja, što je rezultiralo ovakvim udvojenim ukusom. Ako se ono prvo ne ponavlja u životu čovjeka, onda se ponavlja ovo drugo kad god muslimanska družina bude na Zemlji uspostavljena koja pokušava da se kreće i da gradi ovu vjeru u realnom životu, kao što je činila prva muslimanska grupa. Ova vjernička družina koja se kreće zahvaljujući Kur'anu, da bi ponovo izgradila i uspostavila ovu vjeru u realnom životu, jeste ta koja osjeća slast Kur'ana, pronalazi u njegovu učenju ono što će uvećati vjerovanje u srcima te skupine jer je ona u osnovi vjernička, a vjera kod te skupine je pokret za uspostavljanje ove vjere nakon paganstva koje se povratilo i prekrilo svu zemlju. Vjerovanje kod te skupine ne ogleda se u želji nego u onome što se ustalilo u srcu čovjeka i praktično potvrdilo.

Samo se na Gospodara svoga oslanjaju (8/2).

Samo na Njega, kao što ukazuje tekst, ne pridružujući Mu nikoga, tražeći pomoći samo od Njega i oslanjajući se samo na Njega. Ili, kako je to iznio u pogovoru svoga tefsira Ibni Kesir: "Tj. ne žele nikoga do Njega, namjeravaju time samo Njega, traže zaštitu samo od Njega, teže samo ka Njemu, znaju da će biti ono što On želi, a neće biti ono što On ne želi, da On slobodno raspolaže vlasništvom, nema sudruga tu, niko ne može izmijeniti Njegovu odredbu, On brzo obračunava. Zbog toga Said ibni Džubejr i kaže: "Oslanjanje na Allaha je zbir imana."

Ovo je iskreno vjerovanje u Jedinost Allaha, iskreno klanjanje Njemu, ne drugome. Nije moguće da se sabere u jednom srcu Jedinost Allaha i na oslanjanje na bilo koga drugoga zajedno sa Allahom. Svi oni koji nađu u svojim srcima oslanjanje na nekoga drugoga ili na neki uzrok, trebaju ponovo započeti sa istraživanjem vjerovanja u Allaha u svojim srcima.

Oslanjanje samo na Allaha ne sprječava ni uzimanje u obzir uzroka. Vjernik uzima uzroke preko vjerovanja u Allaha i pokaravanja Njemu u svemu onome što mu je naređeno da prihvati. Međutim, vjernik ne smatra da uzroci daju rezultate niti se oslanja na te uzroke. Rezultate daje, kao što daje i uzroke, moć Allahova. Nema nikakve veze između uzroka i rezultata u osjećaju vjernika. Prihvatanje uzroka jeste klanjanje u vidu pokornosti, a ostvarenje rezultata je odredba Allahova nezavisno od uzroka koje određuje samo Allah. Time se svijest vjernika oslobađa robovanja uzrocima i vezivanja za njih, ali istovremeno, on ih prihvata koliko je u stanju da bi postigao sevab pokoravanja Allahu i izvršavanju tog pokoravanja.

Naučni, savremeni paganizam uvlači se u tzv. "neminovnost prirodnih zakona" u namjeri da bi negirao "Allahovu odredbu" i ono što je za čovjeka neviđeno i nespoznajno. Tako se taj savremeni naučni paganizam zadržao na kraju putem svojih sredstava i iskustava pred nepoznanicom Allaha i Njegovom moći, nemoćan pred neminovnim predviđanjem, pa je pribjegao ka teoriji "mogućnosti" u materijalnom svijetu, i sve što je bilo neminovno postalo je moguće, a neviđeno ostalo zapečaćena tajna. Allahova moć ostala je jedina uvjerljiva činjenica. Riječi Allaha (Uzvišenog): *Ti ne znaš, Allah može poslije toga priliku pružiti (65/1)* je jedini neminovni zakon koji iskreno govori o neograničenosti Božanskog htijenja kroz kosmičke zakone kojima Allah upravlja tim Kosmosom Svojom neograničenom i slobodnom moći.

Matematičar i fizičar Sir James Jeans, Britanac, kaže: Staro naučno dostignuće potvrdilo je pouzdano da priroda može da se kreće samo jednim smjerom, a to je smjer koji je odranije trasiran, da bi se išlo njime od početka vremena do njegovog kraja i u stalnom nizu između uzroka i posljedica, da je neminovno da situacija (a) slijedi situaciju (b). Međutim, savremena naučna dostignuća i sve ono što su ta dostignuća mogla do sada da kažu jeste da je moguće da situacija (a) slijedi situaciju (b), situaciju (c) ili situaciju (d) ili možda neku drugu situaciju, sve su moguće. Savremena naučna dostignuća mogu da kažu da su događaji situacije (b) više mogući od događaja situacije (c), a događaji situacije (c) više mogući od situacije (d) itd. Štaviše, ta dostignuća mogu da odrede stepen mogućnosti svake situacije među situacijama (b), (c) i (d) u odnosu jedne na drugu. Međutim, ona nisu u stanju da predvide koja će to situacija biti koja bi pratila drugu situaciju pošto se stalno dešava nešto što je moguće. Ono što treba da se dogodi to je povjereno predistanaciji

(predodređenosti) bez obzira kakva bila istinitost te predistanacije,[62] čovjek to još nije mogao da spozna.

Kada se srce oslobodi pritiska primjetnih uzroka, onda u njemu ne preostaje mjesta za oslonjanje na nešto drugo osim na Allaha. Allahova odredba određuje sve ono što će se desiti i ona je jedino uvjerljiva istina. Primjetni ili uočljivi uzroci daju samo misaone mogućnosti. Ovo je veliki pomak koje čini islamsko vjerovanje u čovječijem srcu, a i razumu, protiv koga se bori savremeni paganizam kroz tri stoljeća kako bi došao do njegove prve faze sa racionalističkog stanovišta. Od toga do sada se nije ništa ostvarilo u osjetilnoj oblasti niti su uspostavljeni naučni ozbiljni rezultati na tome u oblasti saradnje s Allahovom moći, saradnje s uzrocima i pojavnom moći. To je pomak racionalne slobode osjetilne, političke, socijalne, etičke i drugih oblika slobode i situacija, ali nije moguće da se čovjek u osnovi oslobodi ako ostane i dalje rob neminovnim uzrocima i robavanju koje stoji iza tih uzroka povinjavajući se volji ljudi ili robovanjem volji prirode. Svaka "neminovnost" osim neminovnosti Allahove volje i njegove moći jeste osnova robovanja drugom osim Allahu i njegovoj moći. Dalje, ovo potvrđuje da se čovjek samo na Allaha može osloniti i da se to uzima kao uvjet ili postojanje vjerovanja ili njegova nepostojanja. Vjerničko poimanje u islamu je kompletno. Osim toga, ono je po svojoj ulozi, u skladu i sa realnim slikama kojeg želi ova vjera ljudskom životu.[63]

_Oni koji namaz obavljaju (8/3).

Ovdje primjećujemo da vjerovanje ima uočljivu pokretnu sliku, nakon što smo kod ranijih svojstava vidjeli unutarnje osjećaje, osjećaje srca, zbog toga što je vjerovanje ono što se ustalilo u srcu i što je radom potvrđeno. Rad je vanjski, uočljivi dokaz vjerovanja koji mora vidno da se pojavi da bi posvjedočio stvarno postojanje tog vjerovanja.

Klanjanje namaza nije samo njegovo izvršavanje nego je klanjanje izvršavanje preko koga se ostvaruje njegova stvarnost, istinitost. To je kompletno izvršavanje koje odgovara stanju klanjanja u prisustvu onoga Kome se klanja (Uzvišenom). Nije to samo učenje Kur'ana, stajanje u namazu, ruku i sedžda, a srce da nemarno luta. Namaz u svojoj kompletnoj slici potvrđuje vjerovanje, da ono stvarno postoji.

I dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju (8/3).

---

62 Vidi više komentar ajeta 6/59 u VII svesku *U okrilju Kur'ana*, str. 265-279.

63 V. više djelo *Hasaisu't-tesawwuri'-l-islami we mequmatuhu.*

I zekjatom i drugim davanjem oni udjeljuju *i dio od onoga što im Mi dajemo* (8/3)... To je dio od onoga što im je Skrbnik udijelio. Kur'anski tekst uvijek nosi u sebi svoju sjenu i inspirativnost. Oni, tj. ljudi nisu stvorili ovaj imetak nego je on dio od onoga što im je Allah dao među brojnostima koje im je On udijelio, a one su brojne da se ne mogu ni pobrojati. I onda kada ljudi dijele, oni dijele samo dio toga, a ostatak zadržavaju za sebe. Osnova tome je samo Allahova opskrba.

To su svojstva kojima Allah definira, u ovom slučaju, vjerovanje. Ova svojstva obuhvataju vjerovanje u Jednost Allaha, svjesno odgovaranje na poziv Allahov, padanje pod utjecaj Njegovih znakova, oslanjanje samo na Njega, klanjanje samo Njemu i dijeljenje jednog dijela od Njegove opskrbe.

To ne predstavlja detalje objašnjenja vjerovanja, kao što se navodi u drugim tekstovima, nego se ono suočava sa realnom situacijom, situacijom razilaženja zbog ratnog plijena i međusobnog spora zbog tog plijena. Zbog toga se i navode svojstva vjernika koja se suočavaju sa ovom situacijom. To je istovremeno definiranje svojstva onoga ko ih je u cjelini izgubio, stvarno, i koji nije našao istinitost vjerovanja, bez obzira na to da li su detaljno istraženi uvjeti vjerovanja ili ne. Program Božanskog odgoja u Kur'anu je taj koji dominira i ima posljednju riječ kod spominjanja ovih uvjeta i smjernica u suočavanju raznih realnih situacija. To je zato što je ovaj program realni praktični i pokretni program, a ne teorijski spoznajni program koji ima zadatak teorijsku izgradnju i njeno predočenje.

Isto pravilo slijedi i posljednji pogovor:

Oni su, zbilja, pravi vjernici, - njih počasti, i oprost i obilje plemenito kod Gospodara njihova čekaju (8/4).

Ova svojstva naći će u samom sebi i u svom radu pravi vjernik. Onaj koji ih sve ne nalazi, taj ne nalazi ni svojstva vjerovanja. To je istovremeno suočavanje sa situacijom u kojoj je došlo do objave ovih ajeta. Zatim, ona se suočavaju i sa žudnjom svjedočenja u lijepom iskušenju da oni kod kojih se nalaze ova svojstva oni imaju posebno mjesto kod svog Gospodara. Ova svojstva dalje se suočavaju sa lošim ponašanjima koja su se desila u ovom slučaju, kao što kaže Ubade ibni Samit, da oni kod kojih se nalaze ove osobine zaslužuju kod svog Gospodara oprost. Nadalje, suočavaju se sa sporom koji se desio zbog ratnog plijena, da oni kod kojih se nalaze ova svojstva imaju kod svoga Gospodara plemenitu nagradu.

Sva ova situacija sa svim osjećajima i položajima koji je okružuju i koji istovremeno potvrđuju objektivnu istinu jeste da su ovo osobine vjernika, a onaj koji ih u cjelini izgubi neće naći stvarnost vjerovanja.

Oni su, zbilja, pravi vjernici (8/4).

Prva muslimanska generacija oglašavala je da vjerovanje ima istinu koju čovjek mora pronaći u sebi, da vjerovanje nije ponos, nisu riječi, niti želje. Hafiz Taberani prenosi svojim senedom u nizu Muhammed ibni Abdullah Hadrami - Ebu Kurejb - Zejd ibni Hubab - Ibni Luheja - Halid ibni Jezid Sekseki - Said ibni Ebi Hilal - Muhammed ibni Ebi Džehm - Haris ibni Malik Ensari da je ovaj ensarija prošao pored Vjerovjesnika (alejhi's-selam) koji ga je upitao:

- Kako si osvanuo, Harise?

- Osvanuo sam kao pravi vjernik - odgovori.

- Pogledaj šta kažeš! Sve ima svoju potvrdu pa mi reci šta je potvrda tvog vjerovanja?

- Okrenuo sam se od ovoga svijeta - odgovori Haris Ensarija - probdio noć i žednio dan i kao da jasno gledam svoga Gospodara i kao da vidim džennetlije kako se međusobno posjećuju u Džennetu, a vidim i džehennemlije kako se gube i iščezavaju u Džehennemu.

- Harise, upoznao si to, pa se toga i pridržavaj - dodade Vjerovjesnik. Ovu misao je ponovio tri puta.

Ovaj ashab, koji je zaslužio svjedočenje Vjerovjesnika (alejhi's-selam), iznio je da spoznaje sama sebe, zna šta mu osjećaji ocrtavaju, zna djelo i kretanje koje stoji iza ovih osjećaja, pa kao da je on taj koji jasno vidi tron svoga Gospodara, vidi stanovnike Dženneta kako se međusobno posjećuju, vidi i stanovnike Džehennema kako se gube i uništavaju u Džehennemu, zna da se to ne završava samo na pogledu nego on živi, radi i kreće se u duhu ovih snažnih, dominirajućih osjećaja koji daju pečat svakom pokretu i djeluju na njega. Pored svega toga, on ističe da noću bdije, a danju žedni i kao da pri svemu tome posmatra tron svoga Gospodara, jasno, uočljivo.

Istina vjerovanja traži da se na nju gleda sa nužnom ozbiljnošću kako se ne bi razvodnila i pocrtala samo jedna riječ koju čovjek izgovori, a iza nje stoji realnost koja svjedoči očevidnim svjedočenjem suprotno od onoga što

govori jezik čovjeka. Kritičnost ne znači razvodnjavanje. Osjećaj ozbiljnosti vjerničke istine je nužniji, a kritičnost u poimanju ove istine je potrebnija, posebno u srcima vjerničke grupe koja pokušava povratiti izgradnju ove vjere u svijetu realnosti u kome preteže paganizam, u svijetu koji je obojen prijezirom i ružnom bojom.

U kontekstu ove sure, nakon toga, govori se o situaciji zbog koje su se razišli, o pitanju ratnog plijena, kada su se počeli sporiti i loše ponašati, upravo onako kao što kaže Ubade ibni Samit (Bog mu se smilovao) iskreno, jasno i otvoreno, izlažući sveukupnost događaja, okruženja i položaja muslimana u to vrijeme i njihovih osjećaja prema svemu tome. Kroz ovo izlaganje on objašnjava da oni nisu bili ništa drugo do zavjesa Allahovoj odredbi, da su svi događaji koji su se tom prilikom zbili, da je sve ono što je proisteklo iz tih događaja, podrazumijevajući tu i ovaj ratni plijen zbog koga su se počeli gložiti, bilo po odredbi Allahovoj, Njegovom usmjerenju, rasporedu, pomoći i potpori. Međutim, ono što su oni htjeli od ove borbe, to je bilo nešto sićušno, strogo ograničeno, da se ne može uopće uporediti sa onim što im je Allah htio i što je htio i s njima i sa ovim velikim razlučivanjem i na nebesima i na Zemlji. To je ono čime su se pozabavili i meleki pored ljudi na Zemlji i čime se pozabavila historija cijelog čovječanstva. Tekst Kur'ana ih podsjeća da se jedna grupa od njih suočila sa ovom borbom, ali s prijezirom, a jedna druga grupa osudila je i podjelu ratnog plijena i počela se sporiti zbog toga. Kur'an ih podsjeća da bi uočili ono što su oni željeli, prezirali ili što im je bilo drago, da nije ništa drugo do jedan vid onoga što je Allah (Uzvišeni) htio da bi se ovo pitanje riješilo po Njegovom htijenju, a On zna posljedice svih zbivanja.

Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji (8/5).

Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone (8/6).

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi, (8/7)

da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/8).

I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao: "Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti" (8/9).

Allah je to zato učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha - Allah je zaista Silan i Mudar; (8/10)

kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio (8/11).

Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: "Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!" U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima (8/12).

Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će zaista strašno kazniti (8/13).

Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u ognju (8/14).

Allah je vratio cjelokupni ratni plijen k Sebi i Poslaniku da bi Vjerovjesnik (alejhi's-selam) preuzeo njegovu podjelu među muslimanima ratnicima podjednako, nakon što je zadržao petinu, o čijem će utrošku biti kasnije riječi, da bi izvukao i spasio duše muslimanske grupacije od svih okruženja ratnog plijena, onemogućio spor zbog tog plijena, da bi se dalo pravo postupka kod podjele Vjerovjesniku da ga podijeli onako kako ga je poučio Allah, pa da u njihovim dušama zbog toga ne ostaje ništa i odstranilo ono što je uznemiravalo duše grupe boraca koji su zadobili ratni plijen, a onda taj plijen podjenako podijeljen i sa ostalima, kao što je to rečeno. Ovaj primjer Allah donosi kroz njihovo htijenje samim njima i Allahovim htijenjem njima, da bi se uvjerili da je dobro upravo u onome što ga je Allah odabrao u vezi sa ratnim plijenom i ostalim, da ljudi znaju samo ono što je neposredno pred njima dok je nespoznajno i neviđeno njima prekriveno. Allah im je donio ovaj primjer kroz njihov događaj, čiji su oni saučesnici, kroz samu borbu u kojoj su se međusobno podijelili zbog plijena. Šta su oni htjeli učiniti za sebe time, a šta je Allah htio učiniti plijenom i njima? Kakva je razlika između njihova htijenja i Allahova htijenja? To je veliki i daleki pomak u ovom događaju, daleki i veliki pomak od očiju i poimanja.

Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji (8/5).

Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone (8/6).

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi (8/7)

da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji (8/8).

Vraćanje ratnog plijena Allahu i Poslaniku, njegova podjela među borcima podjednako, prigovor nekih vjernika zbog ovog dijeljenja podjenako na sve, zatim ranija osuda od strane nekih učesnika u borbi zbog insistiranja mlađih boraca da im se dodijeli veći dio ratnog plijena sliči događaju *Kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo* (8/5), da bi se borbeno suočio sa naoružanijom grupom, zatim prijezir nekih vjernika da se povede borba, a pred njima posljedica koja je urodila ovim plijenom.

Ranije smo izložili događaje ove borbe oslanjajući se na historijska djela, da su Ebu Bekr i Omer ustali i podržali Vjerovjesnika (alejhi's-selam) kada se on konsultirao sa ljudima o ovoj borbi, a nakon što je izmakla karavana i dolazak Kurejšija sa dobro naoružanom i snažnom vojskom postao jasan, da je Mikdad ibni Amr ustao i rekao: "Božiji Poslaniče, nastavi sa provođenjem Allahove odredbe. Mi smo s tobom! Tako nam Allaha, mi nećemo reći kao što su rekli Sinovi Isrâila svome vjerovjesniku *Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!* (5/24) nego ćemo reći: Idi ti i tvoj Gospodar pa se borite i mi ćemo se s vama boriti..." Ovo su bile riječi muhadžira. Kada je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) ponovio prisutnima ove riječi, a to su bili ensarije, jer na njih je Vjerovjesnik i mislio, podigao se Seid ibni Muaz i dugo i odlučno govorio, punim oduševljenjem.

Ovo što su rekli Ebu Bekr, Omer, zatim Mikdad i Seid ibni Muaz (Bog im se smilovao) nisu bile riječi svih onih koji su izašli iz Medine sa Vjerovjesnikom (alejhi's-selam). Neki od njih su osuđivali borbu i suprotstavljali joj se jer nisu bili spremni za borbu nego su izašli da bi presreli neznatnu grupu koja je štitila karavanu. Kada su saznali da su Kurejšije uputile vojsku sa njihovim junacima i konjanicima, jako su osudili

susret s njima. To je onaj prijezir koga ocrtava kur'anski izraz u slici na jednistveni kur'anski način.

Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji. Raspravljali su s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone (8/5-6).

Hafiz Ebu Bekir ibni Merdavej kaže u svom tefsiru svojim lancem prenošenja do Ebu Ejjuba ensarije da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) rekao dok smo mi bili u Medini:

- Saznao sam da karavana Ebu Sufjana ide u ovom pravcu. Jeste li raspoloženi da joj idemo u susret, možda će Allah dati da je zarobimo?

-Da, rekosmo, i izašao je i mi smo izašli s njim. Kada smo prevalili put dan ili dva dana, on nam reče:

- Šta kažete da stupimo u borbu sa ovim narodom? Oni su saznali da ste vi izašli iz Medine?

- Ne, Boga mi, rekosmo, mi nemamo moći da se suprotstavimo neprijatelju. Mi smo htjeli napasti karavanu. - Vjerovjesnik ponovo pita:

- Šta mislite o borbi sa ovim narodom? - Mi smo odgovorili kao i ranije, prenosi Ebu Ejjub Ensarija, a Mikdad ibni Amr reče:

-Onda, Vjerovjesniče, mi ti nećemo reći kao što je rekao narod Mūsāu: *Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati* (6/24). Mi smo željeli, mi ensarije, da smo bogdo rekli onako kao što je rekao Mikdad ibni Amr. Bilo bi nam to draže nego veliko bogatstvo. Tada je Allah objavio Vjerovjesniku (alejhi's-selam): *Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, - to jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji* (8/5).

Ovo je u duši tada kopkalo jednu grupu muslimana zbog osude ove borbe, o čemu i Kur'an Časni kaže: *nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone* (8/6) i to nakon što je objašnjena istina i pošto ih je Allah obavijestio i obećao jednu od dvije grupe i da im nije preostao izbor nakon što je iščezla jedna od te dvije grupe, a to je karavana, a da je njima preostala ona druga grupa, da im je Allah dosudio da se sretnu s njom, dosudio da će biti njihova, bilo šta bilo, bilo to karavana ili ova druga vojska, bila ona brojno mala i slabog naoružanja ili bila snažna, dobrog naoružanja i bogato snadbjevena.

To je situacija u kojoj se razotkriva ljudska duša pred direktnom opasnošću i u kojoj se jasno ocrtava trag stvarnog suočavanja, i pored toga šta čovjek srcem vjerovao, to je slika koju ocrtava Kur'an, ovdje, nanovo, da bi nas učinio skromnima u našim procjenama vjerničkih zahtjeva kod suočavanja stvarnosti, da ne zanemarujemo moć ljudske duše, njen titraj kod ovog suočavanja, da ne očajavamo zbog samih nas niti cjelokupnog ljudskog društva kada je primijetimo da podrhtava pri suočavanju sa opasnošću, iako je srce potpuno mirno u svom vjerovanju. Čovjeku je dovoljno kada se ustali poslije toga i nastavi hod, stvarno suoči sa opasnošću i savlada prvi potres. Ovi, učesnici u borbi na Bedru, o njima Vjerovjesnik (alejhi's-selam) kaže: Ti ne znaš, možda Allah zna sve o učesnicima Bedra, pa je dodao: Radite što vam drago, oprošteno vam je,[64] ovo je sasvim dovoljno.

Muslimanska skupina i dalje je voljela da im je Allah dosudio da se susretnu sa skupinom koja nije bila naoružana.

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana (8/7).

Ovo je to što je ova muslimanska skupina sebi željela toga dana, a ono što im je Allah htio, njima i s njima, to je bilo nešto drugo.

Allah je htio da riječima svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi, da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnobošcima po volji (8/7-8).

Allah je tako htio, a Njemu pripada svako dobro, da bude borba a ne ratni plijen, da bude sukob između Istine i neistine, da bi se Istina ostvarila i učvrstila, a neistina uništila i istrgla, htio je da iskorijeni nevjernike, da od njih neki padnu na bojnom polju, a neki budu zarobljeni, da njihova oholost posrne, savladaju se njihova moć i oružje, zastava islama nadvlada i time uzdigne Allahova riječ, da Allah omogući muslimanskoj skupini da živi sukladno Allahovu programu, da istupi s tim programom radi potvrde Allahova Božanstva na Zemlji, da uništi svakog nasilnika, htio je da ovo ostvarenje bude kroz zasluženo, a ne nasumce, htio je da to bude ostvareno kroz trud i džihad, kroz obavezu džihada i njegova značaja u svijetu realnosti i poprištu borbe.

Da, Allah je htio muslimanskoj skupini da postane Ummet, da postane država, da ima svoju moć i vlast, htio je da odmjerimo njenu pravu

[64] Buhari i Muslim.

snagu sa snagom njenih neprijatelja, da preovlada njena moć nad moći njenih neprijatelja, htio je da se zna da pobjeda nije u broju i bojnoj gotovosti, nije u bogatstvu, konjici i logistici, nego u količini povezivanja srca sa Allahovom moći kojoj se ne može suprotstaviti moć čovjeka, htio je da ovo sve bude dokazano kroz stvarno iskustvo, ne samo kroz poimanje i vjerovanje srcem, htio je to sve da bi se muslimanska skupina ojačala kroz ovo realno iskustvo i pripremila za svoju budućnost, htio je da se uvjeri svaka muslimanska skupina da u svako vrijeme ona gospodari i da može poraziti na svakom mjestu svoga neprijatelja bez obzira koliko ta skupina bila neznatna, a njen neprijatelj brojan, bez obzira kakve slabe materijalne spremnosti ona bila, a kakve spremnosti bio njen neprijatelj. I sve drugo što se željelo ovom činjenicom da bi se smirila srca kao što su bila smirena u odlučnoj borbi između snage imana i snage nasilja.

Neka čovjek pogleda danas i sutra da bi uočio dalekosežnost i razliku između onoga šta je željela muslimanska skupina sebi toga dana, i šta joj je želio Allah. Postat će joj jasno šta je to što je držala da joj je dobro, a šta ono dobro koje joj je Allah dosudio. Neka pogleda i vidi tu dalekosežnost da vidi koliko ljudi griješe kada misle da su oni sposobni da sami sebi odaberu dobro mimo onoga što im Allah dodjeljuje i onoga kada misle da će im nanijeti štetu ono što im Allah želi u času kada su izloženi opasnosti ili kada ih zadesi kakva nevolja, u času kada se iza toga krije dobro koje ljudima uopće ne pada na pamet.

Kakva je razlika između onoga što je htjela muslimanska skupina sebi i onoga što je Allah htio njoj? Kad bi se nastavilo sa kazivanjem o ratnom plijenu, a karavana bila nenaoružana, bilo bi to kazivanje o napadu i pljački karavane, a kazivanje o Bedru proteže se kroz čitavu historiju kao kazivanje o jednoj ideologiji, kazivanje o odlučnoj pobjedi i rastavljanje između Istine i neistine, kazivanje o pobjedi Istine nad njenim neprijateljima koji dižu larmu oružjem snabdjeveni svom vrstom logistike, a Istina je bila u malom broju u neznatnoj logistici, konjima i devama za jahanje i nošenje, kazivanje o pobjedi srca kada su povezani sa Allahom. Kazivanje o oslobođenju od lične slabosti, kazivanje o pobjedi malobrojnih srca među kojima je bilo i onih koji su prezirali borbu, međutim sa preostalim dijelom ljudi koji su bili čvrsti i koji su težili da se uzdignu nad materijalnom realnošću uvjereni u istinu moći i tačnost njene težine, Istina je pobijedila samu sebe, pobijedila je i one koji su bili s njima i povela borbu, a tas prevage je bio uočljivo na strani neistine, ali zahvaljujući uvjerenju, došlo je do izmjene u težini odmjeravanja snaga te Istina prevagnu i pobijedi.

Eto, borba na Bedru sa svim svojim okruženjima daje primjer ljudskoj historiji. Eto, ona tako potvrđuje statut o pobjedi i porazu, otkriva uzroke pobjede i uzroke poraza, otkriva stvarne, ne formalne uzroke, materijalne uzroke, eto, tako ona je otvorena knjiga koju čitaju pokoljenja svih vremena i na svakom mjestu čiji se dokazi ne mijenjaju niti se izmjenjuje njena priroda. Borba na Bedru je jedan od Božijih znakova, zakon od Njegovih tekućih zakona među Njegovim stvorenjima sve dok traju nebesa i Zemlja. Eto, tako zaista muslimanska skupina koja se danas bori da obnovi islamsku zgradu na Zemlji, nakon što je njome zavladalo paganstvo, zaslužuje da se duže zadrži na Bedru, njegovoj odlučnoj vrijednosti koju je potvrdio, njegovoj velikoj dalekosežnosti koja otkriva ono što žele ljudi sebi i ono što im Allah želi.

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije, - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi, da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnobošcima po volji (8/7-8).

Muslimanska skupina koja danas pokušava obnoviti razvoj ove vjere među ljudima i u svijetu realnosti katkada nije u ravni pokreta i faze u kojoj je svojevremeno bila prva muslimanska generacija u vrijeme bitke na Bedru. Međutim, težina vrijednosti, opće smjernice bitke na Bedru, njegova okruženja, rezultati i pogovor Kur'ana o tome, neprestano daju i mogu dati pouku muslimanskoj zajednici u svakoj fazi njena kretanja. To je zbog toga što je to mjerilo, vrijednost i cjelovito usmjerenje, koje stalno ostaje dok postoje nebesa i Zemlja i muslimanska zajednica na ovoj Zemlji koja se suočava sa paganstvom da bi obnovila islamski napredak.

Kur'anski kontekst nastavlja sa predočavanjem atmosfere borbe, njena okruženja i položaja, jer dolazi do punog sjaja i rasvjetljavanja kakva je bila situacija učesnika muslimana, kako im je Allah pravio raspored, kako je pobjeda u cjelini bila produkt Allahova rasporeda. Kur'anski jedinstveni izraz povraća predstavljanje položaja i situacije u scenama, događajima, odrazima i lahkim snovima kako bi to doživljavali po drugi puta, ali u svjetlu kur'anskog usmjerenja, kako bi primijetili dalekosežnost ove istine koja prelazi Bedr, Arabijski poluotok i Zemlju u cjelini i proteže se preko nebesa uključujući tu i meleke, i da prekoračuje dan Bedra,

historiju Arabijskog poluotoka, historiju čovječanstva na Zemlji i proteže se iza života na ovom svijetu do tamo gdje je završni račun, na budućem Svijetu, koji se ogleda u punoj nagradi kada će islamska skupina osjetiti pravu svoju vrijednost u Allahovim mjerilima, vrijednost njene procjene djela i pokreta u ovoj vjeri i njena uzvišenog položaja.

I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao: "Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti" (8/9).

Allah je to zato učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha - Allah je, zaista, Silan i Mudar; (8/10)

kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio (8/11).

Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: "Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!" U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima (8/12).

Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će zaista strašno kazniti (8/13).

Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u ognju (8/14).

Cjelokupna ova borba odvija se po Allahovoj naredbi i Njegovom htijenju, po Njegovom rasporedu i moći i razvija se uz pomoć Allahovih vojnika i Njegova usmjerenja. Ova borba otjelovljena je u njenim pokretima i njenim složenostima kroz kur'anski tekst, odslikana u stalnoj kretnji, oživljavana scena kakva je bila, kao da je ona sada pred našim očima.

Kazivanje o traženju pomoći izloženo je u riječima Imam-i Ahmeda kojeg on prenosi svojim senedom od Omera ibni Hattaba (Bog mu se smilovao): "Kada se dogodio Bedr, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je bacio pogled na svoje ashabe, a bilo ih je tri stotine i nešto više, pogledao je nevjerničku vojsku, kad njih hiljadu i nešto više![65] Vjerovjesnik (alejhi's-selam) se okrenuo prema Kibli, a na njemu su bili njegov prekrivač i ogrtač. Učio je : "Bože moj, podari mi ono što si mi obećao. Bože moj, ako strada ova grupa muslimana, nećeš biti obožavan na Zemlji nikada." Omer

[65] U jednom drugom rivajetu stoji da ih je bilo između devet stotina i hiljade.

ibni Hattab prenosi i dalje i kaže: "Nastavio je da se obraća svome Gospodaru i moli Ga, sve dok mu nije spao ogrtač sa ramena. Ebu Bekr mu je tada pristupio, uzeo ogrtač i zaogrnuo Vjerovjesnika njime, a onda stao iza njega i dodao: Božiji Poslaniče, dosta je toliko što si se obraćao svome Gospodaru, On će učiniti ono što je obećao i tada Uzvišeni Allah objavi: *I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili, On vam se odazvao: "Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka, koji će jedni za drugima dolaziti* (8/9)...

Brojna kazivanja prenose do u detalje učestvovanje meleka u borbi na Bedru, govore o njihovom broju, načinu učestvovanja u borbi, iznose ono što su govorili vjernicima koji su ustrajali u borbi i što su govorili politeistima koji su bili poraženi. Mi ćemo se, shodno našoj metodi *U okrilju Kur'ana*, u sličnim situacijama zadovoljiti na saznanjima nespoznajnog onako kako je navedeno u uvjerljivim tekstovima Kur'ana ili hadisa. Dovoljno je da spomenemo kur'anske tekstove: *I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili, On vam se odazvao: "Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugim dolaziti"* (8/9). Ovo je broj meleka. *Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: "Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!" U srca nevjernika Ja ću strah uliti pa ih vi po šijama udarite i udarite ih po prstima.* (8/12). Ovo je njihov zadatak, nema potrebe objašnjavati. Nakon ovih riječi, ovo je sasvim dovoljno. Dovoljno je da znamo da Allah nije prepustio muslimansku skupinu toga dana samoj sebi, ona je bila neznatna, a neprijatelj brojniji. U borbi ove grupe i ove vjere učestvovali su i meleki aktivno kako to Allah (Uzvišeni) opisuje u Svojim riječima.

Buhari pod naslovom *Poglavlje o učestvovanju meleka na Bedru,* kaže: Prenio nam je lancem prenošenja Ishak ibni Ibrahim - Džerir - Jahja ibni Seid - Muaz ibni Rifaa ibni Rafi Zerka - od svoga oca, koji je bio učesnik u borbi na Bedru:

"Džibril dođe do Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i zapita ga:

- Kako ocjenjujete učesnike na Bedru?

- Smatramo ih najboljim muslimanima, odgovori Vjerovjesnik i dodade, kao i meleke koji su učestvovali u bitki na Bedru." (Ovaj hadis prenosi samo Buhari.)

I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao: "Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti" (8/9).

Allah je to zato učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha - Allah je zaista Silan i Mudar; (8/10).

Allah im je odgovorio, a oni su tražili pomoć i obavijestio ih da će biti potpomognuti sa hiljadu meleka koji će silaziti jedan za drugim. Pored toga što je ovo pitanje veoma značajno i ističe vrijednost ove skupine i značaj ove vjere u odmjeravanju kod Allaha, ipak Allah (Uzvišeni) nije dao mogućnosti muslimanima da shvate da tamo postoji uzrok koji daje rezultat, nego je cjelokupnu stvar zadržao za Sebe (Uzvišeni) dokazujući ispravnost doktrine muslimana i njihovo poimanje. Ovaj odgovor, ovo pružanje pomoći i obavještenje o tome bili su samo radosna vijest da bi se srca učesnika u borbi smirila. Međutim, pobjeda je dolazila samo od strane Allaha. Ovo je doktrinalna istina koju ovdje odlučuje i potvrđuje kontekst Kur'ana kako srca muslimana ne bi bila vezana ni za kakav uzrok.

Muslimanima je bilo dovoljno da ulože napor onoliko koliko mogu, a za ostatak da se ne brinu, zatim da savladaju prvi udar koji ih je zadesio prilikom suočavanja s realnom opasnošću i da nastave pokoravajući se Allahovoj odredbi i pouzdavajući se u Njegovu pomoć. Njima je sasvim dovoljno ovo, pri čemu prestaje njihova uloga a kada nastupa uloga Određenja koje ih vodi i raspoređuje. Sve ostalo bit će nešto što učvršćuje srca kod suočavanja s realnom opasnošću. Sasvim je dovoljno muslimanskoj skupini da osjeti da je Allahova armija s njima, radi smirivanja njihovih srca i ustaljenja u ovoj borbi. Nakon toga slijedi pobjeda od samog Allaha kada niko drugi ne može donijeti pobjedu. On je Uzivišeni, Moćni, Onaj Koji savlađuje sve. On je Mudar, On je onaj koji rješava svako pitanje na odgovarajućem mjestu.

Kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio (8/11).

Kazivanje o lahkom snu koji je snašao muslimane prije borbe je kazivanje psihološki čudne situacije. Tako nešto može biti samo po Allahovoj odredbi, Njegovoj moći i rasporedu. Muslimanski borci osjećali su se grozno vidjevši da su brojno neznatni u času suočavanja s opasnošću, kako nisu imali u vidu niti su se spremali za to. Tada dolazi lahki san koji ih je snašao, u čemu se odmoriše, mir prekri njihove duše i smirenost obilato izli na njihova srca. (Ovako je bilo i u borbi na Uhudu, ponovio se strah, ponovio lahki san i ponovila smirenost.) Prešao sam preko ovih ajeta, čitao vijesti o ovom lahkom snu i shvatio to kao realan događaj čiju

tajnu zna samo Allah koji nam kazuje vijest o tome. Najednom sam osjetio neku napetost, prožimaju me momenti nagomilane tjeskobe i straha u času zalaska sunca, zatim me spopao drijemež koji je trajao samo nekoliko minuta, a poslije toga osjetio sam se kao od majke rođen, a ne kao što sam malo ranije bio, duševno miran, smirena srca utonuo u čistu i duboku smirenost. Kako se desio ovaj iznenadni preokret? Ništa ne znam! Ali poslije toga, ja spoznajem značaj kazivanja o Bedru i Uhudu. Spoznajem to kazivanje ovaj put svojim punim bićem, ne samo umom. Osjećam ga živo, a ne samo pojmovno u sebi. U svemu tome primjećujem Allahovu moć, Njegovu ruku koja svoje poslove vrši tajno i neposredno. Moje srce se smiruje.

Ovo prikrivanje i ova smirenost bili su jedna vrsta Allahove pomoći muslimanskoj skupini za vrijeme borbe na Bedru.

Kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete (8/11).

Termin *da se radi sigurnosti svoje u san zavedete* zajednički doprinosi da se dobije čista slika i ocrta opća sjena scene i predstavi situacija vjernika toga dana, da se dočara vrijednost tog psihičkog momenta koji objašnjava situaciju muslimana i onih drugih.

Kazivanje o kiši glasi:

... i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio (8/11).

To je kazivanje jedne druge pomoći od Allaha muslimanskoj skupini prije izbijanja borbe.

Alija ibni Talha prenosi od Ibni Abbasa: Vjerovjesnik (alejhi's-selam) kada je došao na Bedr smjestio se na mjesto gdje je bio rastavljen od politeista pješčanim brežuljkom. Muslimani su osjetili jaku slabost. Šejtan im je ubacio u srca gnjev izazivajući među njima nemir riječima: "Vi mislite da ste odabranici Allaha (Uzvišenog) i da je Vjerovjesnik među vama, a politeisti su vas pretekli i zauzeli vodu. Vi klanjate nečisti." Tada Allah spusti obilatu kišu, muslimani se napojiše, očistiše, Allah odstrani od njih gnjev šejtanski, učvrsti pijesak jer ga natopi vodom tako da ljudi i životinje mogu da idu po njemu, mogu ići prema neprijatelju. Allah je podržao i potpomogao Vjerovjesnika (alejhi's-selam) sa hiljadu meleka na čijem je jednom krilu od pet stotina vojnika bio Džibril, a na drugom opet od pet stotina vojnika bio Mikail.

To je bilo prije nego je Resulullah (alejhi's-selam) dao da se provede prijedlog Hubaba ibni Munzira - da se spusti do vode na Bedru i ode do izvora iza Bedra.

Poznato je da je Vjerovjesnik po dolasku na Bedr odsjeo kod najbliže vode koju je pronašao: Hubab ibni Munzir mu priđe i reče: "Božiji Poslaniče, je li ovo mjesto gdje si ti odsjeo, mjesto koje je Allah dao da odsjedneš pa da mi u tom slučaju nemamo pravo prijeći ga, ili je to mjesto na koji si odsjeo zbog rata i ratne taktike?" Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odgovori: "Da. Ovo je mjesto kojeg sam odabrao zbog rata i varke." Nato će Hubab reći: "Božiji Poslaniče, nije dobar izbor! Povedi nas do najbliže vode, do iza vojske Kurejševića do izvora i napunimo rezervoare, tako da mi imamo vodu, a oni nemaju." Božiji Poslanik krenu prihvativši to.[66]

Te noći, a prije realiziranja dogovora sa Hubabom ibni Munzirom, bila je takva situacija koju navodi Uzvišeni Allah kada govori o ovoj skupini koja učestvuje na Bedru. Pomoć na ovaj način bila je dvostruka - materijalna i duhovna. Voda u pustinji je osnovni element života pored toga što ona može biti i element pobjede. Vojska koja nema vode u pustinji gubi strpljenje i živce prije nego što pristupi borbi, zatim ovakvo psihičko stanje koje prati ovakve momente gdje se i šejtan miješa je situacija gdje je teško obavljati namaz ako si nečist jer nema vode. (Tada još nije bila propisana olakšica tejemum. Tejemum je dozvoljen tek kasnije za vrijeme borbe Beni Mustalek pete godine po Hidžri.) Ovdje dolazi do pojave straha i umišljenih ideja i sve više se uvlači šejtan na vrata vjerovanja da izazove duševni nemir i strah u srcima ljudi. Ljude koji stupaju u borbu u ovakvoj situaciji i nemiru prožima strah od poraza iznutra, a ovdje dolazi pomoć i spas.

... i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio (8/11).

Duhovna pomoć provodi se kroz materijalnu pomoć, srca se smiruju sa pronalaskom vode, a duše smiruju čistoćom, noge učvršćuju sa stabilnošću tla zemlje i zbijenosti pijeska.

To sve, i još objava Allahova melekima da učvrste one koji vjeruju, ubace strah u srca onih koji ne vjeruju, i naredba melekima da aktivno učestvuju u ovoj borbi:

---

66 Iz tefsira Ibni Kesira.

Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: "Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!" U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima (8/12).

Ovo je obavještenje Allaha (Uzvišenog) melekima o borbi i njihovu učestvovanju u borbi sa muslimanskom skupinom. Ovo je pitanje koje ne dozvoljava da pređemo preko njega, a da ga ne razmotrimo: kako su učestvovali meleki, a ne koliko je ubijenih niti kako su ubijeni. Ova velika istina o ovom slučaju je ta činjenica. Pokret ove muslimanske skupine na Zemlji sa ovom vjerom je nešto veoma veliko, nešto što je zaslužilo Allahovo uputstvo melekima o borbi, da učestvuju u njoj sa ovom muslimanskom skupinom.

Mi vjerujemo da postoje Allahova stvorenja koja se zovu meleki, ali mi ne znamo ništa o prirodi meleka. Znamo samo toliko koliko nas je obavijestio njihov Stvoritelj o njima. Mi ne možemo spoznati način njihova učestvovanja u pobjedi muslimana u bitki na Bedru osim onoliko koliko nam kur'anski tekst govori. Muslimanima je objavio njihov Gospodar: Ja sam s vama, a melekima je naredio da učvrste one koji vjeruju. Oni su to uradili jer oni čine samo ono što im je naređeno. Međutim, mi ni ovo ne znamo, ne znamo kako su to odradili. Allah im je naredio da udaraju po vratovima politeista i njihovim prstima. To su oni i uradili, ali kako, mi ni to ne znamo. Ovo je izvan naše spoznaje, izvan spoznaje o prirodi meleka. Mi o njima znamo samo toliko koliko nas je Allah podučio. Allah (Uzvišeni) je također obećao da će ubaciti strah u srca onih koji ne vjeruju. I to je bilo, jer je Njegovo obećanje istinito. Međutim, mi također ne znamo kako je to bilo. Allah je Onaj Koji stvara i On zna koga je stvorio. On se nalazi između čovjeka i njegova srca. On je bliži čovjeku od njegove žile kucavice.

Detaljnije istraživanje o načinima svih ovih djelatnosti ne spada u domen koji ima pečat ove doktrine i pečat njena realnog pokreta. Međutim, ovo istraživanje postalo je istraživanje islamskih skupina i apologetičara u kasnijim stoljećima kada su ljudi prestali da posvećuju pozitivnu pažnju ovoj vjeri i kada je zavladalo racionalno obilje nad dušama ljudi i njihovim razumima. Zadržavanje pred brojnim dokazima u Allahovoj (Uzvišenog) uputi melekima o ovoj borbi i njihovom učestvovanju u borbi sa muslimanskom zajednicom jeste korisnije i ozbiljnije.

Na kraju ovog izlaganja i poslije veličanstvene scene u kojoj se u punom sjaju odrazila ta veličanstvena istina, slijedi jasni izvještaj šta je bilo

iza te borbe, iza pobjede u toj borbi i porazu, izvještaj o pravilu i pravilniku vezanom za tok ovih zbivanja.

Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu Allah će zaista strašno kazniti (8/13).

Nije prirodna neobičnost, a nije ni prolazna slučajnost da Allah pomaže muslimansku zajednicu, da među neprijateljima zavlada strah, da meleki budu na strani muslimanske skupine, nego nešto što je uslijedilo zbog toga što su se oni suprotstavili Allahu i Njegovu Poslaniku i uzeli sebi za prijatelja drugoga, a ne Allaha i Njegova Poslanika, pridružili se drugom, a ne taboru Allaha i Njegovog Poslanika, zauzeli suprotan stav, a suprotstavljanje ovome odvraća ih od Allahova Puta i usmjerava drugom, a ne Allahovom programu u životu ljudi.

A onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će zaista strašno kazniti (8/13).

Allahova strašna kazna prati one koji se suprotstavljaju Njemu i Njegovu Poslaniku. On je sposoban da ih kazni, a oni nisu sposobni da se suprotstave toj kazni.

Pravilo i zakon, a ne neobičnost i slučajnost. Pravilo i zakon koji se primjenjuje kad god muslimanska zajednica istupi na Zemlji da istakne samo Allahovo Božanstvo, uspostavi samo njegov program a onda joj se suprotstavi njen neprijatelj i zauzme stav suprotstavljanja Alllahu i Njegovu Poslaniku, slijedi učvršćenje i pobjeda muslimanske zajednice, a strah i poraz onima koji se suprotstavljaju Allahu i Njegovu Poslaniku. To traje sve dotle dok muslimanska skupina ustraje na svom putu, zadovolji se svojim Gospodarom, osloni samo na Njega i nastavlja put.

Na kraju ove scene upućuju se riječi onima koji se suprotstavljaju Allahu i Njegovu Poslaniku. Ovaj strah i poraz koji vas je zadesio na ovom svijetu nije kraj vašeg kruženja. Naredba ove vjere, njen pokret i ustajanje na njenom putu nije pitanje koje se odnosi samo na ovaj svijet niti pitanje koje se tiče samo života na ovom svijetu. To je pitanje koje se proteže izvan domašaja ove Zemlje i izvan ovosvjetovnog života. Ovo pitanje proteže se daleko, daleko izvan toga.

Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u ognju (8/14).

To bi bio kraj kruženja. To je ta kazna koja se ne može porediti sa strahom i porazom, sa udarcima iznad vrata i po prstima, sa kaznom koju ste iskusili.

A sada, vraćaju se scene događaja i njegova okruženja. U tome se ispoljava Allahova moć i raspored, Allahova pomoć i podrška. Saznali su iz tih scena da su oni bili samo zastor Allahovoj moći i odredbi, zastor Onoga koji je izveo Poslanika iz njegova doma, uistinu, a ne zbog ponosa, neprijateljstva i sile. Allah je Taj Koji je njima odabrao jednu od dvije skupine, koju je On htio, da bi iskorijenio neprijatelje, *da Istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji* (8/8). Allah ih je podržao sa hiljadu meleka koji su dolazili jedan za drugim, Allah je spustio na njih lahki san da se smire time, spustio im kišu s neba da se očiste njome, odstranio od njih gnjev šejtana da bi im povezao srca i učvrstio stopala, Allah je objavio melekima da učvrste one koji vjeruju i ubacio strah u srca onih koji ne vjeruju, Allah je odredio da meleki učestvuju u toj borbi i da udaraju neprijatelja po vratovima i po prstima. Allah im je omogućio da se dograbe ratnog plijena, opskrbio ih iz obilja Svoje dobrote nakon što su bili izašli bez ikakvih materijalnih sredstava, bez konja i deva za jahanje i bez ostale logistike.

Sada kur'anski tekst izlaže sve ovo i predočava kao da se ovog časa zbiva u srcima ljudi, otjelovljeno u njihovim očima, čemu pridružuje sliku odlučne pobjede koja se ne može osloniti na ljudski raspored niti brojnost učesnika niti moć opreme, nego se oslanja na Allahov raspored, Njegovu odredbu, pomoć i podršku, kao što i traži oslonac u oslanjanju samo na Allaha, kretanju prema Njemu, traženju pomoći od Njega i hodu prema Njegovu rasporedu i odredbi.

A sada, ova scena kao da je u srcima ljudi, otjelovljena u očima čovjeka, sada, u najpovoljnijim momentima, da bi srca prihvatila i odgovorila usmjerenju, sada dolazi naredba onima koji vjeruju, koji su opisani ovim osobinama da budu čvrsti kada sretnu neprijatelje koji ne vjeruju, da ne okreću leđa zbog poraza i bježanja, sve dotle dok pobjeda i poraz povjereni Volji koja je iznad ljudske volje i uzrocima iznad pojavnih uzroka koje primjećuju ljudi i sve dotle dok je Allah taj koji gospodari i raspoređuje pitanje borbe, kao što uostalom raspoređuje i sve drugo; On je

Taj koji ubija nevjernike rukama vjernika; On je Taj koji daje uspjeh bacanju koplja kada se baci, a vjernici su samo zastor toj odredbi koju hoće Allah čineći u tome njima i sevab kroz borbu i iskušenje; On je Taj koji baca strah u srce onih koji ne vjeruju, remeti njihov raspored i daje da osjete kaznu i na ovom i na onom svijetu jer se oni suprotstavljaju Allahu i Njegovu Poslaniku.

O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište (8/15-16).

Vi njih niste ubijali nego Allah; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao, - Allah zaista sve čuje i sve zna. Tako vam je to bilo, i da bi Allah lukavstva nevjernika oslabio (8/17-18).

U ovom kur'anskom izrazu očituje se žestina upozorenja, grubost kazne, prijetnja srdžbom Allahovom i boravište u Džehennemu.

O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište (8/15-16).

Ovo znači: O, vi koji vjerujete, kada se suočite sa onima koji ne vjeruju, a koji nastupaju i približavaju se da se suoče, nemojte bježati od njih, osim ako to nije kakva ratna varka da biste izabrali bolji položaj ili porazmislili o boljem planu, ili, eventualno, da to činite radi priključivanja kakvoj drugoj grupi muslimana ili položajima muslimana da biste ponovo stupili u borbu. Onaj ko se vrati i okrene leđa neprijatelju kada oni navaljuju, taj zaslužuje takvu kaznu, zaslužuje srdžbu Allahovu i mjesto boravka u Džehennemu.

Navode se neka mišljenja da se ovaj sud odnosi samo na učesnike Bedra ili na borbe kojima je prisustvovao Vjerovjesnik (alejhi's-selam), međutim, većina znalaca misle da on ima opću poruku i da okretanje leđa u danu kada neprijatelj nastupa spada među sedam velikih grijeha. Buhari i Muslim prenose u svojim Sahihima od Ebu Hurejrea (Bog mu se smilovao) da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) rekao: "Klonite se sedam velikih grijeha." Neko upita: Božiji Polaniče, koji su veliki grijesi? Nato

Vjerovjesnik odgovori: "Pripisivanje Allahu druga, čaranje, ubistvo koje je Allah zabranio, uzimanje kamate i jedenje imetka siročeta, okretanje leđa kada neprijatelj napada i potvaranje čestitih vjernica!"

Džessas navodi u djelu *Ahkamu'l-Qur'an* objašnjenje koje je lijepo pogledati. On kaže:

"Allah (Uzvišeni) kaže: *Onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi* (8/16), prenosi Ebu Nadr od Ebi Seida da se to odnosi samo na Bedr. Ebu Nadr kaže "jer da su se oni povukli tada, pristupili bi politeistima, jer nije bilo drugih muslimana do ovih." Ovo što iznosi Ebu Nadr nije tačno, jer su tada bili mnogi muslimani ensarije u Medini, kojima Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nije naredio da izađu iz Medine i koji nisu očekivali da će biti bilo kakve borbe, nego su mislili da se radi o karavani, pa je izašao Vjerovjesnik (alejhi's-selam) sa onima koji su krenuli s njim. Otuda su riječi Ebu Nadra da tamo nije bilo muslimana osim onih koji su bili na Bedru i kada bi se oni povlačili, povlačili bi se ka politeistima, pogrješne na osnovu toga kako smo mi to iznijeli. Neki kažu da njima nije bilo dozvoljeno tada da se povuku jer su bili sa Vjerovjesnikom (alejhi's-selam), njima nije bilo dozvoljeno da se povlače od njega, jer Uzvišeni Allah kaže: *Nije trebalo da stanovnici Medine ni beduini u njenoj blizini iza Allahova Poslanika izostanu i da svoj život njegovu životu pretpostave* (9/120), nije im bilo dozvoljeno da izostanu iza Poslanika (alejhi's-selam), da se vraćaju i predaju iako je Allah osigurao pobjedu i zaštitu Vjerovjesnika od ljudi kao što stoji u Kur'anu: *A Allah će te od ljudi štititi* (5/67), to im je bila obaveza, bio im neprijatelj neznatan ili brojan. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) bio je također sa četom muslimana toga dana i ko se tada povlačio iz borbe, bilo mu je to dopušteno da se samo priključi njegovoj četi. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je imao tada četu sastavljenu od njih i niko drugi do on. Ibni Omer ističe: Bio sam među vojnicima i ljudi su se bili jako uznemirili, pa smo se vratili u Medinu i rekli: Mi smo oni koji bježe, a Vjerovjesnik (alejhi's-selam) reče: "Ja sam vaša četa." I onaj koji je bio udaljen od Poslanika (alejhi's-selam) i koji se povlačio od nevjernika njemu je bilo dozvoljeno da se povuče ka četi Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Iako s njima u toj borbi tada nije bila neka druga četa do ova, oni su se mogli povlačiti i pristupiti njoj. Oni nisu imali pravo na bježanje. Hasan kaže u vezi sa Allahovim riječima: *Onaj ko im tada leđa okrene* (8/16) jako je djelovalo na učesnike na Bedru pa je Allah objavio: *One među vama koji su uzmakli na dan kada su se dvije vojske sukobile uistinu je šejtan naveo da posrnu, zbog onoga što su prije počinili* (3/155), zbog toga što su pobjegli od Vjerovjesnika

(alejhi's-selam) kao što su pobjegli u borbi Hunejn od Vjerovjesnika (alejhi's-selam) pa ih je Allah kaznio zbog toga u riječima: *Onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali* (9/25). Ovo je bio njihov sud kada su bili sa Vjerovjesnikom (alejhi's-selam), bilo ih malo ili puno kada u njima Allah ne nalazi ništa. Uzvišeni Allah kaže u drugom ajetu: *O Vjerovjesniče, bodri vjenike na borbu! Ako vas bude dvadesetak izdržljivih, pobijedićete dvije stotine; a ako vas bude stotina, pobijedićete hiljadu onih koji ne vjeruju* (8/65). Eto tako, a Allah najbolje zna, bila je situacija tada kada Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nije bio s njima, a bilo je dužnost i dvadeset da se bori protiv dvije stotine i da ne bježe od njih. Kada je broj neprijatelja veći od toga, dozvoljeno je da odstupe ka drugoj muslimanskoj četi i kod nje zatraže pomoć da se vrate u borbu. To je dokinuto riječima: *Sada vam Allah daje olakšicu; on zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobijedićete dvije stotine; ako vas bude hiljada, pobijediće, Allahovom voljom, dvije hiljade* (8/66). Prenosi se od Ibni Abbasa da je rekao: "Vama je naređeno da ne bježi jedan od deseterice, a onda je taj broj smanjen *sada vam Allah daje olakšicu; on zna da ste izmoreni* (8/66), pa vam je propisao da ne bježi stotinu od dvije stotine. Ibni Abbas ističe, ako jedan čovjek pobjegne od dva čovjeka, onda znači da je pobjegao, ako pobjegne od trojice, on nije pobjegao. Izvjesni Šejh kaže da riječ "pobjegao je" znači bježanje kada neprijatelj nastupa, a što se željlo reći i gornjim ajetom. U ajetu gdje stoji da je propisana obaveza boriti se jedan protiv dvojice neprijatelja znači, ako se poveća taj broj nevjernika od dvojice, tada jedan može da se povlači i pridruži muslimanskoj četi koja bi ga pomogla. Međutim, ako želi da pobjegne i spoji sa nekim muslimanima s kojima neće doći do pobjede, onda se on ubraja među one kojima se prijeti, a što je izraženo u Allahovim riječima: *Onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren Allahovom srdžbom* (8/16) i zbog toga Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i kaže: "Ja sam četa svakom muslimanu." Omer ibni Hattab kaže: Kada je saznao da je Ebu Ubejd ibni Mes'ud tražio da pogine u armiji sve dok nije bio ubijen i nije se povukao, rekao je: "Bog se smilovao Ebu Ubejdu! Da se je priključio meni, ja bih mu bio ta četa!" Kada su se vratili borci koji su bili sa Ebi Ubejdom on im je rekao: Ja sam vam četa, i nije postupio strogo prema njima. Ovo je naš stav (tj. hanefija): Kad god broj muslimanske vojske iznosi 12 hiljada, njima nije dozvoljeno da se povlače ispred istog broja osim da uzmu drugi položaj radi borbe, ovo znači da im je dozvoljeno da promijene položaj taktizirajući prema neprijatelju itd., to

znači, ne povlače se iz borbe ili se priključuju drugoj grupi da se s njom bore. Kad broj muslimanskih vojnika dostiže 12 hiljada, onda Muhammed ibni Hasan ističe: da vojska koja dostiže taj broj, nema pravo da bježi ispred neprijatelja makar broj neprijatelja bio velik. O ovom pitanju nema suprotnih mišljenja prema hanefijskoj pravnoj školi. Zuhri prenosi preko Ubejdullaha ibni Abdullaha i navodi dokaz da je Ibni Abbas rekao prenoseći riječi Vjerovjesnika (alejhi's-selam): "Najbolji ashabi su četverica, najbolja jedinica četiri stotine, nabolja armija od četiri hiljade!" "Dvanaest hiljada vojnika nije malo. Oni ne mogu biti poraženi." Neki kažu: "Nikada nije bila poražena armija koja broji dvanaest hiljada vojnika ako su jedinstveni." Tahavi prenosi da je neko pitao Imam-i Malika da li možemo da ne učestvujemo u borbi protiv onoga ko je odustao od Allahovih odredaba i prihvatio se drugih? Imam-i Malik odgovori: "Ako je s tobom dvanaest hiljada boraca kao što si ti, ne možeš izostati, u protivnom - možeš." Pitanje je postavio Abdullah ibni Omer ibni Abdulaziz ibni Abdullah ibni Omer. Ovaj stav se podudara sa spomenutim stavom Muhammeda ibni Hasana. Prenosi se od Vjerovjesnika (alejhi's-selam) da je dvanaest hiljada boraca ovdje osnova i ako broj neprijatelja prelazi tu cifru, oni nemaju pravo ispred njih ustuknuti makar bili i slabiji od njih, ako su jedinstveni, a oni su tada obavezni da budu jedinstveni."

Ibni Arebi, navodeći razilaženje stavova o ovom pitanju, navodi u svom djelu *Ahkamu'l-Qur'an*:

Ljudi nemaju jedistveno mišljenje kod bježanja ispred neprijatelja, da li se to odnosi samo na Bedr ili važi za sva vremena u slučaju kada neprijatelj navaljuje.

Ebu Se'id Hudri misli da se ipak odnosi samo na Bedr, kada nije bilo druge jedinice do Vjerovjesnikove. Tog mišljenja su: Nafi, Hasan, Katade, Jezid ibni Habib i Dahhak.

Prema mišljenju Ibni Abbasa i drugih učenjaka, ova odredba ima poruku za sva vremena. Oni koji imaju druga mišljenja oslanjaju se na ajet:...*onaj ko im tada leđa okrene*... *(8/16)* i misle da se to odnosi na Bedr, a nije tako. Time se mislilo na svaku borbu.

"Dokaz tome je to što je ovaj ajet objavljen nakon borbe na Bedru i kada je prestala bitka. U autentičnom hadisu Vjerovjesnika (alejhi's-selam) koga smo ranije naveli, jasno se vidi da se bježanje u borbi ubraja u velike grijehe. Taj tekst hadisa otklanja svako razilaženje i objašnjava ovu odluku.

Mi smo ukazali na moment kako je došlo do sumnje i ova odluka protumačena kao da se odnosi samo na Bedr."

I mi prihvaćamo ovo što navodi Ibni Arebi prenoseći od Ibni Abbasa i drugih znalaca. Ovo činimo i zbog toga što bježanje iz borbe općenito zaslužuje ovakvu prijetnju iz dva razloga: zbog ogromnog značaja za pokret, s jedne strane, i što se veže za temelj vjerovanja, s druge strane.

Vjerničko srce mora biti čvrsto, stabilno. Njega ne smije poraziti nikakva snaga na Zemlji. Ono je povezano sa Allahom koji u svemu dominira. Pobjednik je. Ako je dozvoljeno da se srce vjernika potrese, to dolazi kao posljedica suočavanja sa opstojnošću. Ovaj potres ne smije prerasti u poraz i bježanje. Kraj svemu je u Allahovoj ruci. Vjerniku nije dopušteno da okrene leđa iz straha za život. Ovdje se čovjek ne opterećuje iznad svojih moći. Vjernik je čovjek i suočava se sa neprijateljem koji je također čovjek. S te tačke gledišta, i jedan i drugi stoje na istom tlu. Razlika je u tome što je vjernik povezan sa najvećom Moći koja ne može biti nadvladana. Osim toga, vjernik, ako živi, on živi radi Allaha, a ako mu bude suđeno da padne kao šehid, on je pao radi Allaha. U svakom slučaju, on je u boljoj situaciji od neprijatelja s kojim se suočava i koji se suprotstavlja Allahu i Njegovom Poslaniku. Zbog toga je ova odluka kategorična:

Onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratiće se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište (8/16).

Ovdje se mora zadržati na rečeničnim sklopovima... *Leđa im ne okrećite!* (8/15) i*...onaj ko im tada leđa okrene...* (8/16) i na njihovim čudesnim porukama. Ovo su rečenički sklopovi sačinjeni od izraza koji aludiraju na poraz i dati u njihovoj slici, ali sa ukazivanjem na loše i grozne osobine, slici koja predočava kako se okreću leđa neprijatelju i bježi! Tada slijedi i drugi rečenički sklop:... *vratiće se natovaren Allahovom srdžbom* (8/16). Poražen bježi, a prati ga Allahova srdžba i vodi ga u njegovo prebivalište, *a prebivalište njegovo biće džehennem, a užasno je on boravište* (8/16).

Tako u ocrtavanju opće atmosfere učestvuje i poruka termina i njegovo značenje. Slika u savjesti čovjeka izaziva osjećaj ružnoga i prezrenoga djela zbog okretanja leđa i bježanja u vrijeme borbe.

Kroz upozorenje učesnika u borbi na okretanje leđa i bježanje iz borbe, kontekst im u Kur'anu otkriva Allahovu moć. Ta moć dominira, djeluje i raspoređuje vođenje borbe preko vjernika učesnika, ubija im neprijatelje i pogađa neprijateljska srca. Vjernici učesnici u borbi stiču

nagradu kroz iskušenje, jer Allah hoće da ih nagradi lijepim iskušenjem, da ih snađe Njegovo dobro. On im to poklanja.

Vi njih niste ubijali nego Allah; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao, - Allah zaista sve čuje i sve zna (8/17).

Neke verzije tradicionalnog tumačenja Kur'ana objašnjavaju ovdje upotrijebljen termin "baciti", da se misli na bacanje kamenčića koje je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) bacao popratuvši to bacanje riječima "pravo u lice, pravo u lice." Kamenčići su pogađali lica onih politeista kojima je Allahovim znanjem dosuđena smrt.

Međutim, ovaj ajet ima širu poruku. On predstavlja Allahovo raspoređivanje svega kroz izraženi pokret, kroz rapsoređivanje dato Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i muslimanskoj skupini. Zbog toga i slijede Allahove riječi:...*da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao* (8/17).

Da ih snabdije i iskuša lijepim iskušenjem koje je popraćeno nagradom nakon što im je time propisao pobjedu. To je udvostručena nagrada na ovom i budućem svijetu.

Allah zaista sve čuje i sve zna (8/17).

On čuje vaš poziv u pomoć, On zna vašu situaciju. On vas čini zastavom Svoje moći kad Mu potvrdite da ste iskreni. On će vam dati pobjedu i nagradu kao što vam je dao i jedno i drugo u borbi na Bedru.

Tako vam je to bilo i da bi Allah lukavstva nevjernika oslabio (8/18).

Ovo je uslijedilo poslije onoga prvoga. Ovaj raspored i odredba ne prestaju time što je Allah dao da vi vašim rukama ubijate vaše neprijatelje i bacanjem vašeg Vjerovjesnika pogađate ih, time što vam je dao lijepo iskušenje da bi vas zato nagradio, nego On uz to provodi i slabljenje spletki nevjernika, slabi njihov raspored i moć. Prema tome, nema bojazni, nema mjesta porazu i razloga da muslimani okreću leđa kad u borbi susretnu neprijatelja.

Kur'anski kontekst ovdje je vezan za cjelokupno okruženje ove borbe. Ako je Allah bio taj koji je dao ubijati politeiste, dao bacati kamenčiće na njih, dao iskušati vjernike u toj borbi tim lijepim iskušenjem i dao da oslabe spletke nevjernika, onda su se: spor, razilaženje muslimanskih boraca oko ratnog plijena i borba u cjelini odvijali prema

Allahovom rasporedu i Njegovoj moći. Muslimani su u tome bili samo zastor ovom rasporedu Moći.

Kada kur'anski kontest zaključi da je Allah dao oslabiti spletke nevjernika, on tada usmjerava riječi nevjernicima koji su prije te borbe iščekivali pobjedu. Oni su tom prilikom molili Boga da nesreća zadesi slabiju grupu, da im da ono što je poznato i da budu poraženi oni koji su rodbinsku vezu prekinuli. To je bila molba Ebu Džehla. Molio je da Bog da pobjedu Kurejšijama. Međutim, sudbina se okrenula protiv njih. Kur'an se obraća njima, politeistima, ismijavajući njihovu željenu pobjedu tada, potvrđujući im da ono što se desilo na Bedru jeste primjer i uzorak tekućeg zakona, a ne prirodni slučaj, da njihove skupine i njihovo mnoštvo ništa neće moći izmijeniti tok stvari jer je važeći tekući zakon da je Allah na strani vjernika.

Ako ste se molili da pobijedite, - pa, došla vam je, eto, "pobjeda"! A da se okanite, bolje bi vam bilo! I ako se ponovo vratite, Mi ćemo se ponovo vratiti, i nimalo vam neće koristiti tabor vaš, ma koliko brojan bio, jer je Allah na strani vjernika (8/19).

Ako ste željeli pobjedu i tražili od Allaha da vam pomogne da pobijedite muslimane, da grupa koja je zalutala i koja je prekinula rodbinske veze pobijedi, pa Allah vam je uslišao to i dao da vas je nesreća zadesila, potvrđujući ono što ste tražili. Sudbina se okrenula protiv slabije grupe, grupe koja je prekinula rodbinske veze. Vi ste mogli znati, ako ste željeli znati, ko je slabija grupa i ko prekida rodbinske veze.

U svjetlu ove istine i ovog usmjerenja traži se od njih da prestanu sa politeizmom, nevjerovanjem, ratom protiv muslimana i suprotstavljanjem Allahu i Njegovu Poslaniku.

A da se okanite, bolje bi vam bilo! (8/19).

U znaku privole i zaplašivanja u Kur'anu između ostalog stoji:

...I ako se ponovo vratite, Mi ćemo se ponovo vratiti (8/19).

Rezultat je poznat. Ne mijenja ga tabor niti brojnost:

I nimalo vam ne koristi tabor vaš, ma koliko brojan bio (8/19).

Šta može učiniti brojnost ako je Allah na strani vjernika?

...Jer je Allah na strani vjernika (8/19).

Borba na ovakav način neće nikada biti jednaka, jer su vjernici zajedno sa Allahom u jednom taboru, a nevjernici koji imaju sa sobom samo ljude koji su kao i oni bit će u drugom taboru. Borba će u ovakvom slučaju imati poznatu sudbinu.

Arapi politeisti poznavali su ovu činjenicu. Njihovo poznavanje Allaha (Uzvišenog) nije bilo neznatno, površno i nejasno, kako danas misle ljudi pod utjecajem izvjesnih historijskih zavaravanja. Arapski politeizam (širk) nije bio predstavljen u nijekanju Allaha (Uzvišenog) ni u nepoznavanju Istine. On je predstavljen u neiskrenosti svoga klanjanja Allahu, jer su program svog života i zakonitosti bazirali na drugim, a ne Allahovim izvorima. Ovo se nije podudaralo sa njihovim prihvatanjem Allahova Božanstva i njihova poznavanja istine o Allahu.

Mi smo ranije izložili neke momente vezane za ovaj događaj oslanjajući se na historijske izvore o Vjerovjesniku (alejhi's-selam), između ostalog, da je Hafaf ibni Ejma ibni Ruhsa Gafari ili njegov otac Ejma ibni Ruhsa Gafari uputio Kurejševićima, koji su prolazili pored njega, svoga sina da im odnese mesa kao poklon. Tom prilikom on im je rekao: "Ako želite da vas potpomognemo oružjem i ljudstvom, mi ćemo i to učiniti." Oni su mu poručili preko njegovog sina: "Ti si rodbinski vezan. Ti si izvršio svoju obavezu. Tako nam života, kad bismo se borili protiv ljudi, mi ne bismo bili slabiji od njih. A kad bismo se borili protiv Allaha kao što misli Muhammed, to je nešto drugo. Niko nema snage da se suprotstavi Allahu."

Ranije smo čuli šta je Ahnes ibni Šurejk rekao plemenu Benu Zuhr, a svi su bili politeisti: "O, pripadnici Benu Zuhra, Allah vam je sačuvao vaše imetke i vašeg prijatelja Mahraka ibni Neufela i druge."

Ebu Džehl, firaun ovog naroda, kako ga je nazivao Vjerovjesnik (alejhi's-selam) molio je pobjedu riječima: "Bože moj, onima koji su nam prekinuli rodbinske veze i donijeli stvari koje su nam nepoznate, sutra se osveti."

Ebu Džehl je ovo rekao Hakimu ibni Hizamu, koji ga je posjetio kao izaslanik Ibni Rebia u namjeri da ga odvrati od borbe. Ovaj mu odgovori:

"Boga mi, nikako, ja se neću vratiti iz borbe dok Allah ne presudi između nas i Muhammeda."

Eto, ovakvo je bilo njihovo predstavljanje Božanske Istine i njihova upotreba Božanstva svakom prilikom. Ovo ne znači da oni nisu poznavali Allaha ili da nisu poznavali da nema niko moći iznad Allaha, ili da ne znaju da je On Taj Koji arbitrira i odlučuje između dvije strane, da niko ne može odbiti Njegov sud, nego je njihov stvarni politeizam predstavljen u prihvatanju programa života i njegovih zakona od nekog drugog, a ne od Allaha, Koga oni poznaju i priznaju na ovaj način. To je nešto u čemu učestvuju danas razni narodi koji misle da su muslimani, drže se vjere Muhammedove, isto onako kao što su politeisti mislili da su upućeni i da se pridržavaju vjere njihova oca Ibrahima. Čak i Ebu Džehl, čije ime znači: odbojni, tvrdoglavi, grubi itd., otpočinje svoju molbu riječima: "Bože moj, uništi one koji rodbinsku vezu prekidaju i donose nam nepoznate stvari!" U jednoj drugoj verziji stoji: "Sutra uzmi našu osvetu, Bože moj, od grupe koja je najdalje zalutala i koja prekida rodbinske veze!"

Što se tiče kipova koje su oni obožavali, to nije nikada bilo u smislu njihova vjerovanja u Božanstvo kao vjerovanja u Allaha (Uzvišenog). Časni Kur'an jasno govori o tome, prestavlja suštinu njihova vjerovanja u kipove i uzroke njihova klanjanja kipovima:... *a onima koji pored Njega uzimaju zaštitnike: "Mi im se klanjamo samo za to da bi nas što više Allahu približili"* (39/3). Ovo je bio cilj njihova poimanja kipova. To su činili samo radi njihova zauzimanja kod Allaha. Ovdje se kod njih nije manifestirao tajni politeizam. Islam onih koji su ga primili nije mogao biti predstavljen samo u napuštanju posredništa ovih kipova, jer ni pristalice Ibrahimove vjere, koji su napustili klanjanje ovim kipovima i činili vjerske obrede samo Allahu, nisu bili muslimani. Islam mora biti predstavljen u vjerovanju, u obredima i priznavanju vrhovne vlasti samo Allahu. Svi oni koji ne priznaju vrhovnu vlast samo Allahu, na svakom mjestu i u svako vrijeme, sarađuju sa politeistima. Iz ovog politeizma - mnogoboštva ne može ih izvući samo to što će vjerovati radi vjerovanja da je Bog jedan, ne klanjajući se Allahu, jer bi bili kao i pagani. Oni će se smatrati muslimanima tek onda kada budu izvršavali cio niz radnji, tj. kada svome vjerovanju i obredima pridruže da samo Allahu pripada vrhovna vlast i sudstvo, kada odbiju priznavanje bilo kakve odredbe, zakona, situacije, vrijednosti i oponašanje koje nema Allahove podloge i nije poteklo samo od Njega. Samo ovo može biti islam. To je odraz šehadeta (da je Allah samo jedan, a Muhammed Njegov Poslanik) kao što je poznato u islamskom vjerovanju i islamskoj realnosti, zatim da se sakupe svi oni koji izgovaraju tu misao na ovaj način u

pokretno okupljanje pod muslimanskim rukovođenjem i da se oslobode paganskog okupljanja i paganskog rukovođenja.

Ovo moraju imati u vidu oni koji žele da budu muslimani, da ih ne odvrati ništa od Istine jer su oni muslimani vjerom i slijeđenjem. Ni ovo samo ne čini ljude muslimanima sve dok se u njima ne obistini da samo Allahu (Uzvišenom) pripada vrhovna vlast i dok ne odbace vrhovnu vlast pripisanu bilo kom čovjeku i zbace sa sebe sudstvo džahilijjetskog društva i njegovog rukovođenja.

Mnogi ljudi i iskreni katkad potpadnu pod ovu prijevaru, oni sebi žele islam, međutim, oni odstupaju od ove vjere. Njima je najpreče da se uvjere u istinitu i jedinu sliku islama i da znaju da se politeisti Arapi i oni koji nose ime politeista od njih ništa nisu razlikovali. I oni su uistinu poznavali Allaha, kao što je objašnjeno, i preko kipova svojih tražili kod Njega posredništvo. Njihov osnovni politeizam predstavljen je ne u uvjerenju nego u vrhovnoj vlasti, i ne u vjerovanju.

Ako je potrebno čestitim i iskrenim ljudima koji bi željeli da budu muslimani da shvate ovu činjenicu, onda muslimanska zajednica koja nastoji da ponovo uzdigne ovu vjeru na Zemlji u svijetu realnosti, onda ona treba da se uvjeri u ovu činjenicu sasvim jasno i detaljno, da pri tome ne zamuckuje i ne ponavlja se, da upozna ljude o tome jasno, otvoreno i odlučno.

Ovo je ta polazna tačka. I ako ovaj pokret slučajno i najmanje odstupi od toga, od samog početka, on će u cjelini odstupiti i graditi se na drugoj osnovi, bez obzira s kolikom iskrenošću raspolagao nakon tog odstupanja i bez obzira na odlučnost da nastavi put.

Kontekst se u nastavku vraća na upozorenje onih koji vjeruju nizom upozorenja koja slijede jedno za drugim kad god se vjernici spomenu i kad god se spomene da je Allah s njima. Tekst se povraća da ih upozori na pokornost Allahu i Njegovom Poslaniku, da se ne okreću od Allaha, da ne sliče onima koji čuju Njegove ajete kako im se uče, a oni kao da ih ne čuju. Oni su gluhi i nijemi mada imaju uši kojima čuju glas i jezike kojima izgovaraju riječi. To su najgore životinje koje gmize po zemlji jer se ne povode za onim što čuju.

O vjernici, pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, i ne napuštajte ga, ta vi slušate šta on govori, i ne budite kao oni koji govore: "Slušamo!" - a ne slušaju. Najgora bića kod Allaha su oni koji su gluhi i nijemi, koji neće da shvaćaju. Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju, a da je učinio i da čuju, oni bi se opet okrenuli, jer oni i inače glave okreću (8/20-23).

Apel ovdje onima koji vjeruju da se pokoravaju Allahu i Njegovu Poslaniku, da ne okreću leđa od Allaha dok slušaju Njegove ajete i Njegove riječi uslijedio je poslije svih inspirativnih uvoda, poslije izlaganja događaja na Bedru, poslije jasnog primjećivanja Allahove umiješanosti u tu borbu, Njegova rasporeda, odredbe, pomoći i Njegova podržavanja, poslije potvrđivanja da je Allah sa vjernicima i da On unosi slabost u spletke nevjernika. Nakon svega ovoga, nije preostalo ništa drugo do da se usliša i pokori Allahu i Poslaniku. Ako dođe do okretanja leđa od Vjerovjesnika i njegovih naredbi, nakon ovog svega će biti nešto veoma ružno, nešto što zaslužuje osudu, čemu ne može pristupiti i prihvatiti ga čovjek koji ima u sebi srce i koji može da raspoređuje, razumije i razmišlja. I upravo ovdje dolazi do spominjanja životinje u odgovarajućem mjestu. Termin životinje obuhvata i ljude, a oni su ti koji puze po zemlji mada se više upotrebljava za životinje koje puze, i kada se spominje životinja, sam termin govori šta znači i *oni koji su gluhi i nijemi, koji neće da shvaćaju* (8/22); to je slika životinje koja se da i osjetiti i zamisliti; oni su zaista takvi. Oni su životinje u ovom smislu. Štaviše, oni su najgore životinje, jer životinje imaju uši, mogu da čuju samo nešto nerazumljivo, one imaju jezik, ali ne mogu da govore glasom koji se razumije. Međutim, životinje su upućene po svojoj prirodi na ono što je usko vezano i najnužnije za njihov život. Međutim, ove "životinje", ljudi, oni su zaduženi i da spoznaju i ono čime se ne koristi. Otuda su oni zaista najgore životinje:

Najgora bića kod Allaha su oni koji su gluhi i nijemi, koji neće da shvaćaju (8/22).

Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju (8/23).

To jeste, dao bi da im srca čuju i to prokomentarisao onima što im uši ne čuju. Međutim, Allah je znao da u njima nema nikakva dobra i želje za Uputom, jer su upropastili svoje prirodne sposobnosti da čuju i da se odazivaju. Srca koja su oni zatvorili Allah im nije otvorio, niti njihovu prirodu ispravio koju su pokvarili. A da im je Allah dao da spoznaju svojim

pametima, uistinu, oni Mu se ne bi obraćali, ne bi otvarali svoja srca Allahu niti bi odgovarali na ono što su razumjeli.

... a da je učinio i da čuju, oni bi se opet okrenuli, jer oni i inače glave okreću... (8/23).

Pamet je već spoznala, ali prekriveno srce ne uslišava, čak i kad bi Allah učinio da oni čuju i to što čuju, da razumiju, oni i tada ne bi odgovorili. A odgovoriti i uslišati znači čuti dobro. Koliko ima ljudi čija pamet dobro shvaća, ali su im srca zatvorena, ne odgovaraju i ne uslišavaju.

Ponovo se upućuje apel vjernicima, apel da se odazovu Allahu i Njegovu Poslaniku, da riječima djelotvorno djeluju, da se pozitivno odgovori i usliša poziv i riječima kojima se prijeti da se izbjegne što je prezrivo. Apel podsjeća i na Allahovu blagodat ljudima kada se odazivaju Allahu i Njegovu Poslaniku:

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati; i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti; i izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi, i znajte da Allah strašno kažnjava. I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni, - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni (8/24-26).

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) poziva ih na ono što unosi život u njih. To je poziv na život u pravom smislu života i u potpunoj slici.

Vjerovjesnik ih poziva vjeri koja oživljava srca i razume i oslobađa ih okova neznanja i praznovjerja pritiska raznih bajki, podvrgavanja slastima zbog uočljivih razloga i nasilne neminovnosti, oslobađa ih od robovanja svakom drugom do Allahu, čovjeku ili strastima.

Poslanik ih poziva ka Allahovom zakonu koji oslobađa čovjeka, ukazuje mu čast s obzirom da je taj Zakon od Allaha, ističe da su svi ljudi jednaki pred Allahovim Zakonom, da niko ne može imati vrhovnu vlast nad ljudima niti Ummetom, niti nacijom, niti narodom. On im ukazuje da su

ljudi svi slobodni i jednaki u sjeni Zakona čiji je donosilac Allah, Gospodar svih ljudi. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) ih poziva ka programu života, programu ideje, programu poimanja, programu koji oslobađa svih vrsta okova osim onoga što su po prirodi vezani i što je definirano i propisano od strane Onoga koji je stvorio čovjeka i Onoga koji zna šta je stvorio. Ovo su rampe koje štite graditeljsku moć od rasipanja. Ova moć ne ugnjetava niti ruši, niti ometa pozitivnu aktivnost građenja.

Vjerovjesnik ih poziva ka moći, časti i dominaciji njihove vjere i programa, ka pouzdanju u njihovu vjeru i njihova Gospodara, poziva ih da idu po cijeloj Zemlji da bi svakog čovjeka oslobodili ropstva drugom čovjeku i klanjanja njemu radi klanjanja samo Allahu, u cilju ostvarenja visoke humanosti koju je Allah poklonio čovjeku, a onda je od njega uzurpirao nasilnik.

Vjerovjesnik ih poziva u borbu na Allahovu Putu da bi se potvrdilo Božanstvo Allaha (Uzvišeni) na Zemlji i u životu ljudi, da bi se srušilo tzv. božanstvo čovjeka, da bi se protjerali oni koji su istupili iz Božanstva Allahova (Uzvišeni), Njegova sudstva i vlasti, kako bi se ispunilo i dalo sudstvo i vrhovna vlast samo Allahu i tada bila i prakticirana vjera radi Allaha. Čak i kada bi te borce zadesila smrt u ovoj borbi, oni bi imali život u padanju kao šehidi.

To je ukratko ono čemu ih je pozivao Vjerovjesnik (alejhi's-selam). To je poziv ka životu u punom smislu značenja života. Ova vjera je program kompletnog života, nije samo doktrina. Ona je realan program u čijoj svjetlosti život napreduje i razvija se. Osim toga, to je poziv ka životu u svakom vidu i formi, životu na svakom području i njegovoj manifestaciji. Kur'anski izraz iznosi ovo sve u malom broju riječi koje nadahnjuju: *O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku, kada od vas zatraže da činite ono što će vam život osigurati* (8/24).

Odazovite Mu se pokorno i izborno, iako je Allah (Uzvišeni) moćan da vas prisili na Uputu kad bi htio.

...i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova (8/24).

O, kako je to strašna i zapanjujuća slika prijetnje moći Moćnoga ... *da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova* (8/24), i odvaja njega i srce njegovo, zavlada tim srcem i blokira ga, postupa s njim kako hoće i prevrće ga kako hoće. Čovjek čije je to srce nemoćan je da išta učini, a srce njegovo u njegovim grudima.

To je zaista stravična slika, slika koja predstavlja srce u kur'anskom tekstu. Međutim, ljudski izraz je nemoćan da odslika njegov odraz na srce i da opiše ovaj utjecaj na živce i osjećaje.

To je slika koja traži stalnu budnost, stalno upozorenje, stalnu opreznost, budnost osjećaja srca i njegove otkucaje, upozorava na svaku predodžbu u srcu svaku sklonost bojeći se da ne dođe do sklizavanja, traži stalnu opreznost od sklizavanja, upozorava na predodžbe, stalnu ovisnost o Allahu (Uzvišenom) da se ovo srce nesvjesno ne preokrene u zaborav, nemar i odstupanje.

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) se mnogo, mnogo obraćao Allahu, iako je kao Vjerovjesnik bio zaštićen. Govorio bi: "Bože moj, o, Ti, koji mijenjaš srca, ustali moje srce Tvojoj vjeri." Ako je on to tako činio, šta je sa ostalim ljudima, koji nisu poslanici, niti zaštićeni?

To je slika koja zaista potresa srca. U biću vjernika javlja se podrhtavanje istog časa kad ostane sam s njom, kad posmatra srce svoje koje je u njemu, a on i njegov život u ruci Pobjedonosnoga, Silnoga, on tada ne može ništa učiniti iako sa lahkoćom nosi to svoje srce u grudima.

To je slika koju Allah predočava vjernicima dok ih doziva:

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati (8/24).

Kaže im se da je Allah moćan da ih prisili na Uputu kad bi On htio, da ih prisili da mu se odazovu onome čemu vas poziva ovaj poziv. Međutim, Allah vam(Uzvišeni) ukazuje čast da Mu se odazovete sa voljom s kojom ćete uzdići vašu ljudsku osobinu i podići je na nivo pouzdanja i sigurnosti koju je Allah povezao sa ovim stvorenjem nazvanim čovjek. Povjerenje i sigurnost na osnovu izborne upute i svjesna namjesništva, volje koja postupa namjerno i sa znanjem.

... i da ćete se svi pred Njim skupiti (8/24).

Vaša su srca u Njegovim rukama, a poslije toga ćete vi biti pred Njim sakupljeni. Vi ne možete od toga pobjeći, ni na ovom ni na budućem svijetu. Pa i pored toga, On vas poziva da Mu se odazovete slobodno, po svom izboru, nakon čega slijedi nagrada, a ne da Mu se čovjek odazove prisilno.

U nastavku kur'anski kontekst upozorava one koji izostaju iz borbe. Upozorava ih na odaziv na poziv života i popustljivosti kod izmjene svega što je prijezirno u ajetu koji glasi:

I izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi, i znajte da Allah strašno kažnjava (8/25).

Smutnja je iskušenje ili belaj. Društvo koje dozvoli nekoj grupi da čini nasilje u bilo kojoj formi - a najveće nasilje je napuštanje Allahova zakona i Njegova programa vezana za život - i ne suprotstavi se nasilnicima niti preduzme mjere protiv onih koji čine smutnje je društvo koje zaslužuje da mu se pripiše zlo djelo tih nasilnika i smutljivaca. Islam je kompletan i pozitivan program, on ne dozvoljava da se mirno posmatra nasilje, smutnje i ono što je za prijezir da se širi (pored toga što smatraju da Allahovu vjeru ne treba slijediti, nego smatraju da Allahovo Božanstvo zaslužuje osudu i da treba uspostaviti božanstvo čovjeka umjesto Božanstva Allaha), a oni kod svega toga šute. Poslije toga, oni se nadaju da će ih Allah spasiti smutnje jer su oni sami po sebi dobri i čestiti ljudi.

Pošto je otpor nasilju postao obaveza ljudima i na njihov život i imetak, to Kur'an ponovo podsjeća muslimansku zajednicu, kojoj se obraćao i prvi put ovim istim, podsjeća ih na njihovu slabost i malobrojnost, podsjeća ih na mučenje kojem su bili izloženi, na strah koji je visio nad njima, zatim kako ih je Allah zaštitio ovom svojom vjerom, uzdigao ih i lijepo opskrbio. Prema tome, neka ne ostane muslimanska zajednica nemarna na ono kada ih Vjerovjesnik (alejhi's-selam) poziva, niti na obaveze prema ovom životu, obaveze kojima ih je Allah uzdigao, dao im opskrbu i zaštitio.

I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni, - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni (8/26).

Sjetite se ovoga da biste se uvjerili da vas Vjerovjesnik poziva Onome što će vam život osigurati. Sjetite se toga da ne bi ostali sjedeći i ne borili se protiv svih vrsta i oblika nasilja. Sjetite se dana slabosti i straha prije nego vas je Allah uputio u borbu protiv politeista, i prije nego vas je Vjerovjesnik pozvao da se borite protiv dobro naoružane skupine, a vi to prezirete. Sjetite se kakvi ste bili nakon poziva koji unosi život, poziva s kojim je došlo do preokreta i kad ste vi postali ugledni, pobjednici, nagrađeni zbog vaše zahvale na Njegovu dobru.

Ovdje izraz ocrtava živu scenu, malobrojnosti, slabosti, uznemirenosti i straha.

... Bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju (8/26).

To je scena iščekivanja i nemira, iščekivanja i grozote, skoro da ljudsko oko ne može da uoči te zaplašujuće naznake, grozna kretanja i nedefinirane poglede, ruke ispružene da bi ugrabile, a muslimanska malobrojna grupa u iščekivanju i strahu.

Iz ove grozne scene prelazi se na scenu sigurnosti, moći, lijepe skrbi i plemenitog uživanja u Allahovom okrilju koje im je On dao da se sklone i da ih zaštiti.

... pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio (8/26).

I u okrilju usmjerenosti Allahovoj muslimanskoj zajednici da bi bili zahvalni i nagrađeni.

... da biste bili zahvalni (8/26).

Ko je taj ko je iščekivao ovakav dalek pomak a onda da se ne odazove glasu sigurnog, snažnog i bogatog života, glasu vjernog i plemenitog Poslanika? Ko je taj koji ne bi Allahu zahvalio na skloništu koje mu je dao, pomogao ga i pružio mu utočište? Na ovoj sceni i onome što je izloženo na njoj i svemu onome što u sebi nosi podsticaj i usmjerenje?! Ljudi koji su doživjeli ovu scenu sjećali su se svega što im je bilo poznato, sjećali su se svojih situacija, svoje prošlosti i sadašnjosti, a i Kur'an iznosi to što su oni osjećali.

Muslimanska zajednica koja se danas bori za ponovno oživljenje ove vjere na Zemlji i u životu ljudi skoro da nije proživjela ove dvije faze niti isprobala ono što su oni ranije isprobali, ali ovaj Kur'an podsjeća je na ovu činjenicu, kao da ona to danas doživljava, pa kaže:

... kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni, - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju (8/26).

Toj muslimanskoj zajednici bilo bi najpreče da se odazove na poziv Vjerovjesnika i prihvati život kakvom on poziva, da promotri sa sigurnošću i pouzdano obećanje Allahovo muslimanskoj zajednici, obećanje koje joj je ispunio i obećao da će to ispuniti svakoj grupi koja bude ustrajala na

Njegovu putu, strpila se i podnosila obaveze i očekivala poruku Allahovih riječi:

...pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni (8/26).

Potrebno je samo postupati prema iskrenom Allahovom obećanju, ne prema pojavama potčinjavajuće realnosti. Njegovo obećanje je ono što će se dogoditi muslimanskoj zajednici i što će pretegnuti svaku drugu realnost.

Apel se po drugi put upućuje vjernicima uz upozorenje da su imeci i djeca često smetnja ljudima da se odazovu iz straha i škrtarenja. Život na kojem insistira Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i poziva ljude je plemeniti život koji traži i zaduženja, traži i žrtve. Zbog toga Kur'an razmatra ovo insistiranje i bodrenje sa upozorenjem na smutnju koju izazivaju imeci i djeca, da su imeci i djeca predmet iskušenja izbora i provjere. Uzvišeni upozorava na slabost od uspjeha pri ovoj provjeri i ispitu, upozorava da se ne izostaje od poziva na džihad, od snošenja obaveze, povjerenja ugovora i zakletve. Izostavljanje ovoga smatra se nevjerom prema Allahu i Poslaniku, smatra se iznevjeravanjem povjerenja i sigurnosti kojom istupa Ummet na Zemlji, a to je oglašavanje Allahove riječi, potvrđivanje samo Njegovog Božanstva za sve ljude, preporuka čovječanstvu da se pridržavaju Istine i pravde. Sa ovim upozorenjem i podsjećanjem, govori se da je kod Allaha i velika nagrada koja preteže imetak i djecu, a koja sprječava ljude da podnose žrtve i bore.

O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne proigravajte, i neka znate da su bogatstva i djeca vaša samo iskušenja, i da je samo u Allaha nagrada velika (8/27-28).

Izostavljanje obaveza muslimanskog Ummeta na Zemlji je varanje Allaha i Njegova Poslanika. Prvo pitanje u ovoj vjeri jeste pitanje "La ilahe illellah Muhammedu'r-Resulullah", pitanje Jedinosti Allaha (Uzvišenog) u Božanstvu i, u vezi s ovim, prihvatanje svega onoga što je prenio sam Muhammed (alejhi's-selam). Čitavo čovječanstvo u svojoj historiji potpuno nije negiralo Allaha, nego Mu je pripisivalo saučesnika u drugom božanstvu. Katkada u vjerovanju a katkada u klanjanju, katkada malo,

katkada više, i u vlasti i sudstvu, a ovo je pretežno politeizam. Prvo pitanje ove vjere nije obavezivanje ljudi da vjeruju u Božanstvo Allaha, nego je obavezivanje da vjeruju u Njegovu Jednotu (Uzvišenog) u ovom Božanstvu. Svjedočenje da nema drugog Boga osim Allaha, to jeste svjedočenje Njegove Jednosti u sudstvu i vlasti, u zemaljskom životu ljudi, kao i da ljudi prihvate i potvrde Njegovu apsolutnu vlast u sistemu Kosmosa, potvrđujući time riječi Uzvišenoga *On je Bog i na nebu i na Zemlji,..* (43/84). Tako je njima bilo upućeno pozivanje da je Vjerovjesnik samo onaj koji prenosi od Allaha i saopćava, zatim da sve ono što njima prenosi i njega obavezuje.

Ovo je doktrinalno pitanje ove vjere, da bi se učvrstilo u svijesti i u životu čovjeka. Zbog toga bi zanemarivanje ovoga bila izdaja i prema Allahu i Poslaniku. Allah upozorava muslimansku skupinu na to, zajednicu koja vjeruje u Allaha i izjavljuje ovo vjerovanje, pa je postala obavezna da se bori, da ostvari realan smisao vjere, da se uzdiže kroz obaveze ove borbe i životom i imetkom i djecom.

Kur'an dalje upozorava Ummet da ne dođe do iznevjerenja povjerenja koje je preuzeo kad su dali zakletvu Vjerovjesniku (alejhi's-selam) na islam, a islam nije samo riječ koju izgovori jezik, nije samo tekst i dove, nego je islam kompletni i sveobuhvatni program u životu, program koji nailazi i na poteškoće i neprilike. To je program izgradnje realnog života na principu "La ilahe illellah" a to znači usmjeravanje ljudi ka klanjanju njihovom istinitom Gospodaru, usmjeravanju društva ka prihvatanju Njegove vlasti i Zakona, odbacivanje nasilnika i odmetnika od Allahova Božanstva i Njegove vlasti, osiguranje Istine i pravde među svim ljudima, uspostavljanje te pravde među njima na stabilnim i čvrstim mjerilima, obrađivanje zemlje, rad na napretku i progresu kroz preuzimanje Allahova namjesništva na Zemlji, primjenjujući Allahov program.

Svaki onaj koji ne bi primijenio i ne bi provodio ova povjerenja on bi ih iznevjerio, prekinuo ugovor i obavezu čime se bio obavezao pred Allahom, prekinuo zakletvu Allahom koju je dao Vjerovjesniku.

Svi ljudi imaju potrebu da podnose i žrtve i strpljenje i svaku drugu mogućnost, imaju potrebu za nadvlađivanjem smutnje koju bi izazvali imeci i djeca, imaju potrebu da se usmjere ka velikoj nagradi koja je kod Allaha pohranjena ljudima koji su iskreni u provođenju datog im emaneta, koji su strpljivi, djelotvorni i koji podnose žrtve.

i neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo iskušenje i da je samo u Allaha nagrada velika (8/28).

Ovaj Kur'an obraća se riječima cijelom čovječanstvu čije tajne sastave zna njegov Stvoritelj, zna sve ono što je kod njih javno i tajno, zna skliznuća, staze i pute.

On (Uzvišeni) zna slabosti ljudi, zna da teže za imecima i djecom iz dna duše svoje slabosti, pa ih zbog toga upozorava na stvarnost dara tih imetaka i djece. Allah je to dodijelio i darovao ljudima da ih time iskuša i isproba. To je ukras života na ovome svijetu, a što je predmet i ispita i provjere da bi Allah vidio djela tog čovjeka i njegov postupak, da li mu je zahvalan na tome i da li izvršava svoje obaveze proistekle iz te blagodati ili čovjek postupa s tom blagodati zanemarujući izvršenje Allahova prava koje prostiče iz tog dara. *Mi vas stvaljamo na kušnju i u zlu i u dobru* (21/35). Iskušenje ne biva samo u teškoćama i zabranama nego i u blagostanju i u onome što se dariva čovjeku, kroz blagostanje i davanje imetka i djece. Evo i prvog upozorenja:

I neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo iskušenja (8/28).

Kada srce biva upozoreno na predmet iskušenja i provjere to mu je neka vrsta pomoći na upozorenje, budnost i skretanje pažnje da predstoje ispiti i skušenja.

Allah ne ostavlja čovjeka bez pomoći ni naknade. On će mu umnožiti nagradu za izvršenje, nakon upozorenja, i podnošenje velikih žrtava i obaveza posebno kod čovječije slabosti kada su u pitanju imetak i djeca. Allah mu samo signalizira na ono što je bolje i trajnije da bi pomogao čovjeku da izdrži iskušenje i ojača.

I da je samo u Allaha nagrada velika (8/28).

On (Uzvišeni) je taj koji poklanja imetke i djecu, iza kojih stoji i Njegova velika nagrada onome ko se uzdigne iznad kušnje imetkom i djecom. Prema tome, neka niko ne očajava zbog obaveza preuzimanja sigurnosti i žrtava džihada. Ovo je pomoć slabom čovjeku koji prihvata svoga Gospodara koji ga je stvorio slabašnim. *A čovjek je stvoren kao nejako biće* (4/28).

Ovo je, zaista, kompletni program u doktrinalnom, pojmovnom, obrazovnom i u smislu usmjeravanja i kod obaveze i zaduženja, to je Allahov program koji sve zna jer je On taj koji je sve stvorio: *A kako i ne bi*

znao Onaj koji stvara, Onaj koji sve potanko zna, Koji je o svemu obaviješten (67/14).

Posljednje upozorenje vjernicima u ovom odlomku ove sure, ono je koje se odnosi na bogobojaznost i šta srca dobiju kroz ovaj veliki teret, a ono sasvim jasno govori o suštini toga i svjetlu koje otkriva sumnje i odstranjuje nedoumice, učvršćuje stopala na trnovitom i dugom putu. Ovo razdvajanje čovjek će postići sa osjećajem bogobojaznosti, svjetlom i uputom Allahovom.

O vjernici, ako se budete Allah bojali, On će vam sposobnost darovati, pa ćete istinu od neistine moći rastaviti i preko ružnih postupaka vaših će preći i oprostiti vam. - Allahova dobrota je neizmjerna (8/29).

Ovo je ta poputbina. Ovo je sprema za taj put. Poputbina bogobojaznosti koja oživljava srca, budi ih i oživljava u njima aparat upozorenja i čuvanja. Ovo je priprema svjetla koje upućuje, koje otkriva krivine na putu i staze nadomak vida. Tada sumnje koje zastiru kompletni i zdravi vid neće pokrivati Put. To je poputbina oprosta za grijehe, poputbina smirenja koje izliva smirenost i stalnost. To je poputbina nade u veliku dobrotu Allahovu na dan kada nestane drugih poputbina i djela.

To je stvarna istina. Istina da bogobojaznost u srcu stvara jasno podvajanje i razlučivanje koje otkriva uspone Puta. Ovo je istina kao što je istina vjere koju može znati samo onaj koji ju je stvarno okusio. Opis ne može prenijeti osjećaj slasti ove istine, ne može o tome govoriti onaj ko je nije okusio.

Ova pitanja su složena i osjećajno i intelektualno a putevi su također isprepleteni i teorijski i idejno. Neistina je zaogrnuta odjećom Istine na raspuću. Dokaz kao da se uvećava, ali ne zadovoljava. Šuti, ali mu srce ne odgovara niti razum uslišava. Polemika je uzaludna, a vođenje rasprave samo izgubljeni trud; to je zbog toga što nije postojala bogobojaznost. Ako je zastupljena bogobojaznost, doći će do rasvjetljavanja razuma, objašnjenja Istine, otkrivenja Puta, smirenosti srca, savjesti, ustaljenja stopala i učvršćivanja na Putu. Istina sama po sebi nije tajna prirodi. Postoji i termin o prirodi na kojoj počiva istina, pomoću čega su i stvoreni nebesa i Zemlja, međutim, želje i strasti su se isprriječile između istine i prirode,

želja koja širi mrak, stavlja zastor viđenju, zasljepljuje staze, iščezavaju i kriju se putovi... Želju ne može odstraniti dokaz nego je može udaljiti bogobojaznost, može je udaljiti strah od Allaha, Njegova kontrola u javnosti i tajnosti; ovo raspuće je ono što rasvjetljava vid, skida obloge i otkriva Put.

Ovo je nešto čija se vrijednost ne može procijeniti. Međutim, neograničena dobrota Allahova pridodala je k tome i brisanje grijeha, njihov oprost i veliku dobrotu. Međutim, tu opću dobrotu može dati samo Plemeniti Gospodar, Vlasnik neograničenog dara.

« وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ،
وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ ، وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ .

« وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا : قَدْ سَمِعْنَا ، لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَٰذَا إِنْ هَٰذَا
إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ .

« وَإِذْ قَالُوا : اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِندِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ
السَّمَاءِ أَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنتَ فِيهِمْ ، وَمَا كَانَ اللَّهُ
مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ * وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ؟
وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ ، إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ ؛ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ *
وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِندَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً ، فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا
كُنتُمْ تَكْفُرُونَ .

« إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ ، فَسَيُنفِقُونَهَا ، ثُمَّ
تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ، ثُمَّ يُغْلَبُونَ ، وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ * لِيَمِيزَ
اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ، وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ ، فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا ، فَيَجْعَلَهُ
فِي جَهَنَّمَ ، أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ .

«قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا : إِن يَنتَهُوا يُغْفَرْ لَهُم مَّا قَدْ سَلَفَ ، وَإِن يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ
سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ * وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ ، فَإِنِ
انتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ * وَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ ، نِعْمَ الْمَوْلَى
وَنِعْمَ النَّصِيرُ » ..

I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili ili da bi te prognali; oni su zamke pleli a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije (8/30).

Kada im se riječi Naše kazuju, govore: "Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo tako nešto rekli; to su samo izmišljotine naroda drevnih" (8/31).

A kad su oni rekli: "Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti pusti na nas kamenje s neba kao kišu ili nam pošalji patnju nesnosnu!" Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti. A zaslužuju da ih Allah kazni kad brane drugima pristup Časnom hramu, a oni nisu njegovi čuvari. Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allaha boje, ali većina njih ne zna. Molitva njihova pored Hrama svodi se samo na zviždanje i pljeskanje rukama; zato kaznu iskusite jer ne vjerujete (8/32-35).

Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, zatim će, zbog toga, žaliti i na kraju će pobijeđeni biti. A oni koji ne budu vjerovali - u džehennem će biti potjerani, da bi Allah dobre od nevaljalih odvojio i da bi nevaljale jedne na druge naslagao, a onda ih sve u gomilu zbio i u džehennem bacio. Oni će doista biti izgubljeni (8/36-37).

Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane, pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo. I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade; a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač! (8/38-40).

Tekst u ovoj suri nastavlja sa predočavanjem prošlosti u suočenju sadašnjosti, slika muslimansku zajednicu koja je vodila borbu i koja je bila potpomognuta u toj borbi jakom Božijom pomoći koja se proteže između

te prošlosti i ove sadašnjosti i u kojoj se primjećuje Allahova pomoć u raspodjeli i osnaženju. To je nešto što bi bilo sasvim neznatno pored zadobijenog plijena u ratu kao što bi i pored toga bile neznatne i žrtve i poteškoće.

U prošloj cjelini predočen je položaj i situacija muslimana u Mekki i prije ove borbe, predočeno je da su oni bili malobrojni i slabi i da su teško živjeli, da su se čak bojali da ih neće drugi uhvatiti. Ta ranija cjelina predočavala je i mjesta gdje su se sklanjali i podršku dobivali zahvaljujući Allahovom rasporedu, Njegovoj zaštiti i dobroti.

Ovdje se nastavlja sa predočavanjem položaja politeista koji su se oglašavali sasvim otvoreno protiv Resulullaha (alejhi's-selam) prije Hidžre i konsultirali se šta da urade. Oni su mu prigovarali i na ajete i tvrdili da i oni mogu takvo nešto donijeti kad bi htjeli. Bili su jako uporni i tvrdoglavi tako da su nastojali da se što prije na njih primijeni kazna, ako je Kur'an zaista bilo od Allaha, umjesto da pristupe Resulullahu i Kur'anu i da budu, zahvaljujući Kur'anu, upućeni.

U Kur'anu se u nastavku govori kako su politeisti trošili sredstva i svoje imetke da bi time odvraćali od Allahova Puta, kako bi se koncetrisali i udružili u borbi protiv Resulullaha; zatim Kur'an govori i obećava im iznenađenje i gubitak na ovom svijetu i okupljanje na onom svijetu u Džehennemu. Gubitak je i na ovom i na onom svijetu koji je uslijedio zbog spletke okupljanja i rasuđivanja.

Na kraju, Allah naređuje Svome Poslaniku da se suoči sa onima koji ne vjeruju i da im stavi na izbor jedno od dvoga; da prestanu sa nevjerovanjem, tvrdoglavošću i borbom protiv Allaha i Njegova Poslanika pa da im se oproste njihovi raniji postupci koji su počinjeni u vremenu džahilijjeta, a koji su za osuditi, ili da se vrate onome na čemu su i što pokušavaju pa ih zadesi ono što je zadesilo njima slične prethodnike, da se primijeni na njih kazna Allahova zakona, kazna kakvu Allah hoće i određuje kako želi.

U nastavku se govori da Allah naređuje muslimanima da se suprotstave ovoj grupi kako nevjerovanje ne bi ojačalo i ne bi moglo unositi smutnje među muslimane, naređuje se muslimanima da se bore dok se ne uspostavi Božanstvo na Zemlji samo Allahu, da vjera bude samo Allahova. Ako oglase predaju, primit će od njih Vjerovjesnik (alejhi's-selam) to, a njihovu namjeru prepušta da Allah obračuna. Allah vidi ono što oni rade. Ako se okrenu i ustraju na ratu, tvrdoglavosti i nepriznavanju

Božanstva samo Allahu i ne budu predali vlast Allahu na Zemlji, muslimani će nastaviti borbu protiv njih, uvjereni da je Allah njima pomagač, divan Gospodar i potpornik.

I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili ili da bi te prognali; oni su zamke pleli a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije (8/30).

Ovo je poodsjećanje na ono što je bilo u Mekki, prije promjene situacije i položaja, ali istovremeno i nagovještaj s puno pouzdanja i uvjerenja u budućnosti. Tekst istovremeno ukazuje i na raspored Allahove moći i Njegove mudrosti u svemu što provodi i naređuje. Muslimani kojima se ovaj Kur'an obraća prvi puta znali su i jednu i drugu situaciju znanjem čovjeka koji je živio, vidio i osjetio je. Bilo mu je dovoljno da se podsjeti na ovu bližnju prošlost i na strah i nemir koji je vladao u takvoj situaciji kod suočavanja sa prisutnom realnošću, bez sigurnosti i smirenosti koja vlada u toj realnosti. Da se sjete mjera koje su činili politeisti spletkareći protiv Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i pobjede nad njima kod suočavanja, a ne samo spasa od njih.

Razmišljali su i spletkarili kako da uhvate Vjerovjesnika (alejhi's-selam), da ga pritvore dok ne umre ili kako da ga ubiju i riješe se njega ili kako da ga konačno protjeraju iz Mekke. Pravili su zavjeru svim ovim protiv njega, a onda su se opredijelili da ga ubiju. Ovo gnusno djelo trebali su izvesti mladići svih plemena tako da bi se njegova krv raspodijelila na ova plemena i Hašimovići ne bi bili u stanju da povedu borbu protiv svih ovih plemena nego bi se zadovoljili otkupom i stvar bi bila privedena kraju.

Imam-i Ahmed kaže: Prenio nam je Abdurrezzak, njemu Muamer, zatim u slijedu lancem Osman Džeriri, Muksim Mevla ibni Abbas, od Ibni Abbasa da...*i kad su ti nevjernici zamke razapinjali* (8/30) znači: Kurejšije su se dogovarale noću u Mekki pa je neko od njih rekao: "Kada osvane, uhvatite ga i svežite", misle ovdje na Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Drugi kažu: "Ubijte ga!" a treći: "Protjerajte ga!" Allah je dao upoznati svoga Vjerovjesnika (alejhi's-selam), pa je Alija (Bog mu se smilovao) prenoćio u postelji Vjerovjesnikovoj (alejhi's-selam), a Vjerovjesnik (alejhi's-selam) izašao i otišao do špilje Gar. Politeisti su prenoćili čuvajući Aliju misleći da

je on Vjerovjesnik (alejhi's-selam). Kada je svanulo, nasrnuli su na njega, međutim, kada su primijetili da je to Alija, a Bog dao da se njihova spletka obije njima o glavu, upitaše: "Gdje ti je saputnik?" Na tom im Alija odgovori: "Ne znam." Politeisti su nastavili ići za tragom Vjerovjesnika i kada su stigli do određenog brijega, opkolili su ga, popeli se na brdo i prošli pored špilje Gar. Na vratima su primijetili mrežu pauka i prokometarisali: "Da su ovdje ušli, ne bi bilo paučine na vratima ove špilje." Tu je Vjerovjesnik ostao tri noći.

Oni su zamke pleli a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije (8/30).

Slika koju odslikavaju riječi Uzvišenoga *Oni su zamke pleli a Allah ih je ometao* (8/30) duboko je dirljiva slika i u njoj se odražava fantazija kluba Kurejšija dok kuju zavjeru, konsultiraju se, prave raspored i spletkare, a Allah ih sve iza njih okružuje, postupa s njima spretnije, remeti njihove spletke, a da oni to ne primjećuju.

To je podrugljiva slika, ali istovremeno i grozna. Gdje su ti ljudi tako slabi i beznačajni u odnosu na tu neograničenu moć, moć Silnoga Allaha, Moćnoga i Gospodara svih ljudi koji upravlja njihovim djelima i u Čijoj su ruci svi njihovi poslovi?

Kur'anski izraz predočava ovu sliku na jedinstven način kod predstavljanja i time potresa srca i tom slikom pokreće osjećaje iz dna duše.

Kontekst nastavlja sa predočavanjem situacije nevjernika i njihovih akcija, njihovih tvrdnji i izmišljotina, tako da oni u svojim tvrdnjama idu tako daleko da tvrde da su u stanju da i oni donesu i izdaju ovakav Kur'an kad bi to oni htjeli - govoreći za Kur'an Časni da je to samo izmišljotina ranijih naroda.

Kada im se riječi naše kazuju, govore: "Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo tako nešto rekli; to su samo izmišljotine naroda drevnih" (8/31).

Ibni Kesir kaže u svom *Tefsiru* prenoseći od Seida ibni Džubejra, Sudija, Ibni Džurejdža i drugih da je to govorio Nadr ibni Haris riječima: "On, Bog ga prokleo, putovao je po zemlji perzijskoj, slušao kazivanja o

njihovim vladarima, Rustemu i Isfendijaru. Kada je došao sa puta, zatekao je Vjerovjesnika (alejhi's-selam) kao Poslanika Allahova kako uči ljudima nešto iz Kur'ana. I kada bi Vjerovjesnik ustajao sa mjesta gdje je sjedio, sjedao bi Nadr na to mjesto i kazivao im priče o vladarima Persije, zatim dodao: "Tako vam Boga, koji je od nas bolji pripovjedač? Ja ili Muhammed?" Zbog toga, kada je pao u zarobljeništvo za vrijeme borbe na Bedru, Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je naredio da se ubije, i to je urađeno, neka je hvala Bogu. Njega je zarobio Miktad ibni Esved (Bog mu se smilovao) kako prenosi Ibni Džerir riječima: "Nama je prenio Muhammed ibni Bešar preko lanca prenosilaca: Muhammeda ibni Džafera, Šubea, Ebu Bišra i Seida ibni Džubejra koji kaže da je Resulullah (alejhi's-selam) dao ubiti nakon borbe na Bedru svezane Ukbea ibni Ebi Muajta, Tuajma ibni Adijja i Nadra ibni Harisa. Miktad je zarobio Nadra, a kada je donijeta naredba da bude likvidiran, Mikatd dodaje: "Božiji Poslaniče, to je moj zarobljenik." Našto mu je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odgovorio: "On je govorio o Knjizi Uzvišenog Allaha to i to." I Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je izdao naredbu i Nadr je bio ubijen. Miktad je govorio: "Božiji Poslaniče, to je moj rob, ja sam ga zarobio", našto je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) odgovorio riječima: "Bože moj, podari Miktadu iz Svoje plemenitosti i dobra." Miktad nato odgovori: "Upravo sam to htio." U vezi s tim objavljen je i ajet: *Kada im se riječi Naše kazuju govore: "Već smo čuli! Da, hoćemo, i mi bi smo tako nešto rekli; to su samo izmišljotine naroda drevnih"* (8/31).

U Kur'anu se navodi na više mjesta kazivanje i priče politeista o Kur'anu u kojima se ističe da su to izmišljotine ranijih naroda: *I govore: "To su izmišljotine naroda drevnih; on traži da mu se prepisuju i ujutro i naveče da mu ih čitaju"* (25/5).

Ovo je bio samo jedan moment iz čitavog niza manevriranja s čim su pokušavali politeisti da se suprotstave Kur'anu, a Kur'an govori ljudskoj prirodi istinom koja poznaje tu prirodu u njenoj biti tako da se ona i zatrese i odgovara na poziv i suočava srca ljudi sa pobjedonosnom moći tako da se ona zatresu sa doticajem te moći, a još je nisu prihvatila. Ovdje velikani Kurejševići pribjegavaju sličnim manevriranjima znajući da su to samo manevriranja. Međutim, oni su istraživali u ovom Kur'anu nešto što bi sličilo na izmišljotine i kazivanja naroda koji su živjeli oko njih, kako bi to uljepšano predstavili arapskim masama zbog kojih su oni i činili ova manevriranja i pokušaje da bi ih sačuvali u okviru robovanja čovjeka čovjeku.

Velikani Kurejševići poznavali su prirodu ovog poziva od časa od kada su spoznali pravi smisao i značaj svoga jezika, znali su da šehadet "La

ilahe illellah, Muhammedu'r-Resulullah" (Nema drugog Boga osim Allaha, Muhammed je Božiji Poslanik) znači oglašavanje protivljenja vlasti čovjeka uopće, izbavljanje čovjeka iz okvira dominacije čovjeka nad čovjekom i pribjegavanje Božanstvu samo Allahovom i Njegovoj suverenosti. Zatim da se ovo klanjanje Allahu prima preko Muhammeda (alejhi's-selam), a ne preko nekih koji govore uime drugog božanstva ili uime Allaha. Kurejševički velikani primijetili su da se oni koji iskazuju ovo svjedočenje, ovaj šehadet oslobađaju i napuštaju vlast Kurejševića, njihova rukovođenja i suverenost, a priključuju se pokretnoj koncentraciji koju vodi Muhammed (alejhi's-selam), povinjavaju se njegovom rukovođenju i vlasti, odvlače svoje štićenike koji su se nalazili u porodicama, rodbini, plemenu i starateljstvu iz džahilijjetskog rukovođenja i usmjeravaju ih ka novom rukovođenju muslimanskoj zajednici na kojoj je uspostavljeno ovo novo rukovođenje.

Ovo sve bilo je smisao svjedočenja "La ilahe illellah, Muhamedu'r-Resulullah". Ovu realnost primijetili su kurejševički velikani i smatrali je velikom opasnošću za njihov opstanak, za društvenu, političku, privrednu i doktrinalnu situaciju na kojoj je počivalo njihovo biće. Smisao šehadeta "Nema drugog Boga osim Allaha, Muhammed je Božiji Poslanik" nije prazni i beznačajni smisao kakvog danas podrazumijevaju oni koji hoće da su muslimani time što bi izrazili samo ovo svjedočenje jezikom i izvršavali neke vjerske obrede dok Allahovu Božanstvu na Zemlji i u životu ljudi nema ni traga njena, ni sjene njene, dok džahilijjetsko rukovođenje i džahilijjetski zakoni dominiraju u tom društvu i vladaju njihovim postupcima.

Činjenica je da u Mekki islam nije imao svoj ni zakon ni državu, ali oni koji su izgovarali šehadet predavali su se odmah rukovođenju Muhammedovom i poklanjali svoje prijateljstvo neposredno poslije šehadeta muslimanskoj zajednici. Isto tako, oni su se oslobađali džahilijjetskog rukovođenja i usprotivili mu se, odvlačili su svoje štićenike iz porodica, rodbine, plemena i rukovođenja džahilijjetskoga samim izgovorom ovog šehadeta. To nije bilo samo jednostavni, prazni i bezazleni izgovor nego je šehadet značio realni i praktični dokaz koji se pretakao u stvarnost na kojoj se zasniva islam.

Ovaj nastup islama i Kur'ana bio je ono što je jako uznemiravalo kurejševičke velikane. Njih nije uznemiravalo to što su se hanefije (pristalice Ibrahima (alejhi's-selam) još odranije povukle i napustile politeističko vjerovanje i klanjanje i što su vjerovali u Allahovo Božanstvo, a ne u nešto drugo i samo se Njemu klanjali, izbjegavajući klanjanje

kipovima općenito. Za ovo džahilijjetski nasilnici nisu pokazali ni najmanje interesiranja jer od pasivnog vjerovanja i formalnog izvođenja vjerskih obreda nema nikakve opasnosti za nasilnike. Ovo zaista nije islam, kao što hoće reći neki dobri koji žele da budu danas muslimani, dok istovremeno ne znaju pravi smisao islama. Islam je pokret koji je popraćen izgovorom šehadeta ali i izvlačenje ispod vlasti džahilijjetskog društva, njegova vrednovanja, njegove vrijednosti, rukovođenja, vlasti i njegovih zakona i, najzad, priznavanje rukovođenja islamskog poziva i muslimanske zajednice koja želi da se ostvari islam u svijetu. Ovo je bilo ono što nije dalo kurejševičkim velikanima da spavaju pa su pristupili da mu se suprotstave raznim metodama, između ostalog i tvdnjom protiv Časnog Kur'ana, da je on satkan od izmišljotina drevnih naroda i da oni, kad bi htjeli, mogli bi isto učiniti. To su tvrdili pored brojnih njihovih prijetnji. Međutim, oni su kod svih ovih postupaka ostali nemoćni i uzmicali su.

Izmišljotine (u arapskom jeziku *esatir* jednina *ustura*) su pripovjedanja, pretežno bajke o božanstvima i kazivanja drevnih naroda o njihovom nepojmljivom i nesvatljivom herojstvu, zatim kazivanja u kojima fantazija i neistinito pričanje igraju glavnu ulogu.

Kurejševički velikani mislili su ovdje na kazivanja u Kur'anu o ranijim narodima, o nadnaravnostima - mudžizama, zatim su mislili i na Allahov postupak sa onima koji neistinu govore i lažu i na Njegovo spašavanje vjernika kao i na druga kur'anska kazivanja koja se odnose na ovakve teme. Oni bi govorili nemarnim masama da su to kazivanja drevnih naroda koja je Muhammed dao da se prepisuju od nekih koji su to sabrali i eto tako došao da vam ih čita, tvrdeći da je to njemu objavljeno od Allaha. Nadr ibni Haris, sjedao bi, kao što smo rekli, na mjesto gdje je sjedio Muhammed (alejhi's-selam) po završeku svoga izlaganja ili bi sjeo na drugo mjesto blizu Resulullaha i prenosio perzijske bajke i izmišljotine koje je čuo i zapamtio tokom svog putovanja kroz Perziju. On bi govorio ljudima: "Ovo je isto to što vam prenosi Muhammed, a, eto, ja vam ipak ne tvrdim da imam poslanstvo niti da mi dolazi Objava kao što tvrdi Muhammed. Prema tome, to što on prenosi nije ništa drugo do jedna vrsta ovih izmišljotina."

Moramo povjerovati da je i ovo utjecalo i unosilo nemir u džahilijjetsku sredinu širokih slojeva, posebno u prvom periodu dok još nije bilo nastupilo jasno razlučivanje između ovih izmišljotina i kazivanja i između sadržaja Časnog Kur'ana. Trebamo spoznati zašto je govornik Vjerovjesnika (alejhi's-selam) pozivao prije nastupa borbe na Bedru i tražio da se ubije Nadr ibni Haris, zatim zašto je izdao naredbu da se ubije

kad su ga pronašli, njega i jednu manju grupicu za koji je izdao naredbu da se ubiju, a nije primljena otkupnina za njega kao za ostale zarobljenike.

Ovakav postupak nije dugo potrajao u Mekki jer su ova manevriranja ubrzo otkrivena, a Kur'an sa svojom pobjedonosnom snagom koju nosi od Allaha i sa nepobitnom istinom čija se priroda brzo potvrđuje prokrčio je i poodsijecao ove njihove postupke i metode. Od tih njihovih postupaka nije bilo ništa. Tada kurejševički velikani u ljutnji uzvikuju: *Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali!* (41/26). Njihove istaknute ličnosti kao što su Ebu Sufjan, Ebu Džehl i Ahnes ibni Šurejk sami su osjećali potrebu da krišom provedu noći i slušaju potajno ovaj Kur'an, nisu se mogli savladati a da nisu odlazili iz noći u noć do mjesta gdje bi mogli čuti Vjerovjesnika (alejhi's-selam) potajno, ali da to ne znaju drugi. To je potrajalo tako pa su dali zavjet jedan drugom i ustvrdili da neće odlaziti i slušati Kur'an zbog straha da ih ne primijete mlađi pa bi moglo doći do smutnje zbog ovog Kur'ana i ove vjere.

Pokušaj Nadra ibni Harisa da zabavi ljude i odvrati ih od Kur'ana nečim drugim nije bio posljednji pokušaj niti će biti posljednji. Ti pokušaji su se ponavljali u raznim formama i ponavljat će se. Neprijatelji ove vjere uvijek su nastojali da odvrate ljude od Kur'ana. Kada su ostali nemoćni, pristupili su učenju Kur'ana melodično i opijali time slušaoce, pretočili Kur'an u amulete i zapise da ih ljudi stavljaju u džepove, na prsa i pod jastuke, podrazumijevajući na taj način da su oni muslimani i da su oni završili obaveze prema Kur'anu i ovoj vjeri.

Kur'an se ne smatra izvorom usmjerenja u životu ljudi. Njima je neprijatelj ove vjere oblikovao zamjenu za Kur'an iz koje oni uzimaju usmjerenje u svom cjelokupnom životu, čak oni uzimaju iz tog izvora sebi svoja predočenja i razumijevanja pored zakona, vrijednosti i mjerila koje primaju izvan ovih izvora. Oni dalje govore: Ova vjera je časna, Kur'an sačuvan, on vam se uči jutrom, večerom i u svako vrijeme, izvode ga u raznim melodijama i uče po tertilu... Pa šta bi onda htjeli od ovog Kur'ana nakon ovog melodičnog i učenja po tertilu? Međutim, vaša poimanja, vaša shvatanja, vaši sistemi, vaše situacije, vaši zakoni i propisi, vaše vrijednosti i mjerila, odmjeravaju se drugim izvorom, tamo je drugi kur'an, na to se vi obratite.

Takvo je bilo manevriranje i Nadra ibni Harisa, ali nešto složenije, nešto što je odgovaralo razvoju toga vremena i složenostima života toga vremena. Međutim takvo manevriranje i takvi pokušaji su brojni i javljaju

se u raznim oblicima koja su poznata u historiji spletkarenja vezanog za ovu vjeru kroz stoljeća.

Pa ipak, čudno je od ovog Kur'ana da on kroz cijelo vrijeme ovih spletki i složenosti razvoja i napretka još uvijek pobjeđuje. Ova Knjiga ima čudne osobenosti, vlast koja pobjeđuje prirodu. Spletkarenje džahilijjeta cjelokupnog Svijeta ne pobjeđuje je kao ni spletkarenje šejtana iz redova Jevreja i križara, spletkarenje svjetskih institucija koje uspostavljaju Jevreji i križari svugdje po Zemlji i u svako vrijeme.

Ova Knjiga još uvijek savija vratove svojih neprijatelja svugdje po Svijetu tako da je oni stavljaju na dnevni reportoar svojih radio i svjetskih televizijskih stanica kako bi se emitirao Kur'an bez obzira emitirao to Jevrej ili križar ili njihov abonent prikriven muslimanskim imenom.

Činjenica je da oni Kur'an emitiraju nakon što su uspjeli da ga izmijene u dušama "muslimana" u nešto što predstavlja samo melodije i recitiranja ili nešto što predstavlja zapise i amulete nakon što su ga udaljili iz glava muslimana, iz njihova shvatanja da je Kur'an izvor usmjerenja i nakon što su uspostavili druge izvore radi usmjerenja čovjeka u njegovim svim djelatnostima. Pa ipak, ova Knjiga još djeluje i djelovat će, i pored ovih spletki. Još na svim stranama ove Zemlje postoje zajednice muslimana koje se okupljaju zbog ozbiljnosti ove Knjige i koja samo Kur'an uzimaju za izvor u svom usmjerenju očekujući Allahovo obećanje u pomoći i osnaženju pored spletki, progonstava, ubijanja i rastjerivanja. Ono što je jednom bilo mora opet biti.

Kontekst Kur'ana nastavlja sa opisom krajnjeg čuda zbog tvrdoglavosti politeista u njihovu stavu prema Istini koja se protiv njih bori i koja će ih pobijediti. Oholost ih odvraća da se predaju ovoj Istini i da se povedu za njenom vlašću. U toj svojoj oholosti oni izražavaju i traže od Allaha, ako je istina da je ovo došlo od Allaha, pa neka izlije na njih kamenje s nebesa ili neka im da kakvu bolnu kaznu. Oni to govore umjesto da mole Allaha da ih opskrbi i pomogne da slijede ovu Istinu i stanu u njen red.

A kad su oni rekli: "Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti spusti na nas kamenje s neba kao kišu ili nam pošalji patnju nesnosnu" (8/32).

Ovo je čudna molba, čudno traženje, ona predstavlja neku vrstu tvrdoglavosti i odbojnosti koja izaziva propast onome ko se suprotstavlja Istini pa čak i kad bi bila ta dova istinita. Zdrava priroda, kada posumnja u poziv Allahov, želi da otkrije lice Istine i da bude upućena u nju, ne nalazeći u tome nikakvo omalovažavanje. Međutim, kada se iskvari zbog neukrotive oholosti, nju snalazi ponos u grijehu, čak i kad bi joj prijetila propast i kazna - umjesto da se potčini Istini kada je sasvim jasno otkrije. Sa sličnom ovakvom odbojnošću politeisti su se suočili u Mekki sa pozivom Vjerovjesnika (alejhi's-selam). Međutim, ovaj poziv je na kraju porazio ovu neukrotivu upornost.

Tekstom je popraćena ova upornost i tvrdoglavost i ova dova u kojoj su tražili da se izlije kiša kamenja na njih iz neba i grozna kazna ako je istina koju donosi Muhammed od Allaha. A to je, zaista, bila Istina. Pa i pored toga, Allah nije primijenio na njih kaznu istrebljenja, radikalnog čišćenja, kakvu je primijenio na one koji su ugonili u laž vjerovjesnike prije njih, jer je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) među njima i još ih poziva u Pravi Put. Allah ih neće kazniti kaznom istrebljenja sve dok je Poslanik među njima kao što ih ne bi ni kaznio tom kaznom zbog njihova griješenja ako budu tražili oprost od grijeha. Odgađanje kazne od ovih griješnika nije samo zbog toga što su oni stanovnici ovog Mjesta jer oni nisu prijatelji i staratelji ove Kuće; njeni prijatelji i staratelji su oni koji su bogobojazni.

Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti. A zaslužuju da ih Allah kazni kad brane drugima pristup Časnom hramu, a oni nisu njegovi čuvari. Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allaha boje, ali većina njih ne zna. Molitva njihova pored Hrama svodi se samo na zviždanje i pljeskanje rukama; zato kaznu iskusite jer ne vjerujete (8/33-35).

To je Božija milost koja im je dala rok pa ih Allah ne kažnjava odmah zbog njihove upornosti i odbojnosti, ne kažnjava ih zbog njihova odbijanja od Mesdžid-i harama, a oni su već sprječavali muslimanima da obave hadž dok muslimani druge nisu ometali niti sprječavali.

To je Allahova milost njima; možda će se neki odazvati od njih ovoj Uputi, neki u čijim će se srcima izmiješati radost pa makar i kasnije, dok se Vjerovjesnik nalazi među njima i poziva ih ka Uputi. Tu se očekuje da će se neki odazvati ovom pozivu a njima je čast što je Vjerovjesnik među njima i što im je produžen ovaj rok. Pred njima je put da se sačuvaju od kazne radikalnog čišćenja ili uništenja, put koji je još otvoren ako se oni budu odazvali i tražili oprost za ono što su počinili i ako se budu pokajali.

Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti (8/33).

A eto, kad bi Allah postupio sa njima onako kako zaslužuju, onda bi oni zaslužili ovu strašnu kaznu.

A zaslužuju da ih Allah kazni kad brane drugima pristup Časnom hramu, a oni nisu njegovi čuvari. Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allaha boje, ali većina njih ne zna (8/34).

Allah nije spriječio da se primijeni kazna nad njima zbog toga što oni tvrde da su nasljednici Ibrahima i čuvari časne Allahove kuće. Ovo je samo tvrdnja koja nema nikave veze sa realnošću jer oni nisu čuvari ove Kuće niti njeni vlasnici. Oni su neprijatelji ove Kuće, oni su je uzurpirali. Allahova časna Kuća nije nešto što se nasljeđuje iz pokoljenja u pokoljenje, nego je Allahova Kuća nešto što nasljeđuju Allahovi štićenici, ljudi koji se čuvaju Allaha. Njihova tvrdnja da su oni nasljednici Ibrahima (alejhi's-selam) - pa nasljedstvo Ibrahima nije nasljedstvo srodstvom i tazbinom, nego je to nasljedstvo vjere i doktrine. Prema tome, bogobojazni su nasljednici Ibrahima i Allahove Kuće koju je Ibrahim podigao radi Allaha. Ovo znači da oni odbijaju od posjete Allahovoj Kući njene prave i istinite čuvare, one koji vjeruju u Ibrahimovu vjeru.

Oni nisu čuvari ove Kuće mada se mole Allahu kod nje. Ali, kakva je to molitva? Zviždukanje ustima i pljeskanje rukama. Bio je to dar-mar u čemu nema ni najmanje dostojanstva niti izražavnja časti i poštovanja prema ovoj Kući niti skrušenosti prema Allahovoj veličini.

Ibni Omer (Bog mu se smilovao) kaže da su oni stavljali svoja lica na zemlju i tako zviždukali i pljeskali.

Ovo podsjeća čovjeka na sliku onih koji zviždući, krište i sviraju premazanih i uprljanih lica, prekoravajući se. Takve scene mogu se vidjeti u mnogima zemljama koje sebe nazivaju "muslimanskim" a, ustvari, one su potpuno džahilijjetske, koje se manifestiraju u jednom od brojnih oblika nakon što su se pojavile u jednoj njenoj potpuno jasnoj slici, slici ukazivanja Božanstva čovjeku na Zemlji i njegovoj suverenosti i vlasti u životu ljudi. Ako se ovo dogodi, onda druge džahilijjetske slike nisu ništa drugo nego ih one slijede ili su njena ispostava.

Zato kaznu iskusite jer ne vjerujete! (8/35).

To je ta kazna kojom su bili kažnjeni na Bedru preko muslimanske zajednice. Međutim, kazna koju su oni tražili, kazna poznatog radikalnog

čišćenja, odgođena je za kasnije iz Allahove milosti prema njima i ukazanog poštovanja Njegovu Poslaniku (alejhi's-selam) i njegovom boravku među njima, jer možda će se sve ovo završiti s njima pa će se oni jednog dana pokajati i zatražiti oprost od onoga što čine.

Nevjernici troše ogromna sredstva da bi se međusobno potpomogli u cilju odvraćanja od Allahova Puta. Ovako su oni činili za vrijeme bitke na Bedru, o čemu smo govorili u kontekstu osvrta na ovaj događaj koristeći historijska djela. Oni i dalje ostaju takvi i pripremaju se za drugi događaj. Allah ih upozorava na uzaludnost onoga čemu oni teže i gubitak svega onoga što oni u tu svrhu troše. On im obećava poraz na ovom svijetu i kaznu Džehennemom na budućem.

Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, zatim će, zbog toga, žaliti i na kraju će pobijeđeni biti. A oni koji ne budu vjerovali u džehennem će biti potjerani, da bi Allah dobre od nevaljalih odvojio i da bi nevaljale jedne na druge naslagao, a onda ih sve u gomilu zbio i u džehennem bacio. Oni će doista biti izgubljeni (8/36-37).

Muhammed ibni Ishak prenosi od Zuhrija i još nekih: "Kada je Kurejšije zadesila nesreća na Bedru i kada su se vratili u Mekku, a vojska im tako poražena, vratio se Ebu Sufjan sa svojom karavanom i drugi. U susret su im išli Abdulah ibni Rebia, Ikrime ibni Ebu Džehel i Saffan ibni Umejje sa grupom Kurejšija čiji su roditelji, sinovi i braća poginuli na Bedru. Govorili su Ebu Sufjanu ibni Harbu i drugim trgovcima Kurejšijama koji su imali svoje pošiljke u toj kurejševičkoj karavani: Kurejšije, Muhammed vas ostavi bez nasljednika, ubio je vaše najbolje odabranike, dajte pomozite nas ovim vašim bogatstvom i imetkom da povedemo ponovo rat protiv Muhammeda, možda ćemo se moći osvetiti za ovo što nas je snašlo!" Oni su to uradili. Ibni Ishak prenosi da je, kako prenosi Ibni Abbas, povodom ovoga objavljen ajet: *Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvraćali* (8/36).

Sve ovo što se dogodilo prije i poslije Bedra je samo jedan primjer tradicionalnog postupka neprijatelja ove vjere. Svi oni troše svoja sredstva i ulažu krajnje napore i spletke da bi odvraćali od Allahova Puta i postavljali

prepreke pred ovom vjerom kao i poveli borbu protiv muslimanske zajednice na svakom kraju Zemlje i u svako vrijeme.

Borba neće prestati, njeni neprijatelji neće ostati u miru, štićenicima ove vjere neće dati nikada da žive u sigurnosti. Put ove vjere je da krene i suoči se sa džahilijjetom, put njenih štićenika je da krenu, da sruše moć džahilijjeta da preduzima agresiju i da uzdignu Allahov bajrak kako se protiv nje ne bi smio usuditi nijedan nasilnik.

Allah (Uzvišeni) upozorava nevjernike koji troše svoja sredstva da bi odvraćali od Allahova Puta da će im to donijeti gubitak. Oni troše ta sredstva da bi ih kasnije izgubili, bili poraženi i pobijedila Istina na ovom svijetu, a na onom svi će oni biti okupljeni u Džehennemu i na taj način završiti taj veliki gubitak.

... da bi Allah dobre od nevaljalih odvojio, i da bi nevaljale jedne na druge naslagao, a onda ih sve u gomilu zbio i u džehennem bacio. Oni će doista biti izgubljeni (8/37).

Kako?

Ova sredstva koja se troše sjedinjuju se sa neistinom i troše na neprijateljstvo. Njima se suočava Istina u borbi i pokretu da bi dokinula moć neistine uperenu protiv ovog pokreta... U ovom gorkom trvenju otkriva se narav, uočava razlika između Istine i neistine, uočava razlika između predstavnika Istine i predstavnika neistine čak u jasno uočljivim redovima koji stoje od samog početka pod bajrakom Istine prije prolaska kroz probu i iskušenje. Jasno se manifestiraju oni koji su postojani, strpljivi i koji se nastoje održati, oni koji zaslužuju Allahovu pomoć, jer su oni sposobni i kvalificirani da podnesu njegovo povjerenje da ga izvršavaju, da ne padnu u klopku pod pritiskom smutnje i iskušenja. Pri tome Allah čini da se veže loše sa lošim i da ih baci u Džehennem, a to bi bio krajnji gubitak.

Kur'anski izraz otjelovljuje loše tako kao da je ono ogroman prekršaj, kao da je to gomila prljavštine koja zaslužuje da bude bačena u pakao, gomila za koju niko ne mari niti pokazuje interes.

A onda ih sve u gomilu zbio i u džehennem bacio (8/37).

Ovo otjelovljenje dozvoljava suštinsko poimanje događaja koji se jako da osjetiti. To je metod Časnog Kur'ana, njegova izraza i djelovanja.

* * *

Kada kontekst dolazi do ovog odlučnog stava o biti nevjerovanja koje međusobno surađuje i kraja nagomilanih loših djela, u kontekstu se upućuju riječi Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da upozori nevjernike posljednjim upozorenjem, zatim se upućuju riječi i muslimanskoj strani kojoj se naređuje da vodi borbu sve dok ne iščezne smutnja na Zemlji i dok samo Allahova vjera ne ostane i dok se ne prihvati muslimanska borbena grupa uvjerena da je Allah njihov Gospodar i njihov Pomagač pa, prema tome, nju ne mogu pobijediti ljudi ni borbom ni spletkama. Allah je njen Pomagač i Zaštitnik.

Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane, - pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo. I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade; a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač (8/38-40).

Podsjeti one koji ne vjeruju - u svjetlu ranije iznijetih odluka Stvoritelja - silnike na njihove neuspjele poslove okupljanja i na njihove gubitke u onome što su utrošili, na njihovu sudbinu poslije ove nesreće i gubitka na ovom svijetu, podsjeti ih da će biti nagomilani svi loši i stavljeno sve što je loše u Džehennem!

Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane,-pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo (8/38).

Prilika pred njima je tu, da prestanu sa nevjerovanjem kojeg su prakticirali, da prestanu sa okupljanjem radi borbe protiv islama i njegovih pristalica, da prestanu sa trošenjem sredstava radi odvraćanja od Allahova Puta. Put pred njima je otvoren, da se pokaju i povuku od svega ovoga i predaju Allahu. Tada oni imaju priliku da im se oprosti ono što su ranije počinili. Islam briše ono što je bilo prije i čovjek postaje oslobođen i čist od svega onoga što je ranije pri sebi imao, čist kao od majke rođen. Međutim, ako se oni, poslije ovog objašnjenja, vrate u nevjerovanje i neprijateljstvo koje su ranije činili, Allahov zakon koji je primijenjen na drevne narode neće izostati. Allahov zakon ostaje na snazi, da će kazniti one koji pokušavaju demantirati Objavu nakon saopćenja i objašnjenja, da će opskrbiti svoje štićenike pobjedom i čašću i omogućiti im da pobijede. Ovaj Allahov zakon je na snazi. On ne izostaje. Nevjernici mogu da biraju. Oni su na raspuću!

Ovim prestaje osvrt na one koji ne vjeruju i u kontekstu se sada upućuju riječi vjernicima.

I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade; a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač (8/39-40).

Ovo su okviri borbe na Allahovom Putu u svim vremenima, a ne samo u ono vrijeme. Premda se ovi tekstovi vežu za borbu u ovoj suri i zakone o ratu i miru, ipak oni nisu i konačni, jer su objavljeni i drugi tekstovi o ovom pitanju u suri Berae (IX) koja je objavljena devete godine po Hidžri i mada je islam, kao što smo rekli u uvodu ove sure, pozitivni pokret koji se suočava sa ljudskom realnošću odgovarajućim sredstvima, on je pokret brojnih faza, gdje svaka faza ima svoja odgovarajuća sredstva koja odgovaraju potrebama te realnosti.

Ipak, riječi Uzvišenoga: *I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane* (8/39) potvrđuju stalnu odrednicu islamskog pokreta u suočavanju stalne paganske realnosti.

Islam je došao, kao što smo izložili u definiranju ove sure, da bi bio opći proglas oslobođenja čovjeka na Zemlji od robovanja drugom čovjeku i od robovanja svojim željama, jer je i to jedan vid robovanja čovjeku, da bi se oglasilo da Božanstvo i gospodstvo nad svijetom pripadaju samo Allahu (Uzvišeni). Značenje ovog proglasa jeste puna revolucionarnost protiv vlasti čovjeka u svakom vidu koja bi se mogla manifestirati u raznovrsnom obliku, sistemu i situaciji. To je proglas punog ustajanja protiv svake situacije na Zemlji gdje je vlast u rukama čovjeka izražena u jednom od gore izloženih vidova. Da bi se ostvario ovaj značajan cilj, potrebne su dvije osnovne stvari:

Prvo, odstraniti neugodnosti i smutnje sa pleća svih onih koji su prihvatili ovu vjeru i javno oglasili da su se oslobodili vlasti čovjeka i prihvatili da se klanjaju samo Allahu, da napuštaju robovanje čovjeka čovjeku u bilo kojoj slici ili formi. Ovo se može ostvariti jedino ako postoji muslimanska zajednica pokretnog okupljanja pod rukovođenjem koje vjeruje u ovaj opći proglas i provodi ga u svijetu realnosti, zatim se bori protiv svakog nasilnika koji pokušava mučiti i uznemiravati one koji su prihvatili ovu vjeru ili se bori protiv onoga koji od islama pokušava odvratiti silom, sredstvima pritiska, poniženja i usmjeriti na drugu stranu one koji žele prihvatiti ovu vjeru.

Drugo, srušiti svaku silu na Zemlji koja počiva na osnovi robovanja čovjeka čovjeku, u bilo kom vidu, da bi se osigurao prvi cilj i oglasilo Božanstvo samo Allahu na cijeloj Zemlji, tako da ne postoji nikakvo drugo božanstvo do Allahovo. Ovdje vjera znači priznavati Allahovu vlast, a ne samo vjerovati.

Ovdje se mora objasniti sumnja koja katkad kopka po grudima jer Allah (Uzvišeni) kaže: *U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti - pravi put se jasno razlikuje od zablude* (2/256).

Prema onome što je iznijeto o prirodi borbe u islamu a posebno u izvocima koje smo naveli iz djela "El-džihadu fi sebili'l-lahi" od Ebu Ala Mevdudija dovoljno je dato objašnjenje. Ipak, mi ovdje želimo dodati još nešto radi dopune zbog brojnog okruženja i spletkarenja spletkaroša i neprijatelja ove vjere.

Ono što znači, ovaj tekst koji glasi: *I dok samo Allahova vjera ne ostane* (8/39) znači odstraniti sve materijalne prepreke koje su predstavljene u vlasti nasilnika u situaciji koja prisiljava jedinke, što znači da bi tada bila vlast samo u rukama Allaha, gdje bi ljudi tada priznavali samo tu moćnu Allahovu vlast, i kada se odstrane ove materijalne smetnje, tada pojedinci biraju slobodno svoje vjersko uvjerenje bez ikakva pritiska, ali s tim da se to njihovo uvjerenje ne protivi islamu u kome bi bila koncentrisana materijalna snaga kojom bi to društvo vršilo pritisak na druge, onemogućilo upućivanje onih koji žele Uputu i unosilo nemir i smutnju među one koji se stvarno žele osloboditi svake druge vlasti osim Allahove. Ljudi su slobodni da biraju svoje vjersko opredjeljenje i kada jedinke prihvate ovo vjersko opredjeljenje, onda ne postoji nikakva moćna vlast kojoj bi se ljudi klanjali, jer ljudi se klanjaju samo vlasti Gospodara ljudi.

Ljudi neće postići čast i ugled koje im je Allah darovao niti će se čovjek osloboditi na Zemlji sve dok ne bude postojala samo Allahova vjera na Zemlji i dok se ne bude priznavala samo Njegova vlast.

Radi ovog velikog cilja vjernička grupa vodi stalnu borbu:

Dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane (8/39).

Ko prihvati ovaj princip i preda se njemu, muslimani prihvataju njegov oglas i to njegovo predanje, a ne provjeravaju i ne istražuju njegovu namjeru ni ono šta se krije u njegovim grudima. To prepuštaju Allahu.

Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade (8/39).

Ko okrene leđa i ustraje na suprotstavljanju Allahovoj vlasti, muslimani će se protiv njega boriti oslanjajući se na Allahovu pomoć.

... a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač (8/40).

Ovo su zaduženja ove vjere, ovo je ta njena ozbiljnost, realnost i pozitivnost. Ona se kreće da bi ostvarila svoje biće u svijetu realnosti i potvrdila da Božanstvo pripada, u svijetu ljudi, samo Allahu.

Ova vjera nije teorija koju ljudi spoznaju iz knjiga radi intelektualnog uzdizanja i sticanja znanja i spoznaje. Ona nije ni pasivna doktrina i vjerovanje s kojom bi ljudi živjeli, a ona bila kao nešto što stoji između čovjeka i Boga i ništa drugo. Ona nije ni samo izvođenje vjerskih obreda koje ljudi čine radi svoga Gospodara.

Ova vjera je opći proglas za oslobođenje čovjeka, ona je pokretni realni program koji se suočava sa realnošću ljudi odgovarajućim sredstvima, suočava se sa preprekama spoznaje i viđenja, sa saopćenjem i objašnjenjem i suočava se sa preprekama raznih situacija i vlasti sa materijalnom borbom da bi dokinula vlast nasilnika i uspostavila Allahovu vlast.

Pokret u ovoj vjeri je pokret u ljudskoj realnosti i borba između vjere i paganstva, ali ne samo teorijska borba koja se suočava sa drugom teorijom. Paganstvo i džahilijjet predstavljeni su u društvu, situaciji i vlasti, pa prema tome, ova vjera, da bi se suočila s njima, mora raspolagati i odgovarajućim sredstvima, mora da se predstavi u društvu, situaciji i vlasti. Pored toga, ona mora da se bori da bi samo Allahova vjera ostala i dok ne bude niko drugi obožavan do On. Ovo je realni, dinamični, pozitivni program ove vjere, a ne ono što govore poraženi i oni povijenih šija, makar oni bili iskreni dobri koji žele da budu muslimani, ali zamagljenost u njihovim umovima i srcima je prekrila sliku ove vjere.

Hvala Allahu koji nas je uputio, jer mi ne bismo bili upućeni da nas Allah nije uputio.

Kraj devetog džuza. Slijedi deseti džuz počinjući riječima Uzvišenoga:

I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku.

كتب للمؤلف

١ ـ فى ظلال القرآن	(فى ثلاثين جزءاً)	دار إحياء الكتب العربية
٢ ـ العدالة الاجتماعية فى الإسلام	(طبعة خامسة)	« « « «
٣ ـ خصائص التصور الإسلامى ومقوماته	(« أولى)	« « « «
٤ ـ الإسلام ومشكلات الحضارة	(« «)	« « « «
٥ ـ هـــذا الدين	(طبعة ثانية)	دار القلم
٦ ـ المستقبل لهذا الدين	(« طبعة أولى)	مكتبه وهبه بعابدين
٧ ـ السلام العالمى والإسلام	(« ثالثة)	« « «
٧ ـ التصوير الفنى فى القرآن	(« خامسة)	دار المعارف
٩ ـ مشاهد القيامة فى القرآن	(« رابعة)	« «
١٠ ـ النقد الأدبى :أصوله ومناهجه	(« ثالثة)	دار الفكر العربى
١١ ـ دراسات إسلامية	(« ثانية)	مكتبة الشباب المسلم
١٢ ـ معركة الإسلام والرأسمالية	(« ثانية)	دار الإخوان للطباعة والصحافة
١٣ ـ طفل من القرية	(« أولى)	مكتبة مصر بالفجالة
١٤ ـ الأطياف الأربعة	(« «)	« « «
١٥ ـ أشواك	(« «)	دار سعد مصر بالفجالة
١٦ ـ كتب وشخصيات	(« «)	نفد
١٧ ـ الشاطئ المجهول	(« «)	نفد
١٨ ـ مهمة الشاعر فى الحياة	(« «)	نفد
١٩ ـ نقد كتاب مستقبل الثقافة	(« «)	نفد
١٩ ـ المدينة المسحورة	(« «)	دار المعارف
٢١ ـ الجديد فى اللغة العربية	(مع آخرين)	« «
٢٢ ـ الجديد فى المحفوظات	(« «)	« «
٢٣ ـ روضة الطفل	(« «)	« «
٢٤ ـ القصص الدينى	(مع السحار)	« «

كتب تالية

١ ـ معالم فى الطريق
٢ ـ نحو مجتمع إسلامى
٣ ـ فى موكب الإيمان
٤ ـ أمريكا التى رأيت

ISBN 9958-622-04-1 (Sv.9)

ISBN 9958-622-04-1 (Sv.9)

ISBN 9958-622-04-1 (Sv.9)